Рафаель Сабатіні
ОДІССЕЯ КАПІТАНА БЛАДА

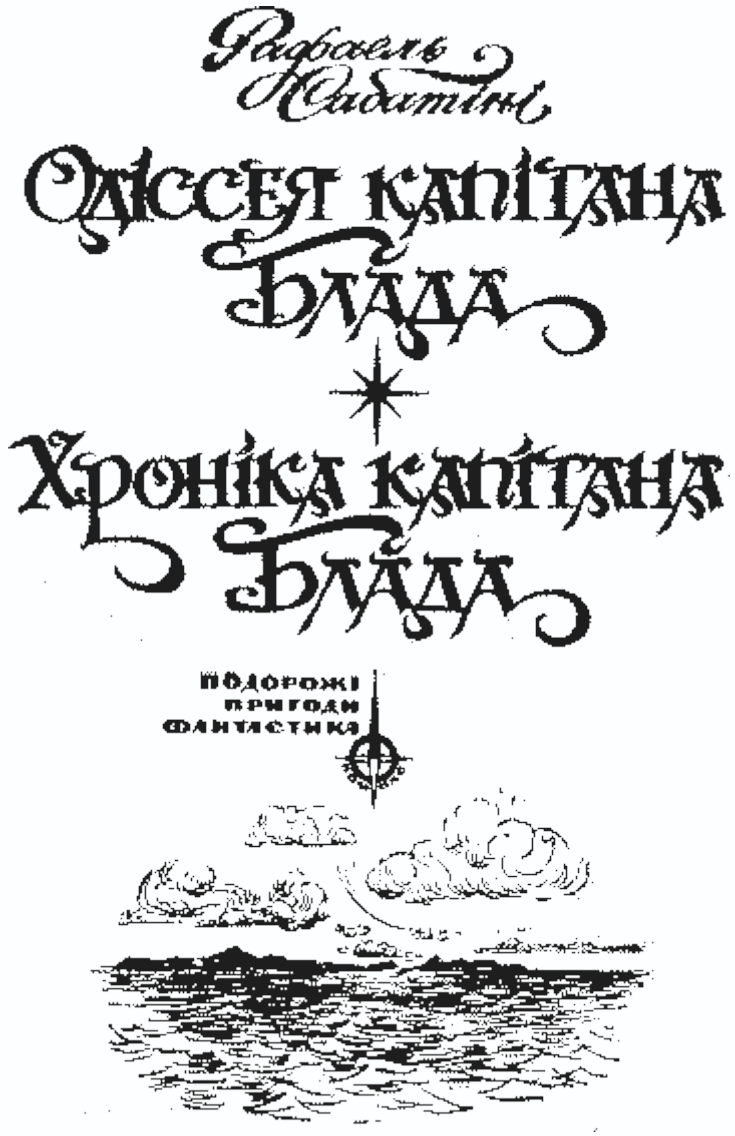

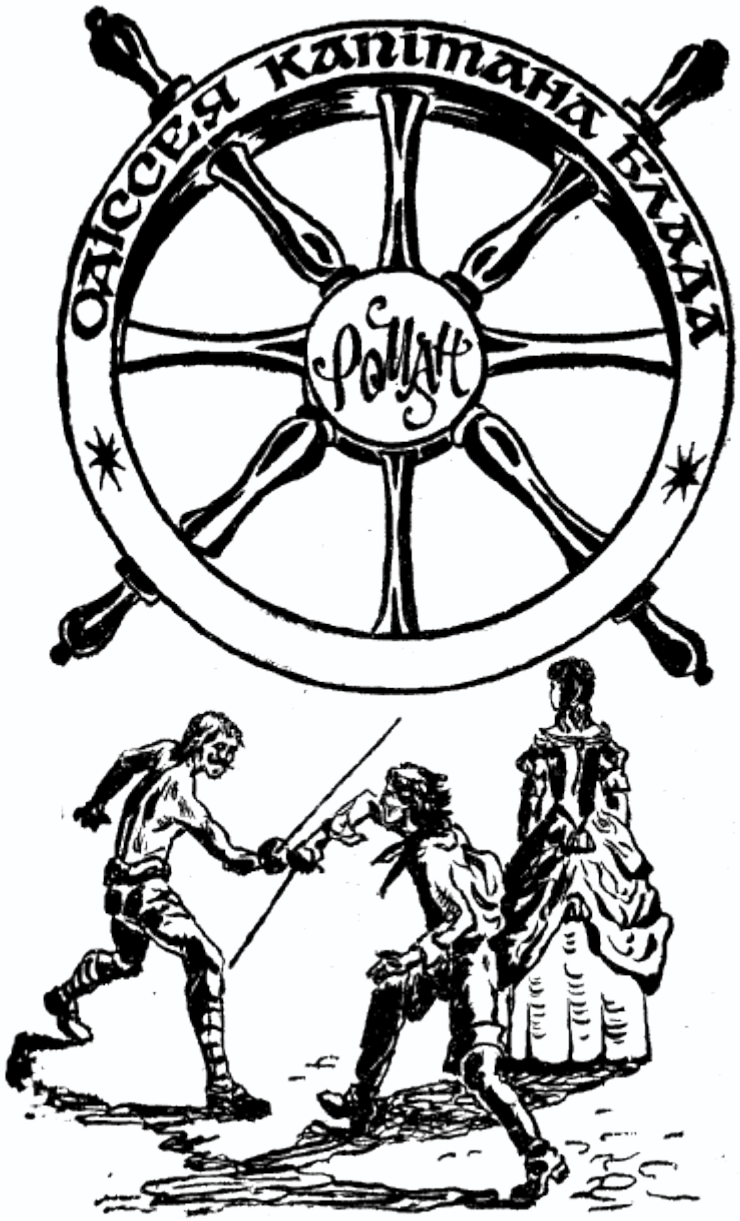

Переклад Петра Мовчана

Розділ I
ПОСЛАНЕЦЬ

Пітер Блад, бакалавр медицини, запалив люльку і заходився поратися коло вазонів герані, що цвіла на підвіконні його кімнати, яка вікнами виходила на вулицю Уотер Лейн. Він не помічав, що з вікна навпроти за ним з докором стежать чиїсь суворі очі. Пораючись коло герані, Пітер прислухався до гомону людського натовпу там, внизу, у вузькій вуличці, натовпу, що вже вдруге того дня плинув до плацу перед замком, де перед цим капелан герцога Фергюсон виголосив проповідь скоріше бунтарського, аніж божественного змісту.

Цей безладний, збуджений натовп складався переважно з чоловіків із зеленими гілочками на капелюхах, з кумедною зброєю в руках. У декого, щоправда, за плечима погойдувалися мисливські рушниці, виблискували подекуди й мечі, але значна частина повстанців була озброєна лише киями, а більшість тягла за собою величезні списи, зроблені з кіс, страшні на вигляд і незручні в бою. Серед цих імпровізованих військових з містечка Бріджуотер були ткачі, броварі, теслі, ковалі, муляри, каменярі, шевці та представники інших мирних професій. Бріджуотер, як і Тонтон, не вагаючись, послав своїх чоловіків служити незаконнонародженому герцогові Монмуту. Людина, яка за віком і здоров'ям могла носити зброю, а сьогодні залишилася б вдома, вважалася боягузом або католиком.

Проте Пітер Блад, який не тільки був здатний носити зброю, але й майстерно володів нею, аж ніяк не вважався боягузом, а католиком був хіба що тоді, коли це йому було вигідно, — так от цей Пітер Блад порався того теплого липневого вечора коло своїх квітів і палив люльку з таким байдужим виглядом, ніби навколо нічого й не відбувалося. Більше того, він час від часу кидав услід охопленим воєнною гарячкою ентузіастам рядок з Горація, якого здавна дуже любив: «Куди, куди мчите ви, навіжені?» Тепер ви, мабуть, догадуєтесь, чому Блад, у якого текла гаряча, безстрашна кров морських бродяг Сомерсетшіру, предків його матері, лишався спокійним у той час, коли навколо запалала страшна фанатична пожежа повстання, чому бунтівлива душа його, що в свій час не примирилася з наміром батька зробити з нього вченого, залишалась байдужою у самому розпалі заворушення. Ви вже збагнули, як він розцінював людей, що збиралися під знамена свободи, знамена, гаптовані непорочними дівами Тонтона, вихованками пансіонів міс Блейк і місіс Масгров. Діви, як співається в баладі, порвали свої шовкові спідниці на прапори для армії Монмута. Рядок із Горація, зневажливо кинутий услід тим, хто галасливо біг вулицею, розкриває тодішній настрій Блада. Для нього це були охоплені шалом безумства дурні, що поспішають назустріч власній загибелі.

Справа в тому, що він надто багато знав про цього горезвісного Монмута і ту вродливу смагляву жінку, яка породила його, щоб повірити в законність посягань герцога на королівський престол. Блад читав безглузду прокламацію, розклеєну в Бріджуотері, Тонтоні та інших містах, у якій твердилося, що «…після смерті нашого монарха Карла II право на престол Англії, Шотландії, Франції та Ірландії з усіма володіннями і підвладними територіями переходить у спадщину уславленому і благородному Джеймсу, герцогу Монмутському, синові і законному спадкоємцеві Карла II».

Прокламація насмішила його, як і інше повідомлення про те, що герцог Йоркський Яків[1] наказав отруїти покійного короля, а потім захопив престол.

Блад не знав, яка з цих двох фальшивок була брехливішою. Третину свого віку він прожив у Нідерландах, де народився тридцять шість років тому оцей самий Джеймс Скотт, який тепер милістю божою оголосив себе королем Яковом II і т. д. Були відомі Бладу й чутки про справжніх батьків цього типа. Герцог Монмут не тільки не був сином Карла Стюарта і Люсі Уолтер, з якою нібито був таємно повінчаний король, а сумнівно, щоб він був навіть незаконною дитиною покійного монарха. До чого, крім нещастя та розрухи, могло призвести це безглузде домагання? Хіба можна сподіватися, що Англія колись повірить такій нісенітниці? А саме іменем герцога, саме для підтримки його фантастичних претензій кілька визначних вігів[2] втягли в боротьбу цих західних[3] дурнів.

— «Куди, куди мчите ви, навіжені?»

Блад засміявся і водночас зітхнув, сміх заглушив зітхання. Як і більшість людей із самостійними поглядами, Блад не співчував заколотникам. Суворе життя навчило його мати власну думку. Людина з лагіднішою вдачею, з його далекоглядністю і знаннями, можливо, й знайшла б підстави для смутку, спостерігаючи, як біжать на бойню ці наївно запальні вівці-протестанти. Захоплені ілюзією, що вони стають на захист права, волі й віри, вони йшли до плацу перед замком із своїми дружинами, дочками, матерями й коханими. Блад, як і всі у місті, знав, що Монмут мав намір дати бій цієї ж ночі. Герцог збирався особисто керувати несподіваним нападом на очолювану Февершемом королівську армію, яка стояла табором коло Седжмура. Блад вважав, що лорд Февершем знає про всі ці наміри не гірше від самого герцога, та якби лікар і помилився у своєму припущенні, то йому можна було б пробачити, не міг же він припустити, що командуючий королівською армією погано знає свою справу.

Блад струсив попіл з люльки, відхилився од вікна, щоб зачинити його, і саме в цей час погляд його, перетнувши вулицю, зустрівся з поглядом двох пар ворожих очей, які стежили за ним. Це були очі двох гарненьких сентиментальних сестриць Піт — найпалкіших і найніжніших у Бріджуотері прихильниць красеня Монмута.

Блад посміхнувся і привітно кивнув їм головою, бо був у дружніх відносинах з цими дівчатами, а одну з них навіть лікував деякий час. Однак його привітання залишилось без відповіді. Навіть холодне презирство прочитав він у очах сестер. Посмішка на тонких губах Блада втратила свою привітність. Він враз збагнув, звідки йде ця ворожість. Вона загострювалася з кожним днем, відколи Монмут приїхав і закрутив голови молодим і старим жінкам у місті. Блад зрозумів, що сестри Піт зневажають його за те, що він, хоч ще й не старий і дужий чоловік з військовим досвідом, воїн, який міг би принести користь загальній справі, стоїть осторонь подій, спокійно палить люльку і порається коло герані в цей вирішальний вечір, коли мужні люди збираються навколо захисника протестантської церкви, готові пролити свою кров, аби тільки той зайняв законне місце на престолі.

Якби Блад захотів обговорити це питання з сестрами Піт, він, напевне, спробував би переконати їх, що, вволю помандрувавши у свій час і зазнавши багато пригод, він збирається, нарешті, зайнятися своєю спеціальністю. Блад сказав би, що він лікар, а не воїн; зцілитель, а не

вбивця. Однак він знав наперед їхню відповідь: у такій справі, мовляв, кожний, хто вважає себе за чоловіка, повинен узяти в руки зброю. Вони, мабуть, нагадали б йому, що їхній племінник Джеремі, шкіпер торговельного судна, яке, на лихо хлопця, стояло в цей час на якорі у бухті Бріджуотер, — замінив штурвал корабля на мушкет, щоб захищати справедливість. Та Блад не належав до тих, хто любить переконувати. Як я вже сказав, він був самостійною людиною.

Зачинивши вікно і зсунувши фіранки, Пітер повернувся до затишної, освітленої свічками кімнати, де місіс Барлоу, його економка, якраз ладнала вечерю. Їй він висловив свою думку вголос:

— Я викликав незадоволення у тих плаксивих дівчат, що живуть навпроти.

В його приємному й чистому голосі звучали металічні нотки, які пом'якшувались і приглушувались ірландським акцентом, що зберігся, незважаючи на довгі роки мандрів. Весь характер Блада проявлявся в цьому голосі, який залежно від потреби міг або звабливо й ласкаво умовляти, або командувати, змушуючи підлеглих підкоритись. Щодо зовнішності Блада, то він був високий на зріст, худорлявий і смаглявий, як циган, але з-під рівних чорних брів дивилися ясні блакитні очі, що якось дивно контрастували з смаглявим обличчям. У погляді тих очей світилась надзвичайна проникливість і спокійна гордовитість, яку ще більше підкреслював рівний ніс і рішуче стиснуті губи. Одягався Блад у все чорне, як і належить людині його професії, проте з елегантністю і смаком, властивими скоріше шукачеві пригод, яким він був колись, ніж поважному медикові, яким став тепер. Його камзол з тонкого камлоту[4] був обшитий срібним позументом, а манжети сорочки і жабо прикрашало мереживо. Розкішний чорний парик був завитий не гірше, ніж у якого-небудь вельможі з Уайт-холлу.[5]

Придивившись уважніше до Пітер Блада і розгадавши його вдачу, яка так ясно проступала крізь зовнішність юнака, ви б мимоволі замислились над тим, чи довго проживе такий чоловік у цій тихій заводі, куди випадок привів його близько шести місяців тому; чи довго він займатиметься справою, яка стала його професією ще перед тим, як він почав жити самостійно. Хоч вам і важко буде повірити, та коли ви довідаєтесь про його життя, не тільки минуле, а й майбутнє, то зрозумієте, що Блад міг би й далі мирнісінько собі жити, задовольняючись становищем лікаря у тихому Сомерсетшірі. Мабуть, так воно й було б, коли б не злий жарт, який доля готувала для нього.

Пітер Блад був сином ірландського лікаря та уродженки Сомерсетшірського графства. В жилах матері текла гаряча кров морських бродяг, чим, мабуть, і пояснюється ранній прояв невгамовності у вдачі сина. Ця невгамовність глибоко тривожила його батька, який, як на ірландця, мав надзвичайно миролюбний характер. Батько зразу вирішив, що хлопець повинен наслідувати його почесну професію, і Пітер Блад, здібний до навчання і надзвичайно охочий до знань, задовольнив його бажання, здобувши в двадцять років звання бакалавра медицини в Дублінському коледжі. Батько пережив цю радісну подію лише на три місяці, а мати померла ще за кілька років перед тим. У спадщину Пітерові залишилося кілька сот фунтів, з якими він і вирушив подивитися світ і дати на якийсь час волю своїй жадібній до пригод душі.

Дивний збіг обставин привів його на військову службу до голландців, що саме воювали з французами, а любов до моря завела на флот. Заслуживши офіцерський чин у славнозвісного де-Рітера,[6] він брав участь у тій битві на Середземному морі, де загинув цей великий флотоводець.

Даних про життя Блада після підписання Наймегенського миру майже немає. Проте ми знаємо, що Пітер пробув два роки в іспанській тюрмі, хоча й досі неясно, як він примудрився туди потрапити. Можливо, завдяки цій обставині він узяв після звільнення меч у руки і перейшов на службу до французів, що саме вели війну з іспанцями на території іспанських Нідерландів. У тридцять два роки, коли він втратив смак до пригод і коли його здоров'я теж похитнулося внаслідок занедбаної рани, Блада охопила туга за батьківщиною. Сівши на корабель у Нанті, він

мав намір дістатися до Ірландії. Однак здоров'я за час подорожі погіршало, і він, коли негода загнала судно в Бріджуотерську бухту, вирішив зійти на берег; це все-таки була батьківщина його матері.

Так у січні 1685 року Блад прибув до Бріджуотера, маючи при собі приблизно таке ж багатство, як і одинадцять років тому, коли він подався з Дубліна у світ.

Місто йому сподобалося, та й здоров'я тут одразу ж поліпшилося. Зрозумівши нарешті, що він пережив на своєму віку досить пригод, яких інший не побачить і за все своє життя, Блад вирішив оселитися в цьому місті і повернутися до професії лікаря, з якою він не дуже розважливо колись порвав.

Оце й уся його біографія, принаймні та її частина, яка мала закінчитися в ніч Седжмурської битви, через шість місяців після приїзду Блада у Бріджуотер.

Вважаючи, що наступний бій зовсім його не обходить — так воно й було — і байдужий до збудження, яке охопило тієї ночі місто, Блад вирішив ні на що не звертати уваги і рано ліг спати. Спокійний сон огорнув його ще задовго до одинадцятої години, а об одинадцятій, як відомо, Монмут вирушив із своїми повстанцями Брістольським шляхом, щоб обійти кружною дорогою болотисту місцевість між ним та королівською армією.

Відомо також, що свою кількісну перевагу, яку могла ліквідувати хіба що стійкість регулярних військ противника, і перевагу несподіваного нападу на сонну армію Монмут через грубі помилки й погане командування втратив задовго до рукопашного бою.

Армії зіткнулися близько другої години ночі. Проте далекий гуркіт гармат не порушив мирного сну Блада. І лише о четвертій годині, коли вже почало сходити сонце, розганяючи рештки туману над полем битви, його безтурботний сон перервався.

Сидячи в ліжку, Блад протирав заспані очі, намагаючись зрозуміти, що сталося. Хтось безперервно гатив у двері його будинку і безладно кричав. Саме цей голос і розбудив його. Гадаючи, що йдеться про якусь невідкладну допомогу породіллі, Блад надів халат, пантофлі і зійшов униз. На сходах він мало не наскочив на перелякану місіс Барлоу, яка теж схопилась, але не знала, що робити. Блад заспокоїв економку і пішов відчиняти двері.

За дверима, у золотому промінні сонця, що саме сходило, стояв захеканий юнак, брудний і запилений, у подертому одязі (замість лівого рукава його камзола теліпалося лахміття). Він стояв коло загнаного коня і, вирячивши очі, довго не міг вимовити й слова.

Блад одразу ж упізнав молодого шкіпера Джеремі Піта, племінника дівчат, що жили навпроти. Це був один із тих, кого загальний ентузіазм втягнув у вир воєнних дій. Вулиця, розбуджена приїздом моряка, прокидалась: відчинялися двері, відсувалися жалюзі на вікнах, і звідти визирали стурбовані, зацікавлені обличчя сусідів.

— Спокійніше, спокійніше, — сказав Блад. — Гарячковість ніколи не приводила до добра.

Але мало не божевільний юнак не звернув уваги на його застереження; і, задихаючись, нарешті заговорив:

— Лорд Гілдой… тяжко поранений… у маєтку Оглторп… біля річки, я відніс його туди… і… він послав мене до вас… Ідіть! Скоріше!

Він простягнув руку і був би силоміць потяг лікаря за собою, хоч той був у халаті та пантофлях. Але Блад ухилився від надто нетерплячої руки.

— Звичайно, я поїду, — просто сказав він.

Звістка схвилювала Блада. Гілдой був по-дружньому прихильний до лікаря, відколи той оселився в цих краях. Бладу щиро хотілося зробити що-небудь на подяку за добре ставлення до нього, і його дуже засмутило, що ця нагода трапилася за таких сумних обставин, адже Пітер добре знав, що нерозважний молодий лорд був палким прихильником герцога Монмута.

— Я поїду, але спочатку дайте мені змогу одягнутись і захопити деякі речі, що можуть там знадобитися.

— Ми марнуємо час!

— Заспокойтеся, не змарнуємо ні хвилини. Кажу вам ще раз: тихіше їдеш — далі будеш. Заходьте… сідайте… — і він розчинив перед юнаком двері вітальні.

Молодий Піт нетерплячим рухом руки відхилив запрошення:

— Я чекаю тут. Ради бога, поспішайте!

Блад пішов, щоб одягнутися і взяти сумку з інструментами.

Дізнатись про характер поранення лорда Гілдоя можна буде і пізніше, коли вони вирушать у дорогу. Натягаючи чоботи, Блад давав розпорядження місіс Барлоу; вказівки ці стосувалися й обіду, який однак йому не судилося з'їсти.

Коли, нарешті, лікар вийшов (місіс Барлоу квоктала позад нього, як справжня квочка), він застав молодого Піта в оточенні наполоханих, напіводягнених городян — переважно жінок, — які прибігли, щоб довідатися, чим скінчився бій. Неважко було догадатися, яку новину приніс їм Піт, бо ранкове повітря одразу сповнилося гірким плачем і голосінням.

Побачивши одягненого лікаря, з сумкою для інструментів під пахвою, посланець пробився крізь настирливу юрбу, струсив утому і вирвався з рук своїх заплаканих тіток, які в розпачі чіплялися за нього. Схопивши коня за вуздечку, він скочив у сідло.

— Їдьмо, сер! — вигукнув він. — Сідайте позад мене!

Блад без зайвих слів сів, і Піт пришпорив коня. Натовп розступився. Пітер Блад, сидячи на крупі коня і тримаючись за пояс свого супутника, почав свою одіссею. Як виявилось потім, Піт, у якому Блад вбачав лише посланця пораненого заколотника, був насправді посланцем самої долі.

Розділ II
ДРАГУНИ КІРКА

Садиба Оглторп розкинулась на правому березі річки десь за милю на південь від Бріджуотера. Серед барвистої зелені стояв сірий присадкуватий будинок у стилі епохи Тюдорів, нижню частину його густо обвивав плющ. Під'їжджаючи через запашні сади до маєтку, який, здавалося, безтурботно дрімав на березі Паррета, що іскрився в промінні ранкового сонця, Блад ніяк не вірив, що він у країні, охопленій кровопролитною боротьбою.

Та на околицях Бріджуотера вони зустріли на мосту авангард стомлених, змучених утікачів з поля бою. Серед них було багато поранених. Напружуючи останні сили, охоплені смертельним жахом, ці люди поспішали до міста, марно сподіваючись, що там знайдуть і захисток і притулок, їх очі, сповнені втоми і страху, жалібно дивились на Блада і його супутника; кілька хриплих голосів застерегли Піта, що погоня вже близько. Але той, не звертаючи уваги на застереження, безстрашно мчав курним шляхом, на якому кількість бідолашних втікачів з-під Седжмура дедалі збільшувалась. Незабаром вершники звернули з битого шляху на стежку, що перетинала росяні луки. Навіть тут вони зустрічали окремі групи цих кинутих напризволяще бідолах, що розбіглися в усі боки. Пробираючись крізь високі трави, втікачі перелякано озиралися, чекаючи кожну мить, що ось-ось з'являться червоні камзоли королівських драгунів.

Але Піт і його супутник, просуваючись на південь, уже наближалися до штабу квартири Февершема, і незабаром зникли з очей усі сліди недавнього бою. Вершники проїжджали повз мирні фруктові сади, дерева яких обважніли під вагою дозріваючих плодів — надходив час виготовлення сидру.

Нарешті вони зійшли з коня на вимощене плитами подвір'я, де їх зустрів засмучений і схвильований власник садиби Бейнс.

У просторій кімнаті з кам'яною підлогою лікар побачив лорда Гілдоя — високого, чорнявого молодого чоловіка з масивним підборіддям і крупним носом. Лорд лежав на плетеній кушетці біля великого, завішеного серпанком вікна. Щоки його були землисто-сірого відтінку, очі заплющені, а з посинілих губів з кожним подихом злітав ледве чутний стогін. Пораненого доглядала дружина Бейнс а та її гарненька дочка.

Блад постояв якусь мить, мовчки розглядаючи свого пацієнта. Йому було щиро жаль, що цей аристократ з таким майбутнім рискував усім, можливо навіть життям, заради честолюбства нікчемного авантюриста. Потім лікар опустився на коліна перед пораненим, розірвав камзол та білизну, щоб оглянути рану лорда, і наказав принести воду, полотно та все інше для перев'язки.

Коли через півгодини до садиби вдерлися драгуни, він ще возився з пораненим і зовсім не звертав уваги на стук підків та грубі вигуки солдатів. Його взагалі нелегко було вивести з рівноваги, а зараз він до того ж цілком поринув у свою роботу. Але лорд, який щойно опритомнів, занепокоївся, а Джеремі Піт, зовнішній вигляд якого свідчив про участь в бою, спритно сховався в шафі для одягу. Бейнс теж помітно хвилювався. Його дружина і дочка тремтіли від страху, і Бладу довелося їх усіх заспокоювати.

— Ну чого вам боятися? — казав він. — Хіба ми живемо не в християнській країні? А християни ж не воюють з пораненими і з тими, хто дав їм притулок.

Блад, як бачите, ще не втратив віри в християн. Потім він підніс до губ пораненого склянку з ліками, виготовленими за його вказівками.

— Заспокойтеся, мілорде. Найгірше вже позаду.

Але саме в цю мить з грюкотом і брязкотом у кімнату вдерлося чоловік дванадцять солдатів Танжерського полку у ботфортах і червоних мундирах. Командував ними кремезний похмурий офіцер, мундир якого був пишно розшитий золотими позументами.

Бейнс закам'янів на місці в якійсь дивній позі, що свідчила одночасно і про його переляк і про виклик карателям, в той час як його дружина і дочка злякано відступили. Блад, що стояв у головах лорда, поглянув через плече на непроханих гостей.

Офіцер різким голосом наказав солдатам зупинитись. Після цього він, побрязкуючи острогами і тримаючи руку в рукавичці на ефесі своєї шпаги, бундючно пройшов уперед і звернувся до господаря:

— Я капітан Гобарт з драгунів полковника Кірка. Ви тут переховуєте бунтівників?

Наляканий різким і зухвалим тоном військового, господар промимрив тремтячим голосом:

— Я… я не переховую бунтівників, сер. Цей джентльмен поранений…

— Сам бачу! — гримнув капітан і важкою ходою рушив до кушетки. Насупившись, він похмуро глянув на сіре обличчя змученого лорда. — Нема потреби допитуватись, де він був поранений. З мене досить того, що це проклятий бунтівник! Візьміть його, хлопці! — кинув він драгунам.

Але тут Блад заступив собою пораненого.

— В ім'я гуманності, сер! — сказав він з ноткою гніву в голосі. — Ми живемо в Англії, а не в Танжері. Цей чоловік тяжко поранений. Його не можна чіпати, бо це небезпечно для його життя.

Слова Блада розсмішили капітана:

— О, я маю ще й піклуватися про здоров'я бунтівників! Хай йому чорт! Ви думаєте, що ми беремо його для лікування? Вздовж усього шляху від Уестона до Бріджуотера споруджуються шибениці, і він годиться для будь-якої з них. Полковник Кірк навчить, цих дурнів-протестантів дечого такого, про що пам'ятатимуть усі нащадки!

— Ви вішаєте людей без суду? Клянусь честю, я помилився. Схоже на те, що ми зараз у Танжері, де колись стояв ваш полк.

В очах капітана блиснув недобрий вогник. Змірявши поглядом Блада з ніг до голови, він звернув увагу на його сухорляву, мускулисту будову тіла, згорда підняту голову, на весь його владний вигляд — і солдат упізнав солдата.

Очі капітана звузились. Він почав дещо пригадувати і зненацька вибухнув гнівом.

— Хто ж ви в біса такий?

— Мене звуть Блад, сер. Пітер Блад. До ваших послуг.

— А-а… так, так, пригадую ваше прізвище. Ви служили у французів, га?

Якщо Блад і був здивований, то не показав цього.

— Так, служив.

— Тоді пам'ятаю… Років п'ять тому чи, може, трохи більше ви були в Танжері?

— Був і знав вашого полковника.

— Клянусь честю, вам, напевно, доведеться відновити це знайомство. — Капітан неприємно засміявся. — Як ви тут опинились, сер?

— Мене покликали подати допомогу пораненому. Я лікар.

— Ви — лікар?

У хвалькуватому тоні Гобарта прозвучала зневага до брехні, якою йому здалися слова Блада.

— Medicinae baccalaureus,[7] — відповів Блад.

— Не тикайте мені під ніс вашу французьку мову, чоловіче! — грубо обрізав його Гобарт. — Говоріть по-англійськи.

Посмішка Блада дратувала його.

— Я лікар і маю практику в містечку Бріджуотері.

Капітан глузливо посміхнувся:

— А сюди ви приїхали з Лаймської затоки,[8] супроводжуючи вашого приблудного герцога?

Блад відповів йому тим самим тоном:

— Якби ваш розум був такий же гострий, як голос, мій любий, ви давно вже були б великою людиною.

На мить у драгуна відібрало мову. Кров ударила йому в обличчя.

— Ви матимете нагоду переконатися, що я й так досить великий, щоб повісити вас.

— Не сумніваюся, що це так. У вас і вигляд і манери вішателя. Але якщо ви застосуєте своє ремесло до мого пацієнта, то зашморгнете петлю на власній шиї. Він не з тих, кого ви можете безкарно повісити. Він має право на суд перів.

— Право на суд перів?

Капітана приголомшили ці останні слова, які з особливим притиском вимовив Блад.

— Безумовно. Кожен, якщо він не дурень і не дикун, запитав би ім'я людини, перш ніж послати її на шибеницю. Цей джентльмен — лорд Гілдой.

І тоді кволим голосом заговорив сам лорд:

— Я не приховую свого зв'язку з герцогом Монмутським і готовий відповісти за це. Проте, з вашого дозволу я відповідатиму тільки перед судом, судом перів, як уже сказав лікар.

Він замовк, і на мить запала тиша. Як це часто трапляється з хвалькуватими людьми, в глибині душі Гобарт був неабияким боягузом. Повідомлення про титул пораненого зачепило його слабку струну. Підлесливий і раболіпний Гобарт благоговів і тремтів перед титулами. Тремтів він і перед своїм полковником, бо Персі Кірк не гладив по голівці тих, що помиляються.

Жестом руки Гобарт зупинив своїх підлеглих. Тут слід подумати. Блад, помітивши його нерішучість, вніс уточнення, над яким було не зайвим і помізкувати.

— Пам'ятайте, капітане, що в лорда Гілдоя є друзі і родичі серед торі,[9] і вони неодмінно донесуть полковникові Кірку, якщо з його світлістю поводитимуться, як із звичайним

кримінальним злочинцем. Будьте обережні, капітане, або, як я вже казав, цього ранку ви зів'єте мотузок для своєї власної шиї.

На таку пересторогу капітан Гобарт відповів хвалькуватим презирством, проте, як видно, врахував її.

— Візьміть кушетку, — розпорядився він, — і відправте на ній пораненого в Бріджуотер. Помістіть його у в'язницю до нових розпоряджень.

— Він не витримає такої подорожі,— запротестував Блад. — Йому потрібен абсолютний спокій.

— Тим гірше для нього. Моя справа арештовувати бунтівників! — І рухом руки він підтвердив свій наказ.

Двоє солдатів узяли кушетку і рушили до дверей. Гілдой зробив ледь помітну спробу простягти Бладу руку.

— Сер, — сказав він, — я залишаюсь вашим боржником і, якщо виживу, постараюсь заплатити цей борг.

У відповідь Блад уклонився і звернувся до солдатів:

— Несіть обережно. Від цього залежить його життя.

Коли лорда винесли, капітан пожвавішав і, повернувшись до господаря, спитав:

— Кого ще з проклятих бунтівників ви переховуєте?

— Більше нікого, сер. Його світлість…

— З його світлістю вже покінчено. А за хвилину, коли обшукаємо будинок, візьмемося й за вас. І, клянусь богом, якщо ви мені збрехали…

Він різко обірвав свою мову, щоб віддати наказ солдатам. Драгуни вийшли. За мить почулося, як вони з грюкотом нишпорять у сусідній кімнаті. Капітан тим часом обшукав кімнату, простукуючи панелі рукояткою пістолета.

Блад зрозумів, що йому не можна гаятися.

— З вашого дозволу я побажаю вам усього найкращого, — сказав він.

— З мого дозволу ви трохи затримаєтеся, — наказав йому капітан.

Блад знизав плечима і сів.

— Ви страшенно нудна людина, — сказав він. — Цікаво, як це ваш полковник досі не помітив цього.

Але капітан не звертав на нього уваги. Він нахилився, щоб підняти чийсь брудний і запорошений капелюх, до якого була приколота дубова гілочка. Капелюх лежав біля шафи, в якій сховався бідолашний Піт. Капітан зловтішно посміхнувся, обвів глузливим поглядом кімнату, зупинившись спочатку на господареві, потім на двох жінках, що стояли позаду, і, нарешті, на Бладові, який сидів, заклавши ногу за ногу, з байдужим виглядом, що далеко не пасувало до його думок і настрою.

Ось капітан підійшов до шафи і, шарпнувши, розчинив одну з половинок масивних дубових дверей. Перед ним, зігнувшись у три погибелі, стояв молодий Піт. Схопивши заколотника за комір камзола, капітан витяг його з шафи.

— А це що за птиця? — спитав він. — Ще якийсь пер? Перед очима Блада яскраво постали шибениці, про які

говорив капітан, бідолашний молодий шкіпер, що має прикрасити одну з них, повішений без суду замість іншої жертви, що не справдила сподівань капітана, і Пітер блискавично вигадав не тільки титул, а й цілий родовід для молодого повстанця.

— Клянусь честю, ви вгадали, капітане. Це віконт Піт, двоюрідний брат сера Томса Вернона, одруженого з красунею Моллі Кірк — сестрою вашого полковника. Колись вона була фрейліною дружини короля Якова.

І в капітана, і в його полоненого перехопило подих від подиву. Але в той час, як молодий Піт розсудливо промовчав, капітан вибухнув брутальною лайкою, пильно розглядаючи свою жертву.

— Він бреше, правда ж? — закричав він, схопивши юнака за плечі і люто дивлячись йому в обличчя. — Клянусь богом, він знущається з мене.

— Якщо ви такі певні цього, — сказав Блад, — повісьте його і тоді побачите, що станеться з вами.

Драгун зиркнув на лікаря, потім на свого бранця.

— Взяти його! — І він штовхнув юнака в руки солдатам. — Відведіть у Бріджуотер, а цього зв'яжіть, — показав капітан на Бейнса. — Хай знає, як переховувати бунтівників.

За якусь мить зчинилась колотнеча. Протестуючи проти насильства, Бейнс пручався в руках солдатів. Перелякано кричали жінки. Та коли до них підійшов капітан, охоплені ще більшим жахом, вони враз замовкли. Гобарт схопив дочку господаря за плечі. Ніжні блакитні очі чарівної дівчини з золотавим волоссям благально дивилися в обличчя драгунові. А той, хвацько повівши бровою, вп'явся в неї очима, що враз спалахнули недобрим вогником. Потім він узяв її за підборіддя і грубо цмокнув у губи, примусивши бідолашну здригнутися від огиди.

— Це — завдаток, — сказав він. — Хай він заспокоїть тебе, маленька бунтівнице, поки я покінчу з цими шахраями.

Капітан з кислою посмішкою відійшов, залишивши напівпритомну дівчину на руках насмерть переляканої матері. А солдати, міцно зв'язавши руки обом бранцям, стояли тепер, посміхаючись і чекаючи дальших розпоряджень.

— Ведіть їх! Корнет Дрейк, ви відповідаєте за арештованих.

І Гобарт знову втупився пожадливим поглядом у перелякану дівчину.

— Я тут трохи затримаюсь і обшукаю садибу, — сказав він драгунам. Може десь ховаються ще й інші бунтівники. — І, наче опам'ятавшись, додав, вказуючи на Блада: — І цього заберіть з собою. Та скоріше!

Останні слова вивели Блада з глибокого роздуму. Він саме думав про те, що в його сумці є ланцет, яким над капітаном Гобартом можна було б вчинити благодійну для людства операцію: драгун, очевидно, був не в міру повнокровним, і кровопускання пішло б йому тільки на користь. Проте нелегко дочекатися слушного моменту. Блад уже обмірковував, чи не можна заманити капітана вбік якоюсь вигадкою про сховані скарби, але невчасне втручання Гобарта зруйнувало його цікавий план.

Блад усе ж спробував виграти час.

— Повірте, це мене цілком влаштовує,— сказав він. — Я саме збирався йти в Бріджуотер, і якби ви не затримав мене, зараз я був би вже в дорозі.

— От ви й підете туди. У тюрму.

— Ба! Ви, напевне, жартуєте?

— Там знайдеться шибениця й для вас, якщо ви вважаєте Це за краще. Питання тільки в тому — зараз вас повісять чи пізніше.

Грубі руки схопили Блада, а його чудовий ланцет лишився без вжитку в сумці з інструментами на столі. Вія вивернувся з рук драгунів, бо мав неабияку силу і спритність, але ті знову накинулись на лікаря, звалили його на підлогу, зв'язали руки і грубо поставили на ноги.

— Заберіть його! — коротко відрубав Гобарт і повернувся до решти драгунів, що чекали нових розпоряджень: — Обшукати будинок від горища до льоху і доповісти мені. Я буду тут.

Солдати розбіглися по всій садибі. Конвоїри виштовхнули Блада на подвір'я, де Бейнс і Піт уже чекали відставки в тюрму. З порога Блад оглянувся на капітана Гобарта, і блакитні очі лікаря спалахнули вогнем. З його тремтячих губ ладна була злетіти погроза, що він зробить з капітаном, якщо йому пощастить виплутатися з цієї історії. Проте він вчасно згадав, що висловити погрозу

означало б остаточно втратити шанси на збереження життя і здійснення свого наміру. Сьогодні підлеглі короля були господарями Заходу,[10] де вони поводилися, як у завойованій країні. І звичайний кавалерійський капітан розпоряджуся тут життям і смертю людей.

Блад і його товариші по нещастю стояли під яблунями в саду, прив'язані до стремен сідел. Пролунала різка команда корнета, і маленький загін вирушив у Бріджуотер. І саме в цей час остаточно підтвердилося страшне припущення Блада, що для драгунів Захід став завойованою ворожою країною. З будинку долинув тріск і гуркіт від падіння меблів, регіт та горлання брутальних вояк, для яких полювання на бунтівників було тільки приводом для грабунків і насильства. Цей шум пронизав розпачливий крик жінки.

Бейнс зупинився і повернув своє спотворене жахом, бліде, як смерть, обличчя до маєтку. Але в ту ж мить мотузок, яким він був прив'язаний до стремена, шарпнувся і звалив його з ніг. Полонений кілька ярдів безпорадно волочився по землі; поки солдат не зупинив коня, обливаючи нещасного брутального лайкою і б'ючи його плазом шаблі.

Того чудового і запашного ранку полонений Блад, ідучи між деревами, на яких рясніли яблука, раптом подумав, що людина, як йому вже давненько почало здаватись, найпідліша з усіх божих створінь і що тільки дурень може вибирати собі професію зцілителя істот, які заслуговують на винищення.

Розділ III
ВЕРХОВНИЙ СУДДЯ

Тільки через два місяці — 19 вересня, якщо ви цікавитесь точною датою, — Пітер Блад, обвинувачений у державній зраді, став перед судом. Ми знаємо, що зрадником він не був, але можете не сумніватися, що на той час, коли йому пред'явили обвинувачення, він був уже здатний на такий злочин. Два місяці ув'язнення в таких жахливих умовах, що їх неможливо навіть описати, породили в душі Блада невгамовну ненависть до короля Якова і його сатрапів. Те, що за таких умов він все ж не збожеволів, свідчить про неабияку силу його духу. Та яким би жахливим не було становище цього абсолютно невинного в'язня, Блад ще мав підстави дякувати своїй долі насамперед за те, що його взагалі викликали до суду, потім за те, що суд відбувся саме 19 вересня і ні на день раніше. Бо в затримці, яка так дратувала арештованого, крилась єдина для нього можливість уникнути шибениці, хоч сам він ще не збагнув цього.

Якби не милість долі, він легко став би одним з тих, кого на другий день після бою витягли з переповненої Бріджуотерської тюрми й без суду, за наказом полковника Кірка, який жадав крові, повісили на базарній площі. З жорстокою оперативністю командир Танжерського полку вчинив би те саме і з усіма іншими в'язнями — кількість не мала значення, — коли б не рішуче втручання епіскопа М'юсського, який поклав край цим беззаконним стратам.

Тільки за перший день після Седжмурської битви Кірк і Февершем, влаштувавши комедію суду, стратили понад сто чоловік. Переможцям не бракувало жертв для шибениць, якими вкрилась уся округа, їх мало бентежило, де і за яких обставин були захоплені ті люди і скільки серед них було невинних жертв. Кінець кінцем, чого варте життя якогось телепня? У катів була гаряча пора, в дію пішли мотузки, сокири і казани з киплячою смолою… Але я утримаюсь від опису подробиць того огидного видовища, бо, зрештою, нас більше цікавить доля Пітера Блада, ніж доля повстанців, прихильників Монмута.

Блад залишився живим, і в натовпі нещасних в'язнів, закутих парами, його погнали з Бріджуотера в Тонтон. Тих, що були тяжко поранені і не могли йти, солдати грубо кидали на переповнені візки. Їх незабинтовані рани гноїлися, і багатьом в'язням пощастило вмерти в дорозі. Коли Блад почав наполягати, щоб йому дозволили полегшити страждання бідолашних, конвоїри

порадили йому облишити дурниці і пригрозили відшмагати нагаями. Можна сказати напевно, що коли він і каявся зараз у чому, то тільки в одному — що не брав участі у повстанні. Звичайно, така думка була нелогічною, але навряд чи можна було сподіватися на логічне мислення від людини в його становищі.

Під час цього страшного переходу напарником Блада по кайданах був той самий Джеремі Піт, поява якого два місяці тому поклала початок його теперішнім стражданням. Молодий шкіпер став найближчим товаришем Блада після їх арешту. Випадково їх закували разом у кайдани ще в переповненій тюрмі, де вони задихалися від спеки й смороду в липні, серпні й вересні.

Крізь стіни в'язниці з навколишнього світу просочувалися уривки новин. Деякі з цих новин, можливо навмисне, поширювались серед в'язнів. Серед них була й чутка про страту Монмута. Вона завдала глибокого смутку тим, хто терпів усі страждання заради герцога й віри, боротися за яку той закликав. Багато хто рішуче відмовлявся вірити цій чутці. Поширилась безглузда вигадка про те, що замість Монмута на плаху пішов хтось інший, схожий на нього, а сам Монмут залишився живим і прийде знову, овіяний славою.

Блад слухав цю останню вигадку з такою ж байдужістю, з якою сприйняв і звістку про смерть Монмута. Проте одна ганебна деталь цієї плітки не тільки не залишила його байдужим, але й посилила його ненависть до короля Якова. Його величність погодився зустрітися з Монмутом. Якщо він не збирався помилувати герцога, то цей вчинок з боку короля був неймовірно огидним і відворотним: адже в такому разі єдиною метою цієї зустрічі було підле бажання потішитися з каяття свого племінника.

Пізніше дійшли чутки, що лорд Грей, який був першим помічником герцога, а можливо, навіть і головним вождем повстання, купив собі помилування за сорок тисяч фунтів стерлінгів. Пітер Блад вважав, що цього й слід було чекати. Він не міг далі стримати свого презирства до короля Якова.

— Яка підла, мерзенна істота сидить на троні! Коли б я знав раніше про нього стільки, скільки знаю сьогодні, то безумовно, що у драгунів було б значно більше підстав для мого арешту, — заявив він і враз поцікавився: — А як ви думаєте, де зараз лорд Гілдой?

Молодий Піт, якому адресувались ці слова, повернув до Блада обличчя, яке за два місяці ув'язнення майже зовсім втратило свій бронзовий морський загар. Його круглі сірі очі запально глянули на лікаря.

— Ви дивуєтесь моєму запитанню? Але ж ми бачили лорда востаннє в Оглторпі, — сказав Блад. — Цікаво, де ж тепер інші заарештовані дворяни — фактичні керівники цього проклятого повстання? Думаю, що їх відсутність пояснюється тим самим, що й відсутність Грея. Вони багаті люди і можуть відкупитися. Шибениці чекають тих бідолах, що пішли за аристократами, а самі аристократи, які мали честь очолити повстання, звичайно, на волі. Курйозна і повчальна історія. Клянуся честю, ми живемо в несолідному світі!

З почуттям глибокої зневаги до всього він засміявся і з тим самим почуттям пізніше увійшов до великого залу Тонтонського замку, щоб стати перед судом. Разом з Бладом туди привели Піта і Бейнса. Суд мав розпочатися з розгляду їхньої справи.

Увесь зал до самих галерей, заповнених переважно жінками, був задрапований яскраво-червоною матерією. Це зробили з наказу пихатого верховного судді барона Джефрейса, який цілком природно віддавав перевагу червоному кольору, бо він найкраще відображав його власну кровожерливість.

В кінці залу на підвищенні сиділо п'ять суддів у яскраво-червоних мантіях і важких чорних париках: верховний суддя барон Джефрейс сидів посередині, по обидва боки від нього розташувалися члени суду, а ще нижче — присяжні засідателі.

Один за одним під конвоєм ввели підсудних. Судовий пристав закликав присутніх до тиші, погрожуючи за непослух ув'язненням, і гомін поступово вщух. Блад з цікавістю розглядав дванадцятьох присяжних засідателів, які дали клятву бути «милостивими і справедливими», але їх зовнішній вигляд свідчив про те, що вони не могли думати ні про милість, ні про справедливість. Перелякані, приголомшені й жалюгідні, вони скидалися на кишенькових злодіїв, спійманих на гарячому. В душі кожного з них веління власної совісті заглушалося страхом перед мечем жорстокого верховного судді.

Потім спокійний, зосереджений погляд Блада перемандрував на членів суду і найдовше затримався на голові суду, лордові Джефрейсі, слава про жорстокість якого дійшла з Дочестера ще раніше, ніж приїхав він сам.

Це був високий, худий чоловік років під сорок, з довгастим вродливим обличчям. Синюватість під очима і набряклі повіки свідчили про страждання або про безсоння і посилювали блиск очей та їх лагідний смуток. На блідому обличчі різко виділялися плями сухотного рум'янцю і яскраві повні губи. В лінії губів судді крилося щось невловиме, що псувало красу його обличчя.

Добре знаючи, як медик, ту страшну хворобу, яка мучила лорда, Блад з інтересом розглядав людину, що, незважаючи на близький кінець, а можливо саме через це, вела розпутне і розбещене життя. — Пітер Блад, підніміть руку!

Хрипкий голос судового клерка повернув Блада до дійсності. Пітер машинально виконав наказ, і клерк почав монотонно читати багатослівний обвинувальний акт, у якому Пітер Блад обвинувачувався у зраді свого верховного і законного володаря Якова II, божою милістю короля Англії, Шотландії, Франції та Ірландії. З цього акту Блад довідався, що він, не маючи в серці бога, був спокушений дияволом, забув про свій обов'язок любити й шанувати короля і порушив мир і спокій у королівстві, розпалюючи війну та заколот з метою позбавити короля корони, титула і честі. І ще про багато інших злочинів довідався Блад з документа, в кінці якого пропонувалося відповісти: винен він чи не винен?

Відповідаючи, він сказав більше, ніж від нього вимагалось:

— Я абсолютно не винний.

Маленький, гостролиций чоловічок, що сидів перед столом суддів праворуч від Блада, аж підскочив на своєму місці. Це був військовий прокурор Полліксфен.

— Винні чи не винні? — загорлав цей запальний джентльмен. — Відповідайте тими ж словами, якими вас запитують!

— Тими ж словами? — перепитав Блад. — Он як! Не винний. — І, звертаючись до суду, він знову заговорив: — Якщо ваша ласка, то я не зробив абсолютно нічого, що могло б підтвердити хоч слово з цього обвинувального акту. Я завинив лише в тому, що мені бракувало терпіння за час мого двомісячного перебування у смердючій в'язниці, де моє здоров'я і навіть життя піддавалися страшній небезпеці…

Розпалившись, Блад міг би ще багато чого додати, але в цю мить верховний суддя, перебив його лагідним, навіть журливим голосом:

— Послухайте, Блад, ми повинні дотримуватися звичайних, загальновизнаних судових норм, і я мушу перебити вас. Ви, мабуть, не обізнані з судовою процедурою?

— Не тільки не обізнаний, але навіть до цього часу був щасливий у своєму незнанні. Я радо утримався б від такої обізнаності.

Квола посмішка на мить промайнула на сумному обличчі судді.

— Вірю вам. Вас уважно вислухають, коли ви виступатимете на свій захист. Але говорити будь-що зараз і недоречно, і незаконно.

Підбадьорений очевидним співчуттям і увагою судді, Блад відповів, як того вимагали від нього, що він згоден стати перед судом бога і країни.[11] Після цього клерк, помолившись, щоб бог

допоміг ухвалити справедливий вирок, викликав Ендрю Бейнса, наказав йому підвести руку і відповісти на обвинувачення.

Від Бейнса, який не визнав себе винним, клерк перейшов до Піта. Той сміливо прийняв на себе вину, і верховний суддя пожвавішав.

— Ну, це вже інша річ, — сказав він, і його колеги в яскраво-червоних мантіях закивали головами. — Якби всі були такими впертими, як ці двоє бунтівників, то ми ніколи не закінчили б своєї справи.

Після такого лиховісного зауваження, висловленого холодним байдужим голосом, від якого здригнулися всі присутні, підвівся Полліксфен. Багатослівно виклавши суть злочину, вчиненого всіма трьома підсудними, він докладніше зупинився на обвинуваченні Пітера Блада, справа якого розглядалася першою.

Єдиним свідком з королівської сторони був капітан Гобарт. Він жваво змалював обстановку, в якій знайшов і арештував трьох підсудних разом з лордом Гілдоєм. Згідно з наказом полковника, він одразу повісив би Піта, але від цього його утримала брехня підсудного Блада, ніби Піт — пер і особа, яка заслуговує на увагу.

Коли капітан закінчив свої свідчення, лорд Джефрейс подивився на Пітера Блада.

— Чи є у підсудного Блада запитання до свідка?

— Ні, сер. Він правильно виклав усе, як було.

— Я радий, що ви визнали все без лукавства, звичайного для людей вашого сорту. І скажу вам по правді, що викрути тут вам не допомогли б. Бо, зрештою, ми завжди доб'ємося правди. Будьте певні.

Бейнс і Піт також визнали правдивість свідчень капітана, після чого верховний суддя, полегшено зітхнувши, сказав:

— Коли це так, то ради бога, не будемо зволікати. Попереду ще багато справ. — Тепер у його голосі від лагідності не залишилося й сліду. Губи скривилися в презирливу посмішку. Тон став різким і грубим. — Я вважаю, пане Полліксфен, що оскільки факт підлої зради цих трьох негідників доведений і навіть визнаний ними, то нам більше нема про що говорити.

Але тут пролунав рішучий і навіть якийсь глузливий голос Пітера Блада:

— З вашого дозволу, сер, ще треба говорити й говорити.

Вражений такою зухвалістю, Джефрейс здивовано глянув на підсудного, і поступово вираз подиву на його обличчі змінився виразом тупого гніву. На яскраво-червоних губах судді з'явилася неприємна злісна посмішка, що враз спотворила все обличчя.

— Що… що, негіднику? Ти хочеш, щоб ми марнували час на вислуховування твоїх нікому не потрібних словесних викрутів?

— Я хотів би, щоб ви і пани присяжні засідателі дозволили мені виступити на свій захист. Ви обіцяли вислухати мене, ваша честь.

— Ну що ж, тебе вислухають, негіднику. Вислухають…

Голос судді скреготнув, як терпуг. Йому стало важко говорити, і на якусь мить його скорчило. Тендітною, мертвотно-блідою рукою, на якій блакитними лініями позначалися вени, він дістав хусточку і приклав її до губів, а потім до лоба. Дивлячись на суддю очима спеціаліста, Пітер Блад зрозумів, що того зараз корчить приступ руйнівної хвороби. — Вас вислухають, — вів далі суддя. — Але який може бути захист після зізнання?

— Ви розсудіть самі, ваша честь.

— Власне, для цього я тут і сиджу.

— І ви також розсудите, панове, — сказав Блад, переводячи погляд з судді на присяжних, які нерішуче засовалися під сміливим поглядом його блакитних очей. Напередодні суду лорд Джефрейс звернувся до них з такою промовою, яка вибила з них рештки мужності. Навіть якби

вони самі були в'язнями, обвинуваченими в зраді, то й тоді він не міг би поводитися з ними крутіше.

Пітер Блад сміливо виступив, тримаючись прямо і впевнено. Він щойно поголився, і його парик, хоч і без завивки, був охайно зачесаний.

— Капітан Гобарт справді знайшов мене в садибі Олгторп у понеділок вранці після Седжмурської битви, — почав Блад. — Але він не сказав, що я там робив.

Тут суддя перебив його знову:

— Ну, а що ж ти міг робити в товаристві бунтівників, двоє з яких — лорд Гілдой і Піт — уже визнали свою провину?

— Саме це я прошу дозволити мені розповісти вам.

— Будь ласка, розкажи, але, ради бога, якнайкоротше, бо коли б мені, довелося вислухувати всіх собак-зрадників, то я просидів би тут до весни.

— Я був там, ваша честь, як лікар, щоб допомогти пораненому лорду Гілдою.

— Що таке? Ти хочеш сказати нам, що ти лікар?

— Я закінчив Трініті-коледж у Дубліні.

— Боже праведний! — вигукнув лорд Джефрейс різким голосом, звертаючись до присяжних. — Який мерзотник! Ви ж чули, як свідок сказав, що кілька років тому він зустрічав його в Танжері як офіцера французької армії. Ви чули також, як підсудний визнав, що свідок говорив правду.

— Я й зараз не заперечую, що він говорив правду. Але правда й те, що я скажу вам. Кілька років я був солдатом, але ще до цього я був лікарем, і з січня цього року знову став ним, влаштувавшись на життя у Бріджуотері; це може підтвердити сотня свідків.

— Немає ніякої потреби гаяти на це час! Я винесу вирок на підставі твоїх власних слів, мерзотнику. Я ще раз запитую тебе: як сталося, що той, хто видає себе за лікаря, який мирно займається практикою в Бріджуотері, опинився в армії Монмута?

— Я ніколи не був у тій армії. Жоден свідок не говорив такого і, насмілюсь заявити, не скаже. Мене ніколи не цікавило те повстання, і я вважаю цю авантюру цілковитим безглуздям. Насмілюсь запитати вашу честь, — тут ірландський акцент Блада помітно посилився, — що міг робити я, католик, в армії протестантів?

— Католик? — Суддя якусь мить похмуро розглядав Пітера Блада. — Ти скоріше лицемірний ханжа-протестант. Скажу тобі, чоловіче, що я нюхом чую протестанта за сорок миль.

— Тоді наважусь поцікавитись, чому ж ви, ваша честь, своїм надзвичайним нюхом не чуєте католика за чотири кроки?

По галереях легкою хвилею прокотився сміх, але лютого погляду судді і окрику судового пристава було досить, щоб він негайно урвався.

Трохи нахилившись уперед, лорд Джефрейс підніс тендітну білу руку, пальці якої все ще стискали носову хусточку і, погрозливо сказав:

— Не час зараз розглядати твою релігійну приналежність, голубе, — сказав він, постукуючи пальцем по столі в такт словам. — Але закарбуй собі на носі те, що я зараз тобі скажу: немає такої релігії, яка б дозволяла брехати, прикриваючись нею. В тебе, як і в кожного, є безсмертна душа, і ніщо в світі з нею не зрівняється. Не забувай, що всесильний господь-бог, перед чиїм судом і ти, і всі ми станемо в нашу останню годину, покарає тебе за найменшу брехню і кине у вічний вогонь, у безодню, де палає сірка, якщо ти хоч трохи ухилишся від правди. Бога не обдуриш! Тому я закликаю тебе говорити правду: як сталося, що тебе захопили з бунтівниками?

Якусь мить Пітер Блад дивився на суддю здивовано і збентежено. Яка неймовірно жахлива людина цей суддя! Нарешті Блад опанував себе і відповів:

— Того ранку мене покликали до пораненого лорда Гілдоя, і я вважав, що за обов'язком, накладеним на мене професією, я повинен був подати йому допомогу.

— Ти вважав?

Вигляд судді був страшний: на зблідлому обличчі його губи червоніли, як кров, якої він так жадав. Злісно посміхнувшись, він впився поглядом у Блада, але опам'ятався, зітхнув і, знову набравши лагідного та скорботного вигляду, сказав:

— Як ти безжалісно марнуєш наш час! Але я наберусь терпіння. Добре. Хто покликав тебе?

— Піт. Він може підтвердити.

— О, звісно, Піт може підтвердити. Зрадник, який уже визнав свою провину. І це твій свідок?

— Бейнс також може засвідчити мої слова.

— Бідолаха Бейнс має ще відповісти за себе, і не сумніваюся, що на тебе в нього не вистачить часу, бо він намагатиметься врятувати від зашморгу свою власну шию. Так, так! І це всі твої свідки?

— Ні, ваша честь. Можна викликати з Бріджуотера ще й інших, які бачили, як я виїхав того ранку з Пітом на крупі його коня.

Джефрейс посміхнувся.

— В цьому немає потреби. Я не збираюся витрачати так багато часу на тебе. Скажи лише одне: коли Піт, якщо вірити тобі, приїхав по тебе, ти ж знав, що він був прихильником Монмута, як він це визнав зараз сам?

— Знав, ваша честь.

— Знав! Ага! — верховний суддя подивився на присяжних засідателів, які знітилися від страху, і коротко, в'їдливо засміявся. — І все ж, незважаючи на це, ти поїхав з ним?

— Я вважав своїм священним обов'язком подати допомогу пораненому.

— Священним обов'язком, кажеш? — І в очах судді знову спалахнула лють. — Боже милосердний! Як тільки ми живемо серед таких, гадів? Твій священний обов'язок, негіднику, — служити богу і королю. Але не будемо даремно витрачати слова. Піт сказав тобі, кому саме ти мав подати допомогу?

— Так, лордові Гілдою.

— І ти знав, що лорд Гілдой був поранений у бою, знав, на чиєму боці він бився?

— Знав.

— І все ж, вважаючи себе лояльним підданим короля, в чому ти хочеш нас переконати, ти поїхав до пораненого?

На мить Пітер Блад втратив терпіння.

— Моя справа — лікувати рани, а не вивчати політичні погляди пораненого, — сказав він різко.

Схвальний гомін прокотився по галереях і навіть серед присяжних засідателів, але це ще більше розпалило верховного суддю.

— Господи Ісусе! Чи бачив світ ще коли-небудь такого безсоромного негідника, як оцей? — З білим, мов крейда, обличчям суддя повернувся до членів суду. — Я сподіваюся, панове присяжні, що ви звернете увагу на поведінку цього підлого зрадника. Не можна не помітити заклятості людей такого типу, як він. Він сам, своїми власними устами, визнав провину, якої досить, щоб повісити його десять разів… Але це ще не все. Говори, мерзотнику: з якою метою ти морочив голову капітанові Гобарту брехнею про високий сан зрадника Піта?

— Щоб врятувати його від повішення без суду, яке йому загрожувало.

— А яке тобі діло до того, чи повісять цього негідника, чи ні?

— Справедливість — справа кожного вірнопідданого, бо несправедливість, вчинена людиною, яка перебуває на королівській службі, в якійсь мірі безчестить самого короля.

Це був тонкий і гострий випад на адресу присяжних; він розкривав гнучкість та гостроту розуму Блада і міру його самовладання, що особливо посилювались у хвилини великої небезпеки. На будь-який інший склад суду його слова справили б те враження, на яке він і сподівався. Можливо, вони вплинули б навіть на цих слабкодухих овечок. Але тут знову втрутився Джефрейс.

Він почав дихати важко й шумно, потім рвучко підвівся.

— Пресвята діво! — закричав Джефрейс. — Чи доводилось вам бачити такого безсоромного мерзотника? Але з тобою вирішено. Я бачу тебе, падлюко, вже з мотузкою на шиї.

Закінчивши цю зловтішну тираду, суддя знову впав у крісло і заспокоївся. Судова комедія скінчилась. На блідому обличчі судді не проявлялося ніяких ознак душевного хвилювання. Його знову охопила тиха меланхолія. Коли ж за хвилину він заговорив, голос його був лагідним, майже ніжним, але кожне слово чітко лунало в принишклому залі.

— Не в моїй вдачі кривдити когось, а тим більше втішатися чиєюсь загибеллю. Тільки з жалю до тебе я вдався до цих слів, бо хотів, щоб ти подбав про свою безсмертну душу, а не віддавав її на поталу, вперто чіпляючись за брехню та викрутаси. Але я бачу, що всі мої зусилля, все моє співчуття і милосердя марні, тому мені більше нема про що з тобою говорити. — І, повернувши до присяжних засідателів своє сумне вродливе обличчя, він додав: — Панове! Як представник закону, я зобов'язаний нагадати вам, що той, хто хоч і не брав безпосередньої участі в повстанні проти короля, але свідомо приймає, дає притулок або лікує бунтівника, є таким самим зрадником, як і той, хто виступив із зброєю в руках. Моя присяга і власне сумління зобов'язують мене роз'яснити вам суть закону, а ваші присяги і ваше сумління зобов'язують вас ухвалити справедливий вирок.

Після цього Джефрейс почав промову, в якій намагався довести, що Бейнс і Блад обидва винні в зраді: перший — тому, що переховував зрадників, другий — надавав зрадникові медичну допомогу. Він пересипав свою промову улесливими посиланнями на свого законного государя й повелителя, якого бог поставив над усіма, і лайкою на адресу протестантів та Монмута, про якого, — висловлюючись його власними словами, — він брав сміливість твердити, що найбідніший законнонароджений підданий королівства має більше прав на престол, ніж цей байстрюк герцог.

— Господи! Яке гаддя завелося в нашому суспільстві! — шалено вигукнув суддя і впав у крісло, знесилений таким енергійним виступом. Якусь мить він сидів нерухомо, приклавши хусточку до рота, потім знову якось неспокійно засовався в кріслі, і знову його обличчя спотворив біль. Він ледве зміг кивнути членам суду, щоб ті вийшли для ухвалення вироку.

Пітер Блад слухав нестримну, богохульну і майже непристойну промову Джефрейса з байдужістю, яка пізніше, коли він згадував про все це, дивувала його самого. Він був так вражений поведінкою цієї людини, протиріччям між його духом і тілом, методами залякування і примусу по відношенню до присяжних засідателів, що майже забув про небезпеку, яка загрожувала його власному життю.

Присяжні засідателі незабаром повернулися. Всі троє підсудних були визнані винними.

Пітер Блад обвів поглядом зал суду, задрапірований червоною матерією. На якусь мить море облич захиталось і розпливлось перед його очима. Потім він знову опанував себе і почув, як його питали: що він може сказати проти смертного вироку після того, як його визнали винним у державній зраді.

Він зареготав, і його сміх моторошно пролунав серед мертвої душі суду. Вся ця комедія була таким безглуздям, таким знущанням над справедливістю! І все це витівав той блазень у яскраво-

червоній мантії, що сам був посміховиськом, слухняним знаряддям злобного і мстивого короля. Але навіть і на цього блазня вплинув сміх Блада.

— Ти ще смієшся — з зашморгом на шиї, смієшся на самому порозі вічності!

І тут Блад використав нагоду, щоб помститися:

— Клянусь честю, у мене більше підстав для цього, ніж у вас. І ось що я скажу вам, перш ніж буде затверджений мій вирок. Ви бачите мене — невинну людину, єдина провина якої полягає в милосерді — з зашморгом на шиї. Ви юрист і говорите із знанням справи про те, що чекає мене. Я ж, як лікар, можу сказати, теж із знанням справи, що уготовано вам, ваша честь. І запевняю, що навіть зараз я не помінявся б з вами місцем, не поміняв би зашморг, який ви накидаєте мені на шию, на той камінь, який ви носите в собі. Смерть, до якої ви засуджуєте мене — легкий жарт порівняно із смертю, на яку ви засуджені тим всевишнім суддею, ім'ям якого ви так часто прикриваєтесь.

Верховний суддя сидів, неприродно виструнчившись, обличчя його сполотніло, губи скривилися. На кілька секунд після того, як Пітер Блад скінчив говорити, зал суду, немов паралізований, принишк, запала абсолютна тиша. Ті, хто знав Джефрейса, вважали це затишшям перед бурею і готувалися до вибуху. Але вибуху не сталося. Поволі, ледве помітно на зблідлому обличчі судді знову заграв рум'янець. Джефрейс немов виходив із стану заціпеніння. Ось його постать в яскраво-червоній мантії подалася вперед, і він заговорив. Приголомшеним голосом і стисло, набагато коротше, ніж звичайно в таких випадках, абсолютно механічно, як людина, думки якої зайняті чимсь іншим, він виголосив смертний вирок, ні словом не згадавши про те, що сказав Пітер Блад. Прочитавши вирок, Джефрейс знесилено сповз у крісло. Очі його напівзаплющилися, а чоло вкрилося краплинами поту. В'язнів вивели.

Поллiксфен, — запеклий віг у душі, незважаючи на свою посаду прокурора, — прошепотів на вухо своєму колезі — адвокату:

— Клянусь богом, той смаглявий негідник добре налякав верховного суддю. Шкода, що його мають повісити. Людина, здатна злякати Джефрейса, пішла б далеко.

Розділ IV
ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ

Поллiксфен був водночас і правий і неправий — у житті, до речі, таке поєднання трапляється найчастіше.

Він мав рацію, висловивши думку, що людина з характером Блада, людина, здатна своєю витримкою і своїми словами злякати страшного Джефрейса, пішла б у житті далеко. І в той же час він був неправий — хоч це йому і не ставиться у провину — в своєму припущенні, ніби Пітера Блада мають повісити.

Я вже сказав, що яке б велике лихо не спіткало Блада в результаті його поїздки в Оглторп, він ще повинен був — хоч і сам того не знав — дякувати долі, по-перше, за те, що його все-таки судили, і по-друге, за те, що суд відбувся 19 вересня. До 18 вересня вироки, ухвалені судом, виконувались негайно. Але вранці 19 вересня у Тон-тон прибув кур'єр від державного міністра лорда Сендерленда з листом на ім'я лорда Джефрейса, в якому повідомлялося, що його величність король милостиво звелів відправити тисячу сто бунтівників у свої південні колонії на Ямайці, Барбадосі і на Підвітряних островах.

Не подумайте тільки, що цей наказ диктувався якимось почуттям гуманності. Лорд Черчілль, один із сановників Якова II, мав рацію, коли сказав, що серце короля таке ж чутливе, як камінь. Просто король зрозумів, що масовими стратами нерозумно витрачається цінний товар. І це в той час, коли на плантаціях не вистачало робочих рук і здорового, фізично сильного чоловіка можна

було продати за 10–15 фунтів стерлінгів. Багато сановників при дворі короля в тій чи іншій мірі мали підстави розраховувати на щедрість його величності, а бунтівники якраз і були тим дешевим і надійним матеріалом, яким можна було задовольнити ці претензії. Для цього слід було тільки відібрати певну кількість засуджених і віддати їх придворним у їхнє повне розпорядження.

Лист лорда Сендерленда дає певне уявлення про королівську щедрість. Тисячу засуджених планувалось розподілити між вісьмома придворними, а сотню, зазначалось у постскриптумі до листа, лорд просив для королеви. Цих в'язнів мали негайно перевезти до південних плантацій його величності і тримати їх там протягом десяти років і лише потім відпустити на волю. Особи, яким передавались засуджені, зобов'язувались негайно переправити їх на місце призначення.

Ми знаємо від секретаря лорда Джефрейса, що тієї ночі верховний суддя в нестримній люті кляв недоречне «милосердя» короля. Ми знаємо, що в листі до короля Джефрейс всіляко намагався переконати монарха переглянути своє рішення. Але Яків не змінив його. Крім безпосереднього прибутку, який він мав одержати в результаті цього милосердя, король цим заходом ще й показував свою «великодушність». Яків добре знав, що помилувати людей означає зробити їх ще за життя мерцями. Багато засланців не винесуть пекельних мук рабства у Вест-Індії, а коли вони помруть, то ті, що зостануться живими, ще й заздритимуть їм.

Так уже сталося, що Пітера Блада, а з ним Джеремі Піта і Ендрю Бейнса, замість того, щоб повісити, колесувати і четвертувати, як зазначалося у вироку суду, разом з п'ятдесятьма іншими в'язнями перевезли в Брістоль, а там перегнали на судно «Ямайський купець», яке мало везти їх далі. Від великої скупченості, поганої їжі і гнилої води серед в'язнів спалахнули хвороби, почали мерти найслабіші. Серед одинадцяти померлих був і нещасний Бейнс із садиби Оглторп, якого так брутально відірвали від затишного домашнього вогнища в напоєному пахощами яблуневому саду тільки за те, що він виявив милосердя.

Смертність була б набагато вищою, якби не Пітер Блад. Спочатку капітан «Ямайського купця» Гарднер на настирливі домагання лікаря дати йому доступ до скриньки з медикаментами і дозволити допомогти хворим відповідав брутальною лайкою й погрозами. Але незабаром капітан зрозумів, що йому, чого доброго, доведеться відповідати за такі великі втрати живого товару. Тому, хоч і з запізненням, він вирішив скористатися із знань Пітера Блада. Лікар взявся до роботи з властивими йому пристрастю і запалом. Кваліфікованою допомогою і поліпшенням умов, у яких жили його товариші-в'язні, він зупинив поширення хвороб.

В середині грудня «Ямайський купець» кинув якір у Карлайлській бухті. Сорок два засуджених бунтівники, що зосталися живими, висадились на берег.

Якщо ці нещасні думали (а багато хто з них справді так думав), що вони їдуть у дику, нецивілізовану країну, то досить було глянути на те, що постало перед їх очима, щоб від таких думок не лишилося й сліду. Вони побачили велике місто з будинками європейської архітектури, тільки без тієї метушні, яка характеризує європейські міста. Над червоними дахами велично здіймався шпиль церкви. Вхід до широкої бухти охоронявся фортом, з амбразур якого вистромили свої жерла гармати. На зеленому пагорбі над містом владно височів, повернутий широким фасадом до моря, губернаторський будинок. Цей пагорб багатьом нагадував англійські узгір'я у квітні, та й день був такий погожий, які квітень дарує Англії — сезон тропічних дощів нещодавно скінчився.

На широкій брукованій набережній засуджених зустрів загін поліції у червоних мундирах, що прибув для охорони в'язнів, і натовп, який своїм одягом та манерами мало чим відрізнявся від юрби в будь-якому морському порту Англії, хіба тільки тим, що в ньому було менш жінок і більше негрів.

На огляд вишикуваних на молу засуджених приїхав губернатор Стід, низенький, товстий, червонопикий чоловічок, одягнений у камзол з товстого блакитного шовку, густо

розцяцькованого золотими позументами. Він трохи припадав на одну ногу і важко спирався на масивну палицю з чорного дерева. За ним у формі полковника барбадоської поліції перевальцем ішов огрядний чоловік, на цілу голову вищий за губернатора. На його м'ясистому жовтуватому обличчі відбивався вираз неприхованої зловтіхи. Поруч із ним, дивно контрастуючи з його огрядністю, йшла сповнена юної грації струнка дівчина в елегантному костюмі для верхової їзди. Широкі криси сірого капелюха, прикрашеного яскраво-червоним пером страуса, ховали від сонця її довгасте ніжне личко, на якому зовсім не позначився вплив тропічного клімату. Каштанове волосся кучерями спадало на плечі, в широко поставлених карих очах світилася щирість, а обличчя її, замість звичайного для дівчини виразу пустотливої задерикуватості, виражало глибоке співчуття.

Пітер Блад спіймав себе на тому, що зачудовано дивиться на це чарівне обличчя, яке було так явно не на своєму місці. У відповідь дівчина пильно подивилась на нього, і бранець неспокійно переступив з ноги на ногу, усвідомлюючи свій жалюгідний вигляд. Немитий, нестрижений, неголений, із скуйовдженим волоссям і потворною чорною, бородою, в лахмітті, що залишилось від колись розкішного камлотового камзола, в якому його арештували і якого зараз не наділи б навіть на городнє опудало, Блад вважав себе негідним того, щоб його розглядали такі красиві очі. А проте очі ці не відриваючись дивилися на нього з майже дитячим подивом і жалістю. Нарешті дівчина доторкнулася рукою до яскраво-червоного рукава свого супутника; той щось сердито буркнув, повернувся всім своїм масивним корпусом і став проти неї.

Дивлячись просто в очі співрозмовникові, дівчина щось із запалом доводила йому, але той слухав її неуважно. Його маленькі блискучі очиці, що примостилися біля самісінького носа, м'ясистого і звислого, відірвалися від неї і вступились у білявого здорованя Піта, що стояв поряд із Бладом.

В цей час до них підійшов губернатор, і кілька хвилин усі троє радились. Що говорила дівчина, Пітер не чув зовсім, бо вона говорила дуже тихо. Слова полковника долинали до Блада якимсь нерозбірливим бурмотінням. Зате губернатор, що вважав себе дотепною людиною і любив, щоб його всі слухали, говорив високим різким голосом:

— Мій дорогий полковнику Бішоп, вам надається право першого вибору з цього розкішного квітника. Ціну призначите ви самі. Решту продамо з торгів.

На знак згоди полковник Бішоп кивнув головою і вже голосніше сказав:

— Ваша світлість дуже милостиві. Але, клянусь честю, ці арештанти так охляли, що з них мало буде користі на плантації.

Його маленькі оченята-гудзики аж їли поглядом «живий товар», а на обличчі ще дужче заграв вираз презирства і зловтіхи. Потім він покликав до себе капітана «Ямайського купця» Гарднера і кілька хвилини розмовляв з ним, втупившись у список, який Гарднер дав йому.

Проглянувши цей документ, Бішоп повернув його капітанові і, міцно стуливши губи, підійшов до засуджених повстанців. Біля молодого сомерсетшірського шкіпера Бішоп зупинився і на якусь мить задумався. Обмацавши м'язи на руках молодого моряка, він звелів йому відкрити рота, щоб оглянути зуби. Оглянувши, знову стиснув пошерхлі губи і кивнув головою.

— За цього — п'ятнадцять фунтів, — не повертаючи голови, сказав він Гарднеру, що йшов слідом за ним.

Капітан невдоволено скривився:

— П'ятнадцять фунтів? Це менше половини того, що я хотів заправити за нього.

— Це вдвічі більше того, що я мав намір дати, — буркнув полковник.

— Але ж і тридцять фунтів дешево, ваша честь.

— За таку суму я можу купити негра. Ці білі свині не-живучі і не вміють працювати.

Гарднер на всі лади почав вихваляти здоров'я, молодість, і силу Піта. Він говорив так, наче йшлося не про людину, а про робочу худобину. Піт — юнак вразливої вдачі — стояв мовчки і нерухомо. Тільки щоки його то біліли, то червоніли, вказуючи на ту велику внутрішню боротьбу, завдяки якій він зберігав самовладання.

У Пітера Блада ця мерзенна торгівля викликала почуття глибокої відрази.

Дівчина, що прийшла з полковником, розмовляла з губернатором, поволі походжаючи оддалік, вздовж шеренги засуджених. Губернатор самовдоволено посміхався і з молодецькою хвацькістю накульгував поряд з нею, а вона, очевидно, не розуміла мерзенності того, чим займався зараз полковник. «Невже їй байдуже?» — думав Блад.

Полковник Бішоп крутнувся на каблуках, наміряючись іти далі.

— Двадцять фунтів — і ні пенса більше. Це й так вдвічі перевищує те, на що ви можете сподіватися у Кребстона.

Капітан Гарднер, зрозумівши з тону покупця, що це його остаточна ціна, зітхнув, і погодився. А Бішоп уже простував далі вздовж шеренги засуджених, тільки мимохідь презирливо глянувши на Блада та на виснаженого юнака зліва від нього. Проте чоловік, що стояв за ними — велетень середніх років на ім'я Волверстон, який втратив око під Седжмуром, привернув його увагу, і торгівля почалася знову.

Пітер Блад стояв у сліпучому сонячному промінні, вдихаючи запашне повітря, таке несхоже на будь-яке інше, яким він коли-небудь дихав. Воно було насичене міцним ароматом, сумішшю пахощів кампешового дерева,[12] ямайського перцю і запашного кедра. Сам того не помічаючи, Блад поринув у марні роздуми, навіяні тим чудовим ароматом. Розмовляти не хотілося. Мовчав і Піт, який стояв біля Блада, засмучений тим, що ось-ось його, напевне, розлучать з товаришем, з яким він пліч-о-пліч вистояв усі ці тяжкі місяці, якого він полюбив як друга і на поради та підтримку якого завжди покладався. Хлопця охопило таке почуття самотності і туги, що проти нього все, пережите ним досі, здавалося дрібницею. Для Піта розлука з Бладом була б болісним завершенням усіх його страждань.

До них підходили інші покупці, розглядали і йшли далі. Блад не звертав на них ніякої уваги. Але ось у кінці шеренги сталось якесь пожвавлення. Це Гарднер щось голосно роз'яснював юрбі покупців, що чекали, поки полковник Бішоп навибирає собі людського товару. Коли Гарднер замовк, Блад, подивившись у його бік, помітив, що дівчина про щось говорила з Бішопом і

срібною рукояткою хлиста вказувала на шеренгу засуджених. Бішоп, прикривши рукою очі від сонця, глянув туди, куди вона показувала. Потім повільно перевальцем він в супроводі Гарднера рушив уздовж шеренги. За ними пішли дівчина й губернатор.

Так посувались вони одне за одним, аж поки полковник не порівнявся з Бладом. Покупець був би й цього разу пройшов повз лікаря, якби дівчина не торкнулася хлистом його руки.

— Оце той чоловік, якого я мала на увазі,— мовила.

— Оцей?

У голосі полковника забриніла нотка презирства. Пітер Блад пильно подивився у вирячені оченята полковника, схожі на ізюминки в пудингу, глибоко посаджені на жовтому, м'ясистому обличчі, і відчув, як йому в лице вдарила кров від такого принизливого огляду.

— Пхе! Лантух кісток! Що я з ним робитиму? — сказав Бішоп і повернувся, щоб іти далі, але тут втрутився Гарднер:

— Він, може, й худий, але міцний; міцний і здоровий. Коли половина з них захворіла, а друга половина мала ось-ось захворіти, цей бусурман тримався на ногах і лікував своїх товаришів. Якби не він, то їх загинуло б значно більше. П'ятнадцять фунтів за нього, полковнику. Це навіть дешево. Він здоровий, кажу вам, ваша честь, витривалий і сильний, хоч і худий. Він саме з тих, хто добре переносить спеку. Клімат ніколи не вб'є його.

Губернатор Стід хихикнув:

— Чуєте, полковнику? Довіртеся своїй племінниці. Жінка одним поглядом оцінить чоловіка.

1 він зареготав, задоволений з свого дотепу. Але сміявся тільки він один. По обличчю племінниці полковника перебігла хмарка незадоволення, в той час як сам полковник поринув у роздуми про цю торгову операцію і не міг звернути уваги на жарт губернатора. Закопиливши трохи губу, він якусь мить мовчки гладив рукою підборіддя. Джеремі Піт затаїв подих.

— Я даю вам за нього десять фунтів, — вимовив нарешті полковник.

Пітер Блад благав у бога, щоб ця пропозиція була відхилена. Він сам не зміг пояснити, чому його так образила думка, що він може стати власністю саме цієї брутальної тварини і в якійсь мірі власністю тієї карооокої дівчини. Але одним почуттям образи не зміниш своєї долі. Раб є раб. Пітера Блада продали полковникові Бішопу, цьому чванькуватому покупцеві, за мізерну суму — десять фунтів стерлінгів.

Розділ V
АРАБЕЛЛА БІШОП

Якось сонячного січневого ранку, десь через місяць після прибуття «Ямайського купця» в Бріджтаун, міс Арабелла Бішоп виїхала верхи з красивої садиби свого дядька, розташованої на пагорбі в північно-західній частині міста. За нею слідом на достатній відстані підтюпцем бігли два негри-охоронці. Прямувала ця молода дівчина до губернаторського будинку, щоб навідати дружину губернатора, яка останнім часом занедужала. Досягши вершини пологого, зарослого травою горба, вона побачила високого, худорлявого, в простому, але пристойному одязі чоловіка, який ішов їй назустріч. Чоловік цей був їй незнайомий, а незнайомі люди рідко трапляються на цьому острові. І все ж дівчині здалося, що вона десь бачила його.

Міс Арабелла зупинила коня, ніби для того, щоб помилуватися краєвидом, і це виглядало цілком правдиво, бо панорама справді була чудова. Водночас краєм карих очей вона уважно вивчала незнайомого, що підходив ближче. Тепер їй довелося змінити своє перше враження про його одяг — досить строгий, але навряд чи красивий. Камзол і штани були домашньої роботи, і якщо камзол сидів на ньому гарно, то це пояснювалося скоріше його природною грацією, ніж майстерністю кравця. Панчохи бавовняні, прості і грубі; крислатий капелюх, якого він шанобливо

скинув, підходячи до неї,— старий, без стрічки і пера. А те, що здалеку здавалося париком, були його кучері, чорні і лискучі.

Виголене загоріле обличчя незнайомого було похмуре. А напрочуд блакитні очі серйозно дивилися на неї. Він пройшов би далі, якби вона не зупинила його.

— Здається, я звідкись знаю вас, — мовила дівчина.

Голос її був дзвінкий, як у хлопчика. Щось хлопчаче було і в манерах, якщо слово «хлопчачий» взагалі можна вжити щодо такої шляхетної дівчини. Це йшло, мабуть, від тієї простоти і невимушеності, які робили неможливими хитрощі, властиві жіночій статі, і дозволяли їй бути в найкращих стосунках з усім світом. Можливо, саме через це Арабелла, досягши двадцятип'ятирічного віку, не тільки не була одруженою, а навіть не мала поклонників. З усіма чоловіками вона поводилась, як з братами, і така невимушеність ускладнювала можливість упадання коло неї.

Негри, що супроводили її, зупинились на пристойній відстані позаду і присіли навпочіпки на траві, чекаючи, поки їхній господині заманеться знову вирушити в дорогу.

Незнайомець, до якого вона звернулася, теж зупинився.

— Господині слід знати своє майно, — сказав він.

— Моє майно?

— Або вашого дядька. Дозвольте відрекомендуватися. Мене звуть Пітер Блад, і я коштую рівно десять фунтів стерлінгів. Я це знаю, бо якраз таку суму ваш дядечко заплатив за мене. Не кожному щастить дізнатися в такий спосіб про ціну собі.

Тільки тепер дівчина впізнала його. Вона не бачила його з дня торгів на набережній і через це не могла відразу впізнати, хоч при першій зустрічі юнак і зацікавив її. Та за цей місяць він настільки змінився, що не був схожий на того раба.

— Боже мій! — вигукнула вона. — І ви ще можете сміятися!

— Як бачите. Хіба це не досягнення? — визнав Пітер. — Та й живу я не так уже й погано.

— Я чула про це, — сказала Арабелла.

Вона справді чула, що засуджений бунтівник, який колись її зацікавив, виявився лікарем. Звістка про це дійшла до губернатора Стіда, якого немилосердно мучила подагра, і губернатор позичив Блада у його господаря. Завдяки чи то умінню, чи, може, щастю, Пітер Блад полегшив страждання його превосходительства, чого не вдавалося зробити жодному з двох лікарів, що мали практику в Бріджтауні. Потім дружині губернатора заманулося, щоб Блід лікував її від мігрені. Блад, правда, встановив, що хвора вона хіба що на сварливість — результат природженої вередливості, посиленої аж надто нудним як для світської жінки животінням на Барбадосі. Проте він прописав ліки, і жінка переконала себе, що їй стало краще. Після цього слава про нього рознеслась по всьому Бріджтауну, і полковник Бішоп зметикував, що з цього нового раба можна мати більше користі як з лікаря, аніж як з робітника на плантації.

— Це вам, добродійко, я маю дякувати за порівняно легке життя і чисту роботу, — сказав Блад, — і я радий скористатися з нагоди, щоб сказати про це.

Однак подяка була скоріше в його словах, аніж у тоні, яким висловлювалась.

«Невже він глузує?» — подумала Арабелла і глянула на нього з такою допитливою відвертістю, яка когось іншого неодмінно збентежила б. Але Блад у її погляді відчув запитання і відповів:

— Коли б мене купив якийсь інший плантатор, то безсумнівно, мої лікарські здібності назавжди залишилися б невідомими, і в цю хвилину я рубав би ліс та орав землю, як і ті бідолахи, що їх привезли разом зі мною.

— Але чому ви дякуєте за це мені? Вас же купив мій дядько?

— Він не зробив би цього, якби ви не умовили його. Я помітив, це і в ту мить страшенно обурився.

— Ви обурились? — У хлопчачому голосі Арабелли зазвучав виклик.

— У цьому тлінному житті мені всього зазнати довелось. Але продавали і купували мене вперше, і тому навряд чи я був схильний любити свого покупця.

— Якщо я й наполягала, щоб дядько купив вас, то тільки тому, що співчувала вам. — Тон її голосу був трохи суворим, наче вона докоряла йому за глузування і зухвалість, що, як їй здалося, звучали в його словах. — Можливо, мій дядько здається вам суворою людиною, — додала вона. — Це так, він суворий. Плантатори всі суворі. Напевне тому, що таке вже їхнє життя. Але тут є ще й гірші. Взяти хоча б Кребстона із Спейгстауна. Він теж був на березі і чекав своєї черги, щоб купити те, що залишиться після мого дядька, і от коли б ви потрапили до його рук… Страшна людина… Може, тому так і сталося, що я…

Блад трохи розгубився.

— Це зацікавлення чужою долею… — почав було він, але враз перебудував фразу. — Але ж там були й інші, що заслуговували на співчуття.

— Ви чомусь здалися мені зовсім не таким, як інші.

— Я й є не такий, — сказав він.

— О! — Вона пильно глянула на нього і трохи насторожилась. — Ви непоганої думки про себе.

— Навпаки. Решта засуджених — гідні поваги повстанці, не те, що я. В цьому і полягає різниця. Я ж був одним із тих, у кого не вистачало глузду побачити, що Англія потребує очищення. Я задовольнявся лікарською практикою у Бріджуотері, в той час як кращі за мене проливали свою кров, щоб вигнати підлого тирана і мерзенну зграю його придворних.

— Сер! — зупинила вона його. — Мені здається, ви пропагуєте зраду.

— Сподіваюся, що я висловився недвозначно, — сказав він з притиском.

— Дехто висік би вас за такі слова.

— Губернатор не допустить цього. У нього подагра, а в його дружини — мігрень.

— Ви покладаєтесь на це? — сказала вона з неприхованим презирством.

— У вас, очевидно, ніколи не було не тільки подагри, а навіть мігрені,— відповів Блад.

Вона нетерпляче махнула рукою і на якусь мить перевела погляд на море. Потім раптом знову глянула на нього — на цей раз брови її зійшлися на переніссі. -

— Якщо ви не бунтівник, то чому ж ви опинилися тут? Він зрозумів, що вона не йме йому віри, і засміявся.

— Слово честі, це довга історія, — сказав він.

— І, напевне, така, що ви визнали б за краще не розповідати її?

Тоді Блад коротко виклав їй усе, що з ним сталося.

— Боже мій! Яка підлість! — вигукнула Арабелла, коли він скінчив.

— Ні, ні… Англія стала блаженною країною за короля Якова! Вам не треба жаліти мене. Зваживши все, я думаю, що на Барбадосі живеться краще. Тут принаймні можна хоч у бога вірити.

З цими словами він глянув спочатку ліворуч, на темну масу гори Хіллбей, що височіла вдалині, потім праворуч, на неозорий простір збуреного вітрами океану. Йому здалося, ніби чудовий краєвид ще більше підкреслював його мізерність і нікчемність його нещастя.

— Невже скрізь життя таке важке? — сумно запитала дівчина.

— Люди самі роблять його таким.

— Розумію. — Вона уривчасто і, як йому здалося, з якимсь смутком у голосі, засміялась. — Я ніколи не вважала, що Барбадос — земний рай. Але, не перечу, ви знаєте світ краще, ніж я. — З

цими словами дівчина торкнула коня своїм хлистом із срібною рукояткою. — Все ж я вітаю вас із полегшенням ваших страждань.

Пітер вклонився, а вона поїхала далі. Негри підхопились і підтюпцем побігли слідом.

Кілька хвилин Пітер Блад постояв там, де вона залишила його, в задумі розглядаючи залиті сонячним сяйвом води Карлайлської бухти й кораблі, що стояли в просторій гавані, над якою з галасом кружляли чайки.

Тут і справді було гарно. «Краєвид чарівний, — подумав Блад, — а проте це тюрма». Говорячи, що він вважає Барбадос кращим за Англію, Блад намагався применшити своє нещастя. Нарешті він повернувся і розміреним кроком рушив до маленького селища — купки халуп, зліплених з глини та лози і обгороджених частоколом. Тут жили раби, що працювали на плантації, а разом з ними жив і він сам.

Нараз у пам'яті його спливла строфа з Ловласа.[13]

Для мене мури не тюрма,

залізні грати ще не клітка.

Та він вкладав у ці рядки новий зміст, зовсім протилежний тому, що мав на думці автор. «Якою б просторою не була тюрма, — міркував Пітер, — вона залишається тюрмою навіть тоді, коли не має ні мурів, ані ґрат».

Особливо глибоко збагнув це Блад того чудового ранку, а з часом йому довелося ще ясніше усвідомити справедливість такого твердження. З кожним днем він дедалі частіше думав про те, що в нього підрізані крила, що він вигнанець із цього життя, і дедалі менше згадував про ту випадкову свободу, якою часом користувався. Порівнюючи ж свою трохи легшу долю з долею нещасних товаришів по рабству, він не відчував того задоволення, якого міг би зазнати інший. Навпаки, їх нещастя тільки посилювали гнів і гіркоту, що сповнювали душу Блада.

З сорока двох засуджених повстанців, які зійшли з «Ямайського купця» на берег разом з Бладом, полковник Бішоп купив не менше двадцяти п'яти. Решту було продано дрібнішим плантаторам, декого в Спейгстаун, а інших ще далі на північ. Блад не знав, яка доля спіткала їх. Однак серед рабів Бішопа він ходив вільно і, живучи разом з ними, добре розумів їх нелюдські страждання. Всі вони працювали на цукрових плантаціях з раннього ранку до пізнього вечора, а коли вибивалися з сил, то на їхні спини зразу ж опускався нагай наглядача або його помічників. Одягнені вони були в лахміття, дехто майже голий; жили в багні; харчувалися смердючою солониною та кукурудзяними коржиками — їжею, яка для більшості з них якийсь час була настільки незвичною, що двоє захворіли і віддали богові душу перш ніж Бішоп зметикував, що раби мають для нього певну цінність як робоча сила, і поступився перед домаганнями Блада дозволити йому доглядати хворих. Щоб тримати рабів у покорі, одного з них, який повстав проти жорстокості наглядача Кента, закатували на смерть на очах у його товаришів, а іншого, що наважився втекти в ліс, спіймали, завернули назад і відшмагали, а потім витаврували йому на лобі літери «З. К.», щоб до кінця його життя всі знали, що він збіглий каторжник. Але, на щастя, бідолаха помер, не витримавши катувань.

Після цього засуджені ще більше спохмурніли, притихли. Найнепокірніших приборкали, з трагічною терпеливістю та відчаєм вони скорилися своїй невимовно тяжкій долі.

Лише Пітер Блад, уникнувши цих надмірних страждань, зовні майже не змінився, хоча в душі його з кожним днем наростала ненависть і визрівав намір утекти з цього острова, де так безжалісно глумилися над людьми. Бажання втекти було ще надто невиразне, щоб його можна було назвати надією. І все ж Блад не впадав у відчай. Накинувши на своє спохмурніле обличчя маску байдужості, він сумлінно лікував хворих, зберігаючи таким чином робочу силу для Бішопа, а водночас усе далі вторгаючись у «володіння» двох інших мужів медицини Бріджтауна.

Позбавлений принизливих покарань і злигоднів, що їх зазнавали його товариші, Блад. зберіг почуття власної гідності. Навіть бездушний плантатор, його власник, і той поводився з ним не так грубо, як з іншими. І все це завдяки подагрі та мігрені, завдяки тому, що Блад добився поваги з боку губернатора Стіда, і що ще більше — пошани з боку дружини губернатора, якій той у всьому потурав.

Зрідка Блад бачив Арабеллу Бішоп. Зустрічаючись, вона майже щоразу зупинялася і розмовляла з ним, а це вказувало на те, що дівчина зацікавилася лікарем. Проте сам Блад ніколи не був схильний довго затримуватися з нею. Він умовляв себе, що не повинен спокушатись її гарною зовнішністю, грацією молодості, невимушеними манерами підлітка і приємним голосом. За все своє життя Пітер ніколи не зустрічав більшої тварюки, ніж її дядько, і тому не міг думати про дівчину, не згадуючи про того негідника. Вона ж була його племінницею, в їх жилах текла одна кров, і в усякому разі якась крихта безпощадної жорстокості багатого плантатора, здавалось йому, передалась і їй. Таким чином, він не раз боровся сам із собою, немов шукаючи відповіді на неясне запитання, силкуючись перебороти якийсь інстинкт, що доводив йому протилежне. Не знаходячи такої відповіді, він, коли це було можливо, уникав зустрічей з дівчиною або був удавано чемним, коли зустріч виявлялась неминучою.

Якими б переконливими та незаперечними не здавалися на перший погляд міркування Блада, все ж він зробив би краще, повіривши інстинктові, що повстав проти розуму. Бо хоч у жилах дівчини й текла така сама кров, як і в жилах полковника Бішопа, однак у неї не було вад її дядька, в якого ці вади були набутими, а не природженими. Батько Арабелли Томі Бішоп, брат полковника Бішопа, був людиною доброї вдачі, благородною і великодушною. Рання смерть молодої дружини тяжко вразила його. Щоб хоч трохи забути своє горе, він покинув Старий Світ і вирушив шукати щастя в Новому Світі. Разом з маленькою дочкою, якій тоді було п'ять років, він приїхав на Антільські острови і зажив життям плантатора. З самого початку справи його йшли добре, як воно часом і буває в тих, хто мало дбає про них. Розбагатівши, Том не забув і про свого молодшого брата, який служив солдатом в Англії і набув уже слави сварливого гультяя. Він порадив братові приїхати на Барбадос. Порада ця, від якої іншим часом Вільям Бішоп, можливо, й відмовився б, надійшла саме тоді, коли через свої дикі вибрики йому не шкодило перемінити клімат. Вільям приїхав, і щедрий брат прийняв його своїм партнером на багатій плантації. Минуло шість років, і батько п'ятнадцятирічної Арабелли помер, залишивши дочку під опікою дядька. Це була, мабуть, єдина його помилка. Але через доброту своєї вдачі він завжди уявляв людей кращими, ніж вони були насправді; до того ж він сам керував вихованням своєї дочки, прищепивши їй незалежність, на яку теж покладався і, напевне, більше ніж слід. Обставини склалися так, що у відносинах між дядьком і племінницею було мало теплоти. Вона слухала його, а він поводився з нею обережно. Все життя, незважаючи на дику неприборканість своєї вдачі, Вільям Бішоп схилявся перед старшим братом, на це в нього вистачало здорового глузду. Після смерті брата частина того схиляння ніби перейшла на його дочку, яка до того ж була і його компаньйоном, хоч і не брала активної участі в справах плантації.

Пітер Блад судив про неї — як нерідко всі ми робимо, — не знаючи її в достатній мірі. Проте дуже скоро в нього з'явилася підстава змінити свою думку.

Якось наприкінці травня, коли спека вже ставала нестерпною, в Карлайлську бухту вповзло побите і понівечене англійське судно «Прайд оф Девон». Надводна частина судна була посічена і потрощена; рубка перетворилась на суцільний зяючий отвір; бізань-щоглу знесло гарматним ядром, і лише зазубрений пеньок вказував на місце, де вона стояла. За словами капітана, це судно витримало бій з двома іспанськими кораблями десь поблизу Мартініки, і хоч капітан присягався, що це іспанці не спровоковано напали на нього, важко було позбутись підозри, що сталося якраз навпаки. Один з іспанських кораблів, щоб уникнути бою, втік, і якщо «Прайд оф

Девон» не переслідував його, то тільки тому, що він був уже нездатний до погоні. А другий іспанський корабель було потоплено, але, перш ніж його потопити, англійці перенесли в трюм свого корабля немалі скарби.

Фактично це був один з тих піратських нападів, які були джерелом постійних чвар між Сент-Джеймським двором і Ескуріалом.[14] Скарги на такі напади надходили то від одних, то від других.

Проте Стід, як і більшість губернаторів колоній, охоче вдав, що вірить розповіді англійського капітана. Він поділяв ту ненависть до чванькуватої, владної Іспанії, яку носили в собі люди інших націй від Багамських островів до Мейну. Ось чому він дав судну «Прайд оф Девон» притулок у своїй бухті і створив усі умови для ремонту корабля.

Але перед тим як розпочати ремонт, з корабля на берег висадили двадцять англійських моряків, так само побитих та понівечених, як і корабель, і шість іспанців — усе, що лишилося від іспанського загону, який вдерся під час бою на англійське судно. Поранених розмістили у великому бараці на пристані; для подання їм допомоги покликали двох медиків Бріджтауна. Пітерові Бладу також наказали взяти участь у цій роботі, доручивши йому лікувати іспанців — він добре говорив по-іспанськи і, крім того, як раб займав нижче становище, ніж його колеги.

У Блада не було підстав любити іспанців. Два роки в іспанській тюрмі і участь у війні в Іспанських Нідерландах дали йому змогу ознайомитися з такими рисами іспанського характеру, якими аж ніяк не можна було захоплюватись. Проте він чесно виконував обов'язки лікаря, як кажуть, з душею і навіть з якоюсь, може, удаваною прихильністю до своїх пацієнтів. Іспанці були дуже здивовані, що їх лікують, замість того, щоб негайно ж повісити, і виявляли незвичайну, як для їхнього брата, покору. Їх, правда, обходили своїми щедротами жителі Бріджтауна, які носили в госпіталь пораненим англійським морякам фрукти, квіти і делікатеси. Та й не тільки це. Бо коли б узяти до уваги побажання декого з цих жителів, то іспанців, як цуценят, кинули б на повільну смерть.

Пітер Блад це прекрасно розумів.

Якось, вправляючи з допомогою негра, присланого для догляду за пораненими, зламану ногу одному з іспанців, Блад почув, що до нього хтось різко звернувся низьким, хрипким голосом. Лікар одразу впізнав цей голос, — він усім своїм єством ненавидів його.

— Ти що тут робиш?

Блад не підвів очей і не відірвався од роботи. В цьому не було потреби. Як уже було сказано, він знав цей голос.

— Вправляю зламану ногу, — відповів Пітер.

— Я це сам бачу, дурню! — і на фоні вікна над Бладом виросла огрядна постать полковника. Напівголий змучений іспанець, що лежав на соломі, з жахом втупив чорні очі в прибулого. Не треба було знати англійську мову, щоб відчути, що перед ним ворог. Різкий, загрозливий тон досить ясно говорив за себе.

— Бачу, дурню. Так само, як бачу й те, хто цей негідник. Хто дозволив тобі лікувати іспанців?

— Я лікар, пане полковнику. Людина поранена. Не моя справа шукати різницю між пораненими. Я виконую свій обов'язок.

— Обов'язок! О боже! Якби ти шанував його раніше, то не потрапив би сюди.

— Навпаки, саме через те я тут.

— Чув, чув твою побрехеньку. Полковник презирливо посміхнувся. Але, бачачи, що Блад спокійно продовжує свою роботу, Бішоп розійшовся. — Кинеш ти панькатися з мерзотою, коли з тобою говорить хазяїн?

Пітер Блад залишив хворого, але тільки на мить.

— Людині боляче, — сказав він коротко і знову нахилився над пораненим.

— Чи чуєте — цій клятій піратській собаці боляче! Сподіваюся, що це справді так. А ти послухаєш мене нарешті, нахабо?

Полковник аж пінився, розлютований тим, що, на його думку, було відвертою непокорою. Він уже замахнувся для удару своєю довгою бамбуковою палицею, але блакитні очі Пітера Блада вчасно помітили, як майнула палиця, і, щоб відвести удар, він швидко заговорив:

— Я не нахаба, сер. Я виконую наказ губернатора Стіда.

Полковник остовпів, роззявивши від подиву рота; його широке обличчя густо почервоніло.

— Губернатора Стіда, — повторив він. Потім опустив палицю, різко крутнувся і, не кажучи й слова, перевальцем пішов у протилежний кінець барака, де саме стояв губернатор.

Пітер Блад вдоволено посміхнувся. Але це вдоволення диктувалось не стільки почуттям гуманності, скільки усвідомленням своєї перемоги над озвірілим повелителем.

Розуміючи, що в цій сварці, якщо не докопуватись до її глибоких причин, лікар стоїть на його боці, іспанець насмілився ледве чутно запитати, що сталося. Але Блад мовчки хитнув головою і взявся до роботи. Він напружив слух, намагаючись почути, про що говорили між собою Стід і Бішоп. Полковник шаленів і бризкав слиною, вся його масивна постать нависла, мов та вежа, над миршавенькою постаттю вичепуреного губернатора. Але маленького чепуруна було не так просто залякати. Його превосходительство знав, що за ним сила громадської думки. Можливо, тут і знайдуться люди, які дотримуються тих самих кровожерливих поглядів, що й полковник Бішоп, але їх небагато. До того ж його превосходительство не любив ділити з іншими свою владу. Це таки за його наказом Блад займається пораненими іспанцями, а всі його накази треба виконувати. І нема чого про це говорити.

— Ви розмовляєте, наче якийсь іспанець, полковнику, — не стримався губернатор і цим завдав самолюбству полковника болючої рани, яку не скоро загоїш. Бішоп занімів від образи і кулею вилетів з барака, охоплений люттю і не знаходячи слів висловити її.

Через два дні після того знатні дами Бріджтауна — жінки та доньки плантаторів і купців — зробили свій перший благодійний візит на пристань, принісши подарунки пораненим морякам.

Пітер Блад і цього разу був на своєму місці, подаючи допомогу своїм пацієнтам, тим нещасним іспанцям, на яких ніхто не звертав уваги. Все милосердя, всі подарунки призначалися членам команди «Прайд оф Девон», і Пітер Блад вважав, що це цілком природно. Але зненацька, підвівшись після перев'язки одного з поранених, він, на превеликий подив, побачив, що якась дама, відійшовши від гурту, поклала банани і жменю цукрових тростин на плащ, який служив ковдрою одному з його пацієнтів. На ній було красиве вбрання з блідо-лілового шовку. Слідом за нею ніс кошик напівголий негр.

Пітер Блад, без камзола, з засуканими до ліктів рукавами грубої сорочки і з закривавленою ганчіркою в руці, якусь мить пильно розглядав даму. А вона, повернувшись до Блада, враз упізнала його і привітно посміхнулася. Це була Араббела Бішоп.

— Цей чоловік іспанець, — сказав Блад тоном людини, яка виправляє непорозуміння, і в голосі його прозвучала ледве вловима нотка злої іронії. Посмішка, якою Арабелла привіталась з лікарем, враз зів'яла на її устах. Вона нахмурилась, згорда глянула на Блада і з неприхованим докором відповіла:

— Я це знаю, але він теж людина. Така відповідь вразила лікаря.

— Ваш дядько, полковник, іншої думки, — сказав він, опам'ятавшись. — Він вважає, що це черва, яку слід залишити на муки й смерть від ран.

Тепер їй стала зрозумілою іронія, що звучала в його голосі. Не зводячи з лікаря здивованих очей, вона спитала:

— Навіщо ви говорите це мені?

— Хочу попередити вас, що ви можете накликати на себе гнів свого дядечка. Якби його воля, то мені б ніколи не дозволили перев'язувати цих поранених.

— А ви, напевне, вважаєте, що думка мого дядька має бути й моєю думкою? — Голос дівчини пролунав владно, а в карих очах спалахнув лиховісний вогник.

— Навіть у думці я не буваю брутальним із жінкою, — сказав Блад. — Але якщо ваш дядько дізнається, що ви роздаєте подарунки іспанцям… — Він зупинився, не знаючи, як закінчити речення. — Ото буде!

Проте це_ пояснення аж ніяк не задовольнило дівчину.

— Спочатку ви приписуєте мені нелюдяність, потім боягузтво. Клянусь честю, зовсім непогано для чоловіка, який навіть у думці не буває брутальним з жінками. — Вона розкотисто, по-хлопчачому засміялася, але тон цього сміху змусив Блада знітитися.

Йому здалося, що зараз він бачить дівчину вперше, і Пітер зрозумів, які помилкові були його попередні судження про неї.

— Пробачте мені, але як я міг догадатись, що… що племінниця полковника Бішопа — ангел? — вирвалось у Блада.

— Звичайно, ви не могли догадитися — для цього треба бути кмітливішим.

З цими вбивчими словами вона зміряла його насмішкуватим поглядом, повернулася до негра і, схилившись над кошиком, якого той ніс, почала щедро обдаровувати фруктами та делікатесами поранених іспанців. На той час, коли вона наділила останнього з них, кошик спорожнів, її землякам нічого не залишилось. Та вони й не потребували її уваги. Арабелла це сама помітила — їх щедро засипали подарунками інші дами.

Випорожнивши кошик, вона гукнула на свого негра і, не сказавши ні слова і навіть не глянувши на Пітера Блада, з високо піднятою головою вийшла з барака.

Пітер подивився їй услід і зітхнув.

Його вразило відкриття, що навіть сама думка про гнів Арабелли непокоїть його. Ще вчора такого б не було. Це сталося зараз, після того, як він зрозумів її справжню вдачу. «Хай йому всячина, так мені й треба. Здається, я зовсім не розуміюся на людях, — думав він. — Але звідки було мені знати, що родина, яка зростила цього сатану полковника Бішопа, могла викохати й такого ангела, як Арабелла?»

Розділ VI
ПЛАНИ ВТЕЧІ

Відтоді Арабелла Бішоп щоденно відвідувала барак на пристані, принос ячи полоненим іспанцям фрукти, а потім гроші й одяг. Але вона навмисне вибирала для своїх відвідин такий час, коли не боялася зустріти там Пітера. Блад ніколи більше не бачив її в бараку, бо й він сам, у міру того, як видужували його пацієнти, бував там дедалі рідше й рідше. Та обставина, що всі поранені, які перебували під його доглядом, почували себе чудово і видужували, в той час як третина всіх тих, що їх доглядали Вакер і Бронсон — два інші хірурги міста, — померли від ран, сприяла зростанню авторитету засудженого бунтівника серед жителів Бріджтауна. Можливо, успіх його був випадковий, але населення острова дивилося на такий факт інакше. Все це призвело до звуження практики його колег, до збільшення роботи у Блада, а звідси і до зростання прибутків його хазяїна. І от Вакер та Бронсон виробили план, як покінчити з таким несприятливим для них станом речей. Але не будемо забігати наперед.

Одного разу, чи то випадково, чи навмисне, Пітер Блад прийшов на пристань на цілих півгодини раніше, ніж звичайно, і зустрів Арабеллу Бішоп, яка саме виходила з барака. Пітер

зняв капелюха і посторонився, щоб дати їй дорогу, але дівчина гордо пройшла повз нього, навіть не глянувши в його бік.

— Міс Арабелла! — благально промовив Блад. Дівчина вдала, що тільки зараз помітила його, і подивилася глузливо:

— Ах! Це вихований джентльмен! Пітер тяжко зітхнув.

— Невже ви так ніколи й не пробачите мені? Благаю вас, не гнівайтеся на мене.

— Яке самоприниження!

— Це так жорстоко — кепкувати з мене, — вів далі Блад, з виразом підкресленої покори. — Звичайно, я лише раб. Але може статися так, що й ви захворієте.

— Ну то й що ж?

— Вам буде ніяково посилати по мене, коли ви вважаєте мене за свого ворога.

— Хіба ви єдиний лікар у Бріджтауні?

— Але я найменш шкідливий.

Тепер у душу дівчини закралася підозра, що він дозволяє собі іронізувати з неї. Змірявши його зневажливим поглядом, вона ущипливо зауважила:

— Здається, ви поводитесь занадто вільно!

— Привілеї лікаря.

— Я вам не пацієнтка. Запам'ятайте це, будь ласка, на майбутнє.

З цими словами Арабелла сердито повернулась і пішла геть.

«Або вона мегера, або я дурень, або і те й друге», — подумав Пітер і пішов у барак.

Цьому ранкові судилося стати ранком хвилювань. Приблизно через годину після зустрічі з Арабеллою, коли Блад виходив з барака, до нього підійшов Вакер, молодший з двох лікарів Бріджтауна; вже сам цей вчинок був нечуваною милістю, бо досі жоден із них не помічав Блада, обмежуючись черствим і випадковим привітанням.

— Якщо ви йдете до будинку полковника Бішопа, я пройдуся трохи з вами, докторе, — сказав Вакер, присадкуватий, товстий чоловік років сорока п'яти, з одвислими щоками і вицвілими блакитними очима.

Пітер Блад здивувався, але не показав цього.

— Я йду в резиденцію губернатора, — сказав він.

— А! Зрозуміло! До дружини губернатора… — і лікар засміявся якось так, що Блад не міг збагнути, чи глузує він, чи ні. — Я чув, що вона забирає у вас багато часу… Що ж… молодість і врода, докторе! Молодість і врода… Вони дають неоціненну перевагу в нашому ділі, так само як і в інших, особливо там, де замішані жінки. Пітер пильно подивився в очі Вакера.

— Здається, я розумію вашу думку, — сказав він. — Але краще ви поділіться нею з губернатором Стідом. Можливо, це трохи розважить його.

— Та ви не так зрозуміли мене, голубе!

— Хотілося б, щоб я помилився.

— О, який же ви запальний! — лікар взяв Пітера під руку. — Запевняю вас, я хочу допомогти вам. Ось послухайте. — Інстинктивно його голос перейшов майже на шепіт. — Рабство, в якому ви перебуваєте, мусить бути дуже неприємним для такої здібної людини, як ви.

— Яка проникливість! — глузливо кинув Блад. Але Вакер не помітив глузування і зрозумів його слова буквально.

— Я таки не дурний, мій дорогий лікарю. Я розпізнаю людей відразу, а часто навіть читаю їх думки.

— Ви примусите мене повірити в це, якщо вгадаєте, що думаю я, — сказав Блад.

Вакер ще ближче підійшов до Блада, коли вони крокували вздовж пристані, і заговорив ще таємничіше. Його вицвілі блакитні очі запобігливо заглядали в розумне насмішкувате обличчя супутника, який був на голову вищий за нього.

— Хіба я не бачу, з якою тугою ви дивитесь на море і в цей час думка ваша світиться в ваших очах? Хіба я не знаю, про що ви тоді думаєте? Коли б вам пощастило втекти з цього пекельного рабства, то на волі ви могли б з задоволенням і користю для себе віддатися професії, прикрасою якої ви є. Світ великий. Крім Англії, є ще багато країн, де людину ваших здібностей приймуть з дорогою душею. Крім англійських колоній, є ще багато інших. — Тут голос Вакера зазвучав ще тихіше, поки остаточно не перейшов на ледве чутний шепіт, хоч поблизу нікого не було. — Звідси зовсім недалеко до голландської колонії Кюрасао. В цю пору року туди без будь-якої небезпеки можна добратися на легкому човні. А Кюрасао був би перекидним містком до великого світу, який відкривається перед вами після втечі з рабства.

Вакер замовк. Він аж зблід і трохи задихався, але не зводив своїх бляклих очей з обличчя свого спокійного супутника.

— Отже? — сказав він, помовчавши якусь хвилину. — Що ви на це скажете?

Проте Блад відповів не зразу. Збентежений несподіваною пропозицією, він намагався опанувати свої почуття, щоб обміркувати її. І почав він з того, чим інші, можливо, закінчили б.

— У мене немає грошей. А для цього потрібна красненька сума.

— Хіба я не сказав, що хочу бути вашим другом?

— Чому? — запитав Пітер Блад прямо.

Та він уже не слухав, що говорив Вакер у відповідь. Поки той божився, що його серце обливається кров'ю за свого колегу, який знемагає в рабстві і позбавлений тих благ, які міг би легко мати завдяки своїй обдарованості, Пітер Блад зразу зловив справжню причину такої гуманності: Вакер і його колега бажали спекатися того, хто ніс їм розорення. Блад ніколи не зволікав, приймаючи рішення. Там, де інші ледве повзли, він ішов швидко і впевнено. Отже, думка про втечу, яка досі ніколи не з'являлася в його голові і яку вперше подав зараз Вакер, негайно почала набирати конкретних форм.

— Розумію, розумію, — сказав він, удаючи, що вірить у щирість Вакера. — Це дуже благородно з вашого боку. Справді по-братньому, як і належить людям медицини. У подібному випадку я зробив би так само.

— Отже, ви згодні?

— Згоден? — всміхнувся Блад. — А якщо мене спіймають і привезуть назад, то мені висмалять на лобі тавро на все життя.

— А все ж варто рискнути, — голос спокусника затремтів ще дужче.

— Звичайно, — погодився Блад. — Але однієї сміливості для цього замало. Потрібні гроші. За шлюпку, напевне, треба заплатити не менше двадцяти фунтів стерлінгів. А де їх узяти?

— Гроші будуть. Це буде позичка, яку ви повернете нам… повернете мені, коли зможете.

Те зрадницьке «нам», так раптово виправлене, підтвердило здогад Блада, що другий бріджтаунський лікар теж замішаний у цій справі.

Вони наближались до людної частини молу. Коротко, але красномовно Блад висловив колезі свою подяку, хоча й знав, що той на неї не заслуговує.

— Ми поговоримо про це ще завтра, сер, — закінчив він. — Ви запалили в мені вогонь надії.

Цими останніми словами принаймні Блад сказав щиру правду. Почував він себе так, як почуває людина, перед якою несподівано розчинилися двері темної в'язниці, де вона приречена була провести все своє життя.

Блад хотів скоріше лишитися на самоті, щоб хоч трохи вгамувати своє хвилювання і. ясніше спланувати, що робити далі. Треба неодмінно порадитися з ким-небудь і він уже знав, з ким саме. Для такої подорожі потрібен штурман, а штурманом був Джеремі Піт. Так от насамперед треба порадитися з молодим штурманом, кого залучити до цієї справи, якщо тільки будуть охочі.

Весь день під впливом нових сподівань голова Блада йшла обертом. Він не міг дочекатись, коли настане ніч, яка дасть йому можливість обговорити справу з Пітом. Не встигло ще й смеркнути до ладу, як Блад уже був на просторому подвір'ї, обгородженому частоколом, за яким стояли халупи рабів і великий білий будинок наглядача. Тут йому пощастило непомітно перекинутись із Пітом кількома словами.

— Сьогодні ввечері, коли всі поснуть, приходь до мене. Я щось маю тобі сказати.

Той здивовано глянув на Блада. Багатозначний тон цих слів пробудив його від тривалого сну цілковитої байдужості, в який він останнім часом безпробудно поринув через нелюдські умови життя. Піт кивнув головою, і вони розійшлися.

Шість місяців життя на плантаціях Барбадоса знівечили тіло й душу молодого моряка. Від його колишнього запалу та енергії не лишилося й сліду, обличчя його зів'яло, очі потьмарились, і ходив він якось лякливо, зіщулившись, ніби незаслужено побитий пес. Юнак вижив, стерпівши всі муки голоду і каторжно виснажливої праці на цукрових плантаціях під нищівним сонцем і нагаєм наглядача. Та дорогою ціною зберіг він життя, втративши всі людські почуття і дійшовши мало не до рівня тварини. Проте, як видно, людська душа в ньому ще не заснула назавжди, хоча й скам'яніла у відчаї,— вона враз стрепенулась від отупіння, прокинулась, тільки зачувши слова Блада, і заплакала:

— Втеча? — захлинаючись вимовив Піт. — О боже! — І, обхопивши голову руками, заридав, як дитина.

— Тс-с! Заспокойся! Не треба! — пошепки втішав його стривожений Блад. Він ближче присунувся до Піта і ніжно поклав руку йому на плече. — Ради бога, візьми себе в руки. Якщо нас почують, нам не минути побоїв.

Одним із привілеїв Блада було те, що жив він у окремій халупі, де зараз вони й сиділи тільки вдвох. Однак халупа ця була сплетена з лози і обмазана тонким шаром глини, а двері були з бамбукових палиць і пропускали найменший звук. Хоч табір і поринув у глибокий сон — було вже далеко за північ, — проте кожної хвилини міг наскочити наглядач. Піт зрозумів це і вгамував раптовий вибух почуттів.

Після цього вони ще довго шепталися. Надія знову запалила згаслий до того розум Піта. Вони вирішили, що до цієї справи треба залучити чоловік шість-десять.

Серед двох десятків прихильників Монмута, яких купив Бішоп, слід вибрати найкращих з тих, кому пощастило вижити. Бажано б мати людей, які знають море. Але таких було тільки двоє, та й ті недосить обізнані з технікою морської справи. Це Хагторп, який служив у королівському флоті, і Ніколас Дайк, що був молодшим офіцером за часів покійного короля. Був ще й третій — гармаш Огл.

Перед тим як розійтися, друзі домовились, що Піт почне з цих трьох, а потім завербує ще шість-сім чоловік. Він повинен діяти дуже обережно, ретельно перевіряючи людей, перш ніж довірити їм що-небудь, щоб викриття однієї якоїсь деталі не могло знищити всього плану. Працюючи разом із своїми товаришами на плантації, Піт матиме всі можливості непомітно викласти їм суть справи.

— Будь обережний, — було останнє напучення Блада. — Тихше їдеш — далі будеш. І пам'ятай, що коли засиплешся, то загине вся справа, бо ти єдиний штурман серед нас, а без тебе годі буде й думати про втечу.

Піт запевнив Блада, що все зрозумів, потім потай прокрався до своєї халупи і впав на солому, яка правила йому за постіль.

Наступного ранку Блад зустрівся на пристані з дуже збудженим Вакером. Той всю ніч думав про справу і пообіцяв дати Бладу тридцять фунтів стерлінгів на купівлю шлюпки для втечі. Блад, як годилося, подякував, нічим не виказуючи, що йому добре відома справжня причина такої щедрості свого колеги.

— Не гроші мені потрібні,— сказав він, — а сама шлюпка. Бо хто зважиться продати мені шлюпку і накликати на себе кару, яку обіцяно в наказі губернатора? Ви, звичайно, читали його?

М'ясисте обличчя Вакера враз спохмурніло. Він заклопотано шкріб підборіддя.

— Так, читав… Але я сам аж ніяк не збираюся діставати вам шлюпки. Про це обов'язково довідаються. А покарання суворе — ув'язнення і штраф двісті фунтів стерлінгів. Це розорить мене. Розумієте?

Спалах надії в душі Блада почав згасати. Тінь відчаю впала на його обличчя.

— В такому разі… — промовив він розгублено. — Нічого не можна зробити.

— Ні, ні становище не таке вже й безнадійне, — доктор Вакер якось не до речі посміхнувся, не розмикаючи уст. — Про це я подумав. Ви подбайте, щоб той, хто купить шлюпку, поїхав разом з вами, тоді йому не доведеться відповідати.

— Але хто ж поїде зі мною, крім таких самих невільників, як я? А чого не можу зробити я, того не зроблять і вони.

— А хіба на острові тільки невільники, є ж і засланці. Кілька чоловік відбувають строк за борги; вони були б раді розпрямити крила. Приміром, такий чоловік, як Нетталл, корабельний тесля, радо скористався б з нагоди втекти.

— Але його можуть запитати — звідки в нього, в боржника, гроші на шлюпку?

— Звісно, можуть. Та коли все зробити як слід, із розумом, то — лови вітра в полі,— питати буде нікого.

Блад кивнув головою, стверджуючи, що все зрозумів, і лікар, узявши його за рукав, докладно розповів про свій план.

— Ви одержуєте від мене гроші і негайно ж забуваєте, що їх дав я. Коли вас спитають, то можете сказати, що у вас в Англії є друзі або родичі, які переслали гроші одним із ваших пацієнтів, ім'я якого ви, як людина честі, ні в якому разі не відкриваєте.

Сказавши це, він замовк і запитально глянув на Блада. Блад кивнув на знак згоди. Тоді лікар з полегкістю зітхнув і заговорив знову:

— Але запитань ніяких не буде, коли ви діятимете з розумом і обережно. Домовтеся про все з Нетталлом. Прийміть його в своє товариство — корабельний тесля стане вам у великій пригоді. Доручіть йому підшукати придатну шлюпку. А самі заздалегідь підготуйтесь, щоб, як тільки прибуде шлюпка, негайно ж тікати, до того, як почнуться неминучі допити. Розумієте?

Блад аж надто добре зрозумів його, і не минуло й години, як він уже зустрівся з Нетталлом і з'ясував, що той, як передбачав Вакер, справді схильний тікати. Вони домовились, що Нетталл знайде потрібну шлюпку, а Блад негайно ж дасть гроші на неї.

Однак розшуки затягнулися довше, ніж сподівався Блад, якому лишилось тільки чекати, носячи в кишені камзола, позичене золото. Тільки наприкінці третього тижня Нетталл, з яким Блад тепер бачився щодня, повідомив, що він знайшов придатний човен і що власник хоче за нього двадцять два фунти. Того ж таки вечора на березі, сховавшись від людських очей, Пітер Блад передав потрібну суму своєму новому спільникові, і Нетталл пішов закінчувати купівлю. Він повинен був привести шлюпку наступного дня ввечері до пристані, де під захистом ночі до нього приєднаються Блад та інші товариші.

Нарешті все було готове. У порожньому бараці, де ще недавно були поранені полонені, Нетталл сховав необхідні запаси: центнер[15] хліба, кілька кругів сиру, барильце води, кілька пляшок канарського вина, компас квадрант,[16] морську карту, пісковий годинник, лаг,[17] шнур, деякі теслярські інструменти, ліхтар і свічки. В таборі засуджених теж усі приготувалися. До цієї рискованої справи, крім Хагторпа, Дайка і Огла, після ретельного відбору залучили ще вісім чоловік. У халупі Піта, де жило, крім нього, п'ятеро засуджених бунтівників, які теж вирішили спробувати вирватися на волю, протягом тих ночей чекання потай сплели мотузяну драбину, щоб з допомогою неї перелізти через частокіл. Імовірність викриття була, власне, незначною, адже все робилося тихо. Особливих заходів для охорони невільників не вживалося, обмежувались тим, що на ніч усіх замикали в таборі, обгородженому високим парканом. Бо, врешті, куди міг подітися на цьому острові дурень, який спробував би втекти? Найбільша небезпека полягала в тому, що їх могли викрити свої ж товариші, які залишалися. Саме через це необхідно було виходити обережно й тихо.

День, який вважався їх останнім днем на Барбадосі, був повний сподівань і тривоги для всіх дванадцяти учасників втечі, а з ними і для Нетталла, який перебував у місті.

Перед заходом сонця, пересвідчившись, що Нетталл вирушив по шлюпку, Пітер Блад неквапливо попрямував до частоколу, куди саме заганяли з поля рабів. Він посторонився біля воріт, щоб дати їм дорогу, і надія, що пломенилась у його очах, була для них красномовнішою за слова.

Увійшовши в ворота слідом за невільниками, Блад побачив полковника Бішопа. Плантатор з палицею в руках розмовляв з наглядачем Кентом, стоячи біля колодок, де карали за різні провини рабів.

Помітивши Блада, Бішоп обернувся і спідлоба глянув на нього.

— Де ти був цілий день? — гримнув він, і хоча полковник завжди говорив з погрозою, на цей раз Блад відчув, як серце його тьохнуло в якомусь передчутті.

— Був на виклику в хворих горожан, — відповів він. — У місіс Патч лихоманка, а містер Деккер звихнув ногу.

— Я посилав по тебе до Деккера, але тебе там не було. Ти почав байдикувати, мій любий. Доведеться всипати тобі як слід, щоб ти не зловживав своєю волею. Не забувай, що ти засуджений бунтівник!

— Мені про це щоразу нагадують, — сказав Блад, який ще й досі не навчився стримувати свого язика.

— Боже праведний! Ти з ким так зухвало розмовляєш?

Пам'ятаючи, що цим він ставить під загрозу всю справу і що в сусідніх халупах їх схвильовано слухають насторожені друзі, він одразу прокинувся незвичайно покірним.

— Даруйте мені, сер. Я… я дуже шкодую, що вам довелося шукати мене.

— Але ти пошкодуєш ще більше. У губернатора приступ подагри; він вищить, як недорізане порося, а тебе ніде не можуть знайти. Негайно біжи, дурню, до губернатора! Тебе чекають. Дай йому краще коня, Кент, а то цей бовдур не дістанеться туди й до ранку.

Вони квапили Блада, а він не смів виявити того небажання, що утримувало його на місці. Все це так невчасно, але зрештою справа ще не загинула. Втеча планувалася на північ, а до того часу він легко обернеться.

Блад сів на коня, якого підвів Кент, і вдав, ніби й справді збирається поспішити:

— А як я ввійду в табір, сер? — запитав він, рушаючи. — Ворота ж будуть зачинені.

— Не турбуйся, повертатися не буде потреби — сказав Бішоп. — У домі губернатора для тебе знайдуть якусь конуру до ранку.

Серце Блада боляче стислося.

— Але… — почав він.

— Рушай, тобі кажуть! Чи ти стовбичитимеш і патякатимеш до ночі? Його превосходительство не дочекається тебе!

І, піднявши палицю, полковник Бішоп з такою силою потягнув коня по стегну, що тварина рвонула вперед, мало не скинувши вершника.

Пітер Блад поїхав. Настрій у нього був близький до відчаю. Тепер втечу доводилось відкласти до наступної ночі, а всяка затримка могла викрити торговельні операції Нетталла і викликати появу запитань, на які важко буде відповісти.

Він мав намір прокрастися вночі, як тільки звільниться у губернатора, через. огорожу, повідомити Піта та інших про своє повернення — і їх план буде здійснено. Але при цьому Блад не врахував стану губернатора, у якого був дикий приступ подагри і не менш дикий приступ люті з приводу затримки Блада.

Лікар не відходив од хворого до пізньої ночі, і, тільки пустивши кров, йому вдалося, нарешті, трохи полегшити страждання губернатора. Після цього Блад збирався йти. Але Стід і слухати про це не хотів. Лікар повинен ночувати у відведеній йому кімнаті на той випадок, якщо буде потрібна його допомога. Доля наче насміхалась над ним. Цієї ночі принаймні втеча зривалася.

Лише рано-вранці Пітеру Бладу вдалося на якийсь час утекти від губернатора, заявивши, що йому треба особисто піти по якісь ліки в аптеку.

Блад пішов прямо до Нетталла, якого застав у страшній паніці. Бідолашний боржник цілу ніч чекав утікачів і вже думав, що все розкрито і що прийшла його загибель. Пітер Блад заспокоїв його.

— Отже, втечемо сьогодні,— впевнено сказав Блад, хоч сам і не відчував особливої впевненості,— навіть якщо мені доведеться випустити всю кров губернатора. Будьте готові, як і минулої ночі.

— А що коли тим часом мене почнуть розпитувати? — промовив Нетталл. Дрібні риси його схудлого і блідого обличчя ще більш загострились. У хворих очах світився відчай.

— Вигадай що-небудь. Помізкуй, друже, тільки не бійся. А мені треба вже йти. — І Пітер Блад рушив до аптеки.

Не минуло й години після цього, як до вбогої халупи Нетталла завітав чиновник з канцелярії губернатора. Колишній власник човна в належний час — як того й вимагав спеціальний закон, відколи на острів прибули засуджені бунтівники — сповістив власті про продаж шлюпки і вимагав повернути йому заклад у десять фунтів стерлінгів, який вносили усі власники шлюпок. Проте канцелярія грошей не повернула, вирішивши перевірити, чи справді продано шлюпку.

— Нам стало відомо, що ви купили шлюпку у містера Роберта Форрелла, — сказав чиновник.

— Так, купив, — відповів Нетталл, подумавши, що прийшов йому кінець.

— Ви, здається, не квапитеся заявити про це в канцелярію губернатора.

Агентові канцелярії, що зробив це зауваження, аж ніяк не бракувало бюрократичної чванливості.

— З… заявити про це?

— Такий, голубе, закон.

— Даруйте, я не знав його.

— Та він же був надрукований і вивішений минулого січня!

— Я… я не вмію читати, сер. Я… я не знав.

— Ну, гаразд! — чиновник з презирством глянув на Нетталла. — Тепер ви про це знаєте. Отож не баріться і до полудня внесіть у канцелярію губернатора заставу — десять фунтів стерлінгів.

Набундючений чиновник пішов. Нетталла аж холодним потом обдало, незважаючи на спеку того ранку. Тесля був вдячний, що той не спитав, звідки в нього, боржника, взялися гроші на купівлю човна. Але він знав, що це тільки тимчасова відстрочка. Незабаром його запитають про це, і тоді він пропав. На чім світ стоїть, кляв він ту годину, коли пошився в дурні, повіривши базіканню Блада про втечу. Цілком можливо, думав тесля, що весь план втечі розкрито і його, Нетталла, або повісять або принаймні затаврують і продадуть у рабство, як тих засуджених бунтівників, з якими він мав нещастя зв'язатись. Якби в нього були ті десять фунтів стерлінгів, що їх вимагали для того проклятого закладу, який так невчасно випав з рахунків утікачів, то, можливо, справу зразу владнали б, і запитання були б відкладені на потім. Так само, як цей чинуша не доглядів, що Нетталл — боржник, так і інші чиновники можуть забути про це принаймні на день чи два, а тим часом він буде вже далеко. Але як добути гроші? Та ще й до полудня!

Нетталл натягнув капелюха і пустився на розшуки Пітера Блада. Однак де його шукати? Бредучи без будь-якої мети кривою, немощеною вулицею, він насмілився запитати в одного чи двох перехожих, чи вони бува не бачили містера Блада. При цьому він удав, що нездужає, а весь його вигляд справді підтверджував правдивість цієї вигадки. Проте перехожі не могли йому нічим допомогти, а оскільки Блад ніколи не говорив йому про участь Вакера в цій операції, то тесля пройшов байдуже повз двері єдиної на Барбадосі людини, яка охоче зарадила б його лиху.

Кінець кінцем Нетталл вирішив піти на плантацію полковника Бішопа. Може, Блад там. Якщо немає, то він знайде Піта і передасть доручення Бладу через нього. Піта він знав і знав, що той бере участь в організації втечі. Розшукувати Блада він буде на тій вигаданій підставі, що йому потрібна медична допомога.

Саме тоді, коли глибоко занепокоєний Нетталл, байдужий до задушливої спеки, подався на узгір'я, до плантації, Блад, значно полегшивши стан губернатора і діставши дозвіл залишити його, виїхав, нарешті, з губернаторського будинку. Він був верхи, і, якби не випадкова затримка, то досяг би плантації раніш за Нетталла, а тоді, звісно, не сталося б кількох дуже неприємних подій. Причиною ж його несподіваної затримки стала Арабелла Бішоп.

Блад і Арабелла зустрілися біля воріт, що вели в розкішний губернаторський сад. Міс Бішоп, яка теж їхала верхи, здивувалася, чого це Пітер Блад на коні. А Блад цього разу був у доброму настрої: стан губернатора значно поліпшився, і лікареві повернули надану йому раніше свободу пересування. Цього було досить, щоб від смутку, який не покидав його останні дванадцять годин, не лишилося й сліду. Проте ртутний стовпчик його настрою стрибнув значно вище, ніж дозволяли обставини. Він сприймав світ оптимістично, повіривши, що те, чого не вдалося зробити минулої ночі, неодмінно вдасться сьогодні. І, зрештою, що таке один день? Канцелярія губернатора може,

звісно, завдати клопоту, але принаймні найближчі двадцять чотири години боятися її нічого. А тим часом утікачі будуть далеко.

Така впевненість стала першою причиною нещастя. Другою було те, що його хороший настрій поділяла і Арабелла. Вона не затаїла в серці образи на Блада. Обидві ці обставини і стали причиною затримки, яка мала такі сумні наслідки.

— Доброго ранку, сер, — жартівливо привітала дівчина лікаря. — Ось уже місяць, як я вас не бачила.

— Якщо бути точнішим, то двадцять один день, — сказав він. — Я лічив.

— Правду кажучи, я вже почала думати, що ви померли.

— Тоді я мушу подякувати вам за вінок.

— Який вінок?

— На мою могилу, — пояснив Блад.

— Ви так завжди жартуєте? — поцікавилась вона і з докором глянула на нього, пам'ятаючи, що його жарти обурили її в час їхньої останньої зустрічі.

— Людині не шкодить часом і посміятися з себе, а то вона збожеволіє,— сказав він. — Мало хто розуміє це. Тому на світі так багато божевільних.

— З себе можете сміятися скільки вам завгодно, але мені здається, що ви смієтеся саме з мене, а це нечемно.

— Клянусь честю, ви помиляєтесь. Я сміюся тільки з кумедного, а ви аж ніяк не кумедні.

— А яка ж я? — не втерпіла дівчина і посміхнулась. Якусь мить Блад із захопленням дивився на неї: яка

перед ним гарна, чиста і водночас — така проста і довірлива дівчина.

— Ви племінниця полковника, кому я належу як раб, — нарешті сказав він ніби якось несерйозно. І це дало їй право наполягати.

— Ні, сер. Ви ухилились од відповіді. Ви таки скажете мені правду і саме сьогодні.

— Правду? Тут взагалі не знаєш, як вам відповісти, а не те, щоб правду!.. Ну, якщо так, то скажу: щасливий буде той, чиєю дружиною ви станете. — Йому хотілося додати ще багато чого, але він стримався.

— О, це занадто чемно! — сказала Арабелла. — Ви ще й мастак на компліменти, містер Блад. Інший би на вашому місці…

— Повірте, хіба я не знаю, що сказав би інший на моєму місці? Хіба я не знаю чоловіків? — перебив він її.

— Часом мені здається, що знаєте, а часом ні. У всякому разі ви зовсім не знаєте жінок. Доказ цьому — випадок у госпіталі.

— І ви ніколи його не забудете?

— Ніколи.

— Яка ж ви злопам'ятна. Невже в мені не знайдеться нічого хорошого, про що ви могли б подумати?

— Ні, дещо є.

— Наприклад? — Він мало не згорав від нетерпіння.

— Ви чудово говорите по-іспанськи.

— І це все? — Блад занепав духом.

— Де ви цю мову вивчали? Ви були в Іспанії?

— Так. Я пробув два роки в іспанській тюрмі.

— У тюрмі? — В тоні дівчини прозвучало збентеження, і він поспішив заспокоїти її.

— Як полонений, — сказав він, щоб розвіяти її сумнів. — Мене захопили в одному з невдалих боїв, коли я служив у французькій армії.

— Але ж ви лікар! — вигукнула вона.

— Я думаю, що це моя друга спеціальність. Основний мій фах — солдат, принаймні я був ним десять років. Цей фах не приніс мені великого багатства. Але від нього мені було більше користі, ніж від медицини, яка, — ви це самі бачите, — привела мене до рабства. Мабуть, на небі вважають, що краще винищувати людей, ніж лікувати їх.

— Та як же це трапилося, що ви стали солдатом і служили у французів?

— Розумієте, я ірландець, вивчав медицину… Ми, ірландці,— впертий народ… Але це довга історія, а полковник чекає мого повернення.

Проте їй дуже хотілося послухати його розповідь. Якщо він зачекає хвилинку, вони поїдуть назад разом. Вона, на прохання свого дядька, тільки довідається про стан здоров'я губернатора.

Він зачекав, і вони разом повертались до дому полковника. Дехто з перехожих бачив, як поволі ступають коні і в яких дружніх взаєминах цей лікар-невільник з племінницею власника, і не міг не висловити свого здивування. Можливо, хтось із них навіть дав собі слово натякнути про це полковникові. Але Пітер і Арабелла того ранку забули про всіх і про все на світі. Він розповів їй про бурхливі дні своєї юності і закінчив докладним описом свого арешту і суду.

Блад якраз скінчив розповідати, коли вони під'їхали до дверей будинку і злізли з коней. Блад передав коня одному з негрів-конюхів, який повідомив, що полковника немає вдома.

Арабелла ще затримала Блада:

— Шкода, містер Блад, що я не знала всього цього раніше, — вимовила вона, і в її ясних карих очах затремтіло щось, дуже схоже на сльози. З неприхованою щирістю вона простягла йому руку.

— Хіба від цього що змінилося б? — запитав він.

— Трохи змінилося б. Я бачу, що доля обійшлася з вами дуже суворо.

— Могло бути й гірше. — І на неї з-під рівних чорних брів глянули палкі проникливі очі. Від того погляду дівчина враз зашарілась і вії її затремтіли.

Перш ніж попрощатись, він поцілував їй руку. Вона не заперечила. Потім він повернувся і пішов до табору, розташованого за півмилі звідти. Але перед очима в нього невідступно стояв образ дівчини, осяяний якимсь дивним світлом. У ту хвилину Блад забув, що він засуджений повстанець і що попереду ще десять років рабства, забув, що сьогодні заплановано втечу, забув про небезпеку викриття, що нависла над ними через подагру губернатора.

Розділ VII
ПІРАТИ

Байдужий до спеки Джеймс Нетталл поспішав до плантації полковника Бішопа. Якщо коли-небудь була створена людина для швидкої ходи в жаркому кліматі, то цією людиною був Джеймс Нетталл з коротким худим тулубом і довгими кощавими ногами. Джеймс здавався таким висохлим, що важко було повірити, щоб у ньому ще залишились якісь життєві соки, а проте соки ці напевне ще були, бо коли він підходив до табору, де жили невільники, з нього градом котився піт.

Біля воріт він замалим не наскочив на наглядача Кента — присадкувату, клишоногу тварюку з руками геркулеса і щелепами бульдога.

— Я шукаю лікаря Блада, — випалив Нетталл, ледве переводячи подих.

— Чого поспішаєш, — накинувся Кент. — Який біс тебе колошкає? Близнята?

— Га? Та ні, ні. Я неодружений. Це… це мій двоюрідний брат, сер.

— Що з ним?

— Він занедужав, сер, — враз збагнув, що сказати Нетталл, скориставшись із слів самого Кента, який підказав йому привід для розшуків Блада. — Лікар тут?

— Он його халупа, — недбало вказав Кент. — Якщо він не там, тоді шукай десь в іншому місці. — І Кент пішов. Ця тварюка завжди була похмурою й брутальною. Для нього мова нагая була звичайнішою, ніж звичайна людська мова.

Коли наглядач пішов, Нетталл провів його поглядом і кинувся в двір, до Блада. Та лікаря вдома не було. Розважлива людина, можливо, сіла б і зачекала, розуміючи, що це, зрештою, найшвидший, найнадійніший спосіб. Але Нетталлу бракувало розсудливості. Він вискочив з подвір'я, якусь мить покрутився на місці, вибираючи напрямок, і, нарешті, вирішивши за краще піти куди завгодно, аби тільки не туди, куди пішов Кент, бігцем пустився пересохлою саванною до плантації цукрової тростини, суцільна стіна якої відсвічувала золотом у сяйві сліпучого сонця. Масив стиглої янтарної тростини перетинали широкі стежки, поділяючи його на великі квадрати. В кінці однієї з цих стежок він помітив працюючих рабів. Вони байдуже подивилися на прибулого, коли той підійшов. Піта серед них не було, а запитати про нього він не наважувався. Так Нетталл розшукував Піта майже годину, обійшовши одну за одною всі стежки. В одному місці до нього присікався наглядач, чого він тут вештається. Нетталл відповів, що шукає лікаря Блада — захворів, мовляв, двоюрідний брат. Наглядач послав його під три чорти і наказав негайно вшиватися з плантації,— Блада тут немає. Можливо, він у своїй халупі за частоколом.

Нетталл ніби помилково пішов у протилежному від вказаного наглядачем напрямі — до найвіддаленішого закутка плантації, де вже починався густий ліс. Задушлива спека так розморила наглядача, що він полінувався сказати Нетталлу про його помилку.

Спотикаючись, Нетталл нарешті дійшов до кінця стежки, завернув за ріг квадратної ділянки і там зіткнувся з Пітом, який чистив дерев'яною лопатою іригаційний канал. Тіло його від пояса до колін прикривали широкі подерті бавовняні штани, — єдиний одяг, якщо не зважати на крислатий солом'яний бриль, що захищав його давно нечесану золотаву голову від тропічного сонця. Побачивши його, Нетталл уголос подякував богові, аж Піт з подивом глянув на нього, і тут-таки скрушним голосом виклав сумну звістку: або він зараз повинен знайти Блада і взяти в нього десять фунтів стерлінгів, або вони всі загинуть.

— Дурню! — гнівно сказав раб. — Якщо ти шукаєш Блада, то чого ж тут марнуєш час?

— Я не можу знайти його, — пробелькотав Нетталл, ображений таким прийомом. Він, звичайно, не догадувався, як напружились нерви Піта після безсонної ночі і тривожного чекання. — Я думав, що ти…

— Ти думав, що я кину лопату і побіжу шукати лікаря? Боже мій! І в руках такого бовдура наше життя! Ти тут стовбичиш, а час біжить. І що буде, коли наглядач застукає нас? Що ти йому скажеш?

Від обурення у Нетталла на якусь мить аж подих перехопило і він втратив здатність говорити. Нарешті, у відчаї випалив:

— Я шкодую, що встряв у цю халепу. Атож, клянусь… Що він ще хотів додати, лишилось невідомим, бо в ту ж хвилину із заростей тростини виринула дебела постать у камзолі з ясно-коричньової тафти, а слідом за ним з'явилися два негри, одягнені у бавовняні штани і озброєні тесаками. Нечутно ступаючи по м'якому, розпушеному грунті, полковник виринув не далі як за десять ярдів[18] від Нетталла й Піта.

Дико озирнувшись на всі боки, Нетталл, мов сполоханий заєць, стрімголов помчав у ліс, зробивши цим самим найбезглуздіший і найзрадливіший вчинок, на який він був здатний. Піт тяжко зітхнув і закам'янів, схилившись на лопату.

— Гей ти! Стій! — заревів полковник Бішоп услід втікачеві, додавши кілька страхітливих погроз. Але втікач не озирнувся і щодуху мчав уперед, сподіваючись, що полковник не запам'ятав його обличчя. Адже влади та впливу в Бішопа вистачить, щоб повісити будь-кого, якщо, на його думку, тому краще буде переселитися в інший світ.

Тільки тоді, як втікач зник в чагарнику, плантатор опам'ятався від обурення й подиву настільки, що згадав про двох негрів, які йшли слідом за ним, наче сторожові пси. Це були охоронці, без яких він ніколи не наважився б з'явитися на своїх плантаціях, після того як кілька років тому один з рабів кинувся на нього і мало не задушив.

— Доженіть його, чорні свині! — гукнув він на негрів. Та ледве охоронці зірвалися з місця, як він зупинив їх.

— Стійте, прокляті!

Йому раптом спало на думку, що не варто гаяти час на втікача. На полювання в проклятому лісі довелося б витратити, може, й цілий день, тимчасом як у нього в руках є Піт. От Піта й примусять сказати ім'я його полохливого товариша і зміст їхньої таємничої розмови. Раб, звичайно, може затятися. Тим гірше для нього. Винахідливий полковник мав багато способів — нерідко це був дивовижний витвір фантазії,— щоб зламати впертість цих приречених. Він повернув до раба свою почервонілу від гніву й сонця личину, і очі його спалахнули недобрим вогником. Замахнувшись легкою бамбуковою палицею, плантатор ступив наперед.

— Що то був за бродяга? — запитав він вкрадливим тоном, який не віщував нічого доброго.

Джеремі Піт, що похнюпився, спершись на лопату, почав нервово переступати на місці босими ногами. Марно шукати відповіді на запитання в голові, яка в ту мить могла тільки клясти того дурня Джеймса Нетталла.

Плантатор боляче вдарив бамбуковою палицею по голій спині юнака.

— Відповідай, собако! Як його звуть?

Джеремі похмуро, майже з викликом, глянув на огрядну постать Бішопа.

— Не знаю, — сказав він, і в голосі його забриніла нотка непокори, підсиленої ударом, на який він не смів відповісти. Зовні він все ще був спокійним, хоч у душі його знялася буря.

— Не знаєш? Що ж, доведеться нагадати. — І палиця кілька разів сіконула плечі раба. — Ну як? Пригадав його ім'я?

— Ні, я його не знаю.

— А-а… Ти ще впираєшся? — полковник на мить зупинився, примруживши очі, але потім його знову охопила лють. — Чи бачили таке! Ти вирішив глузувати з мене, клятий собако! Думаєш, що це тобі так минеться!

Піт повів плечима, знову переступив з ноги на ногу і вперто мовчав. Це був виклик, а полковник Бішоп не терпів навіть натяку на щось подібне. В ньому прокинувся звір. Не тямлячи себе од люті, він почав оскаженіло шмагати беззахисного юнака, супроводжуючи кожен удар брутальною лайкою. Біль був нестерпний. І раптом у серці Піта яскравим полум'ям спалахнуло почуття людської гідності, і юнак кинувся на свого ката.

Але охоронці були насторожені. Мускулясті бронзові руки грубо схопили змучене тіло, скрутили рабові руки і міцно зв'язали їх.

Обличчя Бішопа покрилось плямами. Поривчасто дихаючи, він якусь мить подумав, а потім наказав:

— Заберіть його!

Негри потягли нещасного раба довгою стежкою між золотавим муром високої восьмифутової тростини. Його проводжали очима на смерть перелякані невільники, що саме працювали поблизу. Піта охопив відчай. Якими б страхітливими не здавалися катування, — не вони турбували його. Душу юнака гнітило передчуття, що їхня старанно запланована втеча з цього пекла провалилася саме тоді, коли все вже було готове.

Вони вийшли на зелене плато і попрямували до табору, а там завернули до білого будинку наглядача. Вздовж пристані погойдувались на причалі кілька невеличких човнів. І Піт спіймав себе на тому, що подумав — в одному з цих човнів вони були б уже далеко в морі, якби мали хоч

крихту талану. Очі його тужним поглядом вп'ялися в морську далечінь і зупинилися на Карлайлській бухті. Звідси, з узгір'я, вона здавалася справді чудовою картиною, блакитне полотно якої з одного боку обривалося фортом, а з другого — рядом довгих пакгаузів. І там, під легким бризом, що ледь-ледь морщив сапфірову поверхню Карібського моря, велично йшов червоний фрегат, на щоглі якого майорів англійський прапор.

Полковник Бішоп зупинився і, прикривши м'ясистою рукою очі від сліпучого сонця, почав розглядати корабель. Незважаючи на легенький бриз, судно посувалося тільки під нижнім парусом на передній щоглі. Решта були згорнуті, що давало можливість ясно бачити величні обриси корпусу корабля — від кормової надбудови, що баштою здіймалася над палубою, до позолоченої голови на форштевні, яка палала вогнем у сяйві сонячного проміння.

Корабель входив в бухту надто повільно, а це свідчило, що шкіпер його погано знав ці води і вважає за краще посуватися обережно, вимірюючи глибину бухти лотом. При такій швидкості йому, напевне, буде потрібно не менше години, щоб стати на якір у порту. Поки полковник розглядав корабель, милуючись його граціозністю, Піта завели за частокіл і закували там у колодки, що були готові кожної хвилини прийняти бунтівливих рабів.

Незабаром сюди ж повагом прийшов полковник Бішоп.

— Непокірна дворняга, що вишкіряється на свого хазяїна, мусить навчитися покори ціною посмугованої шкіри, — тільки й сказав він, беручись за обов'язки ката.

Те, що він власноручно взявся за роботу, яку більшість людей його сану із самоповаги доручали слугам, показувало, до якого здичавіння дійшла ця людина. Він немилосердно, з якоюсь незбагненною насолодою шмагав свою жертву по голові й по спині, ніби задовольняючи кровожерний інстинкт звіра. Від ударів бамбукова палиця незабаром розкололася на кілька окремих гнучких смуг із гострими, мов бритва, краями. Муки катованого були нестерпні.

Коли, нарешті, знесилившись, полковник Бішоп відкинув залишки потрощеної палиці, вся спина бідолашного Піта являла собою криваве місиво.

Жодного звуку не почув полковник від юнака. Тільки коли бідоласі було вже надто сутужно, з уст його зривався ледве чутний стогін.

Екзекутор поставив ногу на колодки і нахилився над своєю жертвою. На його грубому м'ясистому обличчі з'явилася невблаганна, потворна посмішка.

— Думаю, що це навчить тебе належної покори! — сказав він. — Ти будеш тут без їжі і води — чуєш — без їжі і води! — поки не скажеш мені, як звуть твого полохливого приятеля і чого він сюди приходив. — З цими словами-кат крутнувся на підборах і пішов геть у супроводі своїх охоронців.

Його слова вчувалися Піту немов у сні. Після неймовірних страждань його охопив безмежний відчай, і юнакові було байдуже, чи житиме він, чи ні.

Проте з цього тупого заціпеніння, викликаного нелюдським болем, його скоро вивели нові муки. Колодки стояли на відкритому місці під палючим сонцем, від проміння якого посічена, закривавлена спина Піта взялася пухирями, наче її смажили на вогнищі. До того ж мухи, прокляті мухи Антільських островів, приваблені запахом крові, хмарою обліпили його рани. Недарма винахідливий полковник Бішоп, який так добре розумівся на мистецтві розв'язування язиків упертим рабам, вважав, що немає потреби вдаватись до інших засобів катування. При всій своїй звірячій вдачі він не зміг би вигадати мук, страхітливіших і нестерпніших за ті, яких Пітові додала сама природа. Закутий у колодки невільник звивався від укусу мух, рискуючи повикручувати собі ноги.

В такому стані його й знайшов Пітер Блад, що несподівано з'явився перед затуманеним від болю поглядом Піта. В руках у Блада був великий пальмовий листок. Ним він повідгонив ненажерливих мух, що присмокталися до спини юнака, а тоді, прив'язавши листок до його шиї,

прикрив ним скривавлену спину, щоб захистити її од в'їдливих мух і немилосердного сонця. Після цього сів поруч, поклав голову нещасного на своє плече і змочив йому обличчя холодною водою. Піхт нервово здригнувся і, важко зітхнувши, застогнав.

— Пити! — вимовив він, задихаючись. — Пити, ради бога!

Блад підніс кухоль до його тремтячих губів, і Піт почав жадібно пити, відірвавшись лише тоді, коли висушив кухоль до дна. Вгамувавши спрагу і відновивши таким чином сили, Піт спробував сісти, але скрикнув од болю.

— Ой, спина!

В очах Блада спалахнув гнівний вогник, губи рішуче стиснулися. Але, коли він заговорив, голос його пролунав спокійно й рівно:

— Заспокойся, друже. Не все зразу. Твоїй спині, принаймні поки що, не буде гірше — я накрив її. Скажи мені, що сталося. Ти, мабуть, думаєш, що ми зможемо обійтися без штурмана, коли дав привід тварюці Бішопу мало не вбити себе?

Піт сів і знову застогнав, але цього разу скоріше від душевного болю, ніж від фізичного.

— Не думаю, що тепер вам знадобиться штурман.

— Що?! — вигукнув Блад.

Піт, як тільки міг стисло, пояснив обстановку. Час від часу йому не вистачало дихання, і він затинався.

— Я гнитиму тут, поки не скажу ім'я того, хто приходив і чого він приходив, — закінчив він.

Блад гнівно підвівся:

— Прокляття на твою голову, мерзенний рабовласнику! — вихопилось у нього з грудей. — А втім, ми повинні щось придумати. К чорту Нетталла! Чи внесе він заставу за шлюпку, чи ні, чи дасть пояснення чиновникам, чи не дасть, — шлюпка однак залишається в наших руках. Ми тікаємо, і ти з нами.

— Ти мариш, Пітер, — сказав нещасний моряк. — Ні, ми не втечемо, навіть якщо наляканий Нетталл і не викаже нас і нам не затаврують лоби. Оскільки заставу не внесено, чиновники конфіскують шлюпку.

Блад одвернувся і з тугою в очах подивився на море, на ту блакить, по якій він так сподівався повернутися на волю.

На цей час великий червоний корабель підійшов уже зовсім близько до берега. Плавно, велично входив він у бухту. Кілька шлюпок відчалили від пристані назустріч кораблю. З того місця, де стояв Блад, видно було, як виблискували мідні гармати, встановлені на вигнутому в формі пташиного дзьоба носі корабля, і можна було розрізнити навіть постать моряка, який нахилився біля переднього якірного ланцюга на лівому борту, щоб підняти лот.

Чийсь сердитий окрик обірвав невеселі роздуми Пітера.

— А ти що в дідька тут робиш?

Широко ступаючи, полковник Бішоп повертався за частокіл, як завжди, у супроводі негрів.

Блад повернув до нього своє смагляве, золотаво-коричньове від загару обличчя і вдавано чемно повторив:

— Що роблю? Виконую свої обов'язки. Підійшовши ближче, розлютований полковник помітив на лавці біля пораненого порожній кухоль і пальмовий лист, що прикривав йому спину.

— Це ти посмів таке зробити? — На лобі плантатора вузлами здулись вени.

— Я, звичайно. — У голосі Блада почулася нотка здивування.

— Я наказав, щоб йому без мого дозволу не давали ні їжі, ні води.

— Вибачте, але я не чув цього.

— Ти не чув, сволото? Як же ти міг чути, коли тут тебе не було?

— То як же тоді ви могли подумати, що я знав про ваше розпорядження? — промовив Блад засмученим голосом. — я побачив, що один з ваших рабів знемагає від мух та спеки. Отож я й кажу собі: це один з рабів полковника, а я полковників лікар і мій обов'язок доглянути за його власністю. Тому я дав юнакові ковток води і прикрив йому спину, щоб не пекло сонце. Хіба я був не правий?

— Правий? — Від обурення у полковника відібрало мову.

— Заспокойтеся, пане полковнику, заспокойтеся! — благав його Блад. — Ви накличете на себе параліч, якщо будете так хвилюватися.

З лайкою й прокльонами плантатор відштовхнув його і, підступивши до Піта, зірвав пальмовий листок з його спини.

— В ім'я людяності… — почав був Блад, але полковник люто обернувся до нього.

— Геть звідси! — заревів він. — І не підходь до нього, поки я не пошлю по тебе, якщо не хочеш, щоб і тебе обробили так само.

Вся його масивна постать вселяла жах своєю владністю і люттю, але Блад навіть не здригнувся. І під пильним поглядом його очей, напрочуд блакитних на смаглявому обличчі, схожих на бліді сапфіри в мідній оправі, полковникові раптом спало на думку, що цей негідник останнім часом знахабнів. Таке становище треба було негайно ж виправити. Тим часом Блад заговорив знову, спокійно й наполегливо:

— В ім'я людяності,— повторив він, — ви дозволите мені полегшити його страждання або, клянусь вам, я відмовлюсь від обов'язків лікаря, і будь я проклятий, якщо підійду хоч до одного хворого на цьому паскудному острові.

Якусь мить полковник від здивування не міг і слова вимовити. Потім він вибухнув лайкою.

— Сили небесні. Ти ще смієш розмовляти зі мною в такому тоні, собако? Ти смієш диктувати мені умови?

— Так, смію. — Блакитні очі Блада дивилися просто в обличчя полковникові, і в тих очах спалахнули диявольські вогники безрозсудливості, породженої відчаєм.

Кілька хвилин полковник мовчки розглядав непокірного раба.

— Я був занадто лагідним з тобою, — промовив він нарешті. — Але це не пізно виправити. — Він стиснув губи. — Я накажу пороти тебе доти, поки на твоїй брудній спині живого місця не залишиться.

— Он як! А що на це скаже губернатор Стід?

— Ти не єдиний лікар на острові.

Блад розсміявся.

— І ви скажете це губернаторові, якого скрутила подагра так, що він не може й кроку ступити? Ви добре знаєте, що він і не потерпить іншого лікаря. Він розумна людина і знає, що йому потрібно.

Та не так легко було вгамувати дику лють полковника.

— Якщо ти залишишся живим після того, як тебе оброблять мої чорношкірі, ти, можливо, отямишся.

Він повернувся до негрів, щоб розпорядитися, але голос його потонув у страшному гуркоті, що струсонув повітря. Полковник здригнувся від несподіванки, а разом з ним здригнулись і його негри і навіть зовні незворушний Блад. Усі четверо враз поглянули в бік моря.

Внизу, в бухті, на відстані одного кабельтова від форту, замість великого корабля видно було тільки верхівки його щогл над хмарою диму, що обгорнув корабель. Зграя сполоханих кроншнепів знялася з скель і закружляла в неозорій блакиті, галасливо виявляючи свою тривогу й незадоволення.

З височини, на якій стояли наші герої, не розуміючи, що сталося, вони побачили, як англійський прапор зісковзнув з флагштока на грот-щоглі і зник у хмарі диму. Ще мить — і на його місці замайорів золотаво-червоний прапор Іспанії.

І тоді вони все зрозуміли.

— Пірати! — заревів полковник. — Пірати!

В його голосі поєднались переляк і недовір'я. Засмагле обличчя його зблідло, а в маленьких очицях спалахнув лютий гнів. Охоронці сторопіли і, дико вишкіривши зуби, якось по-дурному вирячилися на володаря.

Розділ VIII
ІСПАНЦІ

Величавий корабель, якому дозволили так спокійно ввійти під чужим прапором у Карлайлську бухту, був іспанським капером,[19] що прийшов поквитатися за деякі борги «берегового братства» і помститись за поразку, якої завдало англійське судно «Прайд оф Девон» двом галеонам,[20] що везли скарби в Кадіс. Сталося так, що галеоном, який втік у більш-менш пристойному стані, командував дон Дієго д'Еспіноса-і-Вальдес, рідний брат іспанського адмірала дон Мігеля д'Еспіноса, запальний, гордовитий і нерозважливий чоловік.

Розлючений своєю поразкою, яку по суті він сам же накликав на себе, дон Дієго поклявся провчити англійців так, щоб вони надовго запам'ятали, з ким мають справу. Запозичивши дещо з досвіду Моргана[21] та інших морських розбійників, він вирішив влаштувати каральний напад на англійську колонію. На жаль, поблизу не було його брата — адмірала, щоб стримати, коли в Сан-Хуані, головному місті Пуерто-Ріко, він споряджав з цією метою судно «Сінко Льягас». Об'єктом для нападу дон Дієго вибрав острів Барбадос, який через зручні для оборони природні умови не так пильно охоронявся. Вибрав він цей острів ще й тому, що, за повідомленням шпигунів, там знайшов притулок «Прайд оф Девон», а йому хотілося, щоб помста мала якийсь відтінок торжества справедливості. Вибрав він і момент, коли в Карлайлській бухті на якорі не стояло жодного військового судна.

Дону Дієго пощастило: корабель не викликав ні найменшої підозри, аж поки не відсалютував по форту майже впритул бортовим залпом з двадцяти гармат.

П'ятеро наших очманілих героїв спостерігали, як великий корабель, огорнутий хмарою диму, поволі просувався вперед. Піднявши грот[22] для полегшення маневровості і йдучи в крутому бейдевінді,[23] він наводив гармати лівого борту на не підготовлений до відсічі форт.

Тільки коли відгримів другий залп, полковник Бішоп отямився раптом від заціпеніння і згадав про свої обов'язки. В місті несамовито били в барабани і лунав звук труби, наче була потреба ще додатково сповіщати про небезпеку. Як командир барбадоської поліції полковник Бішоп мав бути на чолі свого нечисленного війська у тому самому форті, який зараз іспанські гармати перетворювали на купу руїн.

Згадавши про це, він бігцем подався туди, незважаючи на свою огрядність і спеку. Охоронці побігли слідом за ним.

Блад повернувся до Джеремі Піта і понуро посміхнувся.

— Ось те, — сказав він, — що я назвав би вчасним втручанням у нашу долю. — Хоча, — додав він, подумавши, — сам біс не вгадає, що буде далі.

Коли гримнув третій залп, Блад підняв пальмовий листок і обережно прикрив ним спину свого товариша.

Потім на подвір'я за частоколом, задихавшись і обливаючись потом, влетів Кент у супроводі доброго десятка робітників з плантації. Всі були охоплені панікою. Кент завів їх у низенький білий будиночок, і за хвилину вони вибігли звідти з мушкетами, кортиками та патронташами.

На цей час групками по двоє-троє почали сходитись засуджені бунтівники, які, побачивши, що їх ніхто не охороняє, і відчуваючи загальний переполох, покидали роботу.

Коли нашвидкуруч озброєний загін кинувся до воріт, Кент затримався на мить, щоб розпорядитися рабами.

— У ліс! — скомандував він. — Біжіть у ліс і перебудьте там, поки все це скінчиться і ми переколемо тих іспанських свиней.

Сказавши це, він кинувся за своїми людьми, які мали приєднатися до тих, хто збирався в місті, щоб дати відсіч іспанському десанту.

Раби, не вагаючись, виконали б його наказ, якби не Блад.

— Навіщо поспішати, та ще в таку спеку? — звернувся він на диво спокійним, як здавалось його товаришам, голосом. — Можливо, взагалі не буде потреби ховатися в лісі. В усякому разі, ми встигнемо зробити це й тоді, коли іспанці заволодіють містом.

Отже, понад два десятки кинутих напризволяще рабів із засуджених бунтівників залишилися на подвір'ї і з височини спостерігали за розгортанням запеклого бою.

Поліція і всі остров'яни, здатні носити зброю, чинили опір іспанському десанту з відчайдушною рішучістю людей, які знають, що в разі поразки милосердя не буде. Жорстокість іспанських солдатів стала притчею; навіть найжорстокіші вчинки Моргана і Лолйоне блідли порівняно з тими звірствами, на які були здатні іспанці.

Але командир іспанців знав свою справу, чого, не погрішивши проти істини, не можна було сказати про барбадоську поліцію. Скориставшись з переваги несподіваного нападу, що вивів форт із ладу, він скоро довів барбадосцям, хто справжній господар становища. Його гармати, спрямувавши вогонь на відкриту місцевість за молотом, де Бішоп невміло розташував своє військо, нещадно громили барбадоську поліцію. Одночасно вони прикривали вогнем іспанських вояк, що підпливали до берега не тільки на своїх шлюпках, а й на шлюпках тих остров'ян, які так необачно поспішили назустріч кораблю., коли він тільки заходив у бухту.

Бій тривав з полудня до вечора. Тріск мушкетних пострілів, який дедалі глибше проникав у місто, доводив, що іспанці неухильно просуваються вперед. До заходу сонця двісті п'ятдесят іспанців стали господарями Бріджтауна. Остров'ян обеззброїли, а губернаторові Стіду, що з переляку забув і про подагру, полковникові Бішопу та кільком нижнім чинам, замкненим дома у губернатора, дон Дієго з підкресленою чемністю, що скидалась на глум, визначив розмір викупу: за сто тисяч песо та п'ятдесят голів худоби він утримається і не перетворить місто на купи руїн.

А поки уважний і бездоганно ввічливий командир погоджував ці деталі з переляканим на смерть англійським губернатором, іспанці, вдираючись у будинки, грабували, пиячили та ґвалтували, як вони навчилися робити в таких випадках.

Коли запали сутінки, Блад, нехтуючи небезпекою, пробрався до міста. Те, що він побачив, Джеремі Піт, якому Блад потім розповів усе, записав у тій товстій книзі, звідки взято більшу частину моєї розповіді. Але я не збираюся повторювати тут усе, що Блад розповідав Піту. Воно надто відразливе, надто огидне; здається неймовірним, що люди, якими б розбещеними вони не були, можуть скотитися в таку безодню звірячої жорстокості та розпусти.

Блідий, як смерть, Блад не міг дивитися на це безчинство і поспішав скоріше вибратись із такого пекла. У вузенькому провулку він налетів на дівчину, яка бігла назустріч, перелякана, з розпущеними косами. За нею, регочучи і лаючись на чім світ стоїть, важко гупав чобітьми іспанець. Він уже майже схопив свою жертву, коли Блад заступив йому дорогу. В руках у лікаря була шпага, яку він перед тим зняв з убитого і про всякий випадок захопив із собою.

Нахабно зупинившись, обурений і спантеличений іспанець побачив, як у сутінках блиснула шпага, яку Блад тільки що витяг з піхов.

— Ah, perro ingles![24] — ревнув він і кинувся в обійми власної смерті.

— Сподіваюся, що ти готовий стати перед своїм творцем, — сказав Блад, вправно протикаючи шпагою тіло іспанця. Він зробив це з майстерністю солдата і хірурга. Іспанець навіть не зойкнув і лантухом гепнув на землю.

Блад підбіг до дівчини, що, вся в сльозах, припала до стіни, і схопив її за руку.

— Ходімо! — сказав він.

Але вона відсахнулась від нього, опираючись усім тілом, і злякано запитала.

— Хто ви?

— Ви чекатимете, поки я покажу вам свої документи? — різко обірвав її Блад.

З-за рогу, звідки хвилину тому вибігла дівчина, долинув тупіт ніг.

— Ходімо! — рішуче повторив Блад. Цього разу вона, мабуть, заспокоєна його бездоганною англійською вимовою, мовчки скорилася.

Вони швидко проминули один провулок, потім другий і, на щастя, нікого не зустрівши, вийшли на околицю. Вибравшись.із міста, Блад бігом потягнув бліду й знесилену дівчину на узгір'я, де стояв будинок полковника Бішопа. В кількох словах він розповів їй, хто він і що, а потім вони бігли мовчки, аж поки не дісталися до великого білого будинку. Будинок був оповитий темрявою, і це вказувало на те, що там принаймні усе спокійно. Якби там були іспанці, то в вікнах світилося б. Блад постукав, але йому довелося постукати вдруге і втретє, перш ніж відповіли з вікна на другому поверсі.

— Хто там? — почувся голос Арабелли Бішоп, трохи збентежений, але безперечно її голос.

Блад аж сп'янів на радощах, бо, поспішаючи сюди, він уявою вже встиг намалювати такі страхіття, що не вкладаються людським розумом ні в які рамки. Він уявляв її у вирі того пекла, звідки сам щойно вирвався. Арабелла ж могла піти до міста або зробити ще якусь необачність, і його обливав холодний піт від самої думки, що з нею могло щось трапитись.

— Це я — Пітер Блад, — сказав він, переводячи подих.

— Що вам потрібно?

Блад зрозумів, що навряд чи вона зійде вниз відчинити двері, бо в такий час нещасні раби на плантації могли збунтуватися і стати не менш небезпечними, ніж іспанці. Але, почувши голос Арабелли, дівчина, яку врятував Блад, гукнула, вдивляючись у темряву:

— Арабелло! Це я, Мері Трейл.

— Мері?! — тільки й почулося нагорі, і голова у вікні зникла. За кілька секунд двері широко розчинились. У просторому вестибюлі стояла Арабелла. Її струнку дівочу постать таємниче освітлювала тьмяна свічка, яку вона тримала в руці.

Блад увійшов. За ним вбігла його супутниця і, впавши на груди Арабелли, залилася гіркими слізьми. Але Блад знав, що не можна гаяти й хвилини.

— Тут є хто-небудь із слуг? — рішуче запитав він. Дома був тільки конюх, старий негр Джеймс.

— Саме він нам і потрібен, — сказав Блад. — Накажіть подати коней. І мерщій до Спейгстауна або ще й далі на північ, де вам ніщо не загрожуватиме. Тут залишатися не можна. Поспішайте!

— Але ж бій закінчився… — почала Арабелла, бліда й налякана.

— Так, закінчився. Але найстрашніше тільки починається. Дорогою міс Трейл розповість вам. Ради бога, повірте мені і зробіть так, як я вам кажу.

— Він… він врятував мене, — заридала міс Трейл.

— Врятував тебе? — приголомшено запитала Арабелла. — Від чого врятував, Мері?

— Про це ви ще встигнете довідатися, — майже сердито вигукнув Блад. — У вас буде ніч для розмов, коли виберетеся звідси, далі від піратів. Покличте, будь ласка, Джеймса і зробіть так, як я кажу — мерщій!

— Він ніби наказує мені…

— О боже! Наказую! Скажіть, міс Трейл, скажіть їй, чи є в мене підстави…

— Так, так, — промовила дівчина, тремтячи всім тілом. — Робіть так, як він каже… О, ради бога, Арабелло!

Арабелла вийшла, залишивши Блада і Мері одних.

— Я., я ніколи не забуду, що ви зробили для мене, сер, — сказала Мері, трохи заспокоївшись. І він тільки зараз помітив, яка вона тендітна — майже дитина.

— У свій час я робив і дещо краще. Тому я й тут, — сказав Блад з болем у голосі.

Вона не зрозуміла його слів і навіть не спробувала удати, що розуміє.

— Ви… ви вбили його? — запитала вона боязко.

Він пильно глянув на дівчину, освітлену мерехтливим світлом свічки.

— Сподіваюся, що так. Цілком можливо, що вбив, але зрештою все це дрібниці,— сказав він. — Єдине, що має зараз значення, це те, щоб Джеймс подав коней. — Він рішуче ступив до дверей, щоб прискорити готування до від'їзду, та голос Мері зупинив його.

— Не залишайте мене! Не залишайте мене саму! — закричала вона, охоплена жахом.

Блад зупинився, потім поволі рушив назад. Підійшовши до дівчини, він посміхнувся їй:

— Ну, ну, не плачте! Не бійтеся. Усе вже позаду. Незабаром ви будете далеко, в Спейгстауні, в цілковитій безпеці.

Нарешті коней подано — аж четверо, бо крім Джеймса, що мав бути за провідника, Арабелла брала з собою й покоївку, яка ні за що в світі не хотіла залишитися.

Блад підсадив на коня легеньку Мері Трейл і повернувся, щоб попрощатися з Арабеллою, яка вже сиділа в сідлі.

— До побачення! — крикнув він і, здавалося, хотів ще щось додати, але так нічого й не сказав.

Коні рушили і щезли в блідому світлі зоряної ночі, а Блад залишився біля дверей будинку полковника Бішопа. Останнє, що він почув від тих, що поїхали, — це тремтячий дитячий голос Мері Трейл:

— Я ніколи не забуду того, що ви зробили для мене, містер Блад! Ніколи!

Та не цей голос йому хотілося б почути, і тому ці слова не принесли йому жаданої втіхи. Він ще довго стояв у темряві, спостерігаючи світлячків на рододендронах, аж поки зовсім не завмер тупіт копи. Потім зітхнув, і його думки повернулися до дійсності. Попереду ще багато роботи. В місто він ходив не задля прогулянки, і не для того, щоб подивитись, як поводяться переможці. Йому треба було дещо розвідати. За той час, що він був у місті, Блад добув усі необхідні відомості. Попереду надзвичайно напружена ніч — отож треба ворушитися скоріше.

І він побіг до табору, де на нього з тривогою і сподіванням чекали товариші — раби полковника Бішопа.

Розділ IX
ЗАСУДЖЕНІ БУНТІВНИКИ

Коли над Карібським морем запала фіолетова сутінь тропічної ночі, на борту «Сінко Льягас» лишилося не більше десяти охоронців, настільки іспанці були впевнені — і не без підстав, звичайно, — в цілковитому розгромі остров'ян. І коли я кажу, що варту несло десять чоловік, я насамперед маю на увазі ту мету, заради якої їх залишили на кораблі, а не те, що вони робили

там насправді. Бо насправді було ось що. Поки замалим не повний склад команди пиячив та безчинствував на березі, іспанський канонір і його підлеглі — які так відзначилися сьогодні в бою і забезпечили своїм легку перемогу — влаштували бенкет на гарматній палубі, маючи в своєму розпорядженні вино та свіже м'ясо, доставлені їм з берега. На варті стояло тільки двоє — один на носі корабля і один на кормі,— та й ті не дуже-то пильнували, інакше вони помітили б два човни; які під прикриттям темряви легко відійшли од пристані і непомітно пришвартувалися під кормою корабля.

З кормової галереї ще звисала мотузяна драбина, по якій дон Дієго, вирушаючи на берег, спускався в човен. Проходячи по галереї, вартовий зненацька опинився перед силуетом людини, що стояла перед ним на останньому щаблі драбини.

— Хто там? — запитав він спокійно, гадаючи, що це один з його товаришів.

— Це я, — тихо відповів Пітер Блад чудовою іспанською мовою.

— Це ти, Педро? — іспанець зробив крок уперед.

— Так, я Педро, але сумніваюся, щоб я був той Педро, якого ти маєш на увазі.

— Як-як? — перепитав вартовий, зупиняючись.

— А ось як, — відповів Блад.

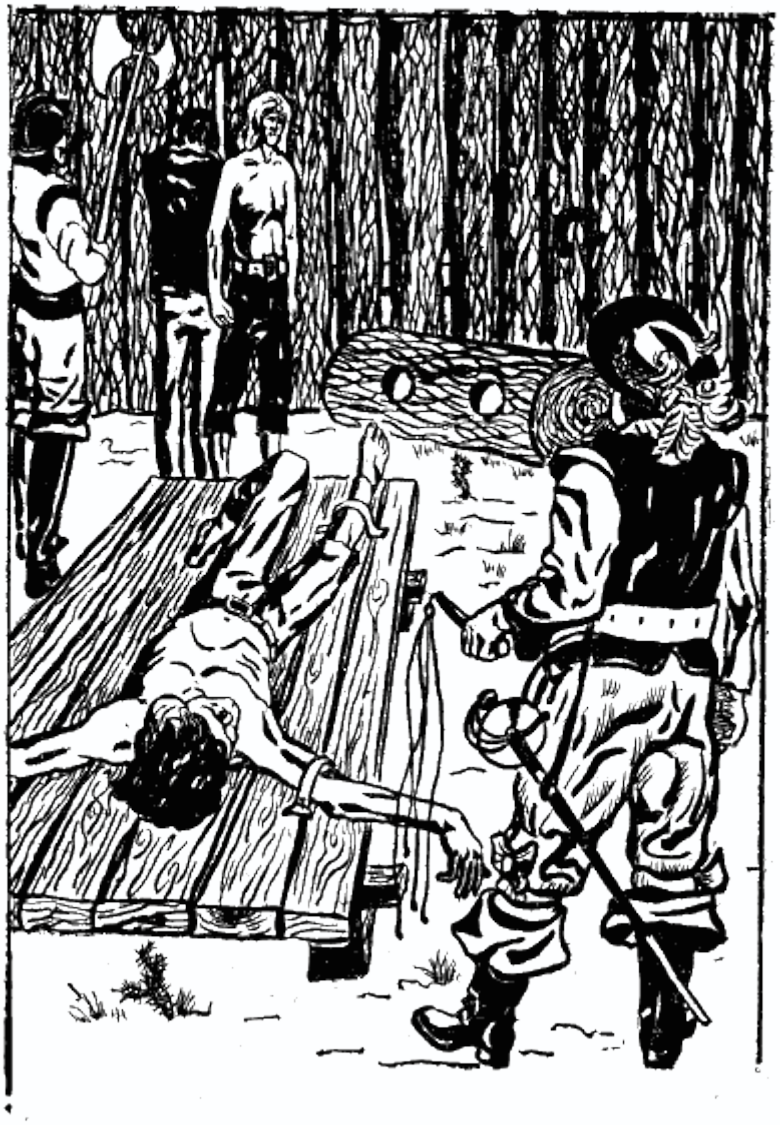

Напад був несподіваним. Перелетівши через низький гакаборт,[25] іспанець полетів униз, де мало не потрапив у один з човнів, що стояли під кормою. І тільки сплеск води сповістив про його трагічний кінець. У важкій кірасі й шоломі він каменем пішов на дно, щоб не завдавати більше клопоту людям Блада.

— Тс!.. — прошепотів Блад своїм товаришам, що чекали на нього. — Ходімо, тільки тихо.

За п'ять хвилин усі вони, а їх було двадцятеро, вибрались на корабель, розходячись у всі боки від вузької галереї. Попереду блимнуло світло. Під великим ліхтарем на носі корабля вони помітили темну постать другого вартового, який розміреним кроком походжав по півбаку.[26] Знизу, з гарматної палуби, долинали дикі звуки оргії. Густим басом хтось горлав непристойну пісню, а інші хором підтягували:

«Ой, які ж то славні звичаї в Кастілії!»

— Судячи з сьогоднішніх подій, у цьому немає сумніву, — зауважив Блад і пошепки скомандував: — Вперед, за мною!

Пригнувшись, вони безшумно, наче тіні, прослизнули вздовж поручнів кормової частини палуби на шкафут.[27] У багатьох рабів були мушкети, частину яких вони знайшли в будинку наглядача, а частину взяли з свого таємного складу, куди з великими труднощами настягав їх Блад на випадок утечі. Решта були озброєні ножами і тесаками.

На шкафуті вони трохи затримались, поки Блад не пересвідчився, що на палубі немає більше вартових, крім того солдата, який так не до речі стовбичив на носі корабля. Треба було знешкодити його. Блад з двома товаришами поповз уперед, до вартового, залишивши інших під командою Натаніеля Хагторпа, найкращою рекомендацією для якого була його колишня служба в королівському військово-морському флоті.

Вилазка Блада не зайняла багато часу. І коли він повернувся до своїх товаришів, то на палубі іспанського корабля вже не було жодного вартового.

Тим часом іспанці внизу бенкетували, впевнені в своїй цілковитій безпеці. Чого ж їм боятися? Гарнізон Барбадоса розгромлено й обеззброєно, а на березі їхні товариші — повновладні господарі міста — жадібно впиваються плодами перемоги. Навіть і тоді, коли іспанці опинилися в оточенні двох десятків здичавілих порослих щетиною, напівголих людей, які, може, колись і були білими, але зараз — скидалися на юрбу дикунів, вони не повірили своїм очам. Нікому б і на думку не спало, що купка кинутих напризволяще рабів насмілиться провести таку операцію. П'яні іспанці враз обірвали регіт і співи і, приголомшені, витріщились на зведені перед ними мушкети.

Та ось із юрби дикунів, що оточили їх, вийшов стрункий, високий чоловік з блакитними очима на смаглявому обличчі, очима, в яких спалахнув вогник злої іронії, і звернувся до загнаних у пастку вояків чистою іспанською мовою:

— Ви позбавитесь зайвих тривог і багатьох неприємностей, якщо визнаєте себе моїми полоненими й дозволите помістити вас далі від лиха.

— Боже мій! — тільки й вимовив канонір, хоч цей вигук аж ніяк не відбивав усієї глибини його подиву.

— Прошу! — сказав Блад, і після цього іспанцям не лишилось нічого іншого, як тільки спуститися без зайвого клопоту через люк у трюм.

Тоді переможці над переможцями підкріпилися тими смачними стравами, що були на столі. Після тривалого вживання солоної риби та кукурудзяних коржів ці страви здалися бідолашним райською їжею. Однак Блад стежив, щоб у всьому було почуття міри, хоча при цьому йому й довелось виявити всю твердість характеру, на яку він тільки був здатний.

Перш ніж втішатися перемогою, треба було негайно приготуватися до дальших подій. Адже ця сутичка, хоч вона й забезпечила їм панівне становище, була тільки початком боротьби. Лишилося ще якнайкраще скористатися з такої переваги.

Готування забрали значну частину ночі. Проте їх було закінчено, перш ніж сонце визирнуло з-за хребта Хіллбей і сповістило про народження дня несподіванок.

Невдовзі після того, як зійшло сонце, колишній раб, що походжав по палубі в іспанській кірасі й шоломі, з іспанським мушкетом у руках, повідомив про наближення човна. Це дон Дієго д'Еспіноса-і-Вальдес повертався на корабель з чотирма великими скринями, в кожній з яких було по двадцять п'ять тисяч песо — викуп, що його губернатор Стід на світанку вручив іспанцям. Дона Дієго супроводжували його син дон Естебан та шість веслярів.

На борту фрегата панував заведений порядок. Корабель стояв на якорі, лівим бортом до берега. Головний трап був на правому борту. До нього й пришвартувався, обігнувши корабель, човен із доном Дієго та згаданими скарбами. Блад підготував усе як слід — недарма ж він служив у де-Рітера. З борту звисали талі, біля лебідки стояли люди, а внизу напоготові вишикувався загін гармашів на чолі з Оглом, який — читач уже знає,— служив каноніром у королівському військово-морському флоті до того, як встряв у політику і поділив долю герцога Монмутського. Цей міцний, рішучий чоловік викликав довір'я вже самим своїм спокійним виглядом.

Далекий від будь-якої підозри, дон Дієго піднявся по трапу й ступив на палубу. Та й що могло викликати підозру?

Не встиг він навіть глянути на загін солдатів, що виструнчився для його зустрічі, як Хагторп влучним ударом палицею по голові примусив його на якийсь час про все забути. Після цього капітана віднесли в його власну каюту, а скрині з грішми підняли на палубу. Успішно закінчивши операцію, дон Естебан та інші моряки з човна почали по одному підніматися по мотузяному трапу на палубу, де їх обробляли з тією ж спритністю, що й дона Дієго. Пітер Блад мав неабиякий хист до таких речей і виконував їх, на мою думку, не без деякої театральності. Але цієї драми, на жаль, ніхто з жителів Бріджтауна не бачив. Вони на чолі з полковником Бішопом і хворим на подагру губернатором, який сидів поруч з ним на руїнах муру, сумно дивились на вісім човнів, що

відчалювали від берега, відвозячи іспанських головорізів, стомлених від безперервних грабунків та вбивств.

Стежачи за відплиттям човнів, барбадосці раділи, що від'їжджають їхні жорстокі вороги, і водночас їх охоплював відчай від згадки про те страшне спустошення, яке, принаймні на певний час, зруйнувало добробут і щастя маленької колони.

Ось човни відійшли од берега. Іспанці з диким реготом усе ще глумилися з своїх нещасних жертв. Човни пройшли вже з півдороги між пристанню й кораблем, коли раптом повітря розітнув гарматний постріл.

Кругле ядро впало в воду не далі як за шість футів од переднього човна, змочивши бризками тих, що сиділи в ньому.

Здивовані пірати перестали гребти і на мить замовкли. Потім в один голос вибухнули лайкою, клянучи необачність свого каноніра, якому заманулось відсалютувати на їх честь з гармати, зарядженої ядром. Вони ще кляли його, коли друге ядро, послане більш влучно, на тріски рознесло один із сусідніх човнів, і всі, хто був у ньому, загинули.

Але якщо замовкли ті, хто опинився у воді, то на інших човнах зірвався справжній вихор обурення. Піднявши весла над водою і схопившись на ноги, іспанці посилали прокльони на корабель, благаючи небо й пекло сказати їм, який це божевільний дорвався до гармат.

Знову постріл — і третє ядро з страшенною силою розметало ще один човен, спустивши на дно всіх, хто сидів у ньому. На якусь коротку мить запала лиховісна тиша, а потім серед іспанців зчинилося таке, що й сам біс не розібрав би. Усі навперебій горлали, кричали, репетували: кожен робив своє: одні кинулись пливти до берега, інші до корабля, щоб довідатися, в чому річ. Не було ніякого сумніву, що на кораблі сталося щось серйозне, бо поки пірати лаялися і слали прокльони, два нових ядра поквиталися з третьою шлюпкою.

Рішучий Огл мав чудову нагоду попрактикуватись і довів, що він трохи розбирається в артилерії. Охоплені відчаєм іспанці полегшували його завдання, збивши свої човни докупи.

Четвертий постріл поклав край усім суперечкам. Пірати, наче змовившись, розвернулися, вірніше — тільки зробили спробу розвернутися, бо, не закінчивши маневру, втратили ще два човни.

Три човни, що лишилися неушкодженими, байдужі до долі тих потерпілих, хто ще тримався на воді, гребучи з усієї сили, помчали до пристані.

Коли іспанці не могли второпати, що діється на кораблі, то ще менше розуміли це нещасні остров'яни, аж поки не побачили, як з грот-щогли «Сінко Льягас» спустився прапор Іспанії і замайорів на ній англійський прапор. Але й тоді їхня тривога не зникла; повними жаху очима стежили вони за ворогами, що поверталися до берега. Адже ті могли зігнати на них злість, викликану цими незвичайними подіями.

Проте Огл не припинив своїх вправ і довів, що він не забув артилерійської справи. Його ядра наздоганяли втікачів. Останній човен розлетівся на тріски, ледве досягши пристані, і рештки його були поховані під градом відбитої цегли.

Таким був кінець піратської команди, яка ще десять хвилин тому, регочучи, підраховувала, скільки песо припаде на долю кожного з них за участь у підлих злочинах. Щось близько шістдесяти іспанців залишилися живими, і їм пощастило дістатися до берега. Однак чи мали вони підстави радіти з цього, я не можу сказати через відсутність будь-яких записів, з яких можна було б простежити за їх дальшою долею. Але відсутність записів уже сама по собі красномовна. Ми знаємо, що тільки-но іспанці вибиралися на берег, як їх зв'язували, а беручи до уваги їхні злочини, я не сумніваюся, що не один із них пошкодував, чому він не втонув.

Барбадосцям не терпілося довідатись, хто ж ці таємничі рятівники, які прийшли в останню мить, щоб помститися іспанцям і зберегти для острова грабіжницький викуп у сто тисяч песо. Що

«Сінко Льягас» тепер у руках друзів, можна було не сумніватися після таких красномовних доказів. «Але хто, — запитували вони один у одного, — хто ті люди, що заволоділи кораблем, і звідки вони?» Єдине висловлене припущення скидалось на істину: це група сміливців з остров'ян вдерлася вночі на корабель і захопила його. Лишилося дізнатися, хто ж ті загадкові рятівники, і віддати їм належну шану.

Саме з таким дорученням і вирушив у супроводі двох офіцерів полковник Бішоп як повноважний представник губернатора Стіда привітати героїв, бо особисто зробити це губернаторові не дозволяло здоров'я.

Ледве ступивши з трапу на палубу, полковник побачив біля головного люка чотири скрині з грошима, одну з яких нещодавно наповнював він сам. Це було приємне видовище, і очі Бішопа засяяли радістю.

По обидва боки скринь впоперек палуби двома рівними шеренгами виструнчились двадцять чоловік з мушкетами, у стальних кірасах і начищених до блиску іспанських шоломах, від яких на обличчя бійців падала тінь.

Не можна було сподіватися на те, щоб полковник Бішоп з першого погляду впізнав у цих струнких, чисто зодягнених солдатах тих обшарпаних, брудних рабів, які тільки вчора працювали на його плантаціях. А ще менше можна було сподіватися, що він одразу впізнає підкреслено чемного чоловіка, що поспішав привітати його. Це був сухорлявий джентльмен, вдягнений за іспанською модою у чорне з срібними позументами. На розшитій золотом перев'язі в нього висіла шпага з позолоченою рукояткою, а з-під крислатого касторового капелюха з великим плюмажем вибивалися старанно завиті смолисто-чорні кучері.

— Раді вітати вас на «Сінко Льягасі», дорогий полковнику! — звернувся до плантатора ніби знайомий голос. — На честь такого високого гостя ми, як могли, скористалися з гардеробу іспанців, хоч не сміли й мріяти, що вітатимемо вас особисто. Ви — серед друзів — своїх давніх друзів.

Полковник остовпів від подиву: цей розкішно вбраний джентльмен не хто інший, як Блад. Обличчя його старанно поголене, волосся акуратно причесане, і сам він, здавалося, помолодшав, хоча насправді виглядав так, як і належить у тридцять три роки.

— А… Пітер Блад! — здивовано вигукнув полковник, і враз подив на його обличчі змінився виразом задоволення. — То, виходить, це ти…

— Так, я. Я й вони, мої і ваші славні друзі. — І Блад, відкинувши недбалим жестом манжет з тонкого мережива, показав рукою в бік шеренги, що виструнчилась на палубі.

Полковник придивився уважніше.

— Сто чортів вашій матері! — з дурних радощів полковник заговорив фальцетом. — І з цими молодцями ти захопив іспанський фрегат і побив собак їх же власною зброєю! Чудово! Та це ж героїзм!

— Героїзм? Ні, точніше — епічний подвиг. Ви, здається, починаєте розуміти всю глибину мого хисту, полковнику?

Бішоп сів на кришку люка, скинув свого крислатого капелюха й витер спітнілий лоб.

— Ти здивував мене! — сказав він, ледве переводячи подих. — Клянусь спасінням душі, це дивовижно! Повернути гроші, захопити цей чудовий корабель, і все, що на ньому! Це хоч трохи винагородить нас за інші збитки. Клянусь життям, ти заслуговуєш на відзнаку.

— Я цілком поділяю вашу думку.

— Триста чортів! Ви всі заслуговуєте на винагороду, і ви побачите, що я можу бути вдячним.

— Інакше й бути не може, — зауважив Блад. — Залишається довідатись, на яку винагороду ми заслуговуємо і наскільки ви будете вдячним.

Полковник пильно глянув на Блада, і тінь подиву перебігла по його обличчю.

— Хіба ж це не ясно? Його превосходительство губернатор сповістить у Лондон про ваш подвиг, і, можливо, вам пом'якшать вирок.

— О, щедрість короля Якова добре відома! — глузливо кивнув Натеніел Хагторп, що стояв поруч. Хтось із шеренги пирснув сміхом.

Полковник Бішоп неспокійно затупав на місці. До його свідомості дійшло, що за цією чемністю може критися ворожість.

— І ще не все з'ясовано, — вернувся до попередньої розмови Блад. — Я маю на увазі вашу обіцянку висікти мене. Не знаю, наскільки ви взагалі дотримуєтесь свого слова, але в таких справах ви досі виконували обіцянки. А мені, як я пам'ятаю, ви сказали, що не залишите живого місця на моїй спині.

Здавалося, що такі спогади образили плантатора, він аж руками замахав.

— Що ви! Що ви! Невже я згадуватиму про це після такого благородного вчинку?!

— Я радий, що ви так думаєте. Але все ж мені дуже пощастило, що іспанці з'явились учора, а не сьогодні, а то я був би зараз там, де Джеремі Піт. І де б тоді взявся той здібний чоловік, що побив іспанську наволоч її ж зброєю?

— Навіщо про це згадувати?

— Мушу, любий полковнику. У свій час ви заподіяли людям чимало лиха своєю жорстокістю. І я хочу, щоб ви відчули дещо на собі і на все життя запам'ятали це, — хоча б заради тих, хто колись у майбутньому може ще потрапити до вас у лабети. Там, у кормовій рубці лежить Джеремі, чию спину ви розмалювали всіма кольорами райдуги. Бідолаха ще проваляється не менше місяця. А якби не іспанці, то зараз він міг би вже бути й на тому світі; та, можливо, що й я разом з ним…

Після цих слів наперед виступив Хагторп, високий, енергійний чоловік з виразно окресленим, привабливим обличчям.

— І хочеться вам марнувати час на такого мерзотника? — з подивом запитав колишній офіцер королівського військово-морського флоту. — Викиньте його за борт, та й по тому.

Очі полковника мало не вилізли на лоб.

— Що це, в біса, ви верзете?! — заревів він.

— А ви щаслива людина, полковнику, — перебив його Пітер Блад, — хоча ви й не догадуєтесь, чому саме.

Цього разу не втерпів Волверстон, цей одноокий здоровань. Він найменше був схильний панькатись.

— Повісити його на нок-реї![28] — почувся його різкий, сердитий голос, гаряче підтриманий вигуками декого з колишніх невільників.

Полковник Бішоп затремтів, але Блад, обернувшись до друзів, абсолютно спокійно промовив:

— Ось що, любий Волверстон, — сказав він, — дозволь мені командувати. Здається, так ми домовлялися, і я прошу не забувати цього. — Погляд його перебіг по всіх присутніх, вказуючи, що звертається він до всіх. — Я хочу, щоб полковникові Бішопу зберегли життя. Він потрібен нам, як заложник. Якщо ви наполягатимете на тому, щоб його повісили, то вам доведеться повісити й мене, разом з ним, або ж я зійду на берег.

Ніхто нічого не відповів йому, хоч вираз на обличчях колишніх рабів свідчив, що вони не зовсім згодні з капітаном. Лише Хагторп знизав плечима і втомлено посміхнувся. А Блад вів далі:

— Пам'ятайте, друзі, що на кораблі може бути лише один капітан. Отак. — І він знову повернувся до переляканого полковника: — Хоч я й обіцяю зберегти вам життя, однак мушу, — ви самі це чули, — затримати вас на судні як заложника. Це буде надійною гарантією хорошої поведінки губернатора Стіда і всіх тих, хто залишився в форті, поки ми не вийдемо в море.

— Поки не вийдемо… — жах, що пройняв душу полковника, не дав йому закінчити ту недоречну фразу.

— Саме так, — підтвердив Пітер Блад і повернувся до офіцерів, що супроводжували полковника. — Вас, панове, чекає шлюпка. Ви чули мої слова. Так от передайте їх його превосходительству разом з моїми найкращими побажаннями.

— Але, сер… — почав був один із них.

— Розмову скінчено. Мене звуть Блад. Я — капітан «Сірко Льягас», захопленого як військовий трофей у дона Дієго д'Еспіноса-і-Вальдес, що зараз перебуває на борту корабля як бранець. Вам час зрозуміти, що я вдався до зброї не тільки заради того, щоб побити іспанців. Он трап. Ви побачите, що краще спуститися по ньому, ніж летіти через борт. А це може статися, якщо ви затримаєтесь.

Офіцерів легенько підштовхнули, і вони пішли, незважаючи на несамовиті протести полковника Бішопа. А коли Бішоп лишився один на милості людей, які мали всі підстави ненавидіти його, він так оскаженів, що аж тремтів.

З колишніх рабів тільки шестеро, якщо не рахувати хворого Джеремі Піта, мали деякі знання в морській справі. Хагторп, колишній стройовий офіцер, хоч і не вивчав навігації, однак умів сяк-так керувати судном, і під його командуванням колишні раби почали готуватись до відплиття.

Знявшись із якоря і поставивши вітрила на грот-щоглі, вони при легкому бризі пустилися до виходу у відкрите море. Форт мовчав.

Коли ж фрегат проходив повз мис у східній частині бухти, Пітер Блад підійшов до полковника, що, охоплений відчаєм, понуро сидів на кришці головного люка, і ніби жартома спитав:

— Ви вмієте плавати, полковнику?

Полковник Бішоп з страхом подивився на нього. Широке обличчя його пожовтіло і обвисло, а маленькі очиці стали ще меншими.

— Як ваш лікар, я приписую вам купання. Це трохи прохолодить ваші розпалені нерви, — люб'язно сказав Блад і, не дочекавшись відповіді, додав: — Вам пощастило, що я не такий кровожерливий, як дехто з моїх друзів. Нелегко було мені утримати їх від помсти. Але я й досі не певен, чи варті ви затрачених зусиль.

Блад говорив неправду. Ніякого сумніву щодо цього останнього в нього не було. І якби він діяв за покликом своїх власних бажань та інстинкту, то, звичайно, повісив би полковника і вважав би, що це нормальне явище. Та думка про Арабеллу Бішоп примушувала його бути милосердним і не дозволяти своїм товаришам вчинити справедливий акт помсти, хоч це за малим не викликало бунту. Тільки завдяки тому, що полковник Бішоп був її дядьком, хоч той навіть не підозрював, кому він завдячував, до нього було виявлено таку ласку.

— Вам доведеться трохи поплавати, — вів далі Пітер Блад. — До мису щонайбільше чверть милі, і, якщо нічого не трапиться, ви легко туди дістанетесь. До того ж, на вас багато жиру, не потонете. Ну, мерщій! Не баріться, а то попливете з нами в далеке плавання, і сам біс знає, що з вами може статися завтра або післязавтра. Вас тут люблять не більше, ніж ви на те заслуговуєте.

Полковник Бішоп опанував себе й підвівся. Безпощадний тиран, що ніколи навіть не знав, як можна стримувати свої почуття, іронією долі був приречений поводитися сумирно і покірливо — і це в той час, коли гнів та обурення його досягли найвищої межі.

Пітер Блад віддав наказ, і впоперек планшира[29] прив'язали довгу дошку.

— Прошу, полковнику, — сказав Блад, граціозним жестом запрошуючи Бішопа на цей своєрідний трап.

Полковник метнув на нього злобний погляд і, зібравшись з духом, з виразом цілковитої зневаги на обличчі, роззувся, скинув з плечей красивий камзол з світло-коричньової тафти і виліз на дошку.

Чіпляючись руками за ванти,[30] він на якусь мить завагався, з острахом дивлячись, як там унизу, на відстані двадцяти п'яти футів від нього, важко перекочуються зеленаві хвилі.

— Ну, ще крок, любий полковнику, — заохочував спокійний, насмішкуватий голос.

Усе ще тримаючись за ванти, полковник Бішоп нерішуче озирнувся і побачив уздовж фальшборта[31] засмаглі обличчя. Ще вчора вони зблідли б від одного його погляду, а зараз усі зловтішно повишкіряли зуби.

На якусь мить лють подолала в ньому страх і обережність. Він уголос злісно й недоладно вилаявся, потім випустив вірьовку і пішов по дошці. Ступивши три кроки, втратив рівновагу і сторчма полетів у зелену безодню.

Коли він, жадібно хапаючи ротом повітря, виринув на поверхню моря, «Сінко Льягас» був уже за кілька сот ярдів від нього з підвітряного боку. Але до Бішопа ще долітали глумливі прощальні вигуки бунтівників, і невимовно важкий тягар безсилої злоби ще глибше запав йому в душу.

Розділ X
ДОН ДІЄГО

Від сильного болю в голові дон Дієго д'Еспіноса-і-Вальдес опам'ятався і каламутним поглядом обвів каюту, залиту сонячним промінням, яке падало крізь квадратні віконця, що виходили на корму. Потім він застогнав од нестерпного болю і, заплющивши очі, спробував визначити себе в часі та просторі. Але страшний біль і плутанина в голові заважали йому мислити логічно.

Почуття неусвідомленої тривоги примусило його знову розплющити очі і уважніше оглянути все навколо.

Безсумнівно, він лежав у великій каюті на своєму кораблі «Сінко Льягас». Отже, підстав для тривоги не було. А проте збуджена пам'ять, прийшовши на допомогу, тривожно доводила, що не все гаразд. Сонце стояло низько, вливаючись золотим світлом у квадратні віконця, і це навело його на думку, що був, мабуть, ранок; це коли припустити, що корабель ішов на захід. Потім виникла протилежна думка. Можливо, вони йдуть на схід — у такому разі зараз мав бути час надвечір'я. Те, що корабель рухався, він відчував по ледве вловимому кільовому погойдуванню судна. Але як сталося, що він, капітан, не знає, чи пливуть вони на схід чи на захід, і взагалі не може навіть пригадати, куди ж прямує корабель?

Думки його повернулися до вчорашніх подій, якщо події ті справді були вчора.

Ясно пригадувався напад на Барбадос. В уяві чітко вимальовувалась кожна дрібничка до того моменту, коли він ступив на палубу власного корабля. А тут спогади несподівано й незрозуміло обривалися.

Його вже починали мучити різні здогади та припущення, коли відчинилися двері, і на свій превеликий подив, дон Дієго побачив, як до каюти увійшов його найкращий камзол. Це був дуже елегантний, оздоблений срібними позументами, іспанський костюм, пошитий для нього з чорної тафти рік тому в Кадіксі. Дон Дієго добре знав найменшу деталь на ньому і помилитися ніяк не міг.

Ось камзол зупинився, щоб причинити за собою двері, потім попрямував до дивана, на якому лежав дон Дієго. В камзолі був гарний джентльмен, зростом і всією поставою дуже схожий на самого дона Дієго. Помітивши, що іспанець здивовано стежить за ним, джентльмен прискорив крок.

— Прокинулись? — запитав він по-іспанськи.

Іспанець розгублено глянув у блакитні очі на смаглявому обличчі, навколо якого вилися чорні локони. Від хвилювання дон Дієго не міг вимовити й слова.

Тимчасом пальці незнайомого злегка торкнулись потилиці дона Дієго. Той скривився і зойкнув.

— Болить? — спитав незнайомий, намацуючи великим та вказівним пальцями пульс дона Дієго. І тільки зараз приголомшений іспанець наважився запитати:

— Ви лікар?

— Так, крім усього іншого, — відповів смаглявий джентльмен, усе ще не випускаючи руки хворого. — Пульс повний і рівний, — заявив він і пустив руку. — Вам не завдали великої шкоди.

Дон Дієго насилу підвівся і сів на дивані, оббитому червоним плюшем.

— Хто ви такий, чорти б вас ухопили? — запитав він. — І якого дідька ви тут робите в моєму власному костюмі і на борту мого корабля?

Рівні чорні брови незнайомця вигнулися в дугу, а на устах майнула ледь помітна посмішка.

— Боюся, що ви все ще марите. Це не ваш корабель, а мій. 1 одяг мій.

— Ваш корабель? — приголомшено перепитав іспанець і не менш приголомшено додав: — Ваш одяг? Але… Тоді… — Він безтямно озирнувся навколо, потім ще раз уважно оглянув каюту, пильно вдивляючись у кожну знайому річ. — Невже я збожеволів? Адже це «Сінко Льягас».

— Так, «Сінко Льягас».

— Тоді… — І голос іспанця зненацька обірвався, а погляд став ще стурбованішим. — Господи! — закричав він голосом людини, душу якої роздирає нестерпний біль. — Чого доброго ви зараз скажете мені, що ви дон Дієго д'Еспіноса?

— О ні,— мене звуть Блад, капітан Пітер Блад. Цей корабель, так само, як і цей красивий костюм, — мої за правом переможця. А ви, дон Дієго, мій в'язень.

Хоч і дивним було це пояснення, все ж воно трохи заспокоїло дона Дієго, бо здалося далеко не таким страшним, як намалювала була його уява.

— Але… Хіба ви не іспанець?

— Ви лестите моїй іспанській вимові. Я маю честь бути ірландцем. Ви, мабуть, думаєте, що сталося якесь чудо? Якщо чудо й сталося, то Це тільки завдяки мені.

Тут капітан Блад стисло розповів йому про останні події. Слухаючи Блада, іспанець аж мінився на виду. Приклавши руку до потилиці, дон Дієго нащупав там ґулю завбільшки з голубине яйце — доказ того, що Блад говорив-правду. Після цього він вп'явся божевільними очима в усміхненого капітана Блада.

— А мій син? Що з моїм сином? — вигукнув він. — Він разом зі мою був у човні.

— Вашому синові нічого не загрожує. Він, веслярі і гармаш із своїми людьми, хоч і закуті в кайдани, затишно влаштувалися у трюмі.

Дон Дієго знову впав на спину, а його блискучі темні очі все ще пильно вивчали смагляве обличчя Блада, який стояв перед ним. Він приборкав свої почуття. Зрештою, він не був позбавлений стоїцизму, необхідного в його небезпечній професії. Цього разу йому не пощастило, карти випали не на його користь. Успіх, здається, випорснув із рук в останню мить. Його побили його ж власною зброєю. З витримкою фаталіста він скорився своїй долі і дуже спокійно запитав:

— І що ж буде далі, синьйоре капітан?

— Отже, — почав капітан Блад, якщо зберегти за ним звання, яке він сам собі присвоїв, — як людина гуманна, я мушу висловити співчуття, що ви не померли від удару. Адже це означає, що вам доведеться помирати вдруге.

— Хіба? — вирвалося з грудей дона Дієго. — І це так необхідно? — запитав він, нічим не виявляючи свого розпачу.

Блакитні очі Блада схвально оцінили витримку свого в'язня.

— А ви спитайте себе самого, — сказав він. — І скажіть мені, будь ласка, як би ви, заклятий і кровожерливий пірат, зробили на моєму місці?

— Але між нами є невелика різниця. — Дон Дієго підвівся, щоб обговорити це серйозне питання. — Справа в тому, що ви хизуєтеся своєю гуманністю, якої мені бракує.

Капітан Блад сів на краєчку довгого дубового стола.

— Але ж і я не дурень, — сказав він. — І не допущу, щоб природна ірландська сентиментальність стала на перешкоді розуму. Небезпечно залишати на кораблі вас і ваших негідників. До того ж і корабель недостатньо забезпечений водою та провізією. Правда, нас тут небагато, але ви й ваші люди небажано збільшуєте кількість ротів. Самі бачите, що хочеш не хочеш, а доведеться послухатись розуму і відмовитись від такого приємного товариства, як ваше. Мусимо підготувати ваші ніжні серця до неминучого і люб'язно запросити вас переступити через борт.

— Розумію, — скрушно мовив іспанець і, сівши на край дивана, обхопив голову руками. Він розгадав, що за людина цей Блад, і вирішив говорити з ним тоном напускної вишуканості і удаваної незворушності. — Визнаю, — згодився він. — Ви маєте рацію.

— О, — ви знімаєте з мене такий тягар, — сказав капітан Блад. — Мені не хотілося б бути надто брутальним без крайньої необхідності, враховуючи те, що і я й мої друзі багато чим вам завдячуємо. Які б не були наслідки вашого нападу на Барбадос для інших, а для нас цей напад був дуже вчасним. Тому-то мені приємно чути, що ви згодні зі мною. Іншого вибору, як бачите, у нас нема.

— Але, мій друже, можна ж знайти інший вихід.

— Якщо ви маєте якісь пропозиції, я радо вислухаю їх.

Дон Дієго погладив свою гостру чорну борідку.

— Ви дозволите мені подумати до ранку? У мене мало не розвалюється від болю голова, і я не можу зосередитись. Погодьтеся, що така справа вимагає серйозного підходу.

Капітан Блад, підвівшись, узяв з полиці тридцяти-хвилинний пісковий годинник, повернув його піском догори і поставив на стіл.

— Пробачте, дон Дієго, можливо в такій справі не слід так квапитись, але час, який я можу вам дати, сплине разом з піском цієї скляночки. Якщо й тоді ви не зможете запропонувати прийнятного для мене варіанту, то я змушений буду попросити вас і ваших друзів піти прогулятися за борт.

З цими словами капітан Блад, вклонившись, вийшов і замкнув двері.

А дон Дієго лишився в каюті і, підперши долонями підборіддя, спостерігав, як пересипається з верхньої скляночки в нижню поруділий пісок. Він мовчки дивився на пісок, і на його худому засмаглому обличчі дедалі глибше проступали зморшки.

І тільки-но впали останні піщинки, як знову відчинилися двері каюти.

Іспанець зітхнув і випростався, зустрічаючи капітана Блада готовою відповіддю, по яку той прийшов.

— Я знайшов вихід, синьйоре капітан, але все залежить від вашого милосердя. Чи ви не можете висадити нас на берег одного з островів цього огидного архіпелагу, вручивши нашу долю у наші власні руки?

Капітан Блад стиснув губи.

— У цьому є і свої труднощі,— з притиском сказав він.

— На іншу відповідь я й не сподівався… — Дон Дієго зітхнув і підвівся. — Тоді краще припинити всякі розмови.

Блакитні очі Блада наскрізь пронизали іспанця, мов два стальні жала.

— І ви не боїтесь померти, дон Дієго? Іспанець, насупившись, відкинув голову назад.

— Ваше запитання образливе, сер!

— Тоді дозвольте мені викласти його інакше, в більш прийнятній формі: чи хочете ви жити?

— О, відповісти на це я можу. Дуже хочу сам жити, а ще більше хочу, щоб жив мій син. Проте це аж ніяк не означає, що з мене можна зробити боягуза собі на втіху, пане глумителю.

Цього разу він не стримався і виявив свій внутрішній гнів.

Капітан Блад відповів не одразу… Як і раніше, він сів на краєчок стола.

— А не хотіли б ви часом, сер, заслужити життя й волю собі, вашому синові і решті іспанців, що перебувають на судні?

— Заслужити? — здивувався дон Дієго, і спостережливі блакитні очі Блада враз зауважили, як він здригнувся. — Заслужити, кажете? Що ж, коли ваша пропозиція не зачіпає моєї честі…

— Хіба мені можна закинути подібне? — обурився капітан. — Хіба я не розумію, що і в пірата є честь? — І він одразу ж виклав свою пропозицію. — Коли ви, любий друже, глянете в ті вікна, то на обрії помітите щось схоже на хмаринки. То острів Барбадос. Цілий день ми йшли на схід з одним наміром — збільшити, наскільки можливо, відстань між нами й Барбадосом… Але зараз, коли ми з вами розмовляємо, нікому керувати судном. Єдиний моряк серед нас, який розбирається в навігації, лежить у гарячці і марить. Такий сумний результат нелюдського поводження з ним на березі, до того як ми забрали його з собою. Я, приміром, можу керувати судном у бою, на борту знайдеться ще кілька чоловік, які допоможуть мені, але ми нічого не тямимо у тих вищих таємницях, за законами яких прокладаються шляхи в безмежних просторах океану. Триматися землі й ходити навмання навколо цього, за вашим влучним висловом, огидного архіпелагу — означало б накликати на себе біду. Ви розумієте це не гірше за мене. Отож моя пропозиція така: ми хочемо найкоротшим шляхом дістатися до голландської колонії Кюрасао. Ви дасте, мені слово честі, що приведете фрегат туди, якщо з свого боку я дам вам слово відпустити вас? Якщо ви погодитесь, ми відпустимо вас і всіх ваших людей зразу ж, як тільки прибудемо в Кюрасао.

Дон Дієго схилив голову на груди і замислений підійшов до вікон, що виходили на корму. Він дивився на залите сонцем море і на вируючий кільватерний струмінь[32] фрегата, його фрегата, який захопили оці англійські собаки. А тепер вони просять ще й доставити його в порт, і його, мабуть, переобладнають для військових операцій проти його батьківщини. На терези покладено оці міркування і життя шістнадцяти чоловік; до чотирнадцяти з них йому не було ніякого діла, але інші два — це він та його син.

Нарешті він обернувся. Обличчя в нього було бліде, як смерть, але Блад цього не помітив, бо дон Дієго стояв спиною до світла.

— Я згоден, — сказав іспанець.

Розділ XI
СИНІВСЬКА ШАНОБЛИВІСТЬ

Давши слово честі привести фрегат у Кюрасао, дон Дієго д'Еспіноса, який виконував обов'язки штурмана, дістав право вільно ходити по кораблю, що належав колись йому. Через те, що повстанці не могли вивести корабель з небезпечних вод, які омивають береги іспанського Мейну,[33] а також через те. що навіть події у Бріджтауні не навчили їх бачити в кожному іспанцеві зрадливу, жорстоку собаку, яку слід убивати, вони, у відповідь на його вишукану чемність, прихильно поставилися до нього. Обідав дон Дієго у великій каюті разом з Бладом і трьома офіцерами: Хагторпом, Волверстоном і Дайком.

Дон Дієго виявився приємним і цікавим співбесідником, а його мужність і незворушливий спокій, з якими він переносив своє лихо, посилювали дружні почуття до нього.

Ніщо не викликало підозри, що дон Дієго веде нечесну гру. Здавалося, що він завжди був щирим з усіма, тим більше, що він зразу ж указав англійцям на їхню помилку: залишивши

Барбадос, вони, мовляв, пішли за вітром, а треба було, прямуючи від архіпелагу в Карібське море, залишити острів з підвітряного боку. Саме через цю помилку їм довелося тепер знову перетнути архіпелаг, щоб повернути до Кюрасао, а шлях цей не можна було пройти без деякого риску для себе. В першому-ліпшому місці між островами вони могли зіткнутися з таким же або й набагато сильнішим іспанським чи англійським кораблем. І те й інше було небажаним, бо команда їх невелика і їм аж ніяк не можна вступати в бій. Щоб якомога зменшити цей риск, дон Дієго обрав курс спочатку на південь, а потім на захід. Пройшовши між островами Тобаго та Гренада, вони проскочили небезпечну зону і ввійшли в порівняно безпечні води Карібського моря.

— Коли цей вітер не переміниться, — сказав дон Дієго за вечерею, пояснюючи їхнє місцеперебування, — то не мине й трьох діб, як ми будемо в Кюрасао.

Вітер дув три дні, другого дня він навіть подужчав, а проте, коли настала третя ніч, ніяких ознак землі вони ще не побачили. «Сінко Льягас» борознив океан, запнутий з усіх кінців блакитним шатром неба. Занепокоєний капітан Блад нагадав дону Дієго його обіцянку привести фрегат у Кюрасао на третій день.

— Завтра вранці,— спокійно й переконливо відповів той.

— Клянусь усіма святими, ви, іспанці, завжди говорите «завтра вранці», а те «завтра», друже, ніколи не настає.

— Але цього разу «завтра» настане, будьте певні. Як би рано ви не прокинулися, ви все одно побачите землю, дон Педро.

Задоволений капітан Блад пішов навідати Джеремі Піта, свого пацієнта, стан здоров'я якого, власне, врятував дону Дієго життя. Ось уже другий день, як у хворого минула гарячка, а його посічена спина, дбайливо забинтована Пітером Бладом, почала гоїтися. Він уже настільки одужав, що почав нарікати на своє ув'язнення в задушній каюті. Зваживши на прохання хворого, Блад дозволив йому подихати свіжим повітрям, і, коли в небі згасли останні промені денного світла, Джеремі Піт, спираючись на руку капітана, вийшов із каюти на палубу.

Сидячи на кришці люка, юнак жадібно вдихав прохолодне вечірнє повітря, запевняючи, що тепер хворобу мов рукою зняло. За звичкою моряка він, підвівши голову, почав розглядати темне шатро небосхилу, усіяне міріадами золотих цяток. Якийсь час він дивився на небо байдуже і неуважно, але враз погляд його став зосередженим. Оглянувшись навкруги, він подивився на капітана Блада, що стояв поруч, і спитав:

— Ти розумієшся хоч трохи на астрономії, Пітер?

— На астрономії? На жаль, не зміг би відрізнити пояс Оріона від пояса Венери.[34]

— Он воно що. Мабуть, і всі наші новоспечені моряки такі ж неуки в цьому, як і ти?

— Ти був би ближче до істини, коли б припустив, що вони розбираються в цьому ще менше.

Джеремі вказав на яскраву зірку, праворуч від носа корабля.

— То Полярна зоря, бачиш? — сказав він.

— Хіба? Їй-богу, просто дивно, як її відрізняють від інших.

— Якщо Полярна зоря попереду і висить майже над правим бортом, то це значить, що ми йдемо курсом норд-норд-вест або просто норд-вест, бо я не певен, що ми знаходимося більше, ніж на десять градусів на захід.

— Ну то й що? — мляво здивувався капітан Блад.

— Ти ж казав мені, що, пройшовши між островами Тобаго і Гренада, ми рушили на захід від архіпелагу, взявши курс на Кюрасао. А якби ми йшли таким курсом, то Полярна зоря була б у нас на траверсі[35] — он там.

Якісь тривожні передчуття мов струмом пройняли Блада, і від його млявості не лишилося й сліду. Він хотів щось сказати, але в цей час промінь світла з дверей каюти на кормі розітнув темряву в них над головою. Двері зачинились, і незабаром почулися кроки по трапу. То йшов дон

Дієго. Пальці капітана Блада вп'ялися в плече Джеремі, і, покликавши іспанця, він звернувся до нього англійською мовою, переходячи на неї завжди, коли при розмові з іспанцем був присутній хтось із його товаришів.

— Розв'яжіть, будь ласка, нашу невеличку суперечку, дон Дієго! — звернувся він жартівливо. — Ми з Пітом сперечаємося, яка з цих зірок є Полярна.

— Он як! — спокійно відповів іспанець. У тоні його звучала одверта зневага. — Ви начебто казали мені, що містер Піт — ваш штурман.

— За браком кращого, — засміявся капітан з добродушною іронією. — Я готовий закластися на сто песо, що Полярна зірка он та. — І він недбало вказав рукою на першу-ліпшу світлу цятку в небі.

Пізніше Блад признався Піту, що коли б дон Дієго згодився тоді з ним, то він негайно проткнув би його своєю шпагою. Але іспанець не приховував своєї зневаги до знань Блада.

— Ви програли, дон Педро. Та це й не дивно. Полярна зірка он де, — і він показав на неї.

— А ви певні в цьому?

— Дорогий мій дон Педро! — з тону іспанця було ясно, що його тішила така розмова. — Хіба ж можливо, щоб я помилився? Крім того, у нас є компас. Підійдіть до нактоуза[36] і подивіться, яким курсом ми йдемо.

Така абсолютна відвертість і спокійний тон людини, якій нічого приховувати, відразу розвіяли сумнів, що так несподівано закрався в душу капітана Блада. Проте не так легко було заспокоїти Піта.

— В такому разі, дон Дієго, чи не скажете нам, чому ми йдемо в Кюрасао цим курсом? — спитав він.

І знову дон Дієго не виказав ні найменшого збентеження.

— У вас є всі підстави запитати мене про це, — сказав він і зітхнув. — Я сподівався, що цього не помітять. Я був недбалим, злочинно недбалим. Нехтував спостереженнями. Зі мною це трапляється не вперше. Я занадто самовпевнений! Дуже покладаюсь на навігаційне числення шляху. І от сьогодні, витягши, нарешті, квадрант, я виявив, що ми ухилилися на півградуса на південь, так що Кюрасао зараз лежить майже на північ від нас. Саме це й викликало затримку. Але вранці ми будемо там.

Це докладне, щире пояснення, висловлене з такою готовністю та відвертістю, не залишило місця для будь-яких сумнівів щодо чесності дона Дієго. І коли дон Дієго пішов, капітан Блад зауважив Пітові, що взагалі безглуздо було брати його під сумнів. Яким би не було його минуле, він довів свою чесність, коли заявив, що краще помре, ніж прийме на себе зобов'язання, які могли б заплямувати його честь або честь його батьківщини.

Не знаючи Карібського моря і звичаїв тутешніх авантюристів, капітан Блад усе ще мав якісь ілюзії щодо них. Але світанок розвіяв їх раз і назавжди.

Вийшовши на палубу до схід сонця, Блад побачив попереду землю, як і обіцяв їм іспанець учора звечора. Приблизно миль за десять на обрії, розтягнувшись на схід і на захід, лежала довга берегова смуга, а просто перед ними врізувався в море великий мис. Вдивляючись у береги, Блад спохмурнів. Він ніколи не думав, що острів Кюрасао такий великий. І правді, те, що він бачив, скоріше скидалося на материк, аніж на острів.

Справа на борту, десь за три-чотири милі від них, він помітив великий корабель; наскільки можна було судити з такої відстані, тоннажність його була такою ж, коли не більшою, як і тоннажність «Сінко Льягас». Поки Блад розглядав його, корабель змінив свій курс, розвернувся і в крутому бейдевінді пішов на зближення.

З десяток товаришів Блада вибігли на бак, нетерпляче вдивляючись у береги. З протилежного кінця корабля долинали їх галас та регіт.

— Оце і є та обіцяна земля, дон Педро! — промовив позад нього чийсь голос по-іспанськи.

Нотка прихованої радості в цьому голосі знову розбудила в Блада підозру і розігнала всякі сумніви щодо іспанця. Він так рвучко повернувся назустріч дону Дієго, що хитра посмішка ще не згасла на обличчі іспанця, коли очі капітана Блада зустрілися з його поглядом.

— Не розумію, чому ви радієте, побачивши цю землю, якщо взяти до уваги всі обставини? — сказав Блад.

— Чому? — іспанець потер руки, і Блад помітив, що вони тремтять. — Задоволення моряка.

— Або, точніше, зрадника? — спокійно запитав його Блад. І коли іспанець, змінившись на лиці, відступив перед ним, це тільки ствердило всі підозри Блада, і він, вказуючи рукою в напрямку далекого берега, суворо запитав: — Що це за земля? Невже у вас вистачить нахабства твердити, що це берег Кюрасао? — Він рвучко пішов на дона Дієго, і той крок за кроком почав відступати. — Сказати вам, що це за земля? Сказати?

Впевненість, з якою говорив Блад, приголомшила іспанця, і він мовчав. Тоді капітан Блад навмання, а може й не зовсім навмання, рискнув висловити своє припущення. Такі обриси берегів належать якщо не материкові,— а він знав, що це не міг бути материк, — то Кубі або Гаїті. Але острів Куба лежав далі на північний захід, отже, Блад одразу збагнув, що, наміряючись зрадити, дон Дієго, мабуть, повів корабель до найближчої з цих іспанських колоній.

— Це острів Гаїті, зраднику!

Сказавши це, Блад втупився в зблідле обличчя іспанця, щоб переконатися в правильності свого припущення. Але, відступаючи, іспанець уже дійшов до середини шканців,[37] а там бізань,[38] як ширма, закривала їх обох від очей англійців, що стояли внизу. Губи дона Дієго скривилися в глузливій посмішці.

— Ти надто багато знаєш, англійський собако! — задихаючись, процідив він і, кинувшись на Блада, схопив його за горло.

Якусь мить вони, міцно обхопивши один одного руками і похитуючись, стояли на місці, потім Блад підставив іспанцеві ногу, і обидва разом покотились по палубі. Іспанець покладався на свою неабияку силу, але вона не могла зрівнятися з силою твердих м'язів ірландця, загартованих останніми випробуваннями в неволі. Дон Дієго сподівався задушити Блада і таким чином виграти півгодини, необхідні для підходу того красивого корабля, який прямував до них. Корабель, той, напевне, іспанський, бо чий же ще наважився б так сміливо розтинати іспанські води біля Гаїті? Але цим нападом дон Дієго остаточно викрив себе. Він зрозумів це, коли Блад, спритно поклавши його на лопатки, притис до палуби і став коліном на його груди. Тим часом на поклик капітана по трапу піднімалися його люди.

— Може, помолишся за свою паскудну душу? — глузливо й водночас суворо запитав капітан Блад.

Але іспанець, хоча і втратив будь-яку надію на порятунок, все ж витис із себе посмішку, відповівши не менш уїдливо:

— Хотілося б знати, хто помолиться за твою душу, коли той галеон візьме вас на абордаж?

— Отой галеон? — перепитав капітан Блад, усвідомивши раптом страшну істину, що їм уже не уникнути наслідків зради дона Дієго.

— Авжеж, отой самий! — повторив дон Дієго і ще з глузливішою посмішкою додав: — А знаєш, що то за корабель? Якщо ні, то я скажу. Це — «Енкарнасйон», флагманський корабель командуючого іспанським флотом у Карібському морі адмірала дона Мігеля д'Еспіноса, а дон Мігель — мій брат. Дуже вчасна зустріч. Як бачите, всемогутній на боці католицької Іспанії.

Від колишньої добродушності та чемності Блада не лишилося й сліду. В очах його спалахнув вогонь, обличчя стало рішучим. Залишивши іспанця в руках своїх товаришів, він наказав їм:

— Зв'яжіть його! Але не бийте — дивіться, щоб і волосина не впала в його голови!

Таке розпорядження не було зайвим. Ошалілі від думки, що, можливо, їм доведеться одну неволю замінити іншою, набагато жорстокішою, люди ладні були розтерзати іспанця на місці. І якщо вони зараз послухали капітана й стрималися, то лише тому, що несподівана металічна нотка в його голосі обіцяла дону Дієго д'Еспіноса-і-Вальдес дещо більше, ніж звичайна смерть.

— Підлий пірат! Паскуда! «Людина честі»! — Капітан Блад не переставав обсипати свого в'язня лайкою»

Але дон Дієго глузливо глянув на нього і зауважив:

— Ти недооцінив мене. — Він говорив англійською мовою, щоб усі могли зрозуміти його. — Я ж застерігав тебе, що не боюся смерті, і доведу це. Тобі не збагнути цього, англійський собако.

— Ірландський, коли твоя ласка, — виправив його капітан Блад. — А чого варте твоє слово честі, іспанське бидло?

— Ти думаєш, що я давав слово честі заради того, щоб залишити вас, ублюдки, на цьому прекрасному іспанському кораблі, на якому ви воювали б проти нас, іспанців? Ха-ха! — дон Дієго хрипко зареготав. — Ти, дурню, можеш убити мене! Пхе! Хіба ж не чудово: померти, чесно виконавши свій обов'язок. Не мине й години, як усіх вас закують у кайдани, а «Сінко Льягас» знову належатиме Іспанії.

При цих словах спокійне обличчя капітана Блада побіліло, незважаючи на загар. Тим часом навколо полоненого скупчилися жадібні до помсти бунтівники, розлютовані й злі.

— Зачекайте! — владно наказав Блад. Він крутнувся на підборах, підійшов до борту і глибоко замислився. До нього підійшли Хагторп, Волверстон і гармаш Огл. Мовчки дивилися вони на корабель, що наближався, ідучи їм навперейми.

— Десь за півгодини, — сказав Блад, — він зблизиться з нами, і його гармати зметуть чисто все з нашої палуби.

— Ми будемо битися! — вигукнув одноокий велетень, підкріпивши свої слова лайкою.

— Битися! — іронічно посміхнувся Блад. — Нас так мало. Двадцять чоловік! Хіба ми зможемо битися? Ні, в нас єдиний вихід — переконати їх, що ми іспанці, що в нас усе гаразд. Нам треба, щоб вони не перешкоджали нам іти своїм курсом.

— Та хіба це можливо? — запитав Хагторп.

— Ні, неможливо, — сказав Блад. — Якби… — Він урвав свою мову, і, замислившись, втупився в зелені хвилі.

З болісною ноткою сарказму в голосі Огл запропонував:

— Ми могли б послати туди шлюпку з доном Дієго д'Еспіноса та іспанськими гребцями, щоб він запевнив свого брата-адмірала, що всі ми вірнопіддані його католицької величності…

Капітан рвучко повернувся. Здавалося, ніби він хоче вдарити гармаша. Але раптом вираз його обличчя змінився: в очах засяяло натхнення.

— Їй-богу, ти маєш рацію! — Цей проклятий пірат не боїться смерті, але його син, можливо, дотримується іншого погляду. В Іспанії дуже розвинуте почуття синівської шанобливості. — Він повернувся і підійшов до купки людей, що з'юрмилися навколо полоненого. — Чуєте! — наказав він. — Тягніть його вниз!

Показуючи дорогу, Блад спустився через люк у трюм, де повітря просякло запахом смоли та канатів, і попростував на корму. Широко розчинивши двері просторої кают-компанії, він увійшов туди в супроводі півдесятка своїх людей, що тягли зв'язаного іспанця. Сюди охоче прийшли б усі, якби не суворий наказ капітана залишитися на палубі з Хаггорпом.

У кают-компанії стояли три заряджені гармати, висунувшись жерлами з відкритих амбразур.

— Ось і матимеш роботу, Огл, — кинув Блад, звертаючись до гармаша, і вказав на середню гармату. — Відкоти її назад.

Коли наказ було виконано, Блад кивнув тим, що тримали дона Дієго.

— Прив'яжіть його до жерла гармати! — розпорядився він і, поки вони виконували його наказ, повернувся до решти команди: — Приведіть іспанських полонених. А ти, Дайк, біжи нагору і накажи підняти іспанський прапор.

Дон Дієго, ноги якого були прив'язані до лафета, а тіло дугою вигнулося, закриваючи жерло гармати, злобливо лаявся, втупивши божевільний погляд у Блада та поводячи білками очей. Можна не боятися смерті, але навіть найбезстрашнішу людину проймає жах, коли вона дізнається, якою саме смертю їй доведеться вмирати.

З піною на губах іспанець несамовито лаявся і проклинав свого мучителя:

— Нікчемний варвар! Дикун! Проклятий єретик! Невже ж тобі замало вбити мене якось по-християнському?

Але капітан Блад не відповів йому. Він повернувся назустріч закованим у наручники іспанцям, яких вели до нього.

Ідучи сюди, вони чули крик дона Дієго, а тепер з жахом побачили, в якому він незавидному становищі. З гурту в'язнів, болісно скрикнувши, вихопився наперед миловидний, смаглявий підліток, що манерами та одягом вирізнявся серед своїх товаришів. — Батьку!

Пручаючись у руках англійців, які поспішили схопити його, він заклинав і небо й пекло, щоб вони одвернули таке страхіття, і нарешті звернувся до капітана Блада, несамовито й жалібно благаючи про милосердя. Глянувши на нього, капітан Блад задоволено відзначив, що юнак дуже любить свого батька.

Згодом Блад признавався товаришам, що на якусь мить він завагався і розум його повстав проти виробленого ним самим страшного плану. Щоб узяти себе в руки і позбутися прояву слабодухості, він мусив розворушити в своїй пам'яті спогади про вчинки цих самих іспанців у Бріджтауні… Йому пригадалося біле, як крейда, дитяче личко Мері Трейл, коли, охоплена невимовним страхом, вона втікала від головоріза, якого Блад потім заколов. Спливли на думку й інші, ще страхітливіші речі, які він бачив того страшного вечора. Всі вони постали в цю мить перед очима, щоб зміцнити його рішучість, яка була похитнулася. Іспанці довели, що вони не мають ні гідності, ні милосердя, ані будь-якого жалю; опоєні релігійним дурманом, вони не мають у собі жодної іскри тієї християнської віри, символ якої встановлений на щоглі корабля, що наближався. Тільки хвилину тому жорстокий і злобний дон Дієго вихвалявся, що бог так милостиво піклується про долю католицької Іспанії. Тепер дон Дієго має бути суворо покараний за свою помилку.

Відчувши, як до нього повернулася твердість, Блад наказав Оглу запалити гніт і зняти свинцевий фартух із запального отвору гармати, до жерла якої був прив'язаний дон Дієго. Молодий Еспіноса знову вибухнув прокльонами, змішаними з благаннями, і тоді Блад рвучко повернувся до нього.

— Замовчи! — обірвав він його. — Мовчи і слухай! У мої наміри не входить спровадити твого батька в пекло, хоч він на це й заслуговує. Я взагалі не збираюсь його вбивати. Зрозумів?

І хлопець справді стих під впливом такої обіцянки, хоч і досить дивної за тих обставин, а Блад почав викладати свій план тією бездоганною іспанською мовою, якою він, на щастя, так добре володів — на щастя не тільки для себе, а й для дона Дієго.

— Підступність твого батька поставила нас у тяжке становище: нам загрожує небезпека полону й смерті на борту отого іспанського корабля. Якщо твій батько впізнав флагманський корабель свого брата, то й брат його, напевно, впізнав «Сінко Льягас». Поки що все йде добре. Але незабаром «Енкарнасйон» підійде досить близько, і там зрозуміють, що на «Сінко Льягас» не все гаразд. Рано чи пізно вони або розгадають, або виявлять, у чім річ, і тоді відкриють вогонь або візьмуть нас на абордаж. Зараз нас мало, і ми аж ніяк не можемо битися, про це добре знав твій батько, заводячи нас у пастку. Та битися ми все ж таки будемо, якщо нас примусять. Ми не

здамося, як ягнята, на милість жорстокої Іспанії. — З цими словами він поклав руку на лафет гармати, до якої був прив'язаний дон Дієго… — Зрозумій одне: на перший постріл з «Енкарнасйона» відповість оця гармата. Ти мене розумієш?

Молодий Еспіноса затремтів і, змінившись на лиці, глянув у невблаганні блакиті очі, які пронизували його наскрізь.

— Іменем Всевишнього, — затинаючись, пробелькотів юнак, порушивши загальну мовчанку. — Хіба ж мені може бути ясно? Як і що мені зрозуміти? Яким чином ви уникнете бою? Якщо ви знаєте вихід, а в мене або в цих людей буде можливість допомогти вам, то, ради бога, кажіть скоріше.

— Бою можна було б уникнути, коли б дон Дієго д'Еспіноса поїхав на борт корабля свого брата і своєю присутністю довів адміралові, що на «Сінко Льягас» усе гаразд, що він і досі іспанський корабель, про що й свідчить зараз його прапор. Але, на жаль, дон Дієго не може поїхати особисто, бо він… зайнятий іншими справами. Припустімо, в нього гарячка, яка не дозволяє йому залишити каюту. Однак ти, його син, можеш передати і це і дещо інше, так само, як і поклін твого батька дядькові. Ти і я поїдемо в човні, де веслярами будуть шість іспанців. Я — видатний іспанець, звільнений вами з рабства на Барбадосі,— супроводитиму тебе… Якщо я повернуся живим і не станеться нічого такого, що могло б перешкодити нам вільно відплисти звідси, дону Дієго буде подаровано життя, так само, як і кожному з вас. Але коли станеться якесь лихо — все одно чи то через зраду, а чи через нещасливий випадок, бій, як я вже мав честь пояснити, відкриє постріл із цієї гармати, і твій батько буде першою жертвою конфлікту.

Блад замовк. Серед його товаришів прокотилися схвальні вигуки, тимчасом як іспанці занепокоїлись. Молодий Еспіноса мінився в лиці, чекаючи вказівок батька. Але батько мовчав. Мужність дона Дієго, здавалося, прикро зрадила його перед таким жорстоким випробуванням. Він безпорадно завис у своїх страшних путах і мовчав. Мабуть, він не наважувався радити синові не погоджуватись на таку пропозицію і водночас соромився спонукати його до прийняття її.

— Ну, годі! — сказав Блад. — Гадаю, що я висловився досить ясно?

Дон Естебан провів язиком по пересохлих губах і тильною стороною руки змахнув холодний піт з лоба. Очі його якусь мить у відчаї дивилися на плечі батька, немов благаючи поради. Але батько мовчав. З горла хлопця вихопився звук, схожий на ридання.

— Я… я згоден, — відповів він нарешті і, повернувшись до іспанців, почав їх. гарячково переконувати. — І ви… ви теж погоджуйтесь! Заради дона Дієго, заради самих себе, заради всіх нас. Коли ви не згодитесь, цей капітан без жалю розправиться з нами.

Оскільки дон Естебан погодився, а їх командир не наказував їм опиратися, то навіщо накликати на себе погибель виявом непотрібного героїзму? Без зайвих вагань усі іспанці відповіли, що робитимуть усе, чого від них вимагатимуть.

Блад повернувся і підійшов до дона Дієго:

— Дуже шкодую, що я змушений залишити вас у такій незручній позі, але… — на секунду він замовк і насупився, пильно розглядаючи полоненого, потім після ледве вловимої паузи знову заговорив: — Думаю, що вам не слід боятися чогось більшого, ніж ця незручність, і повірте мені, що я скорочу неприємності, наскільки зможу.

Дон Дієго не відповідав.

Пітер Блад зачекав якусь мить, уважно розглядаючи його, потім вклонився і вийшов.

Розділ XII
ДОН ПЕДРО САНГРЕ[39]

Обмінявшись традиційними вітальними сигналами, «Сінко Льягас» і «Енкарнасйон» лягли в дрейф за чверть милі один від одного. Легенько погойдуючись на хвилях, шлюпка з шістьма веслярами-іспанцями перетинала щедро залиту сонцем смугу води між цими двома кораблями. Капітан Блад та дон Естебан д'Еспіиоса влаштувалися на кормі, на дні шлюпки стояли два сундуки з грішми. Золото в усі часи розцінювалося як найкращий вияв доброї волі, а Блад твердо поклав собі за принцип — в усьому завойовувати прихильність. Правда, його товариші вважали, що він перебрав через край, узявши аж п'ятдесят тисяч песо, але капітан домігся свого. Крім того, Блад захопив із собою адресований одному іспанському гранду великий пакунок з численними печатками та гербом Еспіноси — ще один речовий доказ, наспіх сфабрикований у каюті «Сінко Льягас». Уже дорогою Блад закінчував інструктувати свого молодого супутника.

Дон Естебан висловив болісне припущення:

— А якщо вас викриють?

— Це накликало б нещастя… на всіх. Я радив твоєму батькові молитися за наш успіх, а від тебе, юначе, сподіваюся практичної допомоги, — відповів Блад.

— Я зроблю все, що зможу. Бог свідок, що зроблю! — палко запевнив хлопець.

Блад стримано кивнув головою, і обоє вони не сказали більше ні слова, аж поки шлюпка не торкнулася обшивки велетенського корабля. У супроводі капітана Блада дон Естебан піднявся по трапу. На шкафуті їх зустрічав сам адмірал — красивий, самовдоволений чоловік, ставний і гордовитий, дуже схожий на дона Дієго, але трохи старший і сивіший. Поряд із ним стояло чотири офіцери і монах у чорно-білій сутані домініканського ордену.

Дон Мігель радо пригорнув свого небожа, нерішучість і розгубленість якого він вважав за вияв приємної схвильованості, і повернувся, щоб привітати супутника дона Естебана.

Пітер Блад галантно вклонився. Він був абсолютно спокійний, принаймні зовні.

— Я — дон Педро Сангре, — відрекомендувався він, переклавши буквально своє прізвище — безталанний кабальєро з Леона, нещодавно вирваний із неволі доблесним батьком дона Естебана. — І в кількох словах він змалював вигадані обставини, як його було захоплено в полон тими проклятими єретиками, що володіють островом Барбадосом, і як звільнено.

— Benedicticamus Domino,[40] — сказав монах, вислухавши розповідь.

— Ex hoc nunc usgue in seculum,[41] — опустивши очі, відповів Блад, згадавши, що він католик.

Адмірал та супроводжуючі його офіцери співчутливо вислухали Блада і сердечно привітали його. Після цього дійшла черга і до страшного запитання:

— А де ж мій брат? Чому він сам не прибув привітати мене?

На це відповів молодий Еспіноса:

— Батькові дуже прикро, що йому довелося відмовитися від честі та втіхи бачити вас. На жаль, дядечку, він трохи нездужає. О, нічого серйозного! Тільки й того, що він змушений залишатися в каюті. Невелика лихоманка — результат легкого поранення під час недавнього нападу на Барбадос, коли було щасливо визволено й цього кабальєро.

— Зажди, племіннику, зажди, — з удаваною суворістю запротестував дон Мігель. — Адже мені не належить знати про такі речі. Я маю честь представляти в тутешніх морях його католицьку величність короля Іспанії, а він перебуває в мирі з королем Англії. Ти вже й так наговорив мені зайвого. Я постараюсь забути це, про що попрошу і вас, панове, — додав він, звертаючись до офіцерів. При цьому дон Мігель підморгнув капітанові Бладу, в очах якого спалахнув веселий вогник. — Що ж, якщо дон Дієго не може прибути до мене, то я сам поїду до нього.

Де й подівся веселий вогник в очах капітана Блада. А дон Естебан так зблід, що його обличчя стало схоже на білу маску. Проте Блад скоро опанував себе і заговорив тихим конфіденціальним тоном, у якому чудово поєднувалися шанобливість, зворушеність і глузування:

— З вашого дозволу, дон Мігель, насмілюсь зауважити, що саме цього вам не треба робити. Вам не слід зустрічатися з доном Дієго, поки не загояться його рани. Таке його бажання і така справжня причина його відсутності на борту цього корабля. Правду кажучи, його рани не такі вже й серйозні, щоб заважати йому приїхати. Дон Дієго вважає, що він поставив би вас у дуже незручне становище, якби особисто доповів вам про те, що сталося. Як ви зволили сказати, ваше превосходительство, між його католицькою величністю та королем Англії зараз мир, а ваш брат дон Дієго… — Блад зупинився на мить. — Думаю, що мені немає потреби говорити вам про це. Те, що ви почули від нас про якийсь напад, це всього-на-всього чутка… Ваше превосходительство розуміє це?

Його превосходительство насупився.

— Розумію… але не все, — сказав він замислено.

На якусь мить капітан Блад розгубився. Невже його персона викликає якийсь сумнів у цього іспанця? Адже і одяг і мова його бездоганно іспанські, та й хіба не стоїть поряд нього дон Естебан, ладен підтвердити кожне його слово? І перш ніж адмірал встиг вимовити хоч слово, він знову заговорив:

— У шлюпці внизу стоять дві скрині з п'ятдесятьма тисячами песо, що призначаються для вашого превосходительства.

Його превосходительство на радощах аж підскочив; раптове збудження охопило і його офіцерів.

— Це викуп, сплачений дону Дієго губернатором…

— Ні слова більше, ради бога! — стурбовано вигукнув адмірал. — Мій брат хоче, щоб я перевіз ці гроші для нього в Іспанію? Гаразд, це сімейна справа, і стосується вона лише мого брата й мене. Що ж, це можна буде зробити. Але я не повинен знати… Гм! — Він затнувся і вирішив за краще запросити гостей до столу: — Панове, поки підніматимуть на борт ці скрині, прошу до мене в каюту на склянку малаги.

Розпорядившись підняти скрині на палубу, адмірал пішов до своєї каюти, обставленої з королівською розкішшю, а слідом за ним рушили запрошені гості, чотири офіцери та монах.

Коли всі посідали за стіл, слуга налив їм коричньового вина і вийшов. Дон Мігель погладив свою гостру, посивілу борідку і, усміхаючись, сказав:

— Пресвята діво! Який передбачливий розум у мого брата! Коли б мене не попередили, я міг би зробити необачний вчинок — поїхати на його корабель у такий час. Я побачив би речі, які мені, як іспанському адміралові, було б важко не помітити.

І Естебан і Блад квапливо погодилися з ним. Потім Блад, піднявши склянку, випив за славу Іспанії і за погибель біснуватого Якова, що узурпував англійський трон. Принаймні остання частина його тосту була висловлена цілком щиро.

Адмірал засміявся.

— Синьйоре! Синьйоре! Немає тут мого брата, щоб стримувати вас від необачних вчинків. Ви повинні пам'ятати, що його католицька величність і король Англії — добрі друзі. Такий тост не дозволено виголошувати в цій каюті. Але оскільки його вже виголосили і до того виголосила людина, яка має всі підстави ненавидіти англійських собак, то ми підтримаємо, хоч і… неофіціально.

Всі зареготали і випили за якнайшвидшу погибель короля Якова цілком неофіціально, саме ця остання обставина надавала всьому особливої пікантності. Потім дон Естебан, турбуючись про

долю батька і пам'ятаючи, що чим довше він буде затримуватись тут, тим більше затягнуться страждання дона Дієго, рвучко підвівся і заявив, що їм час повертатися.

— Мій батько поспішає в Сан Домінго, — пояснив він, — він просив мене не затримуватись довше, ніж буде потрібно для того, щоб обняти вас, дорогий дядечку. Тому з вашого дозволу я мушу йти…

Зваживши на всі обставини, дядько не заперечував проти цього.

Коли вони підійшли до трапу, Блад стривожено глянув на матросів, які, перехилившись через борт, ліниво розмовляли з веслярами їхньої шлюпки там, унизу. Однак поведінка цих останніх свідчила, що для хвилювання не було підстав… У веслярів вистачило здорового глузду не говорити зайвого.

Адмірал попрощався з гостями: з Естебаном тепло, як і годиться, а з Бладом церемонно.

— Шкода, що прощаємося так скоро, дон Педро. Мені б хотілося, щоб ви ще побували на «Енкарнасйоні».

— Їй-богу, мені не щастить, — зауважив капітан Блад.

— Але, сподіваюся, ми ще зустрінемося.

— Ви виявляєте мені честь, на яку я не заслуговую, — стримано сказав Блад.

Гості спустилися в шлюпку, і гребці зразу ж узялися за. весла. Адмірал довго ще махав їм рукою з гакаборта. Потім вони почули свисток боцмана, що скликав людей на свої місця, і, не допливши ще до «Сінко Льягас», побачили, що «Енкарнасйон» уже йшов під усіма вітрилами. Спустивши на знак привітання свій прапор, флагман відсалютував їм гарматним залпом.

Хтось на борту «Сінко Льягас» (як потім виявилося, це був Хагторп) додумався відповісти тим же. Комедія скінчилась. Проте залишався епілог, який надав іронічно-лиховісного присмаку усьому спектаклю.

Як тільки вони ступили на борт «Сінко Льягас», назустріч їм поспішив Хагторп. Блад звернув увагу на якийсь застиглий, майже зляканий вираз його обличчя.

— Бачу, що тобі уже все відомо, — сказав Блад.

В очах Хагторпа завмерло питання, проте він відкинув припущення, яке було промайнуло в його голові.

— Дон Дієго… — почав він, але зупинився і якось дивно глянув на Блада.

Дон Естебан перехопив цей погляд і, сполотнівши, кинувся вперед.

— Ви порушили слово, собаки? Що ви заподіяли батькові? — закричав він, і шестеро іспанців позад нього зняли страшенний ґвалт.

— Ми не порушували слова. В цьому не було потреби, — твердо сказав Хагторп, і це трохи заспокоїло іспанців. — Дон Дієго помер ще до того, як ви досягли «Енкарнасйона».

Пітер Блад мовчав.

— Помер? — заридав Естебан. — Ти хочеш сказати, що ви вбили його! Від чого він помер?

Хагторп пильно подивився на хлопця.

— Наскільки я можу судити, — сказав він, — дон Дієго помер від страху.

У відповідь на ці слова Естебан навідліг ударив Хагторпа в лице, і той відповів би, коли б Блад не став між ними, а його люди не схопили молодого іспанця.

— Годі,— сказав Блад. — Ти сам призвів хлопця до цього, образивши його батька.

— У мене й на думці не було ображати, — виправдувався Хагторп, потираючи щоку. — Дон Дієго справді помер. Підіть і подивіться.

— Я бачив, — сказав Блад. — Він помер ще до того, як ми вирушили в «Сінко Льягас». І вже мертвим висів на мотузках, коли я говорив до нього перед від'їздом.

— Що ви кажете? — закричав Естебан.

Блад сумно подивився на хлопця. І на обличчі його майнула невесела посмішка.

— Ти шкодуєш, що не знав про це раніше? — таки не втерпів він.

Якусь мить дон Естебан підозріло дивився на нього широко відкритими очима.

— Я не вірю вам, — сказав він нарешті.

— Доведеться повірити. Я лікар і знаю, коли переді мною труп.

Знову запала мовчанка. Хлопець почав усвідомлювати весь трагізм становища:

— Якби я це знав, — сказав він хрипким голосом, — то в цю мить ти вже теліпався б на нок-реї «Енкарнасйона».

— Знаю, — сказав Блад. — Ото ж я й думаю зараз про те, яку користь може мати людина, знаючи те, чого не знають інші.

— Але ти ще висітимеш там, — лютував хлопець. Капітан Блад знизав плечима і, круто повернувшись, відійшов. Він не залишив без уваги тих слів, як не залишили їх і Хагторп та всі інші, хто чув. Про це свідчила нарада, яку вони влаштували того вечора.

Нараду було скликано для вирішення долі іспанських полонених. Зважаючи на те, що до Кюрасао у них не вистачить ні води, ні провізії, а Піт навряд чи здатний зараз приступити до своїх штурманських обов'язків, було вирішено іти на схід від Гаїті, а потім понад його північним узбережжям — до Тортуги, у ту піратську бухту, де принаймні можна було не боятися полону. Залишалось домовитися, чи варт їм везти з собою іспанців, чи посадити їх у шлюпку і дати їм можливість самим добратися до берега Гаїті, що лежить миль за десять звідси. На останньому варіанті наполягав сам Блад.

— Нічого іншого не залишається, — переконував він. — На Тортузі з них живцем поздирають шкіру.

— Ці свині заслуговують і на більше! — пробурчав Волверстон.

— Не забувай, Пітер, погрози хлопця, — встряв Хагторп. — Якщо він втече і розповість усе своєму дядькові-адміралу, то можливість здійснити ці погрози стане значно більшою.

Слід віддати належне Пітеру Бладу — на нього не вплинув цей аргумент. Можливо, це й дрібниця, але в розповіді, де багато чого свідчить проти нього, я не дозволю собі проминути обставину, яка говорить на його користь. Адже це доводить, що приписуваний йому цинізм має під собою підстави і виник він внаслідок заподіяного йому зла, а не від природженої жорстокості.

— Чхати мені на його погрози.

— А даремно, — сказав Волверстон. — Розумніше було б повісити його разом з іншими.

— Розумніше, але не гуманно, — зауважив Блад. — Людині властиво помилятися, хоч, можливо, милосердя і є винятком з помилок. То будьмо ж винятком! Я не можу погодитися на таке обдумане вбивство. На світанку дайте іспанцям шлюпку, барило води та торбу сухарів і хай забираються під три чорти!

Таким було останнє слово Пітера Блада, і його товариші скорились: на той час він уже здобув серед них неабиякий авторитет. На світанку дон Естебан та його люди залишили фрегат.

А через два дні «Сінко Льягас» ввійшов у оточену скелями Кайонську бухту, яку, здавалося, сама природа призначила стати фортецею для тих, хто заволодів нею.

Розділ XIII
ТОРТУГА

Настав час розкрити читачеві той факт, що відомості про подвиги капітана Блада дійшли до нас виключно завдяки сумлінності Джеремі Піта-шкіпера із Сомерсетшіру. Цей милий юнак володів не тільки мистецтвом навігації, але й невтомним пером, яким він енергійно користувався, натхнений неприхованою симпатією до Пітера Блада.

Піт був шкіпером, або штурманом, фрегата, який мав на собі сорок гармат; він вів судновий журнал, і вів так, як ніхто до нього. Журнал цей складався більше як з двадцяти томів різного формату; деякі з них не збереглися, в інших бракує багатьох сторінок. Але якщо я, ретельно вивчаючи їх у бібліотеці містера Джеймса Спека із Комертина, часом страшенно сердився через ці прогалини, то нерідко мені завдавала чималого клопоту і надмірна багатослівність Піта, бо в цій безладній масі документів важко було іноді відокремити справді істотні факти від другорядних.

Перший том Піта заповнений виключно спогадами про події, що відбулися до першого приходу Блада на Тортугу. Том цей, так само як і зібрання протоколів державних судових процесів, поки що є головним, хоча й не єдиним джерелом, звідки я брав матеріали для розповіді.

Піт наполягає на тому, що саме обставини, які я щойно виклав, і тільки вони примусили Пітера Блада шукати притулку на Тортузі. Він пише докладно і пристрасно (а це свідчить, що в той час були й протилежні думки), що ні Блад, ані його товариші навіть на думці не мали приєднатися до піратів, які, прикриваючись напівофіціальним захистом французів, зробили з Тортуги лігво, звідки виходили на страхітливий піратський промисел. Нападали головним чином на іспанські кораблі та колонії.

Спочатку Блад, як розповідає нам Піт, мав намір добратися до Франції або до Голландії. Але за довгі тижні марного чекання судна, яке могло б доставити його в одну з цих двох країн, він помалу витратив усі свої гроші. Літописець свідчить, що в ті дні він помічав у свого друга ознаки якогось прихованого неспокою. На думку Піта, саме цей неспокій та бездіяльність і призвели Блада до зловживання міцним вест-індським спиртом, до якого він так був пристрастився. І, власне, через це Блад опустився до рівня заклятих авантюристів, з якими він зустрічався на березі. Я не збираюся звинувачувати Піта в навмисному вигадуванні якихось виправдань для свого товариша, бо в ті дні й справді душа Пітера Блада не знала спокою. З думки не йшла Арабелла Бішоп, а вона, безумовно, в його житті посідала найперше місце. Чарівність дівчини, та недосяжність щастя з нею зводили його з розуму. Він любив Арабеллу, хоч і розумів, що вона втрачена для нього назавжди. Збираючись до Франції чи Голландії, він не мав перед собою ясної мети, не знав, що, власне, він там робитиме. Та що й казати, він був збіглий раб, людина поза законом для батьківщини і бездомний вигнанець для будь-якої іншої країни. Лишалося море, гостинне для всіх, а особливо принадне для того, хто оголосив справжню війну суспільству.

Отже, взявши до уваги ту непосидючість Блада, яка в свій час спокусила його до мандрів просто заради пригод, зваживши, що цей потяг до мандрів був посилений безрозсудністю, породженою вигнанням, а також, врахувавши те, що його військовий досвід та вміння командувати кораблем лише підсилили спокуси, які постали перед ним, навряд чи хто дивуватиметься або дорікатиме йому за те, що він кінець кінцем здався. До того ж не забувайте, що спокусливі пропозиції не лише від знайомих піратів-авантюристів, постійних відвідувачів таверн Тортуги, але й від губернатора острова Тортуги д'Ожерона, який забирав у піратів десяту частину здобичі за право стояти в гавані. Крім того, д'Ожерон непогано заробляв і на комісійних дорученнях, беручи готівкою і видаючи натомість векселі, що оплачувались у Франції.

Професія, яку можна було б назвати ганебною, коли б на захист її висловлювались тільки брудні, підпилі авантюристи, мисливці, лісоруби та прибережні збирачі того, що викидається морем — всякі там англійці, французи, датчани — ставала почесною, замалим не офіціальною формою каперства, коли її визнавав вишукано одягнений, немолодий джентльмен, який, представляючи «Французьку Вест-Індську компанію», здавалося, представляв саму Францію.

Більше того, всі, хто втік з Пітером Бладом із барбадоських плантацій і не знав, куди подітись, не виключаючи і Джеремі Піта, в якого потяг до моря був у крові,— усі вирішили приєднатися до великого «берегового братства», як називали себе пірати. І всі вони приєднали

свої голоси до тих, хто вмовляв Блада й надалі бути їх ватажком і присягався віддано йти за ним, куди б він їх не повів.

Отож, із слів Піта видно, що Блад під тиском зовнішніх і внутрішніх причин поступився, поплив за течією долі.

— Fata viam invenerunt,[42] — висловився він сам відносно цього.

Якщо Пітер і опирався так довго, то його стримувала, на мій погляд, думка про Арабеллу Бішоп. Те, що їм, можливо, не судилося більше зустрітися, не мало тут ніякісінького значення. Він малював собі в уяві, з яким презирством вона почує, що він став піратом, і це завдавало йому такого болю, наче все це було справді. Навіть і тоді, коли він остаточно погодився стати піратом, думка про Арабеллу ніколи не залишала його. Пітер Блад пішов на компроміс із власною совістю, яка під впливом спогадів про Арабеллу зробилась такою вразливою. Однак він поклявся, що думка про неї завжди допомагатиме йому тримати руки чистими, навіть у цій відчайдушній професії, за яку він брався. Він, мабуть, ніколи не мав навіть ілюзорних надій добитися любові цієї дівчини або взагалі побачити її, проте пам'ять про неї повинна була завжди жити в його душі, як зразок чистого, величного. Любов, якій не судилось користуватися взаємністю, нерідко залишається провідним ідеалом людини на все її життя.

Зважившись стати піратом, Блад енергійно почав готуватись до піратського життя. Д'Ожерон — найлюб'язніший з усіх губернаторів, позичив йому грошей для відповідного обладнання «Сінко Льягас», перейменованого тепер на «Арабеллу». Блад дав фрегату це ім'я не без вагань, боячись відкрити свої почуття. Але його барбадоські друзі сприйняли це як звичайний прояв живого гумору, властивого їхньому командирові.

Блад непогано розбирався в людях. До двох десятків своїх прихильників він одібрав ще шістдесят чоловік з різних авантюристів, що тинялися на Тортузі. Як було заведено серед «берегового братства», з усіма ними він уклав угоду, за якою кожному сплачувалась певна частка від захопленої здобичі. Проте, щодо всього іншого, то ця угода дуже відрізнялася від загальноприйнятих там договорів. На борту «Арабелли» суворо заборонялася та огидна анархія, яка звичайно панує на піратських суднах. Ті, що плавали з Бладом, зобов'язувалися дотримуватись суворої дисципліни і в усьому підкорятися йому та обраним ними ж офіцерам. Кому цей пункт договору був не до вподоби, той міг шукати собі іншого ватажка.

Наприкінці грудня, коли закінчився сезон штормів, Блад вийшов у море на добре оснащеному судні з добірною командою, і за короткий час слава про нього розійшлася по Карібському морю, мов гнані вітром хвилі.

На початку плавання у Навітряній протоці відбувся бій з іспанським галеоном, що закінчився потопленням останнього. Потім на кількох пірогах було здійснено сміливий напад на іспанську флотилію, що займалася добуванням перлин біля Ріо-дель-Хачі. Цей напад приніс корсарам особливо багату здобич. Після цього організували десантну експедицію на золоті копальні Санта-Марія на Мейні. Розповідь про неї вражала своєю неймовірністю. Було ще кілька менш цікавих пригод, і завжди команда «Арабелли» здобувала честь переможців і захоплювала багату здобич, зазнаючи при цьому тільки деяких втрат.

Отже, перш ніж «Арабелла» в травні наступного року повернулася на Тортугу для додаткового ремонту та переоснащення, бо ви самі розумієте, що фрегат не міг залишитися зовсім неушкодженим, — слава про цей корабель та його капітана Пітера Блада вихором пронеслася від Багамських до Навітряних островів і від Нью-Провіденс[43] до Трінідада.

Відгомін цієї слави докотився й до Європи. Іспанський посол при Сент-Джеймському дворі[44] вручив англійцям роздратовану ноту, на яку йому відповіли, що капітан Блад не тільки не перебуває на королівській службі, а ще й засуджений бунтівник і збіглий раб, а тому будь-які заходи його католицької величності проти Блада зустрінуть цілковите схвалення короля Якова II.

Дон Мігель д'Еспіноса — адмірал Іспанії у Вест-Індії — та його небіж дон Естебан, який плавав із ним, палали бажанням якнайскоріше схопити і повісити цього авантюриста на нок-реї свого корабля. Для них полювання на Блада, яке набрало тепер міжнародного характеру, було також і родинною справою.

Отож Іспанія, в особі дона Мігеля, не скупилася на погрози в адресу Блада. На Тортугу ці погрози дійшли одночасно з заявою дона Мігеля про те, що в нього є повноваження на спіймання Блада не тільки від своєї країни, але й від англійського короля.

Проте погрози хвалькуватого адмірала не злякали капітана Блада. Він не сидів на добре захищеній Тортузі, склавши руки. За все, що йому довелося вистраждати, Блад вирішив помститись на Іспанії, зробивши її козлом відпущення. Цим він сподівався вбити двох зайців: задовольнити власну жадобу помсти і водночас виконати свій громадянський обов'язок, тільки не перед королем Яковом II, якого Блад ненавидів, а перед Англією і разом з нею перед усім цивілізованим людством, якому жорстока, підступна, фанатична Іспанія намагалася всіма засобами перешкодити спілкуватися з Новим Світом.

Якось одного разу, коли Блад, смокчучи люльку, сидів разом з Хагторпом та Волверстоном за пляшкою рому в пропахлій смолою та тютюновим димом портовій таверні, до нього привітався якийсь суб'єкт у гаптованому золотом камзолі з темно-синього атласа, підперезаний широчезним шарфом малинового кольору.

— Це ваше ім'я Ле Санг?[45]

Перш ніж відповісти йому, капітан Блад подивився на розрядженого головоріза. Перед ним стояв високий чоловік, будова тіла якого свідчила про спритність і силу; смагляве, з орлиним профілем обличчя було грубувато-вродливим. На пальці його не дуже чистої руки, що лежала на ефесі довгої рапіри, вигравав усіма кольорами великий брильянт, а у вухах поблискували золоті сережки, що майже зовсім ховалися під довгими кучерями його масного каштанового волосся.

Капітан Блад вийняв з рота люльку:

— Моє ім'я Пітер Блад, — відрекомендувався він. — Для іспанців я дон Педро Сангре, а француз може називати мене Ле Санг, якщо це йому подобається.

— От і добре, — сказав авантюрист по-англійськи і, не чекаючи на запрошення, підсунув стілець до заяложеного столу. — Мене звуть Левасер, — в свою чергу відрекомендувався він трьом співбесідникам, з яких принаймні двоє позирали на нього спідлоба. — Можливо, ви вже чули це ім'я.

Так, ім'я це вони добре знали. Левасер командував двадцятигарматним капером, що тиждень тому кинув якір у Тортузькій бухті. Команда капера складалася переважно з французів-мисливців, які жили у північній частині Гаїті, людей, що мали набагато солідніші підстави ненавидіти іспанців, ніж англійці. Левасер нещодавно повернувся на Тортугу після не зовсім вдалого походу. Однак знадобилося дещо більше, ніж звичайна поразка, щоб збити страшенну пиху з цього типа. Полюбляючи сварки, випивку, гру в карти або кості, цей негідник набув широкої популярності серед дикого «берегового братства». Ходила за ним. також і слава зовсім іншого характеру. В його розгнузданості і привабливій зовнішності жінки знаходили якусь особливу принадність. І Блад не дивувався, коли Левасер відверто вихвалявся своїми перемогами, його вражало тільки те, що хвастощі ці були небезпідставні.

Поширювались настирливі плітки, що навіть мадемуазель д'Ожерон, донька губернатора Тортуги, теж стала жертвою його дикої вроди, а Левасер дійшов до такого нахабства, що попросив її руки. Правда, д'Ожерон дав йому на це єдину можливу відповідь — він показав йому на двері. Розлючений Левасер пішов, але поклявся, що все одно одружиться з мадемуазель д'Ожерон, хоча б проти нього повстали всі батьки християнського світу, і що мосьє д'Ожерон гірко каятиметься за образу, заподіяну своєму майбутньому зятеві.

Отакий чоловік підсів до капітана Блада з пропозицією об'єднати свої сили для спільних дій.

Дванадцять років тому, ще двадцятирічним юнаком, Левасер плавав із жорстоким виродком — піратом Л'Оллоне, — і його майбутні «подвиги» довели, що учень гідний свого вчителя. Серед «берегового братства» у ті дні не було запеклішого негідника, ніж Левасер. А проте, хоч і дуже відразливим здався капітанові Бладу сам Левасер, він визнавав, що пропозиції цього суб'єкта не позбавлені сміливої винахідливості і що разом з ним без риску можна провадити операції в більших масштабах, ніж діючи нарізно. Центральним місцем у проекті Левасера був напад на Маракайбо, багате місто на материку. Блад розумів, що для такої операції потрібно буде щонайменше шістсот чоловік, а на їхніх кораблях такої кількості людей не перевезеш. Отже, спочатку треба було двома-трьома нападами на інші об'єкти здобути ще хоч кілька кораблів.

Щоправда, Бладові не сподобався автор цього плану, тому він утримався від будь-яких зобов'язань, а погодився лише обміркувати пропозицію. Але кінець кінцем під натиском Хагторпа та Волверстона, які не поділяли особистої антипатії свого капітана до француза, договір між Лева-сером і Бладом був підписаний не тільки ними, а, як це було заведено, і представниками обох команд.

Угодою, між іншим, передбачалося, що навіть і тоді, коли їх кораблі діятимуть окремо, вони повинні будуть давати один одному повний звіт про здобуті трофеї; корабель, якому належатиме здобич, залишає за собою три п'ятих здобутого, а дві частини віддає своєму союзникові. Всі трофеї належить потім розподілити між членами команд кожного корабля за договором, укладеним між капітаном даного корабля та його людьми. В усьому іншому угода ця була стандартна, включаючи й пункт, за яким того, хто спробує вкрасти або приховати частину трофеїв, хай це буде навіть одно песо, буде негайно повішено на нок-реї.

Владнавши і погодивши найменші деталі договору, вони приготувалися до виходу в море. Проте за день до відплиття Левасера мало не підстрелили під час його романтичної витівки, коли він намагався перелізти через стіну губернаторського саду, щоб ніжно попрощатися з палко закоханою в нього мадемуазель д'Ожерон. Він відмовився од свого наміру тільки тоді, коли вартові, що засіли в кущах, двічі пальнули по ньому. Вирушаючи в похід, Левасер поклявся після повернення на Тортугу вдатися до більш дійових заходів.

Ту ніч Левасер спав на борту свого корабля, названого ним з властивою йому пишномовністю «Ла-фудр».[46] На цьому ж кораблі відбулася наступного дня його зустріч з капітаном Бладом, якого Левасер з іронією назвав своїм адміралом. Ірландець приїхав остаточно погодити з французом деякі пункти договору, з яких найістотнішою для нас була домовленість про те, що, коли судна розійдуться випадково чи з необхідності, вони повинні якнайшвидше знову зустрітися на Торту зі.

Після цього Левасер почастував свого адмірала обідом, і вони випили за успіх експедиції, причому Левасер не обмежував себе і незабаром ледве тримався на ногах.

Тільки надвечір капітан Блад залишив «Ла-фудр», і шлюпка доставила його на борт «Арабелли», червоний фальшборт і позолочені амбразури якої вигравали пломенистими барвами у промінні призахідного сонця.

Невесело було на душі у Блада в ту хвилину. Як уже говорилося, він непогано розбирався в людях, і від враження, справленого на нього Левасером, у його душу закралися сумніви, які з наближенням години відплиття дедалі зростали. Про сумніви ці він і сказав Волверстону, який зустрів його на борту «Арабелли»:

— Це ти умовив мене підписати з ним договір, кат би тебе взяв. Я не певен, що такий союз доведе до добра.

Велетень примружив своє налите кров'ю єдине око і посміхнувся, випнувши важку щелепу:

— Ми скрутимо собаці в'язи, якщо він тільки спробує зрадити,

— Скрутимо, якщо до того часу нам їх не скрутять, — кинув Блад і, йдучи до своєї каюти, додав: — Виходимо вранці, на початку відпливу.

Розділ XIV
«ПОДВИГИ» ЛЕВАСЕРА

Вранці, за годину до відплиття, до борту «Ла-фудр» підплив легенький човен-каное. З нього по мотузяному трапу на корабель піднявся мулат у коротких штанях з не-вичиненої шкури і з червоною ковдрою на плечах, що правила йому за плащ. Мулат привіз для капітана Левасера згорнутий в кілька разів аркуш паперу.

Капітан розгорнув листа, пом'ятого й заяложеного брудними пальцями посланця, і прочитав:

«Коханий мій! Я на голландському бризі «Джонгроув», який от-от вийде в море. Жорстокий батько, вирішивши назавжди розлучити нас, посилає мене під опікою мого брата до Європи. Благаю тебе, врятуй! Звільни мене, мій любий герою!

Твоя нещасна в коханні Мадлен».

Таке палке благання до глибини душі зворушило нашого коханця-героя. Насупившись, він кинув погляд на бухту, шукаючи в ній голландський бриг, який мав вийти в Амстердам з вантажем шкір та. тютюну. Серед суден, що стояли у вузькій гавані, стиснутій скелястими берегами, брига не було. Розлютований Левасер накинувся на мулата, вимагаючи сказати, куди подівся бриг.

Замість відповіді мулат показав рукою у бік моря, де спіненим валом хвиль позначалася лінія рифів — одного з головних оборонних рубежів фортеці. Там, далеко за рифами, білів парус.

— Он він, — сказав мулат.

— Ото?! — Француз зблід і вп'явся поглядом у морську далечінь, та зразу ж, не стримавши люті, загорлав: — Де ж ти досі волочився, проклята твоя душа? Відповідай!

Мулат злякано зіщулився. Паралізований страхом, він не міг дати ніякого пояснення, навіть якщо воно й було в нього. Схопивши його за горло, Левасер з сердитим гарчанням двічі струсонув ним і шпурнув до борту. Падаючи, бідолаха вдарився головою об планшир і нерухомо простягнувся на палубі; з його рота цівочкою потекла кров.

Левасер з огидою потер долоні, наче на них був бруд.

— Викиньте цю мерзоту за борт! — наказав він піратам, що без діла тинялися на шкафуті. — І зразу ж піднімайте якір. Ми вирушаємо в погоню за голландцем!

— Спокійно, капітане. Що тут сталося?

На плече Левасера лягла міцна рука. Обернувшись, він побачив перед собою широке обличчя лейтенанта Каузака — кремезного, дужого, кривоногого бретонця.

Щедро пересипаючи свою мову непристойностями, Левасер пояснив йому свій намір.

Каузак похитав головою:

— Голландський бриг? Ні, цього не буде! Цього нам ніхто не дозволить.

— А який біс нам може не дозволити? — вибухнув Левасер, і в його голосі зазвучали і подив і лють.

— Насамперед — твоя команда не дуже охоче підтримає цю авантюру, та й про капітана Блада не слід забувати.

— Капітана Блада я не боюсь…

— Даремно. В нього є сила, зброя, люди і, наскільки я його знаю, він раніше потопить нас, аніж потерпить напад на голландців. Я попереджав тебе, що в цього капітана свої погляди на каперство.

— Он як? — процідив Левасер і скреготнув зубами. Втупившись поглядом у білі вітрила, він замислився, але ненадовго. Багата уява та винахідливість цієї людини, підмічені свого часу і капітаном Бладом, незабаром знайшли вихід.

Кленучи в душі на чім світ стоїть угоду з Бладом, пірат обмірковував, як краще обійти її. Безумовно, Каузак мав рацію: Блад нізащо не потерпить нападу на голландців. Але хіба цього не можна зробити в його відсутність? Пізніше Блад, хоче він того чи ні, змушений буде простити цей вчинок, адже протестувати буде пізно.

Через годину, а може, й менше, «Арабелла» і «Ла-фудр» вийшли разом у море. Блад не розумів, що саме примусило Левасера змінити план: адже збиралися вирушити пізніше. Проте поведінка союзника не викликала в нього підозри, і, помітивши, що Левасер підняв якір, Блад також наказав вирушати раніше призначеного часу. Весь день попереду в них біліли вітрила голландського брига, хоча надвечір він зменшився до ледве помітної цятки в північній частині горизонту. Курс, яким мали йти Блад і Левасер, пролягав на схід вздовж північного узбережжя Гаїті. Всю ніч «Арабелла» трималася визначеного курсу, але, коли зайнявся світанок, виявилось, що вона лишилася одна. «Ла Фурд», піднявши на реях усі вітрила, під прикриттям ночі повернув на північний схід.

Каузак ще раз спробував сперечатися проти самочинства свого капітана, але той гримнув на нього:

— Ішов би ти, хлопче, під три чорти! Корабель є корабель, байдуже, голландський він, чи іспанський. А кораблі — це те, чого нам зараз бракує. Команду задовольнить таке пояснення.

Лейтенант промовчав, але, знаючи зміст листа і догадуючись, що справжньою метою капітана була дівчина, а не судно, він похмуро похитав головою. Однак нічого не поробиш. І Каузак, перевалюючись на своїх кривих ногах, пішов віддавати необхідні розпорядження.

На світанку «Ла-фудр» був уже за милю від брига. На «Джонгроуві» занепокоїлись. Адже брат мадемуазель д'Ожерон добре знав корабель Левасера. Голландці, намагаючись утекти від «Ла-фудр», підняли додаткові вітрила. Пірати звернули трохи вправо і не припиняли погоні, аж поки не змогли дати постріл впоперек курсу голландця. Це було попередження. У відповідь «Джонгроув», повернувшись кормою, відкрив вогонь, і невеликі гарматні ядра з свистом пронеслись над кораблем Левасера, завдавши незначної шкоди вітрилам. Бій тривав недовго, голландцям пощастило зробити тільки один бортовий залп.

Через п'ять хвилин абордажні гаки, кинуті з «Ла-фудр», міцно вп'ялися в «Джонгроув», і пірати з криком вдерлися на його шкафут.

Капітан голландського корабля, побагровівши від гніву, сміливо вийшов назустріч корсарові. За ним ішов тендітний, блідий джентльмен, в якому Левасер упізнав свого майбутнього шуряка.

— Капітане Левасер, це ж нечуване нахабство, за яке вам доведеться відповідати! Що вам потрібно на моєму кораблі?

— Спочатку я мав намір забрати тільки те, що в мене вкрали. Але оскільки ви першими розпочали воєнні дії, своїм вогнем завдавши шкоди моєму кораблю, і вбили п'ять матросів, то нам залишилось тільки прийняти виклик, і ваш корабель стане моїм воєнним трофеєм.

Мадемуазель д'Ожерон стояла біля поручнів кормової рубки і, затамувавши подих, не зводила закоханих очей із свого героя. Владний, сміливий, він справді здавався їй втіленням героїзму. Левасер угледів дівчину і з радісним вигуком кинувся до неї. Голландський капітан, простягнувши руки, намагався зупинити його, але Левасеру не терпілося скоріше обняти свою кохану. Він розмахнувся алебардою, і голландець з розколотим черепом повалився на палубу… А пристрасний коханець, у якого й на обличчі світилася радість, переступив через труп і кинувся до дівчини.

Однак перелякана мадемуазель д'Ожерон відсахнулася. Це була висока, струнка дівчина, що обіцяла стати чарівною жінкою. Важкі чорні кучері вигідно відтіняли її обличчя кольору слонової кістки, а низько опущені вії великих чорних очей тільки підкреслювали властиву їй гордовитість.

За якусь мить Левасер був коло неї і, відкинувши закривавлену алебарду, простягнув руки, щоб пригорнути свою кохану. Проте, потрапивши в його обійми, з яких їй уже не легко було вирватись, дівчина тільки зіщулилась; страх спотворив її вродливе обличчя, зігнавши з нього звичайний вираз гордовитості.

— О, нарешті ти моя! Моя наперекір усьому! — театрально вигукнув корсар.

Але дівчина, упираючись щосили руками в його груди, силкувалась відштовхнути свого героя.

— Наві… навіщо ти вбив його?

Як і личить героєві, Левасер засміявся, і з міною бога, який зглянувся на простого смертного, пишномовно відповів:

— Він став між нами! Хай смерть його буде символом і пересторогою для тих, хто наважиться стати між нами! Вони згадають його і затремтять!

Усе це було невимовно красиво — його слова, широкий жест, його привабливість були непереборними, і дівчина, відкинувши свій безглуздий страх, безсило впала йому на груди. А він, перекинувши її через плече, під схвальні вигуки команди легко й урочисто поніс дорогоцінну ношу на палубу свого корабля. Правда, необачний брат мадемуазель міг би порушити ту романтичну ідилію, якби завжди спостережливий Каузак спокійнісінько не збив його з ніг і не зв'язав йому міцно руки.

Поки капітан у каюті втішався посмішками коханої, Каузак зайнявся воєнною здобиччю. Голландській команді було наказано взяти баркас і забиратися хоч у пекло. На. щастя, голландців виявилося не більше тридцяти, і баркас, хоч і перевантажений, вмістив усіх. Після цього Каузак, оглянувши вантаж, залишив на «Джонгроуві» свого старшину і два десятки людей з наказом іти за «Ла-фудр», який він вів на південь — до Надвітряних островів.

Настрій у Каузака був препоганий. Риск, на який вони пішли, захопивши голландський бриг і вчинивши насильство над членами сім'ї губернатора Тортуги, був незмірно вищий, ніж вартість здобутих трофеїв. З понурим виглядом він висловив це Левасеру.

— Прибережи свої думки для себе, — відповів йому капітан. — Невже ти думаєш, що я дурень, і, підставляючи шию для петлі, не подбав про те, щоб розрізати мотузок? Я поставлю губернаторові Тортуги такі умови, яких він не зможе не прийняти. Веди корабель на острів Вірген Магра. Там ми зійдемо на берег і все влаштуємо. Та накажи привести в каюту того молокососа д'Ожерона.

І Левасер знов повернувся до дами свого серця.

За якусь хвилину туди ж привели і її брата. Капітан підвівся зустріти його, пригнувшись, щоб не стукнутись головою об стелю каюти. Мадемуазель д'Ожерон також встала.

— А це навіщо? — звернулась вона до Левасера, вказуючи на зв'язані руки брата.

— Мені самому жаль, — мовив Левасер, — і хочеться покласти цьому край. Хай мосьє д'Ожерон дасть мені слово честі…

— Ніякого слова, — випалив зблідлий юнак, якому не бракувало мужності.

— От бачиш… — Левасер знизав плечима, ніби висловлюючи цим глибокий жаль; обурена дівчина звернулася до брата.

— Анрі, це ж безглуздо! Ти поводишся не так, Як мій друг. Ти…

— Кажуть — як мале то й дурне, — відповів їй брат, хоча слово «мале» аж ніяк не пасувало до дівчини, бо вона була вища за нього. — Невже ти думаєш, що я міг би залишитися твоїм другом, якби принизився до переговорів з цим мерзенним піратом?

— Спокійно, молодий півнику! — Левасер засміявся, але сміх цей не віщував нічого приємного.

— Невже ти не розумієш, — говорив Анрі,— скільки лиха принесло твоє безумство! Скільки загинуло людей з примхи цього виродка! Невже ти не бачиш, що потрапила в лабети звіра, собаки, народженого на смітнику і вихованого серед злодіїв та вбивць?..

Він міг би багато дечого додати, та Левасер обірвав його мову, вдаривши юнака в обличчя. Видно, правда Колола очі піратові.

Мадемуазель д'Ожерон ледве стрималася, щоб не зойкнути, а брат її, поточившись від удару, прихилився з розсіченою губою до стіни каюти. Та дух хлопця не було зломлено, він шукав очима сестру, і на його блідому обличчі заграла глузлива посмішка.

— Дивись, — спокійно сказав юнак. — Він б'є бранця, у якого зв'язані руки.

Прості слова, вимовлені з презирством, розбудили в Левасера нестримну лють, яка завжди тільки й чекала нагоди, щоб вибухнути.

— Цікаво, що зробив би ти, щеня, коли б тобі розв'язали руки? — загорлав він і, схопивши свого в'язня за комір камзола, з силою трусонув ним. — Відповідай, що зробив би ти, пустодзвоне, базіко! Ти!.. — Слідом за цим хлинув потік слів, значення яких дівчина не знала, але підсвідомо могла догадуватися про їх брудний та огидний зміст.

Сполотнівши від жаху, вона крикнула Левасеру, щоб той припинив знущання. У відповідь пірат, скорчившись, розчинив двері» і виштовхнув її брата з каюти.

— Киньте цей мотлох у трюм, до нових розпоряджень! — гаркнув він і зачинив двері.

Заспокоївшись, він з улесливою посмішкою обернувся до дівчини, але її скам'яніле обличчя лишалося незворушним. Тільки тепер їй відкрилося справжнє нутро її героя, і те, що вона побачила, було відразливим і страшним. Перед очима постала картина звірячого вбивства голландського капітана, і вона нарешті зрозуміла, що її брат сказав правду. Вираз панічного страху спотворив обличчя Мадлен, і, щоб не впасти, вона схопилася за стіл.

— Що це, горличко, з тобою? — спитав Левасер, підходячи до неї. Дівчина позадкувала. В його посмішці, в полум'ї його очей було щось таке, від чого у неї боляче стислося серце. А коли вона дійшла до кінця каюти і далі відступати було нікуди, він схопив жертву своїми довгими руками і грубо притяг до себе.

— Ні, ні! — задихаючись, кричала дівчина.

— Так, так! — жартома вторив він, але яким страшним і потворним був цей жарт. Дівчина пручалася, намагаючись вирватися з його обіймів, а Левасер, навмисне завдаючи їй болю, незграбно притиснув її до себе і поцілував, зірвавши з себе залишки маски героя.

— Справді, як мале, то й дурне! Хіба ж ти не чула, як твій брат говорив, що ти в моїх руках? Не забувай, — загорлав він, — що ти прийшла сюди за власним бажанням. Я не з тих, хто дозволяє жінкам дуріти. Отож раджу взятися за розум, моя мила, ти ж знала, на що йшла. Маєш те, чого хотіла. — Він ще раз поцілував її, на цей раз майже з презирством, і відштовхнув від себе, порадивши: — Годі гніватись! Бо щоб потім не довелося пошкодувати.

У двері хтось постукав. Проклинаючи непроханих гостей, Левасер пішов відчинити. Перед ним стояв Каузак. Обличчя бретонця було похмуре. Він прийшов повідомити, що в корпусі корабля, пошкодженому голландським ядром, виявлена теча. Стривожившись, Левасер вийшов разом з ним. У хорошу погоду ця теча не була загрозливою, але на випадок шторму вона могла стати серйозною небезпекою. За борт спустили матроса, щоб він прикрив пробоїну парусиною. Запрацювали насоси.

Попереду, низько над обрієм, з'явилася хмарка. Каузак пояснив, що це найпівнічніший з групи Віргінських островів.

— Треба якнайшвидше дійти туди. Там ми знайдемо собі притулок і відремонтуємо судно, — сказав Левасер. — Ця спека надто підозріла. Шторм може захопити нас раніше, ніж ми досягнемо суші.

— Або шторм, або щось інше, — лиховісно промовив Каузак. — Он подивись… — І він рукою показав праворуч.

Левасер глянув, і йому перехопило подих. Миль за п'ять від них він побачив два великі кораблі. Вони прямували до них.

— А що, коли вони почнуть нас переслідувати? — не міг заспокоїтися Каузак.

— Що? Будемо боронитися, незалежно від того, готові ми чи ні,— рішуче відповів Левасер.

— Рішення, породжене відчаєм, — в'їдливо зауважив Каузак і, немов на підтвердження свого презирства, сплюнув на палубу. — Ось що буває, коли виходиш у море з закоханим ідіотом. Треба взяти себе в руки, капітане! З цієї безглуздої історії з голландцем ми так просто не викрутимось.

Нараз із голови Левасера вилетіли всі думки, пов'язані з мадемуазель д'Ожерон. Далекий від кохання, він залишився на палубі, раз у раз поглядаючи то на сушу, то на кораблі, що поволі наближалися. Марно було шукати порятунку у відкритому морі, та й теча могла стати небезпечною. Він знав, що сутичка неминуча. І тільки надвечір, коли до берега лишалося три милі і Левасер уже зібрався наказувати, щоб приготувалися до бою, він почув голос матроса із спостережної рубки, який повідомив, що більший з двох кораблів — «Арабелла», а її супутник, напевне, трофейний. Пірат мало не збожеволів од радості.

Але в Каузака настрій не поліпшився.

— Лиха менше, але не така вже й радість, — буркнув він похмуро. — Що скаже Блад про голландця?

— Хай говорить усе, що хоче, — засміявся Левасер з почуттям неприхованого полегшення.

— А як бути з дітьми губернатора Тортуги?

— Він не повинен про них знати.

— Зрештою він все одно дізнається.

— Це так, але на той час, чорти б його взяли, справу буде влаштовано. Я домовлюся з губернатором. Кажу ж тобі, що маю можливість примусити д'Ожерона згодитися.

Незабаром усі чотири судна стали на якір біля північного берега Вірген Магра.

Це був позбавлений рослинності, безводний, крихітний і вузький острівець довжиною дванадцять, а шириною три милі, заселений тільки птахами та черепахами. Єдиною цінністю на ньому була сіль: у південній частині острова лежало чимало соляних озер.

В супроводі Каузака та ще двох офіцерів Левасер сів у човен і вирушив з візитом на «Арабеллу».

— Наша коротка розлука виявилась дуже корисною, — привітався капітан Блад, запрошуючи гостя до кают-компанії, щоб підвести з ним підсумки. — Обом було над чим попрацювати.

Блад був у піднесеному настрої: «Арабеллі» вдалося захопити «Сант-Яго» — великий іспанський двадцятишестигарматний корабель з Пуерто-Ріко, який віз сто двадцять тисяч фунтів какао, сорок тисяч песо і різних цінностей на десять тисяч песо. Дві п'ятих цієї багатої здобичі, за умовою, віддавалися Левасеру та його команді. Гроші й цінності поділили одразу, а какао домовилися продати на Тортузі.

Після цього настала черга Левасера. Слухаючи розповідь француза, капітан Блад увесь час хмурився і нарешті вголос висловив своє незадоволення. Нерозумно було нападати на дружніх голландців і робити з них ворогів через таку дрібницю, як шкіра й тютюн, за які не виручиш і двадцяти тисяч песо.

Проте Левасер відповів йому так само, як перед цим відповідав Каузаку: корабель є корабель, і він їм потрібен для здійснення задуманого походу. Можливо, тому, що цей день був щасливим для «Арабелли», Блад тільки знизав плечима, і обговорення на цьому припинилося. Потім Левасер запропонував, щоб «Арабелла» та захоплене нею судно повернулися на Тортугу, вивантажили там какао і щоб Блад навербував іще людей — перевезти їх, до речі, зараз є на чому. Сам Левасер тим часом збирався зайнятися необхідним ремонтом свого корабля, щоб потім вирушити на південь до острова Салтатюдос, який був зручно розташований на 11° північної широти. Там він мав намір зачекати свого адмірала, капітана Блада, щоб, об'єднавшись, вирушити в похід на Маракайбо.

На щастя для Левасера, капітан Блад не тільки прийняв пропозицію, але й виявив готовність вирушати негайно.

Тільки-но відійшла «Арабелла», як Левасер завів свої кораблі в лагуну і наказав на час ремонту «Ла-фудр» поставити на березі для всіх палатки.

Надвечір, коли заходило сонце, вітер подужчав, переріс у шторм, а потім в ураган. Левасер був радий, що встиг вивезти людей на берег, а кораблям знайшов затишний притулок. На якусь мить він замислився гіад тим, як у такий шторм доводиться капітанові Бладу, але враз відігнав ці думки — не в його характері було вболівати за інших.

Розділ XV
ВИКУП

Ранок наступного дня видався напрочуд гарним. В іскристому, прозорому після бурі повітрі почувався свіжий солонуватий присмак, що йшов від озер на півдні острова. На піщаній обмілині Вірген Магра, біля підніжжя білих дюн, де притулилася парусинова палатка Левасера, відбувалася страшна сцена.

Сидячи на порожній бочці, мов на троні, французький флібустьєр[48] бився над розв'язанням важкої проблеми: він обмірковував, як врятуватися від гніву губернатора. Навколо нього, ніби охороняючи свого ватажка, вешталося шість офіцерів: п'ятеро з них були грубі й неотесані мисливці у заяложених шкіряних куртках і таких самих штанях, а шостий — Каузак. Перед Левасером стояв молодий д'Ожерон, а по обидва боки від нього — два напівголих негри. На д'Ожероні була сорочка з мереживними оборками на рукавах, сатинові короткі панталони і красиві черевики з дубленої козлячої шкіри. Камзол з нього здерли, а руки зв'язали за спиною. Миловидне обличчя юнака змарніло. Тут же, на піщаному горбочку, теж під охороною, хоч і не зв'язана, зіщулилась його сестра. Вона була смертельно бліда і марно намагалася під маскою гордовитості приховати страх і сльози, що душили її.

Левасер говорив довго, звертаючись до молодого д'Ожерона. Нарешті з удаваною чемністю він зауважив:

— Думаю, мосьє, що тепер вам усе ясно, але, щоб уникнути непорозумінь, повторю ще раз. Ваш викуп визначається в двадцять тисяч песо, і якщо ви дасте слово, що повернетесь, то можете хоч зараз вирушати по них на Тор-тугу. На поїздку я даю вам місяць і забезпечую всіма засобами, щоб дістатися туди вчасно. А мадемуазель д'Ожерон поки що залишиться тут заложницею. Навряд, щоб ваш батько вважав цю суму занадто великою, адже сюди входить ціна за звільнення сина і вартість доччиного посагу. Чорт би мене забрав, я здається надто скромний! Адже кажуть, що мосьє д'Ожерон людина з достатками.

Д'Ожерон-молодший підвів голову і сміливо глянув у обличчя капітана.

— Я відмовляюся. Цілком і категорично! Ти розумієш? Роби зі мною, що хочеш, і будь ти проклятий, підлий пірате без совісті й честі.

— *О,* які слова! — зареготав Левасер. — Який запал і яка дурість! Ти не подумав про наслідки. Подумавши, ти не був би таким гарячим і впертим. У нас знайдеться чим вибити гонор. Застерігаю, не подумай дати слово, а потім обдурити. Від мене не втечеш. І пам'ятай, що в моїх руках честь твоєї сестри. Якщо ти забудеш повернутися з приданим, то не дивуйся, коли я забуду одружитися з Мадлен.

Насмішкуваті очі Левасера впилися в обличчя юнака, і пірат помітив, як воно перекосилося від жаху. Кинувши на сестру дикий погляд, д'Ожерон побачив у її очах відчай, що спотворив усю її вроду.

Огида й лють переповнили серце юнака, але він опанував себе і рішуче відповів:

— Ні, собако! Тисячу разів ні!

— Як це безглуздо — упиратися, — холодно, без найменшої злоби в голосі, скоріше з глузливим співчуттям, зауважив Левасер. Пальці його гарячково в'язали вузли на мотузку. Піднявши мотузок, він промовив: — Знаєш, що це? Це чотки болю. Після знайомства з ними не один єретик став завзятим католиком. Ці чотки допомагають людям стати розумнішими, від них очі вилазять на лоб. Отож дивись!

Він кинув мотузок одному з негрів, який зразу ж обкрутив його навколо голови юнака. Потім між мотузком і черепом встромив невеликий кусок металу, круглий і виточений, як чубук люльки. Приготувавшись, негр виряченими очима втупився в капітана, чекаючи сигналу, щоб розпочати тортури.

А Левасер розглядав свою жертву. Він помітив, що нерви юнака напружені, проте тримається він мужньо. Змучене обличчя хлопця набрало свинцево-блідого відтінку, на лобі, якраз під мотузком, виступили краплини поту.

Мадемуазель д'Ожерон зойкнула і хотіла підвестись, але охоронці затримали її, і вона, застогнавши, безсило опустилася на пісок.

— Опам'ятайся, кажу, пожалій себе і свою сестру, — промовив капітан. — Що, власне, являє собою сума, яку я назвав? Для твого багатого батька це ж дрібничка. Повторюю ще раз: я надто скромний. Але оскільки вже сказано — двадцять тисяч песо, то хай так і залишається.

Раптом над головами в них почулося чиєсь питання:

— З вашого дозволу, я хотів би знати, за що ви призначили двадцять тисяч песо? — Сказано це було ламаною французькою мовою, але приємним і рішучим голосом, у якому, здавалось, вчувалися нотки тієї злої іронії, якою завжди хизувався Левасер.

І Левасер і його офіцери здивовано озирнулися.

На гребені дюни на фоні темно-синього неба чітко окреслювалась висока худорлява постать в елегантному камзолі, розшитому срібними галунами. Над широкими крисами капелюха, що прикривав смагляве обличчя капітана Блада, яскравою плямою виділявся темно-червоний плюмаж із страусового пір'я.

Вилаявшись від подиву, Левасер підвівся з бочки. А він же думав, що капітан Блад, якщо йому взагалі пощастило витримати вчорашню бурю, уже далеко за горизонтом.

Швидко зсунувшись по сипучому піску, в якому по литки загрузали його чоботи з м'якої шкіри іспанської вичинки, капітан Блад опинився на березі. Його супроводили Волверстон і ще чоловік дванадцять з команди «Арабелли». Підійшовши до приголомшеної групи людей, Блад граціозно зняв капелюха і низько вклонився дівчині; після чого повернувся до Левасера.

— Доброго ранку, капітане! — сказав він, починаючи пояснювати причини своєї несподіваної появи. — Вчорашня буря примусила нас повернутися. Нам не лишалося нічого іншого, як спустити вітрила і покластися на ласку стихії. От нас і пригнало назад. На довершення всіх нещасть на «Сант-Яго», чорти б його забрали, тріснула грот-щогла, і я був радий, коли знайшов

бухточку в західній частині цього острова, за дві милі звідси. Ну, а потім ми вирішили розім'яти ноги і привітати вас… Але хто ж ці люди? — він показав на юнака та дівчину.

Каузак знизав плечима і звів очі до неба.

— Ось і маєш! — прошепотів він, звертаючись до сил небесних.

А Левасер закусив губу і змінився на лиці, але, опам'ятавшись, чемно відповів:

— Як бачите, мої бранці.

— О! Викинуті на берег учорашнім штормом, чи що?

Це було одверте глузування, і Левасер ледве стримався.

— Не зовсім так! — сказав він. — Вони були на голландському бризі.

— Щось я не пам'ятаю, щоб ви згадували про них раніше.

— А навіщо вам це знати? Вони ж мої власні в'язні…

Приватна справа. Вони — французи.

— Французи? — світлі очі капітана Блада зупинилися на Левасері, потім на в'язнях.

Нерви молодого д'Ожерона, як і раніше, були напружені до краю, але вираз жаху з обличчя зник. Втручання капітана Блада, явно несподіване і для мучителя і для його жертви, запалило в серці юнака вогник надії. Його не менш схвильована сестра, широко розкривши очі, подалась наперед.

А капітан Блад, закусивши в задумі губу, похмуро дивився на Левасера.

— Учора ви здивували мене тим, що розпочали воєнні дії проти дружніх нам голландців. А зараз виходить, що навіть ваші земляки повинні вас остерігатися.

— Хіба я не сказав, що вони… що це моя приватна справа?

— Он воно що! А як їх звати?

Рішучий, владний, трохи презирливий тон капітана Блада просто дратував Левасера. На його блідому обличчі проступили яскраво-червоні плями, а погляд став нахабним, майже погрозливим. Тимчасом за нього відповів в'язень.

— Я — Анрі д'Ожерон, а це моя сестра.

— Д'Ожерон?! — з подивом глянув на нього Блад. — Ви часом не родич мого доброго приятеля — губернатора Тортуги?

— Це мій батько.

Левасер, мов ужалений, підскочив, кленучи всіх і все на світі. А капітан Блад не знав, що й подумати.

— Сили небесні! Ви що, Левасер, зовсім з глузду з'їхали? Спочатку ви нападаєте на наших друзів — голландців, потім берете в полон французів, своїх власних земляків і, як виявляється потім, дітей губернатора Тортуги, єдиного безпечного для нас притулку в цих краях…

Задихаючись від гніву, Левасер перебив його.

— Повторюю востаннє, що це моя приватна справа! Я сам відповідатиму за це перед губернатором Тортуги.

— А двадцять тисяч песо? Це також ваша приватна справа?

— Звичайно, моя.

— Ну, знаєте, я зовсім не погоджуюся з вами. — Капітан Блад сів на бочці, на якій тільки що сидів Левасер, і спокійно вів далі: — Навіщо гаяти час! Можу вас запевнити, що я добре чув вашу пропозицію цій леді і цьому джентльменові. Можу також нагадати, що ми зв'язані договором, який не допускає двозначностей. Ви призначили їм викуп у двадцять тисяч песо. Отже, ця сума згідно з нашою домовленістю належить як вашій, так і моїй командам у тих частках, які визначені угодою. Гадаю, що ви не заперечуватимете цього. Однак найприкрішим і найнеприємнішим є те, що ви приховали від мене частину трофеїв, захоплених під час вашої останньої операції. Такі дії за нашим договором караються і, як вам відомо, досить таки суворо.

— Ого! — огидно зареготав Левасер. — Якщо вам не до вподоби моя поведінка, то ми можемо розірвати наш союз.

— Я теж так думаю. Але зробимо це пізніше і тільки так, як я вважатиму за потрібне. Це станеться негайно, як тільки ви виконаєте умови договору, укладеного нами перед виходом у плавання.

— Що ви хочете цим сказати?

— Постараюсь бути максимально стислим, — промовив капітан Блад. — Відкинемо на хвилину недопустимість нападу на голландців, захоплення в полон французів і неминучий гнів губернатора Тортуги. Візьмемо речі такими, якими вони зараз є. Ви самі встановили суму викупу за цих людей у двадцять тисяч песо, і, наскільки я розумію, дівчина має бути вашою заложницею. Але чому вона повинна належати вам, а не комусь іншому, адже за угодою вона належить усім нам як військовий трофей?

Обличчя Левасера стало темніше ночі.

— Проте, — додав капітан Блад, — я не заперечуватиму, щоб вона була вашою, коли ви готові купити її.

— Купити її?

— За ту ціну, що ви призначили.

Левасер стримав свою лють, сподіваючись якось порозумітися з ірландцем:

— То викуп за юнака. Заплатити за нього має губернатор Тортуги.

— Ні, ні!Ви об'єднали їх обох, і, мушу визнати, зробили це якось дивно. Ви встановили за них ціну в двадцять тисяч песо, отже, за таку суму ви можете забрати їх, якщо вам так хочеться. Але вам доведеться заплатити за них двадцять тисяч песо, які потім одержите, як викуп за одного і придане для другої. Всі гроші буде розділено між нашими командами. Тоді наші люди, можливо, поставляться до вас не так суворо за порушення спільно укладеного договору.

Левасер дико зареготав:

— Он як?! Тисяча чортів! Непоганий жарт.

— Можливо, — відказав капітан Блад.

Для Левасера жартом було те, що капітан Блад з дюжиною своїх людей насмілився з'явитися сюди і залякувати його, Левасера, якому варт лише гукнути, і сотня головорізів з'явиться, мов з-під землі. Однак при цьому французький капітан не врахував однієї обставини, на яку саме й покладався його противник. Коли, все ще сміючись, Левасер повернувся до своїх офіцерів, шукаючи у них підтримки, то побачив таке, від чого сміх застряв у нього в горлі. Капітан Блад, як видно, вдало зіграв на безмірній жадібності авантюристів — головному стимулі їхньої піратської діяльності. І Левасер ясно прочитав на обличчях своїх помічників цілковиту згоду з пропозицією капітана Блада про розподіл на всіх викупу, який їх ватажок збирався привласнити.

Аж тут зарозумілий головоріз знітився і, кленучи в душі жадібність своїх людей, вірних лише власній ненажерливості, вчасно зметикував, що за такої ситуації краще діяти обережно.

— Ви не зрозуміли мене, — сказав він, затамувавши лють. — Викуп буде розподілено, як тільки ми одержимо його. А поки що дівчина буде моєю.

— Добре, — буркнув Каузак. — В такому разі все влаштується само собою.

— Ви так думаєте? — глузливо, але спокійно зауважив Блад. — Але коли д'Ожерон відмовиться сплатити викуп? Що тоді? — Він засміявся і ліниво підвівся. — Ні, ні. Якщо капітан Левасер хоче залишити дівчину в себе, як він пропонує, тоді нехай внесе за неї повний викуп і візьме на себе риск, зв'язаний з тим, що грошей можна і зовсім не одержати.

— Оце діло! — вигукнув один з офіцерів Левасера.

— Розумно сказано! — додав і Каузак. — Капітан Блад має рацію. Це відповідає угоді.

— Що відповідає угоді, дурні? — Левасер ледве не втратив самовладання. — Прокляття на вашу голову! Звідки я візьму зараз двадцять тисяч песо? Моя частка здобичі, захопленої в цьому поході, не становить і половини цієї суми. Я буду вашим боржником, поки не зароблю такої суми. Це вас влаштовує? Беручи до уваги всі обставини, можна було не сумніватися, що це задовольнило б піратів, якби капітан Блад не мав іншої думки:

— А якщо ви помрете, перш ніж заробите необхідні гроші? Наша професія повна риску, капітане.

— Будь ти проклятий! — побагровівши від гніву, скрикнув Левасер і шарпнувся до Блада. — Невже тебе ніщо не задовольнить?

— Чому ж ні? Двадцять тисяч песо і негайний розподіл.

— У мене їх нема.

— Тоді хай полонених купить той, хто має гроші.

— А в кого, по-вашому, вони є, якщо їх немає в мене? Хто може внести таку суму?

— Я, — відповів капітан Блад.

— Ви? — Левасер аж рота роззявив від подиву. — Ви… ви хочете забрати цю дівчину?

— А чому б і ні? Я перевершу вас не тільки в галантності, ідучи на деякі матеріальні жертви, щоб мати цю дівчину, але і в чесності, бо готовий заплатити за те, що мені потрібне.

Левасер скам'янів від подиву і, по-дурному роззявивши рота, не зводив з Блада очей. А позад нього, не менш спантеличені, збилися його офіцери.

Тимчасом капітан Блад знову сів на бочку і з внутрішньої кишені свого камзола витяг маленьку шкіряну торбинку.

— Я радий, що можу розв'язати задачу, яка хвилину тому здавалася нерозв'язною! — сказав він і на очах у приголомшеного Левасера та його офіцерів висипав із торбинки на ліву долоню чотири чи п'ять перлин, кожна з горобине яйце. Двадцять таких перлин дісталося Бладові при розподілі трофеїв, захоплених після розгрому іспанської флотилії шукачів перлин.

— Ви хвалилися, Каузак, що добре розумієтесь на перлинах. То скільки, по-вашому, варта оця?

Бретонець пожадливо схопив своїми грубими пальцями кульку, що мінилася всіма барвами райдуги, оцінюючи її своїм єдиним, але натренованим у цьому ділі оком.

— Тисяча песо, — коротко кинув він.

— На Тортузі або Ямайці вона ціниться вище, — промовив капітан Блад, — а в Європі навіть удвічі дорожче. Але я приймаю вашу оцінку. Як бачите, всі перлини одна в одну. Тут їх дванадцять, і загальна вартість їх — дванадцять тисяч песо, тобто якраз стільки, скільки належить команді «Ла-фудр». Ось і маєте ваші три п'ятих, обумовлені договором. Що ж до восьми тисяч песо, які належать команді «Арабелли», то я відповідаю перед своїми людьми. А ти,

Волверстон, забери, будь ласка, мою власність на борт «Арабелли». — І, показавши на бранців, Блад знову підвівся.

— О ні! — заревів Левасер, даючи нарешті волю своїй нестримній люті. — Не чіпайте її!

Він був би кинувся на капітана Блада, який, міцно стуливши губи, стояв трохи осторонь, насторожено спостерігаючи за противником. Та дорогу Левасеру заступив один з його офіцерів.

— Ради бога, капітане! Навіщо все це? Адже справу вирішено. Вирішено по честі, і всі задоволені.

— Всі? — скипів Левасер. — Он як! Усі задоволені, тварюки! А про мене ви подумали?

Каузак, затиснувши перли в своєму величезному кулаці, підступив до нього з другого боку.

— Не будь дурнем, капітане. Чи тобі хочеться сутички між командами? Адже в нього замалим не вдвічі більше людей. Навіщо тобі ця дівчина? Бог з нею, хай бере. Він добре заплатив за неї і обійшовся з нами чесно.

— Чесно? — заревів знавіснілий капітан. — Ах ти ж!.. — Але в його мерзенному словнику забракло відповідної лайки, щоб схарактеризувати лейтенанта достойним епітетом, і він, замахнувшись, так ударив Каузака кулаком, що той аж поточився і мало не впав. Перлини розсипалися по піску.

Каузак і його товариші, немов плавці у воду, стрімголов кинулися за перлинами, вважаючи, що з помстою можна й зачекати. Кілька хвилин вони рачкували, старанно вишукуючи перлини, і, забувши про все на світі, не помітили навіть, як закінчилася почата при них драма.

Осатанівши від люті, Левасер, з блідим, як смерть, обличчям, поклав руку на ефес шпаги і рішуче заступив дорогу Бладу, що збирався йти…

— Поки я живий, ти її не візьмеш.

— Тоді це станеться після твоєї смерті,— сказав капітан Блад, і проти сонця блиснула його шпага. — За договором передбачено, що той, хто приховає хоч найменшу частину трофеїв, бодай одне песо, має бути повішений на нок-реї, незалежно від його рангу. Власне, я й збирався зробити це з тобою. Але, бачу, ти хочеш іншої смерті, паскудо, хай буде по-твоєму!

Рухом руки він зупинив тих, що поривалися не допустити сутички, і шпаги капітанів, дзенькнувши, схрестилися.

Молодий д'Ожерон очманіло стежив за ними, нездатний навіть уявити, якими будуть для нього наслідки такого двобою. Тим часом негрів, що охороняли французів, замінили людьми з команди «Арабелли», які відразу ж зняли мотузок з голови д'Ожерона. Що ж до мадемуазель д'Ожерон, то вона, схопившись на ноги, всім корпусом подалася вперед і, притиснувши руки до грудей, смертельно бліда, вражено спостерігала за поєдинком.

Поєдинок закінчився швидко. Звіряча сила, на яку так покладався Левасер, не змогла протистояти спритності та гартові ірландця. І коли Левасер із проткнутими наскрізь грудьми лежав на білому піску, вихаркуючи останні залишки свого нечестивого життя, капітан Блад, стоячи над поваленим супротивником, спокійно і рішуче глянув на Каузака.

— Думаю, що це скасовує наш договір, — промовив він.

Бездушним, цинічним поглядом Каузак дивився, як корчиться в муках тіло його ватажка. Якби Левасер був людиною іншої вдачі, справа могла б закінчитися зовсім не так. Але тоді, звичайно, капітан Блад вдався б до іншої тактики. Зараз же люди Левасера не відчували до нього ні любові, ні жалості, ні будь-якої відданості. Його прихильники були найзапеклішими негідниками серед «берегового братства», і єдиною їх пристрастю була ненаситна зажерливість. Капітан Блад добре зіграв на цій зажерливості, довівши їм, що Левасер завинив перед ними у найтяжчому злочині — у привласненні того, що можна було перетворити на золото і розділити між ними.

Тому-то зразу ж, коли юрба піратів з погрозами примчала, на місце, де відбулася ця трагікомедія, Каузак втихомирив їх кількома словами.

Бачачи, що вони все ще вагаються, Блад для прискорення благополучної розв'язки додав:

— На нашій стоянці ви дістанете свою частку здобичі із захопленого нами «Сант-Яго» і можете розпоряджатися нею, як вам схочеться.

Забравши з собою полонених, вони всі гуртом перетнули острів і прийшли до стоянки «Арабелли». Того ж дня, після розподілу трофеїв, вони б і розсталися, якби Каузак, на вимогу своїх людей, що обрали його наступником Левасера, не запропонував Бладу послуг усієї французької команди.

— Якщо ви хочете плавати зі мною, — відповів йому капітан, — я не заперечую, але при умові, що ви помиритеся з голландцями і повернете їм бриг разом із вантажем.

Умову було прийнято, і капітан Блад пішов провідати своїх гостей — дітей губернатора Тортуги.

Мадемуазель д'Ожерон та її брат, з рук якого зняли мотузок, сиділи у великій каюті «Арабелли».

Негр Бенджамен, слуга і кок капітана Блада, поставив перед ними вино та їжу і запрошував гостей попоїсти. Але ті ні до чого й не доторкнулися. Брат і сестра мучилися від болісних передчуттів, думаючи, що потрапили з вогню та в полум'я. Нарешті, не витримавши нервового напруження, мадемуазель д'Ожерон упала перед своїм братом на коліна, благаючи у нього прощення за все те лихо, до якого призвело її безумство.

Проте юнак не збирався так легко прощати. — Я радий, що ти нарешті зрозуміла, що накоїла. Тепер тебе купив цей другий флібустьєр, і ти належиш йому. Сподіваюся, що й це ти розумієш…

Він міг би сказати ще більше, але зупинився, помітивши, що двері каюти відчиняються. На порозі стояв капітан Блад. Він тільки що владнав справу з прихильниками Левасера і прийшов сюди. Д'Ожерон не вважав за потрібне притишувати свій голос, і капітан чув останні два речення француза. Тому-то його зовсім не здивувало, коли дівчина, побачивши свого нового повелителя, схопилася і злякано відступила назад.

Знявши свого капелюха з пером, Блад підійшов до стола.

— Мадемуазель, прошу вас, заспокойтесь, — звернувся він каліченою французькою мовою. — На борту цього судна до вас поставляться з усією належною вам пошаною. Як тільки ми будемо готові вийти в море, ми візьмемо курс на Тортугу, щоб відвезти вас до вашого батька. І забудьте, прошу, що я платив піратам і цим ніби купив вас, як висловився тут ваш брат. Щоб відвести небезпеку, я змушений був підкупити банду негідників, спонукаючи їх вийти з покори тому мерзотникові, що захопив вас. Цим самим я врятував вас від загибелі. Якщо хочете, то можете вважати сплачений мною викуп дружньою позичкою, яку ви повернете при першій-ліпшій нагоді.

Дівчина, сама собі не вірячи, зачудовано дивилася на нього, а її брат навіть підвівся від подиву.

— Мосьє, ви говорите це серйозно?

— Цілком. Тепер таке не часто трапляється. Я — пірат, але я не можу робити так, як Левасер, якому слід було б лишитися в Європі і красти гаманці з кишень. У мене є своє поняття честі… або, вірніше, є залишки колишньої честі, які нагадують мені про кращі дні. — І вже більш діловим тоном Блад додав: — За годину у нас обід, і я сподіваюся, що ви зробите мені честь і пообідаєте зі мною разом. Тим часом Бенджамен подбає про ваш гардероб.

Вклонившись, Блад повернувся, щоб вийти, але мадемуазель д'Ожерон голосно покликала його:

— Мосьє!

Блад обернувся. Поволі наближаючись до нього, все ще з острахом і здивуванням у погляді, дівчина промовила:

— О, ви благородна людина!

— На мою думку, це занадто висока для мене оцінка, мадемуазель! — сказав корсар.

— Ні, ні! Ви справді благородний. І я повинна розповісти вам усе. Ви маєте на це право…

— Мадлен! — вигукнув юнак, намагаючись стримати сестру.

Але її не можна було стримати — серце дівчини було надто переповнене вдячністю.

— Мосьє, я дуже й дуже винна в тому, що сталося. Той чоловік… Той Левасер…

Блад глянув на неї з виразом подиву і докору:

— Боже мій! Хіба то чоловік? То звір!..

І дівчина раптом упала на коліна, схопила руку Блада і, перш ніж він встиг опам'ятатися, поцілувала її.

— Що ви робите? — вигукнув Блад.

— Хочу спокутувати свою провину. В думці я образила вас, вважаючи, що ви такий самий, як Левасер, а ваш поєдинок з ним — це бійка шакалів. На колінах, мосьє, я благаю вас пробачити мені!

Капітан Блад знову подивився на неї, і на його смаглявому обличчі майнула посмішка, засвітивши яскравим вогником його напрочуд блакитні очі.

— Не треба, дитино, — промовив він лагідно. — Ви й не могли б думати про мене інакше. Бо ж у вас є здоровий глузд, і мислите ви цілком логічно.

Допомагаючи дівчині підвестися, Блад намагався переконати себе, що, визволивши молодих людей з неволі, він, зрештою, зробив досить непоганий вчинок, але тут таки зітхнув. Та сумнівна слава про нього, що так швидко розійшлася по Карібському морю, либонь, дійшла вже й до Арабелли Бішоп. Він був певен, що вона ставиться До нього з презирством, вважаючи, що він такий самий негідник, як і всі пірати. Тому-то він утішав себе надією, що якийсь відгомін про його сьогоднішній вчинок дійде і до неї і хоч трохи зменшить її презирство. Він, звичайно, приховав від мадемуазель д'Ожерон справжню причину її порятунку, хоч рискував своїм життям, тішачи себе думкою, що Арабелла Бішоп лишилася б задоволена ним, якби була свідком усіх цих подій.

Розділ XVI
ПАСТКА

Врятування мадемуазель д'Ожерон, як і слід було чекати, поліпшило й без того сердечні взаємини між капітаном Бладом і губернатором Тортуги. Капітан став бажаним гостем у красивому кам'яному будинку з зеленими жалюзі, збудованому д'Ожероном у великому, розкішному саду на схід від Кайони. Губернатор добре розумів, що його борг капітанові не обмежується тими двадцятьма тисячами песо, які Блад заплатив як викуп за дівчину. Хитрому й практичному ділкові часом не бракувало благородства та почуття вдячності, і він це доводив на кожному кроці в різний спосіб. Завдяки його могутній підтримці репутація Блада серед корсарів досягла незабаром свого зеніту.

Так що, коли дійшло до спорядження флоту для експедиції проти Маракайбо, яку колись запропонував був Левасер, то Блад не відчував нестачі ні в кораблях, ні в людях. Він набрав п'ятсот авантюристів, а міг би навербувати і п'ять тисяч, якби захотів. Так само легко Блад міг би подвоїти і могутність свого флоту, але він сам вирішив обмежитися трьома кораблями: «Арабеллою», «Ла-фудр» з командою сто двадцять французів під начальством Каузака та «Сант-Яго», заново спорядженим і перейменованим тепер в «Елізабет». Це перейменування зробили на

честь англійської королеви, за час правління якої англійські моряки приборкали Іспанію так, як це сподівався зробити зараз Блад. Капітаном «Елізабет» Блад призначив Хагторпа, оскільки той служив колись у військово-морському флоті, і це призначення було схвалене всіма членами піратського братства.

Через кілька місяців після врятування мадемуазель д'Ожерон — у серпні 1687 року-цей невеликий флот, зазнавши деяких незначних пригод, на яких не варто зупинятися, ввійшов у велике Маракайбське озеро і вчинив напад на багате місто Мейну — Маракайбо.

Події розгорнулися не зовсім так, як сподівався Блад, і військо його опинилося в досить небезпечному становищі. Складність ситуації найкраще можна пояснити словами Каузака — їх акуратно записав Піт, — вжитими під час сварки, що розгорілася на східцях церкви Нуестра-Сеньйора-дель-Кармен, яку Блад безцеремонно пристосував під кордегардію.[49] Раніше вже згадувалося, що Блад був католиком лише тоді, коли це йому було вигідно.

В суперечці брали участь з одного боку Хагторп, Волверстон і Піт, а з другого — Каузак, через боягузтво якого, власне, все й почалося. За ними на випаленому сонцем, закуреному майдані, оточеному поодинокими пальмами з обвислим від спеки листям, гув і хвилювався натовп — чоловік двісті диких авантюристів обох партій. Натовп цей поки що стримував своє збудження, прислухаючись до того, що відбувалося серед ватажків.

Каузака, мабуть, ніхто не спиняв, і він підвищив свій різкий, сварливий голос, щоб усі могли чути його безглузді обвинувачення. Він говорив, як розповідає нам Піт, жахливою англійською мовою, і шкіпер навіть не зважувався відтворити її в своїх записках. Одяг Каузака був таким самим безглуздим, як і його мова. Костюм, здавалося, підкреслював його приналежність до піратів і якось смішно контрастував із скромним вбранням Хагторпа та майже франтуватою вишуканістю Джеремі Піта. Забруднена, у плямах крові синя бавовняна сорочка Каузака була розхристана, з неї виглядали його волохаті груди; за поясом його шкіряних штанів стримів ніж і цілий арсенал пістолетів; на шкіряній перев'язі, перекинутій через плече, звисав тесак. Навколо голови, відтіняючи широке і вилицювате, як у монгола, обличчя, був накручений, немов тюрбан, червоний шарф.

— Хіба я не застерігав вас із самого початку, що все йде занадто гладко? — гукав бретонець водночас і жалібно й роздратовано. — Я ж не дурний, друзі мої. У мене є очі. І я все бачив. Ми входили в озеро і бачили покинутий форт. Жодної людини. Жодного пострілу. Вже тоді я запідозрив пастку. Це розумів кожен, у кого є очі й мозок. Так де ж там! Ми йшли далі. І що знайшли? Місто, залишене так само, як і форт, місто, з якого люди вивезли всі цінності. Я знову попередив капітана Блада. Це пастка, казав я йому. Але ми йшли далі, все далі й далі, не зустрічаючи ні найменшого опору; йшли, поки не побачили, що вже надто пізно виходити в море, що ми взагалі вже не можемо вийти в море. І знову ніхто не захотів мене слухати. Ви всі розумні і багато знаєте. Боже мій! Капітан Блад не слухав мене і рвався вперед, а ми за ним. Отак дійшли до Гібралтара.[50] Правда, там, нарешті, нам вдалося спіймати віце-губернатора і примусити його сплатити великий викуп за Гібралтар. Крім викупу й інших трофеїв, ми захопили ще дві тисячі песо. Але що це таке, скажіть мені! Мовчите? Тоді я вам скажу. Це грудка сиру, грудка сиру в пастці для мишей, а ми просто мишенята. Тисяча чортів на твою голову! А коти?.. О, коти чекають нас. Коти — це ті чотири іспанські військові кораблі, що стережуть нас біля виходу з лагуни. Боже мій! Ось до чого довела проклята впертість нашого прекрасного капітана Блада.

Волверстон зареготав. Каузак вибухнув люттю.

— А, чортовиння! Ти ще скалиш зуби, тварюко! Смієшся! Скажи мені краще, як ми виберемося звідси, якщо не приймемо умов іспанського адмірала?

З натовпу корсарів, що стояли внизу біля східців церкви, долинув схвальний гомін. Велетень Волверстон гнівно блиснув своїм єдиним оком і стиснув кулаки, неначе збираючись ударити

француза, який підбурював людей до бунту. Але це не злякало Каузака. Підтримка матросів додавала йому завзяття.

— Може, ти думаєш, що цей ваш капітан Блад — бог і вміє творити чудеса, га? Та чи знаєш ти, що цей капітан Блад смішний з його пихою і його…

Каузак замовк. В цю мить із церкви, владно і не поспішаючи, виходив сам капітан Блад, а з ним молодий довгоногий француз Ібервіль. Він, незважаючи на молодість, уже встиг здобути славу морського вовка і завзятого корсара, ще до того, як втратив власний корабель, що й примусило його піти на службу до Блада.

Капітан «Арабелли», легко спираючись на довгу палицю з чорного дерева, поволі наближався до тих, що сперечалися. На голові в нього, затіняючи обличчя, красувався крислатий капелюх з плюмажем, і взагалі в його вигляді не було нічого піратського. Він скидався скоріше на франта з Пелл Молла[51] або з Аламеди,[52] — скоріше з Аламеди, бо його елегантний камзол з гаптованими золотом петельками був пошитий за останньою іспанською модою. Однак довга, бойова шпага, недбало відкинута назад, рука на ефесі і металевий блиск в очах дещо змінювали попереднє враження, виказуючи в ньому шукача пригод.

— То ви вважаєте, що я смішний, Каузак? — запитав він, зупиняючись перед бретонцем, який враз якось обм'як і принишк. — Тоді за кого ж я повинен вважати вас? — Він говорив тихо й стомлено. — Ви тут розпинаєтеся, що наша затримка поставила вас у небезпечне становище. Але хто ж тут винен? Ми згаяли цілий місяць на те, що можна було б зробити за тиждень, коли б не ваші помилки.

— О боже мій! Мене ще й звинувачують…

— Хіба хто інший, а не ви, посадив «Ла-фудр» на мілину посеред озера? Ви, через свою зарозумілість, відмовилися від лоцмана і навіть не користувалися лотом. А які наслідки? Ми змарнували три дорогоцінні дні на розвантаження вашого корабля. А за цей час населення Гібралтара не тільки довідалось про наше прибуття, але й встигло забратися геть. Ось чому ми змушені були гнатися за губернатором до цієї проклятої фортеці на острові, згаяти два тижні і втратити сотню матросів. У цьому і тільки в цьому причина нашої затримки! Поки ми тут возилися, підійшла іспанська ескадра, викликана з Ла— Гуайри кораблем берегової охорони. Якби ви не посадили на мілину «Ла-фудр», то в нас сьогодні було б не два, а три кораблі і Ми могли б ще й зараз пробитися до моря. І після всього ви ще наважились прийти сюди і докоряти нам за становище, яке склалося саме через вашу дурість.

Блад говорив стримано, і, сподіваюсь, ви не заперечуватимете, що його поведінкою не можна було не захоплюватись, враховуючи, що іспанською ескадрою, яка охороняла вихід з великого озера Маракайбо і тільки й чекала на появу корсарів, командував найлютіший ворог Блада — дон Мігель д'Еспіноса-і-Вальдес, адмірал Іспанії. Для шукання зустрічі з Блад ом у адмірала, крім обов'язків перед своєю батьківщиною, були й особисті мотиви, відомі вже читачам. З адміралом плавав його небіж Естебан, який поривався до помсти за батька сильніше, ніж сам адмірал.

Добре знаючи, що саме йому, а не Каузаку загрожує найбільша небезпека, капітан Блад все-таки умів зберегти спокій і висміяти ганебну поведінку боягуза Каузака.

— Думаю, що тепер вам ясно, чому ми опинилися в такому скрутному становищі,— не підвищуючи голосу, звернувся він до юрби корсарів, які підступили ближче, щоб послухати його.

— Навіщо нам розводитись про те, що було і чого не вернеш? — понуро, але вже без запалу пробурчав Каузак. До речі, Волверстон на ці слова тільки хихикнув. — Краще скажіть, що нам робити… — вів далі Каузак.

— Такого питання взагалі не існує,— обірвав його капітан Блад.

— Хіба? А по-моєму, існує,— не поступався Каузак. — Дон Мігель, іспанський адмірал, гарантує нам недоторканість і безпечний вихід в океан, якщо ми, вирушивши звідси негайно, не завдамо шкоди місту, відпустимо полонених і повернемо все, що взяли в Гібралтарі.

Капітан Блад спокійно посміхався: хто-хто, а він добре знає, чого варте слово дона Мігеля.

Замість нього, не приховуючи презирства до свого земляка, відповів Ібервіль:

— Це зайвий раз доводить, що, незважаючи на перевагу свого становища, іспанський адмірал все ж боїться нас.

— Бо він не знає, наскільки ми безсилі,— огризнувся Каузак. — Ми повинні будь-що прийняти його умови. У нас немає вибору. Така моя думка.

— Але не моя, — промовив капітан Блад. — Тому я й відхилив ці умови.

— Відхилив? — широке обличчя Каузака побагровіло, а невдоволений гамір серед тих, хто стояв позаду, підбадьорив француза. — Ви відмовились? Відмовились і не порадились зі мною?

— Ваша незгода нічого не змінила б. Нас більшість, бо Хагторп цілком підтримує мою думку. Проте, — вів, далі Блад, — якщо ви і ваші французькі прихильники хочете скористатися з пропозиції іспанця, ми не перешкоджатимемо. Пошліть одного з полонених повідомити про це адмірала. Будьте певні, що дон Мігель радо зустріне таку звістку.

На якусь мить Каузак обурено вирячився на Блада. Потім, стримавшись, серйозно запитав:

— То що ж, власне кажучи, ви відповіли адміралові?

Посмішка осяяла обличчя і очі капітана Блада, коли він сказав:

— Я відповів йому, що коли за двадцять чотири години ми не матимемо від нього гарантії на вільний вихід і не одержимо п'ятдесят тисяч песо викупу за Маракайбо, то перетворимо це чудове місто на попіл, а потім вийдемо звідси і знищимо його ескадру. Від такої зухвалості Каузаку відібрало мову. Але серед англійських піратів, що юрмилися на майдані, було чимало таких, яким припав до душі сміливий гумор спійманого, який диктував свої умови ловцеві. Вони вибухнули реготом, і за якусь мить регіт перейшов у схвальний рев: адже залякування ворога — улюблена зброя кожного авантюриста. Зрозумівши жарт, навіть французькі прихильники Каузака не лишилися осторонь, їх теж захопила хвиля загального ентузіазму. Лише Каузак затявся і вперто мовчав. З гіркою образою на серці пішов він звідси і не знаходив собі місця, аж поки наступний день не дав йому нагоди помститися. Таку можливість приніс посланець у листі від дона Мігеля. Іспанський адмірал урочисто клявся перед богом, що коли пірати відхилили його великодушну пропозицію і не склали зброї на чесних умовах, то він пильнуватиме їх біля виходу з озера і знищить при першій їхній спробі вийти в море. Якщо ж вони, — попереджав дон Мігель, — затримаються з відплиттям, то він — як тільки в його ескадру прибуде п'ятий корабель — «Санто-Ніньйо», який зараз поспішає на з'єднання з ним із Ла Гуайри, — сам увійде в озеро і захопить їх біля Маракайбо.

На цей раз капітан Блад сам не витримав і вибухнув гнівом:

— Відчепіться і дайте мені спокій, — різко обірвав він Каузака, який, повернувшись, знову, почав суперечку. — Повідомте дона Мігеля, що ви пориваєте зі мною, і будьте певні, що він пропустить вас і ваших людей, сто чортів на нього! Беріть шлюп[53] і забирайтесь під три чорти!

Каузак, звичайно, так і зробив би, коли б його братія була одностайною у вирішенні цього питання. Однак у зажерливих підлих піратських душах жадібність взяла гору над страхом. Якщо вони поїдуть, то, звісно, мусять залишити свою досить чималу частку награбованого, а також рабів і полонених. Якщо ж капітанові Бладу пощастить вирватися звідси, а знаючи його винахідливість, вони допускали таку можливість, — то він забере і їх частку. Отакими невеселими були їх роздуми, і кінець кінцем, незважаючи на всі умовляння Каузака, його недавні прихильники перейшли на бік Пітера Блада. Вони заявили, що з ним ішли на риск, з ним і

вибиратимуться звідси, якщо не загинуть. Це рішення з важким серцем передав Бладові того самого вечора сам Каузак.

Блад задоволено вислухав Каузака і запросив його взяти участь у нараді, на якій саме обговорювався план дальших дій. Нарада ця відбувалася в просторому дворику губернаторського будинку, в якому зараз жив Блад. Посеред дворика, оточений аркадами кам'яного чотирикутника і затінений плетивом повзучих рослин, вигравав прохолодний фонтан, навколо якого розрослися апельсинові дерева. Тихе вечірнє повітря було напоєне ароматом апельсинового цвіту. Такі архітектурні ансамблі, досить приємні зовні і всередині, будувалися мавританськими митцями в Іспанії, а звідти іспанці потім перенесли їх до Нового Світу.

Військова рада з шести чоловік до пізньої ночі обговорювала план дій, запропонований капітаном Бладом.

Величезне прісноводне озеро Маракайбо, живлячись водами двох десятків річок, які стікали із засніжених вершин, що оточували його з двох боків, мало близько ста двадцяти миль у довжину і приблизно стільки ж у найширшому місці. Воно мало форму величезної пляшки з далеко витягнутою біля Маракайбо в бік моря шийкою… За цією шийкою озеро знову ширшає, а ближче до моря його перетинають два довгі, вузькі острови Віджілас та Паломас, які закривають вихід в океан. Єдиний шлях для кораблів будь-якої осадки пролягає через вузьку протоку між цими островами. Паломас, довжина якого досягає близько десяти миль, з трьох боків омивався смугою мілководдя, і до берегів його могли підійти лише судна з мінімальною осадкою. Виняток становив східний берег, але там над вузьким виходом у море стояв неприступний форт, який чомусь, коли пірати входили в озеро, виявився покинутим. У протоці між островами погойдувались на якорях чотири іспанські кораблі.

Уже відомий нам флагманський корабель «Енкарнасйон», цей потужний галеон, мав сорок вісім великих і вісім малих гармат. Другим великим кораблем був тридцятишестигарматний «Сальвадор». Інші два, менші — «Інфанта» й «Сан-Феліпе» — мали по двадцять гармат і по сто п'ятдесят чоловік команди.

Такою була ворожа ескадра, і на її виклик мав відповісти капітан Блад, в розпорядженні якого, крім «Арабелли» з сорока гарматами та «Елізабет» з двадцятьма гарматами, були ще захоплені в Гібралтарі два шлюпи, сяк-так озброєні чотирма кулевринами[54] кожен. Проти тисячі іспанців корсари могли виставити не більше чотирьохсот чоловік з тих п'ятисот, що вийшли з Тортуги.

План дій, запропонований капітаном Бладом на військовій раді, був зухвалий і рискований, так що Каузак одразу запротестував проти нього.

— Не сперечатимусь, — поступився капітан Блад. — Але мені доводилось робити ще й сміливіші вилазки. — Він самовдоволено посмоктав люльку, набиту запашним тютюном, яким так уславився Гібралтар і якого вони прихопили з собою кілька тюків. — І найважливіше те, що кінчалися ці вилазки завжди вдало. Audaces fortuna invat,[55] — додав він латинською мовою. — Слово честі, оці старі римляни були розумні люди і знали життя.

Блад вдихнув у своїх товаришів і навіть у Каузака частку своєї впевненості, і всі, пройнявшись вірою в успіх, гаряче взялися до роботи. Три дні з ранку до вечора пірати завзято готувалися до бою, який мав забезпечити їм перемогу і порятунок. Зволікати було небезпечно. Вони повинні вдарити першими, до того, як дон Мігель д'Еспіноса дістане підкріплення — той п'ятий галеон «Санто-Ніньйо», що поспішав на з'єднання з ним з Ла— Гуайри.

Основна робота провадилась на більшому з двох шлюпів, захоплених у Гібралтарі, якому відводилась головна роль у здійсненні плану капітана Блада. Пірати зламали на ньому всі перегородки, перетворивши його таким чином на порожню посудину, прикриту зверху дошками палуби. У бортах просвердлили отвори, і шлюп почав нагадувати половинку пустого

продірявленого горіха. Потім у палубі пробили кілька додаткових люків, а всередину корпусу склали запаси дьогтю, смоли й сірки, знайдені в місті. До всього додали ще шість бочок пороху, виставивши їх днищами назовні з бортових отворів шлюпа, наче гармати.

Надвечір четвертого дня, закінчивши необхідні приготування, пірати нарешті залишили хоч і приємне, але наче вимерле місто Маракайбо. Знімалися з якоря годині о другій ночі, скориставшись відпливом, який тихо зносив їх до обмілини. Кораблі йшли, згорнувши всі вітрила, крім бушпритних, віддавшись на волю легкому бризові, що ледве дихав у фіолетовій темряві тропічної ночі.

Попереду йшов нашвидку зроблений брандер[56] під командуванням Волверстона, який мав із собою шістьох добровольців. Кожному з них обіцяно було спеціальну винагороду — по сто песо, крім звичайної частки здобичі. Далі йшла «Арабелла», а на деякій відстані за нею — «Елізабет» під командуванням Хагторпа. На цьому кораблі був і Каузак з частиною французів, які позбулися свого корабля. Ар'єргард замикали другий шлюп і вісім каное з полоненими, рабами та більшою частиною захоплених товарів. Зв'язаних бранців охороняли два матроси — стернові та чотири пірати з мушкетами. Їм було наказано лишатися в тилу і ні в якому разі не брати участі в майбутньому бою.

Тільки-но перше мерехтливе проміння світанку несміливо прорізало нічну темряву, як насторожені очі піратів розпізнали за чверть милі попереду обриси іспанських кораблів, що стояли на якорі. Самовпевнені, як і завжди, іспанці, покладаючись на свої переважаючі сили, звичайно, були не дуже пильні. Тому й не дивно, що вони помітили ескадру Блада лише після того, як їх помітили корсари. Забачивши крізь вранішній імлистий серпанок іспанські галеони, Волверстон, піднявши на реях свого брандера всі вітрила, спрямував брандер просто на величезний флагманський корабель «Енкарнасйон». Не встигли іспанці опам'ятатись, як він уже впритул підійшов до них. Надійно закріпивши штурвал, Волверстон схопив великий, туго скручений віхоть соломи, змочений у нафті, і запалив його. Смолоскип спалахнув сліпучим полум'ям саме в ту мить, коли легеньке суденце з тріском ударилося об борт флагманського корабля. Шестеро озброєних абордажними гаками хлопців Волверстона, роздягнені до пояса, стояли на своїх постах з лівого борту: четверо — на планширі і двоє — на реях. У момент зіткнення брандера з іспанським флагманом вони блискавично метнули гаки, і шлюп немов прикипів до корабля. Кинуті ж із реї гаки повинні були ще більше заплутати снасті і позбавити іспанців можливості визволитись від непроханих гостей.

На борту іспанського галеона затрубили тривогу, і почалася паніка. Захоплені зненацька, іспанці метушились, бігали, горлали. Вони спробували були підняти якір, але одразу ж відмовилися від свого наміру, переконавшись, що це робити пізно. Гадаючи, що їх візьмуть на абордаж, іспанці схопилися за зброю і приготувалися до відсічі. Але їх збила з пантелику невластива для піратів тактика зволікань, а ще більш здивувало те, що майже голий здоровань Волверстон гасав по палубі, розмахуючи над головою палаючим смолоскипом. І лише тоді, коли він закінчив свою справу, іспанці збагнули, в чому тут річ: він підпалював ґноти коло бочок з порохом. Один з іспанських офіцерів, очманівши від переляку, наказав послати на шлюп абордажний загін. Але й цей наказ запізнився. Волверстон, переконавшись, що шестеро його молодців, успішно впоравшись із завданням, уже стрибнули за борт, кинув палаючий смолоскип у найближчий відкритий люк трюму, а сам пірнув у воду, де його відразу ж підібрав баркас з «Арабелли». А в цей час брандер, шугаючи на всі боки страшним полум'ям, шпурляв на «Енкарнасйон» шматки горючих матеріалів, і довгі вогняні язики лизали борт галеона, відкидаючи назад сміливців, які у відчаї, хоч і з запізненням, намагалися відштовхнути шлюп.

У той час як наймогутніший іспанський корабель з самого початку бою вибував із ладу, «Арабелла», проходячи перед носом «Сальвадора», могутнім бортовим залпом змела чисто все з

палуби іспанського корабля. Потім, розвернувшись і посуваючись уздовж борту «Сальвадора», вона майже впритул зробила з усіх своїх бортових гармат другий залп — по його корпусу. Покинувши наполовину виведений з ладу «Сальвадор» і не змінюючи свого курсу, «Арабелла» кількома пострілами з носових гармат переполошила команду «Інфанти» і підійшла до її борту, щоб узяти корабель на абордаж. Щось подібне в цей час проробляв Хагторп із «Сан-Феліпе».

За весь цей час іспанці не встигли зробити жодного пострілу, таким раптовим і навальним був удар Блада.

Взяті на абордаж і налякані холодною сталлю піратських клинків, команди «Сан— Феліпе» та «Інфанти» не чинили ніякого опору. Пожежа на флагманському кораблі так приголомшила їх, що вони визнали себе переможеними і склали зброю.

Звичайно, якби «Сальвадор» виявив більшу стійкість і цим самим підтримав два інші ще не ушкоджені судна, то, можливо, іспанцям і вдалося б схилити фортуну на свою користь. Але сталося так, як і мало статися в іспанців, коли йшлося про гроші або здобич. На «Сальвадорі» зберігалася скарбниця ескадри: близько п'ятдесяти тисяч песо. Прагнучи будь-що врятувати цінності, щоб вони бува не потрапили до рук піратів, дон Мігель перебрався з залишками своєї команди на борт «Сальвадора» і наказав іти до форту на острові Паломас. Чекаючи нападу піратів, адмірал заздалегідь таємно переозброїв форт і залишив у ньому гарнізон. З цією метою він зняв з форту Кохеро, що був у глибині затоки, все озброєння, включаючи й кілька далекобійних «королівських гармат», значно потужніших, ніж звичайні.

Нічого цього не знаючи, капітан Блад у супроводі «Інфанти», якою тепер командував Ібервіль із своїми людьми, кинувся в погоню за іспанцями. Кормові гармати «Сальвадора» безладно відповідали на влучний вогонь переслідувачів. Діставшись мілководдя, під захистом фортових гармат, корабель почав тонути і сів на дно. Наскільки це було можливо, команда «Сальвадора» — хто в човнах, а хто плавом — добралися до берега Паломаса.

Та саме тоді, коли капітан Блад вважав перемогу здобутою, а вихід у океан відкритим, форт виявив свою страшну силу, про існування якої пірати навіть і гадки не мали. З страшенним гуркотом подали про себе звістку «королівські гармати». «Арабеллу» струсонуло від ударів ядер, які знесли частину борту і вбили кількох піратів, викликавши паніку на кораблі.

І коли б не Піт, штурман «Арабелли», що власноручно взявся за штурвал і різко повернув його праворуч, «Арабеллі» було б сутужно, бо за першим не забарився й другий залп.

Тим часом на долю «Інфанти» випали ще важчі випробування. Хоча в неї влучило лише одне-однісіньке ядро, але в пробоїну на ватерлінії її лівого борту ринула вода, і корабель, мабуть, затонув би, якби досвідчений і спритний Ібервіль не вжив негайних заходів, наказавши скинути в воду всі гармати лівого борту.

Таким чином «Інфанту» пощастило втримати на поверхні. Тепер корабель, хоч і хилився на правий борт, сяк-так повз слідом за «Арабеллою». Гармати з форту все ще обстрілювали відступаючі кораблі, але були вже безсилі завдати їм значної шкоди.

Вирвавшись з-під вогню батарей і зібравшись докупи, «Елізабет», «Сан-Феліпе», «Арабелла» та «Інфанта» лягли в дрейф, і капітани чотирьох кораблів могли, нарешті, обміркувати своє досить скрутне становище.

Розділ XVII
ОБДУРЕНІ

У сліпучому сяйві вранішнього сонця на палубі «Арабелли» засідала наспіх скликана рада. Капітан Блад, головуючи на раді, зовсім занепав духом. Згодом він сам признався, що цей день був найтяжчим у його житті. Він не міг не визнати, що, провівши цю операцію з такою

майстерністю, якою можна було б заслужено пишатися, і розгромивши ворога з переважаючими силами, вони все ж не здобули жаданої перемоги. Три вдалих постріли батареї, про існування якої ніхто з них і не догадувався, перетворили перемогу на поразку. На порятунок нічого було й сподіватися, поки вони не оволодіють фортом, який охороняв вихід у море.

Зопалу капітан Блад запропонував сяк-так полагодити кораблі і ще раз спробувати прорватися в море. Але його відмовили від такого рискованого наміру, адже гарячковість невластива їхньому капітану — від нього чекають розважливості, а не розпачу. І капітан Блад, як тільки до нього повернувся спокій, тверезо оцінив обстановку: «Арабелла» нездатна вийти в море, «Інфанта» ледве тримається на воді і то завдяки майстерності її капітана, а «Сан-Феліпе» серйозно пошкоджено вогнем піратів ще до того, як він потрапив до їхніх рук. Цілком ясно, що за таких обставин, хотів цього Блад чи ні, він змушений був визнати за краще повернутися в Маракайбо і там переобладнати кораблі, перш ніж робити ще одну спробу пробитися до моря.

Так і вирішили. І ось у Маракайбо повернулись переможці, переможені в короткому, але жахливому бою. Гнітючий настрій Блада посилювався набридлими наріканнями Каузака, песимізм і в'їдливість якого не мали меж. Зазнавши непомірної втіхи від блискавичної і легкої перемоги над переважаючими силами ворога, бретонець знову впав у страшний відчай, заразивши своїм настроєм більшу частину французьких корсарів.

— Кінець усьому, — сказав він Бладу. — Цього разу ми попалися.

— Я чую від тебе це не вперше, — зауважив Блад з героїчною витримкою. — А ти ж, здається, не з тих, хто не розуміє, що сталося. Адже ніхто не посміє заперечувати, що повернулися ми з більшою кількістю і кораблів і гармат, ніж вирушили сюди. Поглянь, чоловіче добрий, зараз на наш флот!

— Я бачу, — буркнув Каузак.

— Он як! Тоді ти нікчемний боягуз!

— Ти називаєш мене боягузом?

— Авжеж!

Бретонець, важко дихаючи, метнув на кривдника злий погляд, але вимагати помірятися силами за образу не зважився. Йому було добре відомо, чого можна сподіватися від Блада. Ще не стерлась із пам'яті сумна доля Левасера, і Каузак, стримавши свої почуття, гірко докорив:

— Це вже занадто! Ти перегнув!

— Ось що, Каузак! — не витримав Блад. — Остогидло мені слухати, як ти скиглиш і скаржишся, що не все йде так гладенько, як тобі хотілося б. Якщо тобі потрібен спокій, то не слід було виходити в море, та ще й зі мною. У мене спокійного життя не жди, його не буде ніколи. Оце і все, що я мав тобі сказати.

Почувши такі слова, Каузак вибухнув прокляттями і подався до своїх людей за порадою.

А капітан Блад, не забуваючи про свої обов'язки лікаря, пішов до поранених і пробув там до пізнього вечора. Потім він поїхав на берег у дім губернатора і написав дону Мігелю листа, який був чемним викликом.

«Сьогодні вранці Ви, Ваше превосходительство, переконалися, на що я здатний, — писав він. — Незважаючи на Вашу більш ніж подвійну перевагу в людях, кораблях та гарматах, я потопив або захопив усі судна великої ескадри, яка прийшла в Маракайбо, щоб знищити нас. Зараз Ви не зможете здійснити своєї погрози, якщо навіть із Ла-Гуайри підійде очікуваний вами «Санто-Ніньйо». Уже маючи деякий досвід, Вам неважко уявити, що може ще статися. Мені не хотілося тривожити Вашу високість цим листом, але я людина гуманна і ненавиджу кровопролиття. Тому, перш ніж розправитися з Вашим фортом, який Ви вважаєте неприступним, так само як я вже розправився з Вашою ескадрою, яку, до речі, Ви теж вважали непереможною, я, керуючись виключно почуттям людяності, роблю вам останнє застереження. Якщо Ви

заплатите викуп у п'ятдесят тисяч песо, доставите нам сто голів худоби і дасте можливість вільно вийти в море, я не спалю міста Маракайбо, а залишу його, звільнивши при цьому захоплених мною сорок полонених. Серед них є чимало поважних персон, яких я затримаю як заложників, поки ми не вийдемо у відкрите море, а потім відправлю їх назад у каное, які ми тільки для цього й беремо. Якщо ж Ви, Ваше превосходительство, відхилите мої скромні умови, нав'язавши нам таким чином необхідність захопити форт, хоч це і вимагатиме жертв, то застерігаю вас, що на милосердя не сподівайтесь. Я почну з того, що перетворю на руїни чудове місто Маракайбо…»

Закінчивши листа, він наказав привести до нього захопленого в Гібралтарі віце-губернатора Маракайбо. Ознайомивши його з написаним, Блад послав віце-губернатора з листом до дона Мігеля.

Блад вибрав посильного дуже вдало. Адже віце-губернатор був найбільш зацікавленою людиною в тому, щоб будь-якою ціною врятувати місто від страшного спустошення, яким погрожував капітан Блад.

І надії Блада справдились. Віце-губернатор додав до того, що зазначалося в листі, ще й свої палкі й наполегливі умовляння. Проте дон Мігель лишився твердим і невблаганним. Що з того, що його ескадру частково потоплено, а частково захоплено противником. Тоді, втішав він себе, його заскочили зненацька, а зараз це не повториться. Форт не візьмуть несподіваним наскоком. Нехай Блад зітре Маракаїбо з лиця землі, але йому все одно не уникнути кари, коли він наважиться вийти в море, а рано чи пізно йому доведеться це зробити.

Охоплений відчаєм, віце-губернатор не стримався і наговорив адміралові чимало дурниць. Однак адмірал став ще брутальнішим:

— Коли б ви були вірними слугами нашого короля і не допустили сюди цих клятих піратів, так само, як я не випущу їх звідси, ми не потрапили б зараз у таке дурне становище. Тому прошу не докучати мені своїми зрадливими порадами. Про угоду з Бладом і слухати не хочу. Я служу королю і виконую свій обов'язок перед ним і перед собою. Крім усього, в мене є ще й особисті рахунки з цим мерзотником, і я збираюся нарешті поквитатися з ним. Так і перекажіть тому, хто вас послав!

Цю відповідь і приніс віце-губернатор у свій красивий будинок у Маракайбо, де міцно отаборився капітан Блад, влаштувавши оце нараду з ватажками корсарів. Адмірал виявив таку витримку після катастрофи, що віце-губернатору стало соромно за себе, а тому, вручаючи Бладу відповідь, він тримався досить зухвало, чим неодмінно задобрив би адмірала, якби той міг усе побачити.

— Отак і сказав? — спокійно мовив Блад, посміхаючись, хоч серце його болісно Аислось: адже він розраховував на іншу відповідь. — Так, так, шкода, що адмірал упертий. Саме через це він і втратив свій флот. Ну, що ж, він втратить і це чудове місто. Я ненавиджу кровопролиття, та що поробиш. Завтра вранці сюди принесуть оберемки хмизу, і, можливо, побачивши заграву пожеж, адмірал повірить, що Пітер Блад дотримує слова. Можете йти, дон Франсіско.

Втративши від цих слів свій раптовий запал і залишки сміливості, віце-губернатор, ледве тягнучи ноги, вийшов у супроводі сторожі.

Тільки-но зачинилися за ним двері, як зблідлий Каузак, що входив до складу ради, схопився з місця і, розмахуючи руками, захлинаючись, вигукнув:

— Прокляття! Ну, що ви на це скажете? — І, не чекаючи відповіді, зарепетував: — Адмірала ж не так легко залякати. Він загнав нас у пастку і добре розбирається в обстановці. Дивись, так він і клюне на твою нехитру приманку! Своїм дурним листом ти тільки накликав на нас усіх погибель.

— Ти скінчив? — спокійно звернувся Блад, коли француз замовк, щоб перевести подих.

— Ще ні.

— Тоді з жалю до мене облиш. Нічого нового ти, нещасний боягузе, все одно не скажеш і не допоможеш нічим.

— А що скажеш ти? Га? Скажи мені.

— Гм! Я сподівався почути від тебе розумну пораду. Але коли ти тремтиш за власну шкуру, то зроби милість і забирайся геть з усіма своїми однодумцями. Я певен, що адмірал зрадіє, коли почує, що нас поменшало та ще за таких обставин. Можете скористатися шлюпкою. Все одно з вас користі ні на копійку.

— Ну, це ще як подивляться мої люди, — огризнувсь Каузак і, приборкавши гнів, рішучою ходою рушив до своєї команди.

Наступного ранку він знову розшукав Блада у дворі, коли той у задумі, схиливши голову на груди, походжав по алеї. Каузаку помилково здалося, що Пітер Блад у розпачі. Кожен з нас шукає і знаходить у іншого те, що він хоче знайти.

— Ми вирішили скористатися з твоєї поради, капітане, — заявив він понуро і разом з тим з якоюсь зневагою.

Капітан Блад, все ще горблячись і тримаючи руки за спиною, зупинився і байдуже глянув на пірата. Каузак пояснив:

— Сьогодні вночі одним із своїх хлопців я послав іспанському адміралові листа, в якому повідомляв про свою згоду порвати з тобою і капітулювати, якщо він дозволить нам вийти звідси з військовими почестями. Щойно я одержав відповідь. Адмірал приймає нашу пропозицію при умові, що ми нічого з собою не візьмемо. Мої люди вже споряджають шлюп, і ми вирушаємо негайно.

— Щасливого плавання, — кинув Блад; кивнувши головою і одвернувшись, він знову поринув у роздуми.

— І це все, що ти міг мені сказати? — вигукнув Каузак.

— Ні, ще дещо, — відповів Блад, навіть не повернувши голови. — Але я знаю, що це тобі не сподобається.

— Ого! Ну, тоді прощавай, мій капітане. — І Каузак в'їдливо додав: — Думаю, що ми вже не побачимось.

— Сподіваюсь, — відповів Блад.

Каузак з прокльонами вискочив з подвір'я. Ще до півдня він одплив разом із своїми прихильниками, яких назбиралося чоловік шістдесят. Настрій у них був пригнічений, адже вони дозволили Каузаку умовити себе і вирушити з порожніми руками, незважаючи на всі намагання Ібервіля утримати їх від цього.

Адмірал додержав слова, дозволивши їм вільно вийти в море. Слід сказати, що Блад, добре знаючи іспанців, на таке не сподівався.

Як тільки французи одпливли, капітанові Бладу доповіли, що його знову хоче бачити віце-губернатор. Дон Франсіско своєю поведінкою показав, що нічні роздуми пішли йому на користь: вони посилили його побоювання за долю міста і до краю розпалили обурення непохитністю адмірала.

Капітан Блад прийняв його люб'язно.

— Вітаю вас, вітаю, дон Франсіско! Я відклав феєрверк до вечора. В темряві це буде величніше.

Дон Франсіско, миршавенький, нервовий і немолодий уже чоловічок, незважаючи на своє високе походження, хоробрістю не відзначався. Тому він зразу ж перейшов до діла:

— Я прийшов, щоб просити вас, дон Педро, не чіпати міста три дні. За цей час я зобов'язуюсь зібрати визначений вами викуп — усе те, в чому відмовив вам дон Мігель.

Повівши бровою, капітан Блад з ледве помітним здивуванням запитав:

— А звідки ж ви його візьмете?

Дон Франсіско похитав головою і відповів:

— Це моя особиста справа. Я знаю, де взяти. В цьому мені допоможуть співвітчизники. Відпустіть мене тільки на три дні на моє слово честі, і я все зроблю. Заложником у вас залишається мій син.

І віце-губернатор почав умовляти Блада, але той владно обірвав його:

— Клянусь усіма святими, дон Франсіско, ви, як я бачу, смілива людина, коли наважилися прийти до мене з такою байкою! Вам, кажете, відоме місце, де взяти викуп, але ви чомусь примовчуєте, де саме. А що ви заспіваєте, коли вам між пальці всунуть палаючі ґноти?

Дон Франсіско зблід, але знову заперечно хитнув головою.

. — Таке виробляли Морган, Л'Оллоне та інші пірати, але цього не допустить капітан Блад. Коли б я мав хоч крихту сумніву, то не сказав би вам ні слова.

— Ну й лисиця! — розсміявся Блад. — Хочете зіграти на моїй великодушності, правда ж?

— На вашій честі, капітане!

— На честі пірата? Та ви збожеволіли!

— На честі капітана Блада, — невгавав дон Франсіско. — Про вас кажуть, що ви воюєте, як джентльмен.

Капітан Блад знову розсміявся, цього разу явно кепкуючи з іспанця, і дон Франсіско захвилювався за результат своїх переговорів. Йому й на думку не спадало, що Блад насміхається над собою.

— Але чому вам потрібно саме три дні? Проте, кінець кінцем, хай буде так. Що ж, даю вам те, що ви просите.

І дон Франсіско подався виконувати зобов'язання, а капітан Блад замислився над тим, що репутація рицаря, коли вона в якійсь мірі сумісна з піратством, може часом стати в пригоді.

Як і було домовлено, через три дні віце-губернатор повернувся з Маракайбо з мулами, навантаженими грішми та різними коштовностями. За караваном ішла череда в сто голів худоби, яку гнали раби-негри.

Худобу одразу передали тим тратам, що колись займалися полюванням і вміли білувати. Добру половину тижня мисливці згаяли на розбирання туш та засолювання м'яса.

Поки провадилися ці роботи та закінчувався ремонт кораблів, Блад сушив собі голову над задачею, від розв'язання якої залежала їх доля. Розвідники-індійці доповіли йому, що іспанці під час відпливу зняли з «Сальвадоре» тридцять гармат і ними зміцнили на цілу батарею і без того сильну берегову артилерію. Сподіваючись, що якесь рішення спаде на думку на місці подій, Блад нарешті зважився провести розвідку особисто. Рискуючи життям, він під захистом ночі з двома дружньо настроєними індійцями перебрався в каное на острів і, сховавшись у прибережних заростях, пролежав там до світанку. Після цього він °4ин вирушив оглянути острів і, щоб розвіяти свої підозри, підкрався до форту навіть ближче, ніж дозволяла обережність.

Він плазом дістався на вершину пагорба, який височів за милю від форту. Звідти перед ним, мов на долоні, розкривалося внутрішнє розташування фортеці. За допомогою підзорної труби він зміг на власні очі переконатися в тому, що й передбачав: усю артилерію форту було спрямовано в бік моря.

Задоволений розвідкою, Блад повернувся до Маракайбо і виклав перед радою шести, куди входили Піт, Хагторп, Ібервіль, Волверстон, Дайк та Огл, свою пропозицію штурмувати форт з суші. Переправившись у темряві на острів, вони раптово нападуть на іспанців і спробують розгромити їх ще до того, як ті встигнуть перетягнути свої гармати для відбиття атаки.

Майже всі офіцери холодно поставилися до плану Блада, крім Волверстона, який за своїм темпераментом належав до людей, що полюбляють риск. Але Хагторп одразу ж виступив проти них обох:

— Занадто легковажно, Пітер, — суворо почав він, похитуючи головою. — Тільки подумай, хіба ми зможемо непомітно наблизитись до форту на таку відстань, щоб можна було кинутись в атаку? Іспанці встигнуть перетягти гармати. Але навіть і тоді, коли б нам пощастило непомітно підійти до форту, ми все одно не змогли б узяти з собою гармати і змушені були б покладатись на нашу легку зброю. Невже ти віриш, що три сотні сміливців зможуть успішно атакувати вдвоє сильнішого противника, який засів у кріпості?

Дайк, Огл, Ібервіль і навіть Піт, завжди такий відданий Бладу, підтримали Хагторпа. Уважно вислухавши заперечення, Блад спробував переконати їх:

— Я врахував усі можливості, зважив на риск і подумав над тим, як зменшити його.

І тут Блад раптом замовк. Якусь мить, насупившись, він зосереджено думав, та ось у його очах спалахнув вогник натхнення. Опустивши голову, він замислився, повторив кілька разів то «так», то «ні», після цього, сміливо глянувши на своїх офіцерів, вигукнув:

— Гаразд! Ви, мабуть, маєте рацію! Риск і справді занадто великий. Але у мене є кращий вихід. Ми тільки симулюємо атаку. Ось план, який я ставлю на ваш розсуд!

Говорив він швидко, чітко і переконливо. Обличчя його офіцерів поволі світлішали. І коли Блад скінчив, усі в один голос вигукнули, що в цьому їх порятунок.

— Так, але це необхідно довести на ділі,— зауважив капітан Блад.

Виступ було призначено на ранок наступного дня, оскільки все було готове і корсарів ніщо більше не затримувало.

Капітан Блад так вірив в успіх, що за його наказом звільнили всіх заложників і навіть негрів-рабів, яких кожен вважав законною здобиччю. Задля обережності звільнених замкнули поки що в соборі, а випустити їх мали ті з жителів, що першими повернуться в місто.

Навантаживши в трюми трьох кораблів захоплені цінності, корсари знялися з якоря і рушили до виходу в море. На буксирі в кожного з кораблів тягнулися по три піроги.

Побачивши осяяні сонцем вітрила піратських кораблів, що неухильно посувалися вперед, адмірал у захваті потирав довгі сухі руки і злорадно посміхався.

— Нарешті! — вигукнув він, звертаючись до групи офіцерів, що стояли позаду. — Сам бог веде їх у мої руки! Рано чи пізно, а саме так мало статися. Послухайте, панове, хіба ж це не винагорода за моє терпіння? Сьогодні, на ваших очах, скінчаться всі капості, яких завдавав підданим його католицької величності короля Іспанії цей мерзотник дон Педро Сангре, як він мені колись відрекомендувався.

Адмірал обернувся, віддав наказ, і форт враз перетворився на справжній вулик. Коло гармат вишикувалась обслуга, в руках у канонірів зажевріли запали. Однак піратська ескадра, ідучи на Паломас, стала чомусь помітно відхилятися на захід. Іспанці здивовано стежили за незрозумілим маневром піратських кораблів.

Десь за півтори милі від форту і за півмилі від берега, тобто там, де починалась мілина, що заважала підступити до Паломаса, всі чотири кораблі стали на якір: іспанцям їх було добре видно, але дістати туди не могла жодна з далекобійних гармат.

Адмірал переможно й зловтішно зареготав:

— Ага! Ці англійські собаки завагалися! Клянусь богом, є над чим' замислитись!

— Вони чекатимуть, поки смеркне, — зауважив племінник адмірала, тремтячи від збудження.

Дон Мігель глянув на нього і посміхнувся.

— А чи допоможе їм темрява у цій вузькій протоці під жерлами гармат? Будь певен, Естебан, сьогодні ми помстимося за твого батька.

Збуджений адмірал приклав підзорну трубу до очей. Зненацька він помітив, що піроги, які були на буксирі, підтягнуто чомусь до бортів. Важко було розгадати такий маневр. Якийсь час пірог не було видно за кораблями, та ось одна за одною, цього разу з озброєними піратами, вони знову з'явилися в полі зору, прямуючи просто до берега, туди, де темніли найгустіші зарості кущів. Адмірал не зводив з них очей, аж поки човни не зникли зовсім за густим листям.

Дон Мігель знову звернувся до офіцерів:

— Що це могло б означати, кат би його побрав?

Ніхто йому не відповів, кожен так само, як і він, нічого не розумів. За хвилину чи дві дон Естебан, який не відривав очей від моря, смикнув дядька за рукав і, показавши рукою, вигукнув:

— Он вони, он!

Там, куди він показував, і справді з'явилися піроги. Вони поверталися до кораблів. Проте зараз у них, крім веслярів, не було нікого. Озброєні корсари лишилися на березі. Човни підійшли до кораблів і ще раз відвезли на Паломас свіжу партію піратів.

Нарешті один з іспанських офіцерів висловив своє припущення:

— Вони збираються атакувати нас із суші, спробують штурмувати форт.

— Вірно, — посміхнувся адмірал. — Я вже догадався, що вони задумали. Коли бог хоче когось покарати, він спершу позбавляє його розуму.

— Можливо, нам почати вилазку? — захвилювався Естебан.

— Вилазку? У таких хащах? Це буде тільки їм на користь. Ні, ні, ми чекатимемо тут, нехай атакують. Як тільки вони нападуть, ми враз їх зітремо на порох.

Проте надвечір адмірал не мав уже тієї витримки і віри в перемогу. За цей час пірати шість разів доставляли на берег людей і, як він сам бачив у підзорну трубу, не менш дюжини гармат.

Дону Мігелю було вже не до глузувань. Повернувшись до своїх офіцерів, він роздратовано зауважив:

— Який бовдур доповідав мені, що корсарів не більше трьохсот? Вони вже висадили на берег щонайменше шістсот.

Його дивувала така велика кількість ворожих бійців, але яким би було здивування адмірала, коли б йому сказали, що на березі Паломаса немає жодного корсара, жодної гармати. Трюк удався. Дон Мігель не міг навіть догадатися, що човни возили одних і тих же пасажирів: їдучи на берег, вони сиділи й стояли, так щоб їх бачили всі, а, повертаючись до кораблів, лежали на дні човнів, і здалеку здавалося, що човни повертаються порожніми.

Наростаючий страх іспанської солдатні перед неминучою кривавою сутичкою почав передаватись і адміралові.

Іспанців лякала нічна атака з суші всіма силами піратів, бо до того ж у страшного Блада виявилося вдвічі більше людей, ніж вони сподівалися..

Смерком іспанці зробили те, на що саме й розраховував Блад, — вони перебудували свою оборону для відбиття так майстерно і тонко симульованої атаки. Спонукувані лайкою, а то й канчуками своїх офіцерів, стогнучи від натуги і обливаючись потом, солдати з панічною метушливістю перетягали найважчі гармати через усю територію форту в бік гаданого нападу з суші. Треба було встановити наново гармати і підготуватись до відбиття атаки, яка могла розпочатися з хвилини на хвилину з боку заростей.

Аж коли запала ніч, іспанці більш-менш підготувалися до зустрічі піратів. Чекаючи атаки, вони заклякли біля своїх гармат, смертельно налякані майбутньою навалою дияволів капітана Блада, про хоробрість та мужність яких складалися легенди на морях Мейну.

А поки вони чекали нападу, ескадра капітана Блада під захистом темряви, скориставшись з відпливу, тихо знялася з якоря. Промірюючи глибину, чотири неосвітлених кораблі рушили до

виходу в море. Капітан наказав спустити всі паруси, залишивши тільки пофарбовані в чорний колір бушпритні, які забезпечували хід кораблям.

Попереду бортом до борту йшли «Елізабет» та «Інфанта». І тільки тоді, коли вони майже порівнялись із фортом, іспанці, поглинуті спостереженнями за сушею, помітили в темряві неясні обриси кораблів і почули хлюпотіння кільватерних струменів. У нічному небі розлігся лютий крик людського безсилля, крик, якого, мабуть, не чули з часу вавілонського стовпотворіння.[57]

Щоб ще більше посилити паніку серед розгублених іспанців, «Елізабет», у ту хвилину, коли швидкий відплив проносив її на гребені величезної хвилі, дала бортовий залп по форту.

Тільки тепер адмірал збагнув, що його обдурено і що жертва благополучно вислизнула з його рук, але як це сталося, він ніяк не міг второпати. Оскаженівши від люті, дон Мігель наказав повернути на старі місця щойно зняті звідти з великими труднощами гармати, а на ті немічні батареї, що одні зараз з усього могутнього, але безпорадного арсеналу охороняли прохід до моря, послав канонірів. Втративши ще кілька дорогоцінних хвилин, ці батареї нарешті відкрили вогонь.

Але їм у відповідь прогримів страшенної сили бортовий залп «Арабелли», яка в цю мить саме порівнялася з фортом і вже піднімала паруси. Очманілі іспанці побачили, як майнув її червоний корпус, осяяний спалахом залпу. Скрип фалів[58] потонув у гуркоті гармат, і «Арабелла» щезла, мов та примара.

Під прикриттям сприятливої темряви, в яку безладно і навмання стріляли малокаліберні іспанські гармати, відпливаючі кораблі не дали більше жодного пострілу, щоб не виказати розгубленим і обдуреним іспанцям свого місцеположення.

Пошкодження, заподіяні ескадрі Блада, були незначні. На той час, коли охоплені панікою іспанці оговталися і стали знову боєздатними, кораблі корсарів, підтримані сприятливим південним бризом, перейшли вузький прохід і вийшли в море.

А дон Мігель, лишившись на острові, болісно переживав так безглуздо втрачену можливість помститись і обмірковував, як він звітуватиме перед верховною радою католицького короля про втечу Пітера Блада з Маракайбо з двома двадцятигарматними іспанськими фрегатами, не кажучи вже про двісті п'ятдесят тисяч песо та всяку іншу здобич. Блад вислизнув, незважаючи на те, що в дона Мігеля було чотири галеони і добре озброєний форт, якими корсари були наглухо замкнуті в пастці.

«Борг» Пітера Блада непомірно виріс, і збуджений дон Мігель поклявся перед небом, хоч би там що, а стягнути цей «борг» сповна.

Проте втрати, яких зазнав король Іспанії, не обмежувалися тільки цим. Увечері наступного дня в гирлі Венесуельської затоки, недалеко від берегів острова Аруба, ескадра Блада перехопила «Санто-Ніньйо», який під усіма парусами з великим запізненням поспішав у Маракайбо на допомогу дону Мігелю.

Команді галеона спочатку здалося, що їм назустріч після розгрому піратів іде переможний флот дона Мігеля. Але коли кораблі зійшлися і розгублені іспанці побачили на грот-щоглі «Арабелли» англійський вимпел, то капітан «Санто-Ніньйо», вирішивши, що хоробрість не завжди потрібна в житті, спустив свій прапор.

Захопивши «Санто-Ніньйо», Блад наказав команді корабля негайно зійти в шлюпи і забиратися геть — на Арубу чи куди вони хочуть. Він був настільки люб'язний, що навіть дав їм кілька своїх човнів, які тяглися на буксирі.

— Ви, мабуть, застанете дона Мігеля в поганому настрої,— сказав Блад. — Не забудьте передати адміралові привіт від мене і нагадати мої слова, що в усіх нещастях, які впали на його голову, він сам винен. Те зло, яке він заподіяв, наславши свого брата з бандитами на острів

Барбадос, окошилося зараз на ньому. Перекажіть йому також, щоб надалі він сім разів одміряв, перш ніж зважитися знову напускати своїх дияволів на англійські поселення.

Блад відпустив капітана «Санто-Ніньйо», а сам почав критично оглядати свій новий трофей. Піднявши люки, команда «Арабелли» помітила, що в трюмах іспанського корабля є живий вантаж.

— Невільники! — вигукнув Волверстон і, впевнений у цьому, почав на чім світ стоїть клясти, іспанців, аж поки з трюму не виповз Каузак, мружачись від ясного сонячного світла. Щоправда, мружився бретонець не тільки від світла. Ті, хто виповзав слідом за ним, — а це були залишки його команди, — останніми словами лаяли свого ватажка за легкодухість, через яку їм доводиться оце зараз зносити таку ганьбу, бо їх рятують люди, яких вони так підло зрадили і прирекли на загибель.

Три дні тому «Санто-Ніньйо», зустрівшись із ними в морі, потопив їхній шлюп, подарований капітаном Бладом. Сам Каузак ледве уникнув шибениці, і то, мабуть, для того, щоб усе життя бути посміховищем «берегового братства».

Довго потім на острові Тортуга йому глузливо докоряли:

— Куди ти подів здобуте на Маракайбо золото?

Розділ XVIII
«МІЛАГРОСА»

Перемогу в Маракайбо треба розцінювати як шедевр піратської діяльності капітана Блада. Хоч навряд чи знайшовся б хоч один із багатьох попередніх боїв Блада, так странно, до найменших подробиць описаних Джеремі Піт-том, де б не виявився справжній талант морського тактика й стратега. Але найяскравіше виявився цей талант у боях під Маракайбо, коли піратам блискуче вдалося вирватися з зашморгу, яку збирався затягнути навколо них дон Мігель д'Еспіноса.

Слава, якою Блад користувався досі, блідла порівняно з славою, заслуженою цією перемогою. Це була слава, якої ще ніколи не мав жоден пірат, включаючи навіть Моргана.

У Тортузі, де він пробув кілька місяців, споряджаючи наново кораблі, взяті ним з ескадри, яка бралася знищити піратів, Блад став об'єктом обожнювання з боку буйного «берегового братства». Всі добивалися високої честі служити під його командою, і це дало йому рідкісну змогу бути вибагливим і ретельно добирати склад команд для нових кораблів своєї ескадри. Коли він вирушив у новий похід, під його командою було вже п'ять прекрасно оснащених кораблів і понад тисячу корсарів. Це вже була не тільки слава, а й міць і сила. Три захоплених іспанських галеони він з якимось академічним гумором перейменував на «Клото», «Лахесіс» і «Атропос»,[59] ніби сповіщаючи цим, що віднині вони будуть вершителями долі тих іспанців, які зустрічатимуться йому на морях.

У Європі звістка про цей флот, що прилетіла слідом за звісткою про розгром іспанського адмірала під Маракайбо, викликала сенсацію. Іспанія і Англія були збентежені, хоча причини такого занепокоєння були в них різні і коли ви не полінуєтесь і переглянете дипломатичне листування, яке велося з цього приводу, то побачите, що воно солідне за обсягом, але не завжди коректне.

Тим часом у Карібському морі іспанський адмірал дон Мігель д'Еспіноса, мов божевільний, кидався на всіх, хто траплявся в нього на шляху. Після нечуваної поразки від рук Блада адмірал впав у немилість, і це справді мало не довело адмірала до божевілля. Та, оцінивши все тверезо, не можна не поспівчувати дону Мігелю. Ненависть стала щоденною стравою цієї нещасної людини, а жадоба помсти не переставала свердлити його мозок. Мов навіжений, гасав він по

Карібському морю, шукаючи зустрічі з своїм ворогом, і, не знаходячи його, задовольнявся тим, що нападав на всі англійські і французькі кораблі, які зустрічалися на його шляху.

Мабуть, немає потреби доводити, що уславлений флотоводець і відомий гранд Іспанії, втративши здоровий глузд, у свою чергу сам став піратом. Вища державна рада, звісно, могла б засудити корсарські дії адмірала. Але що могло це значити для людини, яку і так уже засудили, без всякої надії на прощення? От якби він, виявивши хист і спритність, спіймав та повісив Блада, то, можливо, Іспанія поблажливіше поставилася б до того, що він витворяв зараз, і до тих втрат, яких він зазнав раніше.

Нехтуючи тим, що Блад зараз значно переважав його в силі, іспанський адмірал наполегливо шукав пірата по невторованих морських просторах. Проте цілий рік розшуки були марними. І ось, нарешті, вони зустрілися, але при дуже дивних обставинах.

15 вересня 1688 року — в знаменний в історії Англії день[60] — три кораблі, що мали значний вплив на дальшу долю наших героїв, спінювали воду Карібського моря.

Першим з них був флагманський корабель «Арабелла». Буря в районі Малих Антільських островів одірвала його від ескадри. Це сталося десь між 10° північної широти і 74° західної довготи. Борючись із поривчастим південно-східним бризом у цю задушливу пору року і пробиваючись до Надвітряної протоки, «Арабелла» поспішала до острова Тортуги — місця зустрічі для кораблів, які загубили один одного.

Другим кораблем був величезний іспанський галеон «Мілагроса», на борту якого плавав мстивий дон Мігель. Його супроводжував менший фрегат «Гідальго», з яким вони вичікували піратів біля південно-західних берегів Гаїті.

Третім і останнім з тих, що нас зараз цікавлять, був англійський військовий корабель, який у цей день стояв на якорі в французькому порту Сен-Нікола на північно-західному побережжі Гаїті. Він ішов з Плімута на Ямайку і мав на борту визначну особу — лорда Джуліана Уейда, який їхав з відповідальним і делікатним дорученням від свого родича лорда Сендерленда. Делікатність ця випливала безпосередньо з уже згаданого не дуже приємного листування між Англією і Іспанією.

Французький уряд, так само як і англійський, дуже занепокоєний розбоєм корсарів, які загострювали і до того напружені відносини з Іспанією, марно намагався покласти цьому край, зобов'язуючи своїх губернаторів у колоніях вжити найрішучіших заходів до піратів. Губернатори ж, за прикладом свого тортузького колеги, наживалися, спілкуючись із піратами, або, так само як губернатор французького Гаїті, вважали, що піратів треба не знищувати, а заохочувати, бо вони відіграють роль стримуючої сили проти могутності й зазіхань ненажерливої Іспанії, яка так і прагне урвати якусь колонію у інших націй. Саме тому вони побоювались, щоб корсари у відповідь на круті урядові заходи не подалися бува на південь і не почали шукати для своєї діяльності нових районів.

Міністр закордонних справ Англії лорд Сендерленд, щоб задовольнити настирливі домагання короля Якова якнайскоріше заспокоїти Іспанію, посол якої неодноразово і в категоричній формі нагадував про невдоволення свого уряду, призначив губернатором Ямайки сильну і рішучу людину, найвпливовішого плантатора Барбадоса — полковника Бішопа.

Залишивши свої плантації на Барбадосі, де непомірно множилось його багатство, полковник прийняв пост з особливим запалом, що пояснювався нестримною жадобою звести особисті рахунки з Пітером Бладом.

Прибувши на Ямайку, полковник Бішоп відразу ж дав відчути піратам, що він не збирається з ними панькатись. Багатьом із них довелося скрутно, і тільки один корсар, за яким він, власне, найбільше полював, його колишній раб Пітер Блад, незважаючи на всі зусилля полковника, весь час вислизав у нього з рук. Він невблаганно тривожив іспанців і на воді, і на суші. Зрозуміло, що

це сприяло зростанню напруження у взаєминах між Англією та Іспанією, що було особливо небажаним у той час, коли мир в Європі і так зберігався ціною великих зусиль.

Доведений до розпачу не тільки зростаючим роздратуванням, але й постійними докорами з Лондона за невміння впоратися з Бладом, полковник Бішоп дійшов до того, що вирішив захопити піратів на Тортузі, де вони знайшли притулок.

Та на щастя для себе він зразу ж відмовився від цього рискованого задуму. Його стримали не тільки міцні природні укріплення острова, а й міркування, що наскок на Тортугу, яка є все-таки колонією Франції, може бути розцінений французьким урядом, як тяжка образа дружньої держави.

І все ж полковникові Бішопу здавалося, що коли не вжити рішучих заходів, то тоді, власне, нічого не зміниться від його присутності на Ямайці. Свої сумніви він виклав у листі до міністра закордонних справ.

Цей лист, що по суті правдиво відбивав справжній стан речей, справив на лорда Сендерленда гнітюче враження. Лорд уже тепер не вірив, що можна розв'язати це неприємне питання звичайними засобами. Він пригадав Мор-гана, якого в часи Карла II залучили до королівської служби, і подумав, що таких надзвичайних заходів можна було б вжити з користю для обох сторін і до капітана Блада. Його світлість врахував, що протизаконну діяльність Блада цілком можна пояснити не його природженими поганими нахилами, а лише суворою необхідністю: його ж примусили до цього обставини, пов'язані з засланням на Барбадос, і що капітан з радістю міг би вхопитися за нагоду залишити небезпечне заняття.

Діючи відповідно до цього висновку, Сендерленд послав на Ямайку свого родича лорда Джуліана Уейда з кількома заповненими офіцерськими патентами, на яких не були проставлені тільки прізвища. Міністр дав посланцеві вказівки, якої лінії дотримуватися, надаючи при цьому лордові цілковитої свободи дій при виконанні завдання. Запеклий інтриган і хитрий політик, Сендерленд порадив своєму родичеві, що в тому разі, коли Блад виявиться незговірливим або коли з якихось міркувань Уейд вважатиме за недоцільне брати Блада, на королівську службу, тоді він мусить взятися за його офіцерів, і, переманивши їх на свій бік; так ослабити Блада, щоб той міг стати легкою здобиччю для полковника Бішопа.

Корабель «Ройял Мері», на борту якого подорожував цей досить обізнаний із станом справ елегантний посол лорда Сендерленда, благополучно дійшов до Сен-Нікола — свої останньої зупинки перед Ямайкою. Ще в Лондоні було вирішено, що лорд Джуліан спочатку завітає до губернатора в Порт-Ройялі, а звідти вже вирушить на Тортугу, якщо в цьому буде потреба.

Сталося так, що племінниця губернатора леді Бішоп, яка вже кілька місяців гостювала в своїх родичів у Сен-Нікола, рятуючись від нестерпної в цю пору року спеки на Ямайці, саме збиралася повертатися додому. Леді, охоче надали місце на борту «Ройял-Мері».

Лорд Джуліан радо зустрів появу дівчини на кораблі. Досі подорож була просто цікавою, а зараз вона не буде позбавлена навіть деякої пікантності. Його світлість належав до тих галантних кавалерів, для яких життя, не скрашене присутністю жінки, було просто животінням, позбавленим будь-якого сенсу.

Міс Арабелла Бішоп, прямолінійна, відверта, без натяку на манірність, з хлопчачою безпосередністю і майже хлопчачим голосом, звісно, не була тією леді, яка в Англії звернула б на себе увагу вибагливого лорда Уейда. Його надміру витончений і ретельно натренований у таких справах смак спрямував би лордову увагу на інших дівчат. І хоча чарівність міс Бішоп була безперечною, оцінити її міг лише чоловік з гострим розумом і добрим серцем, а лорд Джуліан, хоч і не був тюхтієм, не мав достатньої проникливості. Я, звичайно, не хочу, щоб мене зрозуміли так, ніби я намагаюся цим якось скомпрометувати його світлість.

Що б там не було, але міс Бішоп була молодою і вродливою жінкою поважних батьків, а на тій географічній широті, де опинився лорд Джуліан, це явище було дуже рідкісне. Уейд же, з його титулом і становищем, вишуканими манерами та люб'язністю досвідченого придворного, був представником того великого світу, про який Арабеллі, що прожила більшу частину свого життя на Антільських островах, тільки доводилося чути. Чи ж варто тоді дивуватись, що вони відчули взаємний інтерес одне до одного ще до того, як «Ройял-Мері» вийшла з Сен-Нікола! І він і вона могли розповісти багато такого, що другому цікаво було послухати. Він міг полонити її уяву розповідями про Сен-Джеймський двір, відводячи в багатьох історіях собі героїчну або хоч помітну роль. Вона ж могла збагатити його знання важливими відомостями про той Новий Світ, у який він прибув уперше.

Не встиг ще Сен-Нікола зникнути за обрієм, як вони вже стали добрими друзями, і його світлість почав міняти своє перше враження, відчувши на собі чари того прямого і безпосереднього почуття дружби, яке примушувало Арабеллу ставитись до кожного чоловіка, як до брата. А коли врахувати, що розум лорда Уейда був дуже зайнятий справами його місії, то не треба дивуватися, що він якось завів мову з дівчиною про капітана Блада.

— Цікаво знати, — спитав лорд, коли вони якось прогулювалися на кормі,— чи бачили ви коли-небудь цього Блада? Адже він якийсь час був невільником на плантації вашого дядечка?

Міс Бішоп зупинилась і, спершись на гакаборт, пильно подивилась в далечінь, де за обрієм зникала земля. Минуло кілька хвилин, поки вона відповіла спокійним, рівним голосом:

— Я часто бачила його і знаю дуже добре.

— Невже?

Його світлість на якусь мить вийшов із того стану незворушності, який він так старанно в собі виховував, і тому його гострий зір не помітив, як на щоках у Арабелли заграв легенький рум'янець; не помітив він і підозріло підкресленої сухості відповіді.

— Невже? — повторив він і теж схилився на гакаборт поряд з дівчиною. — І що, на вашу думку, являє собою ця людина?

— Колись я поважала його, як нещасну людину.

— Ви знаєте його історію?

— Блад розповідав її мені. Я й шанувала його за ту витримку, з якою він терпів усі страждання. Але після того, що він накоїв, я почала сумніватися, чи правду він мені казав.

— Якщо врахувати те упередження, яке виявила до нього королівська комісія, що судила заколотників Монмута, то сумніватися в правдивості його слів не доводиться. Встановлено, що Блад ніколи не був причетний до повстання Монмута. Його судили за зраду, посилаючись на параграф закону, якого він міг і не знати. Але, повірте, цей Блад у якійсь мірі, помстився за себе.

— Звичайно, — сказала дівчина ледь чутно. — Хоч ця помста і погубила його.

— Погубила? — Його світлість аж засміявся. — Навряд чи ви маєте рацію. Я чув, що Блад розбагатів і перетворює іспанську здобич на французьке золото, яке зберігає у Франції. Про це подбав його майбутній тесть д'Ожерон.

— Його майбутній тесть? — перепитала Арабелла і втупилась у співрозмовника широко відкритими очима. — Д'Ожерон? Губернатор Тортуги?

— Він самий. Як бачите, у капітана Блада сильний захисник. Все це я почув у Сен-Нікола і мушу визнати, що такі новини мало втішають мене, тому що вони ускладнюють завдання, яке я маю виконати за дорученням мого родича лорда Сендерленда. Але це так, хоч для вас, я бачу, це й несподіванка.

Вона мовчки кивнула головою, одвернулась і почала дивитись на воду, що вирувала за кормою. Через якийсь час Арабелла заговорила, і її голос звучав спокійно і холодно:

— Але якби це було правдою, то він, напевне, не займався б зараз піратством. Коли б він… коли б він кохав жінку і збирався з нею одружитися, то, маючи таке багатство, як ви кажете, мабуть, не рискував би своїм життям і…

— Ви маєте рацію. Я теж був такої думки, — перебив його світлість, — поки мені не розтлумачили. Д'Ожерон ненажерливий і для себе і для дочки. Що ж до дівчини, то мені казали, що вона добра пташка, якраз до пари такому чоловікові, як Блад. Дивуюсь, чому він не ожениться і не візьме її до себе на корабель, щоб разом чинити розбій. Я певен, що нічого нового в цій справі для неї не було б, і дивуюся з витримки Блада. Адже він убив суперника, щоб добитися її.

— Убив суперника? За неї, кажете? — В голосі Арабелли прозвучав жах.

— Атож, французького пірата Левасера, Француз був коханцем дівчини і спільником Блада в якійсь авантюрі. Блад домагався дівчини і, щоб заволодіти нею, вбив Левасера. Огидна історія. Але у людей, що живуть у цих краях, своя мораль…

При цих словах Арабелла звела на молодого лорда біле, як крейда, обличчя. Карі очі її метали вогонь, коли вона обірвала спробу лорда виправдати Блада.

— Може, це й правда. Тут інша мораль, якщо після всього цього спільники вбитого дозволили Бладу жити.

— О, мені говорили, що питання про дівчину вирішувалось у чесному бою.

— Хто це вам говорив?

— Пірат, що плавав з ними. Француз, на ім'я Каузак, якого я зустрів у портовій корчмі в Сен-Нікола. Він служив лейтенантом у Левасера і був присутній на дуелі, під час якої було вбито їхнього ватажка.

— А дівчина? Вона теж була присутньою, чи як?

— Авжеж. Вона була там, і Блад, як тільки вбив свого побратима-корсара, зразу ж забрав її з собою.

— І спільники забитого не стали йому на дорозі? — Уейд вловив нотку сумніву в голосі дівчини, але не звернув на це уваги. — О, я не вірю цій вигадці і ніколи не повірю!

— Хвалю вас за це, міс Бішоп. Я теж не вірив, щоб людина докотилась до такої підлості, поки Каузак не розповів мені, як усе було.

— Що ж саме? — Почуття сумніву, що на якусь мить вдихнуло було в Арабеллу бадьорість, одразу зникло. Схопившись за поручні, вона запитально звела на лорда очі. Пізніше, пригадуючи її поведінку в ті хвилини, Уейд подумав, що вона поводилась якось дивно, але тоді він не звернув на це уваги.

— Блад купив у них право забрати дівчину собі. Це йому коштувало понад двадцять тисяч песо. — Його світлість зневажливо засміявся. — Красненька ціна! Вірте, всі вони мерзотники — тільки й знають, що грабувати, продажні шкури… Даруйте, але такі історії не для жіночих вух… — Уейд вибачливо замовк.

Арабелла перевела погляд і помітила, що все перед її очима розпливлося, мов у тумані. Та, зібравшись із силами, через хвилину, вже не таким рівним і впевненим голосом, вона запитала:

— А навіщо француз розповів вам цю мерзенну історію? Мабуть, він ненавидить капітана Блада?

— Н-не думаю, — процідив у відповідь лорд Уейд. — Він передав мені це… ну, як банальність, як епізод із життя піратів.

— Банальність! — вигукнула вона. — О боже! Банальність!

— Насмілюсь сказати, міс Бішоп, що всі ми ще дикуни під тонкою оболонкою цивілізації,— сказав Уейд. — Але цей Блад, судячи з слів Каузака, — здібна людина. В минулому він був бакалавром медицини…

— Так, це правда, — тихо сказала Арабелла.

— Він довго служив в іноземних флотах і арміях. Каузак говорив, але я не зовсім цьому вірю, що він воював під командуванням де Рітера.

— Це теж правда, — ствердила вона і тяжко зітхнула. — Ваш Каузак, мабуть, добре знає Блада. На жаль!

— Ви шкодуєте?

Арабелла кинула на лорда короткий погляд, і він помітив, що вона бліда.

— Всі ми висловлюємо свій жаль, коли почуємо, що людина, яку ми поважали, загинула або померла. Колись я ставилась до нього, як до нещасної, але достойної людини. Зараз… — вона замовкла, і губи її скривилися в посмішку, — зараз про таку людину краще забути. — Після цих слів вона перевела мову на інше.

За короткий час дружба Арабелли Бішоп з лордом Уейдом поглибилась і зміцніла. Арабелла мала природжений хист викликати таку прихильність. Але сталося так, що ту частину подорожі; яка обіцяла бути найприємнішою для лорда, було раптом зіпсовано.

Порушником спокою був не хто інший, як божевільний іспанський адмірал, якого вони зустріли на другий день після відплиття з Сен-Нікола. Капітан «Ройял Мері» був не з легкодушних і не злякався навіть тоді, коли дон Мігель відкрив вогонь. Помітивши, як високо над водою здіймається борт іспанського корабля, що був прекрасною мішенню, англійський капітан в душі в'їдливо посміхався. Якщо у цього дона, що плаває під прапором Іспанії, войовничий запал, то «Ройял Мері» може його остудити. Цілком можливо, що така впевненість у своїх силах мала під собою грунт і що цей день міг би стати останнім днем розбійницької кар'єри дона Мігеля д'Еспіноса, коли б вдалий постріл з «Мілагроси» не влучив у бочку пороху на баку «Ройял Мері» і не висадив у повітря добру половину англійського корабля ще до початку бою. Як цей порох опинився на баку, ніхто ніколи не дізнається, бо хоробрий капітан не дожив до того, щоб провести відповідне розслідування.

За якусь мить «Ройял Мері» була знівечена, втратила управління і безпорадно гойдалася на хвилях. Капітан її і майже третя частина команди загинули, а ті, що лишилися живі, не встигли опам'ятатись, як іспанці вже взяли корабель на абордаж.

Коли дон Мігель ступив на палубу «Ройял Мері», Арабелла Бішоп була в капітанській каюті під кормою, куди її відвели для безпеки, а лорд Джуліан заспокоював і втішав її, що все закінчиться благополучно. Сам Джуліан був далеко не певний цього, про що свідчила помітніша, ніж завжди, блідість його обличчя. Не можна, звичайно, сказати, що він був боягузом. Але думка про рукопашний бій бозна з ким, та ще на такій дерев'яній посудині, яка кожної хвилини може пірнути в морську безодню, була не зовсім приємною для того, хто був хоробрим на суші. На щастя, міс Бішоп не потребувала того безпорадного втішання, яке їй міг дати лорд Уейд. Безперечно, вона теж трохи зблідла, і її карі очі помітно збільшились. Але вона не втратила влади над собою і, схилившись над капітанським столиком, знаходила в собі силу, щоб заспокоювати свою насмерть перелякану покоївку, яка повзала біля її ніг.

Нараз двері розчинились, і в каюту ввійшов дон Мігель, високий, засмаглий, з орлиним носом. Лорд Джуліан різко обернувся до нього і поклав руку на ефес шпаги.

Проте іспанець не розгубився.

— Не будьте божевільним! — звернувся він владно. — І не наривайтесь по-дурному на безславний кінець. Корабель ваш тоне.

За доном Мігелем стояло кілька чоловік у шоломах, і лорд Джуліан відразу оцінив ситуацію. Він випустив ефес шпаги, і сталь м'яко ковзнула в піхви. Дон Мігель посміхнувся, блиснувши крізь посивілу борідку рядком білих зубів, і простягнув руку до шпаги.

— З вашого дозволу, — чемно звернувся він. Лорд Джуліан завагався і поглянув на Арабеллу.

— Я думаю, що так буде краще, — сказала вона. Його світлість знизав плечима і віддав свою шпагу,

— А зараз ідіть на мій корабель, — розпорядився дон Мігель і вийшов.

Без зайвих суперечок всі зробили так, як було наказано. По-перше, у іспанця не бракувало сили, щоб примусити їх виконати наказ; по-друге, безглуздо було б залишатися на кораблі, який тонув. Вони трохи затримались, поки Арабелла зібрала деякі речі, а лорд Уейд захопив саквояж з документами.

Уцілілим морякам із понівеченої «Ройял Мері» іспанці дали повну волю. Вони могли рятуватися на шлюпках, ну, а якщо шлюпок не вистачало, то могли триматися на воді, чіпляючись за якийсь уламок, або тонути, що кому більше до смаку. Якщо ж Арабеллу та лорда Уейда взяли на корабель, то це, льки тому, що дон Мігель зразу відповідно оцінив своїх бранців. Він люб'язно прийняв їх у своїй каюті і чемно висловив бажання почути їх прізвища.

Лорд Джуліан, все ще під враженням від щойно пережитих подій, насилу примусив себе сказати, хто вони. Але у відповідь зажадав, щоб йому назвали, хто саме напав на «Ройял Мері» і захопив підданих англійського короля. Злість розпирала груди лордові. Він знав, що нічим не скомпрометував себе в цій незвичайній ситуації, в яку його так безжально кинула доля, але водночас, здається, не зробив і нічого героїчного. Власне, все це не мало б значення, — коли б не леді — свідок його сіренького поводження. І він твердо вирішив при нагоді виправити її думку про нього.

— Я дон Мігель д'Еспіноса, — почули вони насмішкувату відповідь. — Адмірал військово-морського флоту короля Іспанії.

Лорд Джуліан аж заціпенів від подиву. Якщо Іспанія зчинила такий галас через розбійницькі дії цього відступника — авантюриста капітана Блада, то що ж залишається відповісти Англії?

— Тоді, будьте ласкаві, скажіть мені, чому ви поводитеся, наче запеклий пірат? — запитав лорд і додав: — Я сподіваюсь, що ви розумієте, які мають бути наслідки і як суворо вам доведеться розплачуватись за сьогоднішні вчинки, за ту кров, яку ви так безглуздо пролили, а також за насильство над цією леді і мною?

— Я не вчинив над вами ніякого насильства, — відповів адмірал, посміхаючись, як тільки може посміхатись людина, у руках якої всі козирі. — Навпаки. Я врятував вам життя…

— Врятували нам життя?! — Лорду Джуліану аж дух забило і на якусь мить відібрало мову від такого нечуваного нахабства. — А що ви скажете про тих, що стали жертвами вашого нападу? Бог свідок, ви дорого за них заплатите.

Дон Мігель все ще посміхався.

— Можливо, — сказав він. — Усе можливо. А тимчасом ваше життя обійдеться дорого вам. Полковник Бішоп — людина з достатком, та й ви, мілорде, безсумнівно, теж багатенькі. Я подумаю і визначу суму вашого викупу.

— Ви все-таки підлий, кровожерливий, запеклий пірат, як я й передбачав! — спалахнув лорд Уейд. — І ви ще маєте нахабство називати себе адміралом військового флоту короля Іспанії! Побачимо, що скаже ваш король з цього приводу.

Посмішка на обличчі адмірала враз зникла. Гнів, що весь час розпирав душу пірата, нарешті знайшов вихід.

— Хіба ви не розумієте, — випалив він, — що я роблю з англійськими єретиками-собаками те саме, що вони роблять з іспанцями! Ви навіть богом прокляті, грабіжники, бандити! Я досить чесний, щоб діяти відкрито, від власного імені, а ви — ви підступні тварюки, нацьковуєте на нас своїх морганів, бладів, хагторпів і знімаєте з себе відповідальність за їх вчинки! Як той Пілат, ви

умиваєте руки! — І він злобно засміявся. — А зараз хай Іспанія буде Пілатом. Дозвольте їй зняти з себе відповідальність і перекласти її на мене, коли ваш посол з'явиться в Ескуріалі, щоб поскаржитись на піратські дії дона Мігеля д'Еспіноса.

— Капітан Блад, та й інші — не адмірали Англії! — вигукнув лорд Джуліан.

— Хіба? Я не певен цього. Звідки мені знати? Звідки знати про це Іспанії? Ви ж усі брехуни, англійські єретики!

— Сер! — аж захрипів від обурення лорд Уейд, і очі його спалахнули. За звичкою він ухопився за місце, де завжди висіла його шпага, але, зрозумівши марність цього жесту, знизав плечима і зневажливо усміхнувся. — Звичайно, — сказав він спокійно, — це схоже на вас, ображати беззбройну людину, вашого бранця. Це так відповідає всьому тому, що я бачив і чув відносно честі іспанців.

Кров ударила в обличчя адмірала, і він, почервонівши, замірився, щоб ударити Уейда, але стримався, — можливо, під впливом щойно почутих слів, — рвучко крутнувся і вийшов, нічого не сказавши.

Розділ XIX
ЗУСТРІЧ

Грюкнувши дверима, адмірал вийшов, а лорд Джуліан, обернувшись до Арабелли, вдоволено посміхнувся. Він був певен, що поводився достойно в її присутності і тішився від цієї думки, як дитина.

— А все ж останнє слово сказав я, — не стерпів він і труснув золотистими кучерями свого парика.

Міс Бішоп, що сиділа коло стола, пильно глянула на лорда. Вона не поділяла його піднесеного настрою.

— Невже справа в тому, хто сказав останнє слово? А от мені не йдуть з думки ті нещасні з «Ройял Мері». Більшість із них таки й справді вже сказали своє останнє слово. А в ім'я чого? Навіщо потоплено корабель і знищено понад два десятки людей? А скільки бідолах гине зараз у хвилях… Навіщо все це, питаю?

— Ви надто схвильовані, міс. Я…

— Схвильована?! — На устах у дівчини промайнула вимушена посмішка. — Запевняю вас, я спокійна. Я просто питаю вас, сер, навіщо іспанці зробили все це? Чого вони домагалися?

— Ви ж чули слова дон Мігеля! — Уейд нервово знизав плечима й додав: — Кровожерливість!

— Кровожерливість? — перепитала вкрай розгублена дівчина. — Хіба й таке ще є? Це ж дико, жахливо!

— Не заперечую, — погодився лорд. — Страшна річ.

— Я не можу збагнути цього. Три роки тому іспанці вчинили бандитський напад на Бріджтаун. Вони чинили такі звірства, що цьому зараз навіть важко повірити. Коли я пригадую все, що там творилося, то мені здається, що я бачила жахливий сон. Невже ці люди такі звірі?

— Люди? — здивовано перепитав лорд Джуліан. — Скажіть — іспанці, і я зразу ж погоджуся з вами. — Він, як англієць, можливо, міг бути й необ'єктивним, характеризуючи одвічних своїх ворогів, але в його словах звучала правда: саме так поводяться іспанці в Новому Світі. — Клянусь, що все це Може виправдати вчинки таких людей, як Блад. — Арабелла здригнулася від останніх слів лорда, наче від холоду, а потім сперлась ліктями на стіл і, обхопивши долонями обличчя, замовкла, пильно вдивляючись перед собою.

Розглядаючи дівчину, його світлість помітив, що вона змарніла й зблідла. Щоправда, підстав для цього було багато. Жодна жінка з тих, яких він досі знав, не змогла б виявити такої витримки. За весь час він не помітив у неї бодай найменших ознак страху. Ні, Арабелла здатна будь-кого зачарувати!

В каюту зайшов слуга-іспанець з чашкою шоколаду і коробкою перуанських ласощів на срібному підносі, які він поставив на столі перед леді.

— Адмірал просив не відмовити, — сказав він, вклонився і вийшов.

Заглиблена в свої роздуми, дивлячись кудись далеко-далеко, Арабелла Бішоп не звернула уваги ні на слугу, ні на ласощі. Тим часом лорд Джуліан походжав уздовж вузької і довгої каюти, що освітлювалася верхнім люком і великими квадратними вікнами з корми. Каюта була розкішно обставлена: на підлозі — дорогі східні килими, вздовж стіни — книжкові шафи, а різьблений горіховий буфет мало не ломився від срібла. На довгому, низенькому сундуці під одним з вікон лежала гітара, прикрашена стрічками. Лорд Джуліан узяв гітару, нервово вдарив по струнах і поклав її на місце.

Потім він повернувся до Арабелли і сказав:

— Мене прислали сюди, щоб знищити піратство. Але, побий мене грім, якщо я не схильний згодитися з французами, які, безумовно, мають рацію, коли прагнуть зберегти піратство для приборкання цих іспанських мерзотників.

Така недоброзичлива характеристика іспанців незабаром дістала практичне підтвердження… Але поки що дон Мігель ставився до полонених досить чемно й уважно. І це в свою чергу доводило справедливість слів Арабелли, що поки їх тримають для одержання викупу, боятися за життя в них немає ніяких підстав.

Арабеллу з служницею та лорда Уейда поселили в окремих каютах. Бранці могли вільно ходити на кораблі, адмірал навіть запросив їх обідати разом з ним. Проте дальші наміри його лишалися нерозгаданими, так само, як невідомо було, куди вони пливуть.

Спочатку «Мілагроса» у супроводі «Гідальго», що невідступно прямував слідом за нею, йшла на захід, потім, обігнувши мис Тібурон, повернула на південний захід. Вийшовши у відкрите море, звідки земля маячила ледве помітною хмаринкою на обрії, «Мілагроса» взяла курс на схід і… потрапила просто в обійми капітана Блада, що, як ми вже знаємо, прямував до Навітряної протоки. Це сталося на світанку другого дня. Марні розшуки свого ворога, на які дон Мігель витратив цілий рік, закінчилися раптом непередбаченою і вкрай несподіваною зустріччю. Такі вже стежки примхливої долі! Цього разу примхи її зайшли так далеко, що дон Мігель зустрів «Арабеллу» саме тоді, коли вона, відставши від інших кораблів своєї ескадри, опинилась у явно невигідному становищі. І дону Мігелю здалося, що нарешті щастя, яке весь час було на боці Блада, раптом посміхнулося йому, адміралові.

Міс Бішоп тільки що встала й вийшла, як і слід було сподіватись, у супроводі галантного джентльмена лорда Джуліана на шканці, щоб подихати свіжим повітрям. Вона одразу ж побачила перед собою великий червоний корабель, який колись мав назву «Сінко Льягас». Нахиливши вперед хмару білосніжних вітрил, корабель ішов їм назустріч. На грот-щоглі під подихом ранкового бризу тріпотів довгий вимпел із зображенням хреста св. Георга. Позолочені отвори для гармат у червоних бортах і золотавий вигнутий ніс корабля поблискували у промінні ранкового сонця. Арабелла; звичайно, не могла впізнати в ньому той самий «Сінко Льягас», який три роки тому їй уже доводилося бачити в нещасний для Барбадоса день. Для неї це був звичайний великий англійський корабель, який велично йшов до них. Дівчина відчула, як її проймає дрож: у ній раптом прокинулося почуття гордості за свою вітчизну, і вона навіть забула про небезпеку, що могла їй загрожувати, якщо між кораблями зав'яжеться бій.

Арабелла і лорд Джуліан вибігли на пів'ют і звідти захоплено спостерігали, як зближаються кораблі. Правда, лорд Джуліан не поділяв радості Арабелли. Вчора йому довелося пережити перший морський бій, і він відчував, що тих вражень йому вистачить надовго. Однак, як і раніше, я й тут підкреслюю, що зовсім не ставлю під сумнів хоробрість його світлості.

— Гляньте! — вигукнула Арабелла, показуючи на корабель.

І невимовно вражений лорд помітив, що в очах у неї заіскрились вогники. «Чи розуміє вона, що зараз буде?» майнула в нього думка.

Та Арабелла враз розвіяла його сумніви, вигукнувши:

— Це англійський корабель! Він підходить до нас! Готується до бою!

— Тоді поможи йому, боже! — похмуро буркнув лорд. — Його капітан либонь божевільний. Починати бій проти таких двох сильних кораблів, як ці?! На що він сподівається? Якщо вони потопили «Ройял Мері», то що вони зроблять з ним?! Подивіться на цього диявола дона Мігеля! Який він огидний у своєму злорадстві.

Адмірал метався по шканцях, де гарячково готувалися до бою. Помітивши полонених, він махнув рукою і з зловісним вогником в очах, потворний від злорадства, показав на англійський корабель. Потім збуджено прокричав щось іспанською мовою, але слова його були заглушені галасом на палубі.

Лорд і Арабелла підійшли до поручнів пів'юта і почали спостерігати метушню. Дон Мігель, мов навіжений, гасав по шканцях і, розмахуючи підзорною трубою, віддавав накази. Гармаші вже запалювали ґноти; частина матросів згортали вітрила, інші натягали над шкафутом міцну мотузяну сітку для захисту від падаючих уламків рангоута.

Тимчасом за сигналом дон Мігеля «Гідальго» висунувся наперед і, порівнявшись з «Мілагросою», рухався за півкабельтових з правого борту. З високого пів'юта лорду Джуліану і леді Бішоп добре було видно всю метушню на «Гідальго». Помітили вони, що й на борту англійського корабля лаштуються до бою: там теж згортають вітрила, залишивши їх тільки на бушприті та бізань-щоглі. Отак, мовчки, без виклику або обміну будь-якими сигналами, супротивники зближалися, ніби заздалегідь вирішили, що сутичка неминуча.

Згорнувши вітрила, «Арабелла» трохи уповільнила хід, але так само неухильно йшла на зближення і вже вступила в межі обстрілу дрібних гармат з іспанських кораблів. Іспанцям було вже добре видно метушню людей на баку і блиск мідних гармат. Піднявши запальники і нетерпеливо поглядаючи на адмірала, каноніри «Мілагроси» заходилися роздмухувати тліючі ґноти.

Проте дон Мігель тільки похитував головою.

— Терпіння! — стримував він команду. — Стріляти треба тільки напевне. Він іде просто в обійми власній загибелі, просто на нок-рею і до мотузка, який так давно його жде.

— Побий мене грім! — вигукнув лорд Джуліан. — Цей англієць, мабуть, неабиякий сміливець, якщо встряває в бій з такими нерівними силами. Але для командира обережність часом важить набагато більше, ніж хоробрість.

— Але хоробрість частенько розтрощує силу, — заперечила Арабелла.

Лорд глянув на неї і помітив, що вся вона непомірно збуджена, але без будь-яких ознак тривоги. Лорд Уейд уже не дивувався. Бо таки справді ця дівчина ніяк не схожа на тих жінок, з якими йому доводилося зустрічатися досі.

— А зараз, — сказав він, — дозвольте відвести вас униз.

— Звідси мені краще видно, — відмовилася вона і тихо додала: — Я молюся за цього англійця. Він справді хоробрий!

У думці лорд Джуліан кляв і сміливість і відвагу невідомого співвітчизника.

«Арабелла» йшла зараз курсом, лінія якого пролягала якраз між двома іспанськими кораблями. Лорд Джуліан, дивлячись на корабель, вигукнув:

— Він таки справді божевільний! Сам лізе смерті в зуби! Коли він опиниться між двома іспанцями, вони роздавлять його на тріски. Недивно, що цей чорношкірий іспанський телепень не стріляє. На його місці я зробив би так само.

Та ось адмірал підняв руку. Внизу на шкафуті засурмили, і канонір на баку випалив з двох своїх гармат. Пролунав залп, і лорд Джуліан побачив, як позаду англійського корабля і з лівого борту в нього знялося два каскади води. Майже одночасно з мідних гармат на носі «Арабелли» вихопилося два стовпи полум'я. Одне ядро спінило воду, обливши бризками дозорців на кормі, а друге, врізавшись у носову частину «Мілагроси», струсонуло весь корабель і розсипалося на дрібні осколки. У відповідь «Гідальго» пальнув по «Арабеллі» з своїх носових гармат, але навіть з такої близької відстані — якихось двісті-триста ярдів — жодне ядро не влучило в ціль.

Поки іспанці перезаряджали гармати, «Арабелла» підійшла трохи ближче і дала залп по «Мілагросі», перетворивши цього разу на уламки і бушприт. Втративши управління, іспанський корабель безпорадно відхилявся вліво. Дон Мігель брутально вилаявся. Різким поворотом стерна «Мілагросу» вдалося поставити на попередній курс, і знову вступили в бій її передні гармати. Однак іспанці взяли занадто високий приціл, і одне ядро, порвавши ванти, тільки дряпнуло грот-щоглу «Арабелли», а друге упало в воду. Коли ж, нарешті, дим пострілів розвіявся, виявилося, що англійський корабель ішов тим самим курсом, який, на думку лорда Джуліана, мав привести його до загибелі, і рухався вже майже між двома іспанськими кораблями.

Лорд Джуліан завмер, а міс Бішоп, цупко вчепившись за поручні, дихала швидко-швидко. Перед очима в неї майнуло спотворене люттю обличчя дона Мігеля і кілька перекривлених посмішкою облич гармашів.

Та ось «Арабелла» всім корпусом всунулася між ворожі кораблі. Дон Мігель щось різко крикнув сурмачеві, який, забравшись на ют, стояв коло адмірала. Сурмач уже приготувався дати сигнал, щоб стріляли з бортових гармат, але не встиг і піднести сурму до губів, як адмірал сіпнув його за руку. Тільки зараз дон Мігель, як досвідчений моряк, зрозумів, що він надто довго зволікав, і капітан Блад скористався з його неповороткості. Тепер спроба обстріляти «Арабеллу» призвела б до того, що «Мілагроса» і «Гідальго» обстрілювали б одне одного. Дон Мігель, хоч і з запізненням, наказав стерновим різко повернути вліво, щоб зайняти зручнішу позицію. Проте і цей наказ спізнився. «Арабелла», пропливаючи між іспанськими кораблями, наче вибухнула полум'ям: по «Мілагросі» і по «Гідальго» одночасно вдарили тридцять шість її бортових гармат.

Приголомшена ревом гармат, міс Бішоп від сильного поштовху корабля втратила рівновагу і була б упала, коли б не схопилася за лорда Джуліана, який, учепившись за поручні, ледве встояв сам. Палубу враз огорнула хмара їдкого диму, від якого люди на іспанському кораблі почали кашляти й задихатися. З шкафуту долинали крики відчаю, крута іспанська лайка, стогін та зойки поранених. «Мілагроса» ледве посувалася вперед: в її борту зяяли великі пробоїни, фок-щоглу було розтрощено, а в натягнутій над палубою сітці чорніли уламки рей. Ніс корабля було знівечено: одне з ядер розірвалося всередині носової каюти, перетворивши її на купу трісок.

Дон Мігель несамовито викрикував якісь накази, раз у раз тривожно вдивляючись у густу заслону порохового диму, що поволі повз до корми. Він силкувався побачити, яка доля спіткала «Гідальго».

Та ось у поріділій хмарі диму почали вимальовуватись обриси величезного червоного корабля. Контури його корпусу ставали дедалі різкішими. Щогли були оголені, і лише на бушприті ледве надимався парус.

Дон Мігель сподівався, що «Арабелла» піде своїм курсом, але вона під прикриттям диму розвернулась і швидко йшла на зближення з «Мілагросою». І ще до того, як очманілий від

несподіванки адмірал міг що-небудь второпати, почувся тріск дерева, скрегіт металу і брязкіт абордажних гаків, що немов щупальця вп'ялися в борти й палубу «Мілагроси».

Димова завіса за кормою нарешті прорвалась, і адмірал побачив, як «Гідальго», перехилившись на лівий борт, швидко йшов на дно. Ще кілька хвилин, і над кораблем зімкнуться хвилі. Охоплена панікою команда поспішала спустити на воду шлюпки.

Приголомшений цим страхітливим видовищем, дон Мігель ще не встиг перевести божевільного погляду з «Гідальго» на «Мілагросу», як на її палубу з несамовитим галасом і ревом вдерлися пірати капітана Блада. Ніколи ще впевненість у перемозі не змінювалася так блискавично розпачем, ніколи ще мисливець не перетворювався так швидко й несподівано на безпорадну жертву. А іспанці опинилися саме в такому становищі. Раптовий абордаж після бортового залпу «Арабелли» захопив їх зненацька, в хвилину найбільшої розгубленості. Кілька офіцерів дона Мігеля ще мужньо намагалися дати відсіч атакуючим, але іспанці, що ніколи не відзначалися хоробрістю в рукопашному бою, розгубилися остаточно, бо знали, з яким страшним противником доведеться битися. Групки іспанців не витримували шаленої навали піратів і, розсипаючись, відступали з шкафуту до корми й носової частини корабля. А поки тут, на верхній палубі, точився цей короткий бій, друга група корсарів увірвалась через головний люк на нижню палубу і захопила канонірів, які стояли біля своїх гармат.

Більша частина піратів під командою одноокого, оголеного до пояса велетня кинулась на ют, де, скам'янівши од відчаю і гніву, стояв дон Мігель д'Еспіноса. Трохи вище над ним, на пів'юті, за всім, що відбувалося унизу, стежили уважні очі Джуліана та Арабелли. У лорда ця різанина на тісній палубі викликала невимовне почуття жаху, а дівчина, хоч і намагалася бути спокійною й незворушною, не витримала кривавого кошмару, поточилась і на мить знепритомніла.

Невдовзі запеклий, але короткий бій скінчився. Якийсь корсар перерубав абордажною шаблею фал, і прапор Іспанії, стріпнувшись, сковзнув з верхівки грот-щогли. На цей час пірати вже цілком оволоділи кораблем, і обеззброєні іспанці, мов отара овець, збилися на верхній палубі.

Арабелла Бішоп, до якої швидко повернулося самовладання, широко відкрила очі і замалим не кинулась вперед. Але зусиллям волі вона стримала себе, і тільки щоки її вкрила смертельна блідість.

Обережно пробираючись серед трупів і уламків, по палубі легкою ходою йшов високий смаглявий чоловік. На голові в нього виблискував іспанський шолом. Груди й спина були захищені прикрашеною золотими арабесками кірасою з воронованої сталі, поверх якої на шнурі з пурпурового шовку звисали пістолети в срібній оправі. Спокійно і впевнено піднявшись по широкому трапу на ют, він зупинився перед іспанським адміралом і церемонно вклонився. До Арабелли і лорда Джуліана, що невідривно стежили за подіями, долинув дзвінкий, чистий голос людини, яка говорила бездоганною іспанською мовою. Почуті слова лише посилили те захоплення, з яким лорд Джуліан уже давно стежив за цим чоловіком.

— Нарешті ми таки зустрілися, дон Мігель, — мовив прибулий. — Сподіваюсь, ви задоволені. Хоч, може, і не про таку зустріч мріяли, але, як мені відомо, ви нетерпляче домагалися її.

Втративши здатність говорити, із спотвореним люттю обличчям, дон Мігель д'Еспіноса, ледве дихаючи, вислухав убивче іронізування чоловіка, в якому він вбачав винуватця всіх своїх нещасть. Видавивши з грудей якісь нечленороздільні звуки люті, адмірал потягся до шпаги, але вихопити її не встиг — його супротивник блискавично стиснув йому руку своїми залізними пальцями.

— Спокійно, дон Мігель! — сказав він твердим голосом. — Навіщо так безглуздо напрошуватись на жорстокі заходи, до яких ви неодмінно вдалися б, коли б стали переможцем.

Якусь мить вони мовчки дивилися один на одного.

— Що ви збираєтеся зробити зі мною? — спитав нарешті іспанець хриплим голосом.

Капітан Блад знизав плечима, і по його рішуче стиснутих устах перебігла ледве помітна посмішка.

— Все, чого я хотів, уже зроблено. В усьому винні ви самі. Маєте те, чого шукали. — З цими словами він повернувся і, вказуючи на шлюпки, які корсари пускали з талей, сказав: — Ви з своїми людьми можете взяти ці шлюпки, а корабель ми пустимо на дно. Он там береги острова Гаїті, ви дістанетесь туди без особливих труднощів.

А тимчасом послухайте мене, сер, і не ганяйтеся за мною. Думаю, що я приношу вам тільки нещастя. Повертайтесь додому, дон Мігель, в Іспанію, і займіться там чим-небудь таким, у чому ви розбираєтесь краще, ніж у морській справі. Переможений адмірал якийсь час із ненавистю дивився на Блада, потім, хитаючись, мов п'яний, мовчки спустився по трапу, побрязкуючи нікому не потрібною шпагою. Переможець, не подбавши навіть про те, щоб обеззброїти адмірала, провів його доглядом, а потім відвернувся і побачив на пів'юті лорда Джуліана з Арабеллою. Якби думки лорда не були поглинуті чимсь іншим, він неодмінно помітив би, як одразу змінилась хода цього сміливця і як зблідло його засмагле обличчя. На якусь мить Блад затримався, пильно розглядаючи своїх співвітчизників, потім швидко піднявся по трапу. Лорд Джуліан ступив йому назустріч.

— Невже ви, сер, відпустите на волю цього іспанського мерзотника? — вигукнув лорд.

Джентльмен у стальній кірасі, здається, тільки зараз помітив його світлість.

— А яке вам діло до цього, і хто, власне, ви такий, чорт забирай? — запитав він з помітним ірландським акцентом.

Його світлість вирішив, що йому слід одразу ж поправити цього нечемного пірата, який не виявляв належної поваги до лорда.

— Я лорд Джуліан Уейд! — відрекомендувався він з помітним притиском.

Та слова ці, як видно, не справили належного враження на пірата.

— Та невже — лорд? Тоді, будьте ласкаві, поясніть мені, що загнало вас на цей корабель?

Лорд Джуліан, насилу стримуючись, почав стисло пояснювати, як усе трапилось.

— Він захопив вас у полон? Вас і міс Бішоп?

— Ви знайомі з міс Бішоп? — вигукнув лорд, зовсім спантеличений.

Проте невихований капітан, не звертаючи уваги на слова лорда, пройшов повз нього і низько вклонився леді, яка не тільки не відповіла на привітання, але й усім своїм поглядом виявила зневагу. Тоді капітан Блад повернувся до лорда Джуліана і, спохмурнівши, відповів на його запитання:

— Так, колись я мав таку честь! Однак у міс Бішоп дуже коротка пам'ять.

Його губи скривилися в гірку посмішку, а в ясних блакитних очах, що гостро дивилися з-під чорних брів, з'явився вираз пекучого болю, і все це якось дивно поєднувалося з іронією, що прозвучала в його словах. Міс Бішоп, відчувши тільки іронію, спалахнула від гніву:

— Серед моїх знайомих немає ні розбійників, ні піратів, капітане Блад! — відрубала вона, а його світлість замалим не підскочив від несподіванки.

— Капітан Блад! — вигукнув він. — Ви капітан Блад?

— Ну, а хто ж іще, по-вашому?

Блад запитував стомлено, байдуже, бо думав він зовсім про інше. «Серед моїх знайомих немає ні розбійників, ні піратів!» Ця жорстока фраза стоголосою луною віддавалася в його мозку.

Та лорд Джуліан не міг допустити, щоб на нього не звертали уваги. Однією рукою він схопив Блада за рукав, а другою вказав на дона Мігеля, що, ввібравши голову, в плечі, спускався з палуби.

— Ви, капітане, справді не збираєтесь повісити цього мерзотника?

— А чому я маю вішати його?

— Тому, що він заклятий пірат, і я можу довести це.

— Он як! — не втерпів Блад, і лорд Джуліан здивувався, побачивши, як раптом спохмурніло обличчя і згасли очі капітана Блада. — Я сам запеклий пірат, а тому поблажливий до людей мого сорту. Хай дон Мігель гуляє собі на волі.

Лорд Джуліан аж задихнувся від обурення.

— І це після всього, що він накоїв? Після того, як він потопив «Ройял Мері»? Після того, як він так жорстоко повівся зо мною… з нами? — невгавав він.

— Я не перебуваю на службі Англії чи будь-якої іншої держави, сер. Мене не обходить те, що ганьбить її прапор.

Його світлість аж відсахнувся від того пекучого погляду, яким окинув його капітан Блад. Але гнів ірландця згас так само швидко, як і спалахнув, і вже стриманіше він додав:

— Буду вдячний, якщо ви проведете міс Бішоп на мій корабель. Прошу поквапитись — це корито ми зараз затопимо.

Він поволі повернувся, щоб піти, але лорд Джуліан затримав його і, приглушивши в собі почуття обурення, холодно процідив:

— Капітане Блад, ви остаточно розчарували мене. Я думав, що ви досягнете блискучої кар'єри!

— Забирайтесь під три чорти! — кинув Блад і, повернувшись на каблуках, пішов геть.

Розділ XX
«РОЗБІЙНИК І ПІРАТ»

На пів'юті, в золотистому сяйві великого кормового ліхтаря, де яскраво горіли три лампи, самотньо походжав капітан Блад. Довкола панувала тиша. Від ранкової битви не лишилося й сліду, палуби були начисто вимиті швабрами, і скрізь встановився заведений порядок. Групка моряків, присівши навпочіпки навколо головного люка, сонно наспівувала якусь мирну мелодію. Спокійна краса тропічної ночі, мабуть, пом'якшила їхні очерствілі серця. Зараз ці люди, несучи вахту на лівому борту, чекали, що ось-ось проб'є вісім склянок.

Капітан Блад не чув тієї пісні, він взагалі не чув нічого, крім луни від жорстоких слів.

Розбійник і пірат!

Як це не дивно, але ми, люди, маючи про деякі речі тверду і непохитну думку, раптом жахаємось, коли пересвідчимося, що ця наша думка абсолютно відповідає дійсності.

Коли три роки тому на Тортузі Блада тільки умовляли стати на шлях шукача пригод, він ще тоді знав, якої думки буде про нього Арабелла Бішоп, якщо він погодиться. Тільки тверда віра в те, що вона для нього втрачена назавжди, остаточно очерствила його душу і штовхнула на шлях авантюризму.

Блад не допускав навіть думки, що вони коли-небудь знову зустрінуться. Він був певен, що вони розлучилися назавжди. Однак, незважаючи на тверде переконання в тому, що його муки не могли викликати в дівчини навіть якогось натяку на жалість, він все ж весь час беріг у своєму серці її дорогий образ, хоч це й завдавало йому душевного болю. Думки про неї допомагали йому стримувати не тільки себе, але й тих, хто йшов за ним. Ніколи ще~за всю історію корсарства пірати не знали такої суворої дисципліни і ніколи ще ними не керувала така залізна рука. Тим, хто плавав з капітаном Бладом, рішуче заборонялися звичайні для піратів грабунки та насильства, а в угодах, які він укладав, спеціальним пунктом зазначалося, що в усьому вони беззастережно підкорятимуться своєму капітанові. І оскільки в походах йому завжди щастило, то він зумів запровадити нечувану досі серед корсарів дисципліну. А тимчасом як кепкували б з нього пірати, коли б він сказав їм, що все Це робилося з поваги до дівчини, в яку він так сентиментально закохався! І що було б, якби вони, довідались, що дівчина ця з презирством кинула йому: «Серед моїх знайомих немає ні розбійників, ні піратів!»

Розбійник і пірат!

Якими немилосердо зневажливими були ці слова, як вони стискали серце, пекли душу, свердлили мозок!

Оскільки Блад був поганим психологом, він зовсім не розбирався в порухах жіночого серця, і тому навіть не задумався над тим, чому дівчина так образила його при зустрічі, чому вона була такою роздратованою. Він не міг та й не хотів розбиратися в цих, здавалося б, природних питаннях. Інакше йому довелося б зробити висновок, що коли замість належної йому подяки за звільнення її з полону, вона кинула йому в лице зневагу, то це сталося виключно через те, що дівчина сама була чимсь ображена і ображена раніше, ніж потрібна була б подяка, і що образа ця була пов'язана з його діями за останній час. Коли б він подумав про все це, то неодмінно світлий промінь розітнув би темряву, що нависла над ним, і розвіяв би відчай, який охопив його. Хіба могло б так трапитись, якби він був байдужий їй, якби дії його не бентежили в якійсь мірі її

дівочої душі? Блад тоді зрозумів би, що тільки сильне почуття образи, а може й горе, причиною якого був він, викликали в її серці таку бурю.

Але не так мислив капітан Блад. Навіть більше того: в ту ніч він взагалі ні про що не думав. У його душі точилася боротьба між почуттям святого кохання, що всі ці роки зігрівало йому серце, і нападом нестримної ненависті, яку дівчина розбуркала в ньому зараз. Крайності сходяться і часто так зливаються, що їх важко розрізнити. А цього вечора кохання й ненависть сплелися в душі капітана в суцільний клубок незбагненної пристрасті.

Розбійник і пірат!

Ось за кого має вона його без будь-яких застережень, забувши, що його засудили так жорстоко й несправедливо. Арабелла нічого не знала про те безвихідне становище, в якому він опинився після втечі з острова Барбадос, і не цікавилась обставинами, через які він став авантюристом. Що їй до того, що він — пірат, поводився як джентльмен! У неї в серці не знайшлося й крихти співчуття до людини, яку вона колись поважала. Так, ні жалю, ні співчуття. Двома словами дівчина винесла йому остаточний вирок. У її очах він був лише розбійником і піратом. А хто ж тоді вона? Хто ті люди, в яких у серці немає ні жалю, ні співчуття?

Марно звертався Блад за порадою до зірок.

Добре ж! Якщо вона назвала його розбійником і піратом, то він доведе, що вона не помилилася. Відтепер він стане справжнім розбійником і піратом, буде таким самим жорстоким і немилосердним, як і всі пірати. Він приборкає в собі всяку сентиментальність, покладе край цій смішній боротьбі з самим собою, він не бажає більше залишатись водночас у двох світах — бути піратом і джентльменом. Вона ясно вказала, у якому світі його місце. Зараз він підтвердить, що вона не помилилась. Дівчина у нього на кораблі, в його владі, і він зробить з нею все, що захоче.

Блад схилився на поручні і, дивлячись униз на фосфоричні відблиски хвиль, тихо і зловісно засміявся. Але раптом обірвав свій сміх і здригнувся; замість сміху з горла вирвалося щось схоже на ридання. Схопившись рукою за, голову, Блад відчув на скронях холодні краплини поту.

Тим часом Джуліан, який знав жіночу половину роду людського набагато краще, ніж капітан Блад, теж був зайнятий у ту ніч розгадуванням дивної загадки, над якою марно бився ватажок корсарів. Є підстави підозрівати, що зайнятися цим його світлість спонукало неусвідомлене почуття ревнощів. Поведінка міс Бішоп у час випробувань, через які їм випало пройти, змусила його нарешті визнати, що хоч дівчина й не має природженої грації, все ж вона може бути чарівною. Лорда Джуліана дуже цікавили колишні стосунки Арабелли з капітаном Бладом, і в його душу закрадався якийсь неспокій, що вперто підштовхував його тієї ночі якнайскоріше розібратися в цьому питанні.

Безбарвні, сонні очі його світлості, треба відзначити, могли помічати те, чого не бачили інші, а його розум не був позбавлений гостроти.

Лорд Уейд кляв себе за те, що досі не помічав дечого або принаймні не придивлявся до всього уважніше. Зараз він силкувався пов'язати бачене раніш із новішими спостереженнями останнього дня. Він, наприклад, помітив, що корабель капітана Блада носить ім'я міс Бішоп. Помітив він і незвичайні подробиці зустрічі капітана Блада з Арабеллою, і ті зміни, що сталися в кожному з них після цієї зустрічі.

Леді була дуже нечемною з капітаном Бладом. Обійтися так з людиною, яка врятувала її, було досить таки нерозумно, а його світлість не вважав Арабеллу дурною. І все-таки, незважаючи на її грубість, незважаючи на те, що вона була племінницею заклятого ворога Блада, і до неї і до лорда Джуліана команда виявляла неабияку увагу. Кожному з них відвели окрему каюту, розмістили їхні речі, влаштували служницю міс Бішоп. Як леді, так і лордові надавалося право вільного пересування по всьому кораблі; обідали вони за одним столом із шкіпером Пітом

та лейтенантом Волверстоном, які ставилися до них аж надто чемно. І разом з тим було ясно, що сам Блад навмисне уникає зустрічі з ними.

Лорд Джуліан, не припиняючи спостережень, дбайливо зводив докупи все помічене досі. Не зробивши остаточного висновку, вія вирішив за обідом добути додаткові відомості від самої міс Бішоп. Для цього слід було почекати, поки підуть Піт і Волверстон. Лордові не довелося довго чекати додаткових відомостей. Ледве Піт підвівся з-за столу, щоб іти слідом за Волверстоном, як міс Бішоп затримала його запитанням:

— Містер Піт, — звернулась вона до нього, — чи не були ви часом серед тих, хто втік з Барбадоса разом з капітаном Бладом?

— Так, міс. Я теж був одним із невільників вашого дядька.

— А потім ви весь час плавали з капітаном Бладом?

— Я його незмінний штурман, міс!

Дівчина кивнула головою. Вона говорила дуже стримано, проте його світлість помітив незвичайну блідість її обличчя, хоча, враховуючи все те, що їй довелося недавно пережити, в цьому й не було нічого дивного.

— А чи плавали ви коли-небудь з французом на ім'я Каузак?

— Каузак? — Піт не стримався й засміявся, бо це ім'я збудило в нього смішні спогади. — Та-ак. Він був з нами в Маракайбо.

— А ви знали ще одного француза, якого звали Левасер? — допитувалась дівчина, і лорда вразило, що вона запам'ятала їх імена.

— Аякже. Каузак був лейтенантом на кораблі Левасера, поки той не помер.

— Поки хто не помер?

— Левасер, звісно. Його вбито два роки тому на одному з Віргінських островів.

Запала коротенька пауза. Потім міс Бішоп заговорила ще спокійніше:

— Хто ж його вбив?

Піт охоче відповідав, бо не бачив причини замовчувати що-небудь, але такий ретельний допит почав його інтригувати.

— Його вбив капітан Блад.

— Завіщо?

Піт завагався. Історія з Левасером була не для дівочого слуху.

— Вони посварилися, — коротко відповів він.

— І ця суперечка виникла через жінку? — невблаганно витягала з хлопця відомості Арабелла.

— Можна сказати, що так…

— А як звали цю жінку?

Піт здивовано звів брови, але все ж таки відповів:

— Міс д'Ожерон, дочка губернатора Тортуги. Вона втекла з цим пройдисвітом Левасером, а… а Пітер вирвав її з його брудних лап. Це був страшенний мерзотник, міс, і він дістав від Блада по заслузі.

— Розумію. І… і все ж капітан Блад не одружився з дівчиною?

— Поки що ні,— усміхнувся Піт. Він добре знав усю безпідставність тортузьких пліток, у яких мадемуазель д'Ожерон називали майбутньою дружиною капітана Блада.

Міс Бішоп мовчки кивнула головою, і Джеремі Піт, зрадівши, що допит скінчено, повернувся, щоб іти. Однак, затримавшись на хвилинку в дверях, він не стерпів і поділився новиною

— Може, вам приємно буде дізнатися, що капітан Блад заради вас змінив курс корабля. Він має намір висадити обох вас на Ямайці, і якнайближче до Порт-Ройяла. Ми вже повернули і, якщо вітер не зміниться, ви незабаром будете дома.

— Дуже вдячні капітанові,— процідив його світлість, помітивши, що Арабелла не дуже поспішає з відповіддю. Вона сиділа, нахмурившись, і дивилася кудись перед собою.

— Так… вам легко говорити, — озвався Піт. — Капітан іде на риск. Не кожен зважився б рискувати на його місці, але його вже не переробиш.

Піт вийшов, лишивши лорда Джуліана з його власними роздумами, і його світлість ще з більшою тривогою почав вивчати своїми безбарвними, сонними очима зосереджене обличчя Арабелли. Нараз міс Бішоп перевела погляд на нього і промовила:

— Ваш Каузак, мабуть, правду казав.

— Я помітив, що ви перевіряли це, — сказав лорд Джуліан. — І не доберу, навіщо воно вам.

Не дочекавшись відповіді, він знову почав мовчки стежити за нею, перебираючи пальцями кучері золотистого парика, що обрамляв його обличчя.

А міс Бішоп, похмура й замислена, сиділа коло стола і, здавалося, уважно розглядала чудове іспанське мереживо, яким була обшита скатертина. Нарешті лорд Джуліан порушив тишу.

— Цей чоловік просто дивує мене, — почав він тихим, кволим голосом, який, мабуть, ніколи не мінявся в тоні. — Змінити курс заради нас?! Просто загадка! Який риск — увійти у води Ямайки, і знову-таки заради нас. Ні, цей чоловік надзвичайно дивує мене!

Арабелла звела свої задумані очі на лорда. Увесь її вигляд свідчив, що вона чимсь заклопотана. Потім, як йому здалося, губи її якось дивно, майже зневажливо скривилися, і ніжними пальчиками вона почала вистукувати по столу.

— А мене дивує зовсім інше: як це так, що він не збирається взяти за нас доброго викупу, — промовила вона.

— Хоч ви й заслужили цього!

— Он як! А чому, цікаво знати?

— Тому, що ви образили його.

— Я звикла називати речі їх власними іменами.

— Звикли? Побий мене грім, але я не вихвалявся б цим! Це свідчить або про крайню молодість, або про велику дурість. — Як бачите, його світлість добре засвоїв уроки свого високого родича лорда Сендерленда. Помовчавши, він додав: — Ви ж знаєте, що в даному разі це вияв невдячності.

Щоки дівчини почервоніли.

— Ваша світлість, я бачу, що ви незадоволені моєю поведінкою… Шкода, звичайно. Проте я сподіваюсь, що це незадоволення породжене життєвим досвідом, а от я і досі не знала, що невдячність властива виключно молодим і дурним.

— Що ви, міс, я говорив зовсім не те. Якби ви були вислухали мене уважніше, то не вийшло б такого непорозуміння. Не завжди ж говорять про все те, що думають. Невдячність, звісно, властива людині, але виявляти її — значить легковажити.

— Я… я не розумію вас, — і Арабелла знову нахмурилась. — До кого і в чому я була невдячною?

— До кого? До капітана Блада. Хіба він не прийшов і не врятував нас з полону?

— Прийшов? — крижаним голосом перепитала вона. — Хіба він знав, що ми на «Мілагросі»?

Його світлість почав виявляти ледве помітне роздратування.

— Знав він чи не знав, але ви, власне кажучи, добре розумієте, що саме він врятував нас, — докорив він. — Ви хоч і живете в цій варварській частині світу, а й досі не знаєте того, що добре відомо в Англії: капітан Блад по суті воює лише з Іспанією. Назвати його розбійником і піратом, як це зробили ви, значить вчинити необдумано й необережно.

— Необережно? — з презирством перепитала Арабелла, — А чому мені треба бути обережною?

— Бачу, що ви цього не хочете зрозуміти. Але тоді подумайте хоч про елементарне почуття вдячності. Мушу чесно признатись, міс Бішоп, що на місці Блада я не зміг би бути таким ангелом. Щоб мені луснути, не зміг би! Ви тільки уявіть собі, скільки лиха він зазнав від своїх співвітчизників, і тоді ви, так само, як і я, дивуватиметеся, що він ще здатний розрізняти англійців від іспанців. Бути проданим у рабство! Брр! — І його світлість здригнувся. — І кому? Запеклому колоніальному плантатору! — На цих словах він затнувся. — Даруйте мені, міс…

Презирство Арабелли почало переростати в злість.

— Зопалу ви надто далеко заїхали, захищаючи цього… морського розбійника!

Лорд Джуліан знову звів на неї свої безбарвні очі, потім, трохи примружившись і схиливши голову, лагідно запитав:

— Мені хотілося б знати, за що ви його так ненавидите?

Помітивши, як Арабелла почервоніла і як у її очах спалахнув гнів, його світлість вирішив, що розгнівив дівчину. Але вибуху не сталося; вона опанувала себе.

— Ненавиджу, кажете? Яка недоречна думка, лорде! Я його просто не помічаю.

— А даремно. Вам слід було б помітити його, міс. — Його світлість говорив зараз одверто і саме те, що думав. — Він заслуговує на це. Людина, яка змогла з таким блиском розгромити іспанського адмірала, була б дуже цінною для нашого флоту. Він недаремно служив під командою де-Рітера. Рітер був великий флотоводець, і будь я проклятий, коли учень не гідний свого достойного вчителя. Я не певен, чи знайдеться у військово-морському флоті Англії ще хтось такий, хто б зрівнявся з ним! Уявіть тільки! Навмисне врізатись між двох іспанських кораблів на відстані прямого пострілу і таким чином змішати їм усі карти! Такий маневр потребує сміливості, вміння й винахідливості. Він обдурив не тільки мене, сухопутного пацюка. Іспанський адмірал, і той розгадав його намір занадто пізно, коли вже капітан Блад остаточно притис його до стіни. Велика людина, міс Бішоп! Таку людину не можна не помічати!

Не стримавшись, Арабелла Бішоп зауважила з ноткою помітного сарказму.

— Тоді використайте свій вплив на лорда Сендерленда, і нехай той порадить королю взяти Блада на королівську службу.

Його світлість привітно посміхнувся:

— А це вже зроблено. У мене в кишені його офіцерський патент. — І, на превеликий подив дівчини, Уейд коротко виклав мету своєї подорожі.

Після цього, лишивши Арабеллу на самоті з своїми думками, лорд Джуліан подався на розшуки капітана Блада. Так він і не розгадав колишніх відносин між Арабеллою і цим дивним піратом. Коли б дівчина була хоч трохи прихильнішою до капітана Блада, лорд відчув би себе щасливішим.

Він знайшов капітана на квартердеку.[61] Капітан був змучений своєю боротьбою з дияволом, хоч його світлість і не підозрівав про існування в ньому такого внутрішнього конфлікту. Блад нервово походжав по палубі. Лорд Джуліан з властивою йому фамільярністю взяв капітана під руку і пішов поряд з ним.

— У чому справа? — сердито запитав Блад, у якого був препоганий настрій.

— Я хотів би, сер, щоб ми стали друзями, — вкрадливо сказав лорд.

— Який прояв люб'язності з вашого боку!

Лорд Джуліан удав, що не помітив одвертої іронії.

— Дивно, що доля ось у такий спосіб звела нас. Адже я спеціально приїхав у Вест-Індію, щоб зустрітися з вами.

— Ви не перші, кому це вдається, — глузливо відповів Блад, — але інші переважно були іспанцями, і їм не щастило так, як вам.

— Ви не зрозуміли мене, — заперечив лорд Джуліан і почав розповідати про себе та про свою високу місію.

Коли він скінчив, капітан Блад, все ще під впливом щойно почутого, вивільнив свою руку і, випроставшись, сказав:

— На цьому кораблі ви мій гість, а від колишніх днів у мене ще збереглися деякі залишки пристойного поводження з гостями, хоч мене й можна вважати розбійником і піратом. Я не скажу своєї думки ні про вас, хоч ви й звернулися до мене з таким дорученням, ні про лорда Сендерленда, вашого родича, який має нахабство посилати вас із такою пропозицією. Немає нічого дивного в тому, що один із міністрів Якова Стюарта вважає за можливе підкупити людину хабарами і спокусити її на зраду тих, що їй довірились. — З цими словами капітан Блад махнув рукою до шкафуту, звідки долинала журлива пісня корсарів.

— От ви знову не зрозуміли мене, — спалахнув лорд Джуліан. — Хіба ж ми закликаємо до зради?! Ваших людей теж візьмуть на королівську службу.

— І ви сподіваєтесь, що вони полюватимуть разом зі мною на своїх товаришів з «берегового братства»? Клянусь, лорде Джуліан, що ви самі нічогісінько не розумієте! Невже в Англії не лишилося й крихти людської честі? Та не тільки в цьому річ. Як вам могло спасти на думку, що я здатний узяти офіцерський патент від короля Якова? Я навіть не хочу бруднити руки вашим патентом, хоч це й руки розбійника й пірата. Ви ж чули сьогодні, як міс Бішоп назвала мене розбійником і піратом — людиною, гідною презирства, покидьком суспільства. А хто мене зробив таким? Хто зробив мене цим розбійником і піратом?

— Коли б ви були бунтівником… — почав лорд.

— Ви мусите знати, — перебив його Блад, — що я не був бунтівником. Я зовсім не брав участі в повстанні. Навіть і не збирався. Якби це було так, або коли б судді помилилися, то я міг би простити все. Але ж судді навіть і не збиралися маскувати свою підлу комедію. Мене засудили тільки за мою «власну провину» ні більш, ні менш. Той кровожерливий вампір Джефрейс — будь він сто разів проклятий! — ухвалив мені смертний вирок, а його вельмишановний господар Яків Стюарт потім змилосердився і перетворив мене на раба. І за що? За те, що я, далекий на той час від будь-яких переконань та політики, з почуття звичайного милосердя, намагався полегшити муки іншого, перев'язував рани людині, яку потім судили за зраду. Оце і весь мій злочин. Ви можете знайти усе це в документах і пересвідчитися самі, за що мене продали в рабство. За законом, встановленим Яковом Стюартом. Я сподіваюся, що ви тепер зрозумієте, які закони панують в Англії, а от чи бачили ви, ваша світлість, хоча б у сні, що таке рабство?

Сказавши це, Блад раптом осадив свій запал і на якусь хвилину замовк, а помовчавши, втомлено і невесело засміявся: — Ну, досить! Скипів через якісь там дурниці. Годі, а то може здатися, ніби я намагаюся захищатись, тимчасом, як усі знають, що це не в моїй звичці. Вельми вдячний вам, лорде Джуліан, за ваші добрі наміри. Думаю, що ви зрозумієте мене. По вас бачу, що зрозумієте.

Лорд Джуліан стояв, мов укопаний. Його глибоко вразили слова капітана Блада і та неприборкана пристрасть, з якою він говорив. Кількома чіткими стислими фразами він виклав і причини своєї ненависті, і мотиви на свій захист та виправдання. Глянувши на розумне, вольове обличчя капітана, яке від збудження аж палало у сяйві великого ліхтаря, Уейд знітився і, важко зітхнувши;— мовив:

— Шкода! Побий мене грім, шкода! — І, під впливом раптового напливу хороших почуттів, він простягнув Бладу руку. — Сподіваюся, що між нами не може бути ніяких образ та ворожнечі.

— Ні, мілорд! Я ж… розбійник і пірат. — Блад гірко засміявся і, не помічаючи запропонованої руки, пішов геть.

Лорд Джуліан якусь мить постояв, дивлячись, як вздовж гакаборту посувається висока постать, потім якось пригнічено опустив руку і попрямував у каюту.

У дверях коридору його світлість замалим не наскочив на Арабеллу Бішоп, яка йшла попереду. Надто заклопотаний думками про капітана Блада, Уейд мовчки пішов за нею, не цікавлячись, куди вона ходила.

В каюті він стомлено впав у крісло і всупереч своїй звичайній стриманості вигукнув:

— Будь я проклятий, якщо коли-небудь зустрічав людину, яка б мені так сподобалась! І в той же час із ним нічого не можна зробити.

— Так, я чула все, — ледве чутним голосом призналася бліда, як смерть, Арабелла. Говорячи, вона навіть не поворухнулась.

Уейд здивовано глянув на неї і замовк, задумливо розглядаючи дівчину. Нарешті він вимовив:

— Я ось про що думаю… Чи не через вас бува все це лихо з капітаном? Ваші слова дуже мучать його. Він тільки — й знає, що твердить їх. Відмовився піти на службу до короля і навіть не потис моєї руки. І що поробиш з таким чоловіком! Досі йому щастило, та закінчить він на нок-реї. А зараз цей дон Кіхот заради нас наражається на смертельну небезпеку.

— Як це? — збентежившись, поцікавилась дівчина.

— Як, питаєте? Хіба ви забули, що він іде на Ямайку, де розташувався штаб англійського флоту? Правда, цим флотом командує ваш дядечко…

Арабелла аж подалась наперед від напруження і жестом зупинила лорда. Той помітив, що дихання її стало частішим і поривчастим, а широко розкриті очі перелякано дивляться на нього:

— Це йому не допоможе! — вигукнула вона. — Навіть не думайте про це. Для Блада мій дядько — найзапекліший ворог у всьому світі. Він черствий, мстивий нелюд — він нічого не прощає. Я певна, що лише надія схопити й повісити капітана Блада примусила його залишити свої плантації на Барбадосі і погодитись стати губернатором Ямайки. Капітан Блад, звісно, цього не знає… — Арабелла замовкла і безпорадно розвела руками.

— Не думаю, щоб становище змінилося, якби навіть Блад і знав про це, — сумно зауважив лорд. — До того, хто зміг простити такого запеклого ворога, як дон Мігель, і відкинув усі мої умовляння, із звичайною міркою не підійдеш. Він лицар до ідіотизму. „

— І все ж це не завадило йому протягом трьох років бути тим, ким він був, і робити те, що він робив. — У голосі дівчини цього разу забринів сум, без будь-якого натяку на презирство.

Лорд Джуліан, який, по-моєму, був схильний до моралізування, зітхнувши, підсумував:

— Життя — занадто складна штука.

Розділ XXI
НА СЛУЖБІ У КОРОЛЯ ЯКОВА

Наступного дня, ледь зажеврів горизонт, Арабеллу Бішоп розбудили пронизливі звуки ріжка і настирливе калатання суднового дзвону. Остаточно прогнавши сон, вона відкрила очі і байдуже подивилась на спінену зеленаву воду, що стрімко бігла повз позолочений ілюмінатор. Поволі до її свідомості долинув шум, схожий на метушню: з кают-компанії, якраз над її ліжком, доносився тупіт ніг, хрипкі вигуки і стукіт важких предметів. Відчувши, що шум цей не схожий на звичайну роботу команди. Арабелла, охоплена тривожним передчуттям, підвелася й розбудила свою служницю.

Тим часом у каюті з правого борту, сполоханий цим самим гамором, гарячково одягався лорд Джуліан. Вибігши на палубу, він здивовано поглянув на гору вітрил над собою. Їх підняли, щоб піймати ранковий бриз. А попереду, праворуч і ліворуч розлягалася неозора гладінь океану, що,

переливаючись сліпучими блискітками, купалася в золоті сонця, палаючий диск якого ще тільки наполовину вийшов із-за обрію.

На шкафуті, де звечора було так тихо й мирно, нервозно метушилося чоловік із шістдесят. Біля поручнів пів'юта, над самою головою в лорда Джуліана, капітан Блад палко сперечався з однооким розхристаним велетнем Волверстоном, голова якого була пов'язана червоною ситцьовою хусткою.

Ледве показався його світлість, як вони одразу ж замовкли, і капітан Блад, повернувшись, привітався з лордом.

— Доброго ранку, сер! — сказав він:— Я допустився непоправної помилки. Мені не слід було так близько підходити до Ямайки вночі. Але я хотів якнайскоріше висадити вас. Підніміться-но сюди, сер, і я вам дещо покажу.

Нічого не розуміючи, лорд Джуліан піднявся по трапу. Зупинившись біля капітана, він глянув на корму, куди кивнув Блад, і аж скрикнув від подиву. Там, не більше як за три милі на захід від них, ясно-зеленою смугою тягнулася земля. А милі за дві з боку відкритого океану йшли три великих білі кораблі.

— Вони без вимпелів, але, безумовно, це частина ямайської ескадри, — спокійно сказав капітан Блад. — Ми зустрілися з ними на світанку; вони повернули і з того часу не припиняють погоні. А тимчасом «Арабелла» вже чотири місяці у плаванні, дно її дуже обросло, і ми не можемо розвинути необхідної швидкості.

Волверстон, заклавши свої великі руки за широкий шкіряний пояс, з височини свого велетенського зросту насмішкувато глянув на лорда Джуліана, хоч той теж був досить високий.

— Схоже на те, що вам, ваша світлість, доведеться ще раз побувати в морському бою, доки ми не покінчимо з цими кораблями, — сказав велетень.

— Власне, з цього приводу зараз ми й сперечалися, — пояснив Блад. — Я вважаю, що ми не можемо починати бій за таких обставин.

. — Біс із ними, з обставинами! — вигукнув Волверстон, вперто випнувши свою масивну щелепу. — Для нас такі обставини не первина. В Маракайбо було набагато гірше, однак ми ж не тільки перемогли, але й захопили три кораблі. А вчора, коли ми розпочали бій з доном Мігелем, хіба було не гірше?

— Так, але ж то були іспанці.

— А ці хіба кращі? Невже ти боїшся цього незграбного барбадоського бабака? Що тебе мучить, Пітер? Раніш я ніколи не бачив тебе таким.

В цей час десь позаду гримнув гарматний постріл.

— Це сигнал, щоб ми лягли у дрейф, — мовив Блад все тим самим байдужим голосом і тяжко зітхнув.

Волверстон не витримав:

— Та я краще погоджуся зустрітися з полковником Бішопом у пеклі, аніж лягти в дрейф за його наказом! — загорлав він, люто плюнувши на палубу.

Тут у розмову втрутився його світлість.

— О, насмілюсь зауважити, що нам нічого боятися полковника Бішопа, враховуючи вашу послугу його племінниці та мені…

Волверстон, хрипко засміявшись, перебив лорда Джуліана.

— Не гарячкуйте, пане! — вигукнув він глузливо. — Ви не знаєте полковника Бішопа. Ні заради племінниці, ні заради дочки, чи рідної матері він не відмовиться від крові, якої прагне. Він кровопивця! Підла тварюка! Нам з капітаном Бладом це добре відомо. Ми були його рабами.

— Але ж із вами я, — з неабиякою пихою зауважив його світлість.

Сміх Волверстона збентежив лорда, і він трохи підвищив тон свого голосу:

— Запевняю вас, моє слово дещо важить в Англії.

— Хіба що в Англії! Але тут, кат би його побрав, не Англія!

Загримів другий постріл, і тої ж миті за кормою закипіла вода.

Капітан Блад перегнувся через поручні і спокійно сказав білявому штурвальному, що стояв унизу якраз під ним:

— Накажи спустити вітрила, Джеремі. Ми лягаємо в дрейф.

Але Волверстон, шарпнувшись уперед, ревнув:

— Не смій, Джеремі! Зачекай! — Він рвучко повернувся до капітана Блада, а той спокійно поклав йому на плече руку і сумно посміхнувся, стримуючи його порив.

— Спокійно, старий вовче! Спокійно!

— Краще заспокоїв би ти себе, Пітер. Ти збожеволів! А може, збираєшся спровадити нас усіх у пекло заради цієї холодної тендітної панночки?

— Замовчи! — люто крикнув Блад.

Та Волверстона не так легко було залякати.

— Хіба ж не правда, йолопе! Через цю прокляту спідницю ти став боягузом. Ти тремтиш за неї, а хто вона? Племінниця полковника Бішопа, будь він тричі проклятий! Присягаюся богом, що тобі захотілося бунту на кораблі, і, будь певен, я сам його зчиню. Це все-таки краще, ніж здатися і гойдатись на шибениці в Порт-Ройялі!

їх погляди зустрілися. В одному палав сильний гнів і виклик, а в другому — подив і біль.

— Хіба ж ідеться про здачу всіх? Здаюся тільки я сам, — проказав Блад. — Якщо Бішоп сповістить у Англію, що мене схопили й повісили, він і прославиться і водночас задовольнить свою особисту ненависть до мене. Це його цілком влаштує. Я тільки пошлю йому листа й повідомлю, що готовий з'явитися до нього на корабель разом з міс Бішоп та лордом Джуліаном і здатись, але при тій умові, що «Арабеллі» дадуть можливість безперешкодно йти своїм курсом. Наскільки я знаю полковника, він погодиться на таку угоду.

— Такої угоди ніколи не буде! — відрубав Волверстон, не тямлячи себе від гніву. — Ти, Пітер, остаточно з'їхав з глузду, якщо так думаєш!

— Але не більше за тебе, якщо ти збираєшся почати бій, — з цими словами Блад вказав на кораблі, що поволі, але невблаганно насідали на них. — Подивись, не встигнемо ми пройти й півмилі, як потрапимо під нищівний вогонь ворожих гармат.

Волверстон круто вилаявся і враз замовк, помітивши краєм свого єдиного ока, як по трапу піднімається чепурненька фігурка в сірій шовковій сукні. Запалившись суперечкою, вони з Бладом не помітили, коли саме з каюти вийшла Арабелла Бішоп, не помітили вони й Огла, що кілька хвилин тому виринув з люка і зараз стояв осторонь, оточений кількома піратами-канонірами, і щось їм гнівно доводив.

Та Блад не помічав ні Огла, ні його людей, він обернувся, щоб глянути на міс Бішоп. Його дивувало, як це вона наважилась зійти на квартердек, хоч ще вчора вперто уникала зустрічі з ним. Тим більше, що коли врахувати характер його суперечки з Волверстоном, саме зараз її присутність була зовсім недоречною.

Приваблива й чарівна в своєму сірому вбранні стояла перед ним дівчина. Щоки її трохи зарожевіли, а ясні карі очі світилися іскорками збудження. Вона була без капелюшка, і вранішній бриз пустотливо бавився її кучерями.

Знявши капелюх, капітан Блад шанобливо вклонився. Дівчина відповіла на привітання стримано й церемонно.

— Що тут відбувається, лорде Джуліан? — звернулася вона до Уейда.

І ніби у відповідь на її запитання гримнув третій постріл з кораблів, які вона здивовано розглядала. Наморщивши лоб, Арабелла пильно подивилась на чоловіків, що похмурі й мовчазні стояли тут.

— Це кораблі ямайської ескадри, — наважився відповісти його світлість.

Може, лорд Джуліан і хотів дещо додати, але увагу Арабелли, як і його власну, прикувало інше. По трапу біг Огл, а за ним поспішали його каноніри.

Побачивши збуджений натовп, присутні збентежились. Та коли Огл був уже на верхньому щаблі, Блад заступив йому дорогу. Обличчя і вся постать капітана виявляли непохитну волю й суворість.

— Що це таке? — різко запитав капітан. — Твоє місце на гарматній палубі. Чому ти пішов звідти?

Така зустріч враз остудила запал Огла. В цьому виявились і звичка каноніра до покори і той величезний авторитет капітана Блада серед його людей, в якому, власне, і крився увесь секрет його влади над ними. Огл зупинився, але від свого наміру не відмовився.

— Капітане, — мовив він, вказуючи на англійські кораблі. — Нас доганяє полковник Бішоп, а ми не можемо ні втекти, ані битись.

Вираз обличчя Блада посуворішав. Присутнім навіть здалося, ніби він став вищим на зріст.

— Огл, — сказав він крижаним і гострим, як лезо, голосом, — твоє місце на гарматній палубі. Ти негайно повернешся туди і забереш своїх людей або…

Але тут Огл, всією постаттю виражаючи непокору, перебив Блада.

— Погрози марні, капітане!

— Невже?

Вперше за всю піратську діяльність Блада було не виконано його наказу, вперше він втратив владу над тими, хто колись сліпо йшов за ним. І лише те, що непокірним виявився один з його найстарших друзів по Барбадосу, на кого він найбільше покладався і кому найбільше вірив, примусило його з болем у душі стриматися і не вчинити тієї розправи, яка необхідна в таких випадках. Рука його заклякла на рукоятці пістолета, що стирчав за поясом.

— Це тобі не допоможе, — з гнівом у голосі застеріг його Огл. — Мене підтримають наші люди, і вони доб'ються свого.

— А чого саме?

— Того, що врятує нас. Поки цей шанс у наших руках, нас і не потоплять і не повісять.

Збуджений натовп корсарів, що з'юрмилися на шканцях, схвальними вигуками підтримав його слова. Капітан Блад, перебігши поглядом по суворих рішучих обличчях піратів, ще раз подивився на Огла.

На кораблі повіяло грізним, бунтівливим духом, якого Блад ще не міг зрозуміти.

— Виходить, ти прийшов, щоб дати мені пораду, чи що? — спитав він Огла так само суворо.

— Авжеж, капітане, пораду. Ця дівчина, — і він показав на Арабеллу, — племінниця полковника Бішопа, губернатора Ямайки… Ми вимагаємо, щоб вона була заложницею нашої безпеки.

— Правильна, — ревнули хором прибічники Огла, і кілька окремих вигуків знизу підтримали це загальне схвалення.

Уява капітана Блада блискавично змалювала все, що могло статися, і в серце його закрався страх. Проте зовні він залишався спокійним і владним.

— Мені не ясно, як саме міс Бішоп може бути заложницею?

— Та це ж сам Господь послав її на наш корабель. Це ж просто чудо. Накажи лягти в дрейф і просигналити їм, щоб вислали до нас шлюп і на власні очі переконалися, що міс тут, на кораблі.

Після цього попередь їх, що в тому разі, коли вони спробують затримати нас, ми спочатку повісимо її, а потім будемо битися. Можливо, це трохи остудить запал полковника Бішопа.

— А можливо, що й ні,— почувся у відповідь спокійний, але сповнений глуму голос Волверстона. І несподіваний спільник став поруч із капітаном. — Дехто з цих жовторотих пташенят може й справді повірити такій байці! — З цими нищівними словами він презирливо ткнув великим пальцем у натовп піратів, який дедалі зростав. — Але не повірять ті, хто мучився на Барбадосі і так само, як і я, добре знають, на що здатний полковник Бішоп. Якщо тобі, Огл, заманулося зіграти на добрих почуттях Бішопа, то ти ще більший дурень у всьому, крім того, що стосується гармат, ніж я думав. Ні, ми не ляжемо в дрейф, щоб нас зразу потопили. Коли б навіть наш корабель був навантажений самими тільки племінницями полковника Бішопа, то й тоді це не справило б ніякого враження на нього. Чому, спитаєш? Я тільки що говорив його світлості, що теж, як і ти, вважав, ніби поки в нас на борту Арабелла Бішоп, нам нічого боятися. Але ж цей падлюка-рабовласник заради рідної неньки не відмовиться від помсти. Якби ти не був йолопом, Огл, то мені не довелося б втлумачувати усе це в твою дурну макітру. Ми будемо битися, друзі…

— Битися? Як ми можемо битися, чоловіче? — вихором налетів на нього Огл, силкуючись розвіяти враження, яке справили на піратів переконливі слова старого вовка. — Може, ти й маєш рацію, а може, й ні. Ми мусимо спробувати. Це наш єдиний вихід…

Його слова потонули в хвилі збуджених вигуків — пірати вимагали дівчини. Але в цю мить, ще з більшою силою, ніж раніше, прогуркотів гарматний постріл зліва, і всі побачили, як далеко за правим бортом «Арабелли» зметнувся вгору фонтан збуреної ядром води.

— Вони вже в радіусі обстрілу наших гармат, — закричав Огл і, перехилившись через бильця, скомандував:

— Покласти руля!

Піт, що стояв поряд із стерновим, повернувся до збудженого каноніра.

— З яких це пір ти, Огл, став командувати тут, а не біля гармат? Я виконую тільки накази капітана!

— Цього разу ти виконаєш і мій або ж клянусь богом…

— Стій! — крикнув Блад, схопивши гармаша за руку. — У нас є кращий вихід.

Кинувши погляд через плече на кораблі, що невблаганно насувалися і були вже зовсім близько, він на мить затримав погляд на міс Бішоп та лорді Джуліані, які стояли за кілька кроків від нього. Блад помітив, що Арабелла, стривожена, бліда, з трохи розтуленими губами, не зводила з нього зажурених очей.

Напружено й гарячково обдумуючи ситуацію, Блад намагався уявити, що буде, коли він уб'є Огла і викличе цим бунт. Дехто неодмінно стане на його бік. Але більшість, і він щодо цього не сумнівався, виступить проти нього. Тоді вони доб'ються свого, і Арабелла так чи інакше загине. Навіть і в тому разі, коли Бішоп згодиться на їхні умови, вони затримають дівчину, щоб узяти за неї якнайбільший викуп, і, кінець кінцем, розправляться з нею.

Тимчасом Огл, ще більше розпалюючись, люто дивився в обличчя капітанові Бладу, що тримав його за руку, й горлав:

— Який же це кращий вихід? Ні, мене не заколисали слова Волверстона! У нас немає іншого виходу, крім того, якого я вимагаю. Я вже виклав єдиний наш шанс, і ми повинні використати його. Але капітан Блад не слухав Огла. Він зважував усі «за» і «проти». Для нього найкращим виходом був той, про який він уже говорив Волверстону. Та чи варто про це говорити зараз, коли люди, настроєні Оглом і охоплені панікою, навряд чи здатні логічно мислити? Він розумів одне: якщо вони й погодяться на те, щоб він здався, то від наміру зробити Арабеллу заложницею ніколи не відступляться, а добровільну здачу самого Блада використають, як додатковий козир у грі проти губернатора Ямайки.

— Це через неї ми потрапили в пастку! — невгавав Огл. — Через неї і через тебе! Ти рискував нашим життям заради того, щоб доставити її на Ямайку. Але ми не збираємося гинути, поки у нас є хоч маленький шанс…

Огл знову повернувся до стернового, і хоч Блад ще міцніше стис руку каноніра, той з прокляттям відвернувся від нього. І тут Блад зважився. Зволікати ніколи. Хоч рішення й мало привабливе, і навіть відразливе, а проте він мусить скористатися ним.

— Заждіть! — гукнув він. — У мене кращий вихід і надійніший! — Він перегнувся через поручні й наказав Піту:

— Покласти руля і просигналити, щоб вислали шлюпку. На кораблі враз запала глибока тиша, сповнена подиву

і тривоги — ніхто не розумів справжньої причини такої несподіваної поступки свого капітана. Але Піт, хоч він теж поділяв настрій своїх товаришів, враз скорився. Пролунала його команда, і після короткої паузи чоловік із двадцять піратів кинулися виконувати наказ.

Заскреготіли блоки, залопотіли на вітрі паруси. Капітан Блад обернувся і кивком голови покликав лорда Джуліана. Його світлість завагався, але все ж підійшов, здивований і недовірливий. Недовір'я його поділяла і міс Бішоп, яка, так само, як і Уейд та команда корабля, була приголомшена поступкою Блада. Правда, для цього в неї були зовсім інші причини.

Підійшовши з лордом Джуліаном до поручнів шкафуту, капітан Блад стисло розповів команді про мету приїзду лорда Джуліана в Карібське море і про ту пропозицію, яку йому вчора виклав лорд Уейд.

— Я відхилив цю пропозицію, вважаючи її образливою для мене. Ті з вас, хто потерпів від короля Якова, зрозуміють мене. Але зараз, у такій безвиході, коли на нас насідають переважаючі сили ворога, як тут каже Огл, я згоден наслідувати приклад Моргана — цебто піти на службу до короля і цим прикрити вас усіх.

На якусь мить усі заніміли, наче від грому й блискавки, а потім зчинилася справжня веремія. Більшість піратів зраділи з такого виходу, і радість ця була зрозумілою: люди, що збиралися помирати, раптом побачили можливість залишитися живими. Але чимало було й таких, що не склали остаточної думки, поки капітан Блад не дасть ясної відповіді на кілька запитань, головне з яких поставив Огл:

— А чи зважатиме Бішоп на королівський патент, коли ти його матимеш?

На ці слова відповів лорд Джуліан:

— Якщо він здумає знехтувати владою короля, то це йому так не минеться. Навіть коли б він і спробував виявити непокору, то офіцери ескадри ніколи його не підтримають.

— Так! — зауважив Огл. — Це правда.

Проте кілька піратів категорично повстали проти такого рішення. Серед них був і Волверстон.

— Краще гнити в пеклі, аніж служити королю! — несамовито ревнув старий вовк.

Але Блад заспокоїв його й однодумців.

— Хто з вас не бажає йти на королівську службу, зовсім не повинен іти за мною. Такого в наших умовах не передбачалося. Я йду тільки з тими, хто цього хоче. Не думайте, що я охоче зважився на такий крок. Як на мене, то я цілком поділяю думку Волверстона, але ж у нас з вами немає іншої можливості врятуватися од загибелі. Ніхто й пальцем не торкне тих, хто не забажає піти зі мною. Вони залишаться на волі. Тільки в такому разі я продам себе королю. Хай лорд Джуліан, представник міністра закордонних справ, скаже, чи погоджується він на такі умови.

Уейд відразу ж погодився і мерщій подався в свою каюту за патентом, задоволений, що йому так добре вдалося виконати доручення уряду.

Тим часом боцман просигналив на кораблі ямайської ескадри, викликаючи шлюпку. Пірати на шкафуті з'юрмилися вздовж бортів, недовірливо і з острахом розглядаючи велетенські галеони, що підходили до «Арабелли».

Як тільки Огл залишив квартердек, Блад обернувся до міс Бішоп. Вона не зводила з нього сяючих від захвату очей. Але, помітивши, що капітан раптом спохмурнів і насупився, і сама занепала духом. Дівчина зрозуміла, що його гнітить тільки що прийняте рішення і, збентежена, несподівано торкнулася руки Блада:

— Ви зробили правильно, сер, — похвалила вона його, — навіть і в тому разі, коли це суперечить вашому бажанню.

Блад сердито зиркнув на жінку, заради якої пішов на таку жертву, і тихо відповів:

— Я завдячую цим вам або думаю, що завдячую! — тихо сказав він.

Арабелла не зрозуміла його.

— Ви врятували мене від найстрашнішої небезпеки, — визнала вона і здригнулась від самої думки про можливі наслідки. — Але я не розумію, чому ви досі відхиляли пропозицію лорда Уейда. Адже це почесна служба.

— Служити королю Якову? — з глумом перепитав Блад.

— Англії,— докірливо поправила його дівчина. — Країна — це все, сер, а суверен[62] — ніщо. Король Яків одійде, на його місце прийдуть інші, що теж відійдуть, а Англія залишиться, залишиться для того, щоб їй чесно служили її сини, незважаючи на їх злість до людей, які тимчасово стоять при владі.

Блада трохи здивували ці слова, але потім він посміхнувся.

— Проникливий і розумний захист, — схвалив він. — Вам треба було сказати про це команді,— і глузливо, але добродушно поцікавився: — Ви не вважаєте, що така почесна служба допомогла б розбійникові й піратові спокутувати гріхи?

Дівчина опустила очі й відповіла уривчасто:

— Якщо він… хоче знати, то, можливо, ні, напевне… Йому був винесений надто суворий присуд…

Блакитні очі Блада спалахнули, а твердо стиснуті уста посміхнулися:

— Ну… якщо ви так думаєте, — сказав він з якоюсь дивною пожадливістю в погляді променистих очей, — тоді, кінець кінцем, навіть служба королю Якову може здатись терпимою.

Кинувши погляд на море, Блад помітив, як від одного з кораблів, що важко погойдувалися на хвилях миль за три від них, відчалила шлюпка. Капітан Блад враз став зібраним і зосередженим, відчувши нові сили й бадьорість, як це часом буває у хворого, що почав видужувати від тяжкої хвороби.

— Якщо ви спуститесь вниз, заберете служницю й свої речі, то ми зараз же відправимо вас на один з кораблів ескадри, — сказав він дівчині, показуючи на шлюпку.

Арабелла пішла, а Блад, покликавши Волверстона і схилившись на поручні, почав разом з ним розглядати шлюпку, в якій сиділи дванадцять гребців і офіцер у червоному мундирі. Капітан навів на нього підзорну трубу.

— Це не Бішоп, — невпевнено зауважив Волверстон.

— Ні,— відповів Блад, складаючи трубу. — Не знаю, хто б це міг бути.

— Ага! — насмішкувато і гнівно вигукнув старий вовк. — Хоч полковника і бере нетерплячка, та все ж він, як видно, не поспішає прибути сюди власною персоною. Він уже побував у нас, тоді як ми влаштували йому холодний купіль. А в нього непогана пам'ять, і він визнав за краще послати свого заступника.

Цим заступником виявився Келверлей — енергійний, самовпевнений офіцер, який нещодавно прибув із Англії. З того, як він тримався, видно було, що полковник Бішоп старанно

проінструктував офіцера, як слід поводитися з піратами. Вираз його обличчя, коли він ступив на шкафут «Арабелли», був зарозумілий, суворий і зневажливий.

Блад з королівським патентом у кишені стояв поруч з лордом Джуліаном і чекав прибулого. Капітан Келверлей помітно збентежився, побачивши перед собою одразу двох чоловіків, зовсім не схожих на тих, яких він сподівався зустріти на піратському кораблі. Та це однак не перешкодило йому к нути лінивий зневажливий погляд на розлючену орду напівголих піратів, що з'юрмилися за капітаном Бладом та Уейдом.

— Добрий день, сер, — чемно звернувся до нього Блад. — Мені випала честь вітати вас на борту «Арабелли». Мене звуть Блад. Можливо, ви вже чули про мене.

Капітан Келверлей понуро глянув на Блада. Невимушені манери та й увесь незалежний вигляд цього грізного корсара аж ніяк не свідчили, що перед ним людина, приречена на ганебну капітуляцію, не помітно було й будь-яких ознак відчаю. Од усього цього гордовито стиснуті губи Келверлея спотворила неприємна, кисла посмішка:

— Хизуватися будемо на шибениці! — презирливо буркнув він. — А зараз, чоловіче, мені потрібна твоя капітуляція, а не твоє нахабство.

Удавши, що слова Келверлея його боляче вразили і здивували, Блад обернувся до лорда Джуліана:

— Ви чуєте? Ви хоч коли-небудь чули щось подібне? Бачите, мілорд, як прикро помиляється цей джентльмен? Може, ми й обійдемось без ламання кісток декому, якщо ваша світлість пояснить, хто я такий.

Лорд Джуліан ступив крок наперед і недбало, навіть зневажливо вклонився цьому нещодавно пихатому, а зараз сторопілому офіцерові. Піт, перехилившись через поручні квартердеку, уважно стежив за всім, що відбувалося внизу. Згодом він розповідав у своїх записках, що його світлість був похмурий, як піп перед вішальником. Проте я схильний підозрівати, що це була тільки маска, якою бавився лорд Джуліан.

— Маю честь повідомити вас, сер, — стримано заявив лорд, — що капітан Блад перебуває на службі у короля і має офіцерський патент, скріплений печаткою лорда Сендерленда, міністра закордонних справ його величності короля Англії.

У капітана Келверлея від несподіванки аж очі полізли на лоб і обличчя вкрилося червоними плямами. Серед натовпу корсарів почулися регіт, крута лайка й радісні вигуки — команда висловлювала своє задоволення з цієї комедії. Кілька хвилин офіцер мовчки дивився на Уейда, силкуючись усвідомити, звідки в цього пройдисвіта дорогий, елегантний одяг, спокійна впевненість, холодна і витончена мова. Схоже на те, що цей жевжик колись належав до вищого світу.

— Хто ж ти такий, кат би тебе побрав? — скипів він нарешті.

Його світлість зауважив тихим і холодним, як крига, голосом:

— Ви невиховані, сер, як я бачу. Я — Уейд. Лорд Джуліан Уейд, посол його величності в цих диких місцях і близький родич лорда Сендерленда. Полковника Бішопа мали повідомити про мій приїзд.

Раптові зміни в поведінці Келверлея, коли він почув ім'я лорда Уейда, свідчили, що таке повідомлення дійшло до Ямайки і що Бішоп добре знає про це.

— Я… Я думаю, що полковника повідомили, — промимрив він чи то з сумнівом, чи з підозрою. — Тобто його повідомляли, що має прибути лорд Джуліан Уейд. Але… але… на цьому кораблі? — він безпорадно розвів руками і, остаточно розгубившись, замовк зовсім.

— Я плив на «Ройял Мері»…

— Нас так і повідомляли.

— Але «Ройял Мері» стала жертвою іспанського капера, і я ніколи б не добрався сюди, якби не хоробрість капітана Блада, який врятував мене.

В голові Келверлея дещо прояснилося.

— Я бачу, я розумію…

— Дуже сумніваюся, — так само суворо зауважив його світлість. — Але нічого, це згодом мине… Капітане Блад, пред'явіть йому ваш патент. Це, можливо, розвіє всі його сумніви. Я був би радий скоріше добратися до Порт-Ройяла.

Капітан Блад ткнув пергамент просто у витріщені очі Келверлея. Офіцер уважно ознайомився з документом, особливо придивлявся до печаток та підписів. Нарешті, остаточно спантеличений, він одійшов і розгублено вклонився.

— Я мушу повернутися до полковника Бішопа за розпорядженнями, — зніяковіло пробурмотів він.

У цю хвилину натовп піратів розступився, і всі побачили міс Бішоп із служницею-мулаткою. Глянувши через плече, Блад помітив Арабеллу.

— Може, ви відвезете заодно до полковника його племінницю? — звернувся Блад до Келверлея. — Міс Бішоп теж була разом з його світлістю на «Ройял Мері». Вона зможе ознайомити дядю з усіма подробицями загибелі їхнього корабля і з тим, яке становище створилося зараз.

Не отямившись від подиву, капітан Келверлей тільки поклоном зміг відповісти на цей новий сюрприз.

— Що ж до мене, — тягуче проказав лорд Джуліан, — то я залишусь на борту «Арабелли» до прибуття в Порт-Ройял. Передайте полковникові Бішопу од мене привіт і скажіть, що незабаром я сподіваюся з ним познайомитися.

Розділ XXII
СВАРКА

«Арабелла» стояла на якорі у величезній гавані Порт-Ройяла, де могли уміститись кораблі всіх військових флотів світу. По суті корабель був у полоні, бо за чверть милі від нього з правого боку здіймалася велика кругла башта форту, а на відстані якихось двох кабельтових за кормою та з лівого борту погойдувались на хвилях шість військових кораблів ямайської ескадри.

Прямо перед «Арабеллою» на березі гавані біліли фасади будівель досить великого міста, що спускалося майже до самої води. За будівлями, наче тераси, здіймалися червоні дахи будинків — місто розташувалося на пологому схилі берега. Серед дахів, на фоні неба, наче під куполом з полірованої сталі, де-не-де височіли башти і гостроверхі шпилі; а далі за містом до самого небокраю знову тяглися зелені пагорби.

На сплетеній з очерету кушетці, яку спеціально поставили на квартердеку, сховавшись від палючих променів сонця, під саморобним тентом з коричньової парусини лежав Пітер Блад, якось ліниво й байдуже тримаючи в руках засмальцьований томик «Од» Горація в оправі з телячої шкіри.

З нижньої палуби долинало шаркання швабр і дзюрчання води в шпігатах.[63] Була рання година, і матроси під командою боцмана Хейтона працювали на шкафуті й на баку. Незважаючи на спеку й задуху, у одного з матросів знайшлося ще сили наспівувати хрипким голосом піратську пісеньку:

В борт ударились бортом,

Перебили всіх гуртом,

І послали їх усіх на дно до риби!

Хай пливуть на дно — бо дітись ніде!

Дружніше, хо! Сміліш, ой-хо!

Хто тепер на чортів Мейн зі мною піде?

Блад зітхнув, і на його енергійному сухорлявому, засмаглому від сонця обличчі промайнуло щось схоже на посмішку. Потім чорні брови зійшлися над його ясними голубими очима, і він поринув у глибоку задуму.

За останні два тижні, з того дня, як він одержав офіцерський патент, йому ніяк не щастило. Відколи він прибув на Ямайку, почалися неприємності з Бішопом. Тільки-но Блад і лорд Джуліан ступили на берег, їх зустрів губернатор, який навіть і не збирався приховувати своєї досади з приводу такого раптового і несподіваного повороту подій. Не приховував Бішоп і свого твердого наміру змінити становище. Разом з групою офіцерів він чекав їх на молу.

— Ви — лорд Джуліан Уейд, наскільки я догадуюсь, — грубо привітався полковник. На Блада він тільки кинув злісний погляд.

Лорд Джуліан з вишуканою чемністю вклонився.

— Здається, я маю честь розмовляти з полковником Бішопом, губернатором Ямайки? — спитав він, і його слова прозвучали так, ніби його світлість давав полковникові урок хорошого тону. Зрозумівши це, полковник, хоч і з запізненням, зняв свого крислатого капелюха і вклонився. Після цієї формальності він одразу ж приступив до справи.

— Мені сказали, що ви видали цьому піратові королівський офіцерський патент. — Навіть в інтонації його голосу вчувалося роздратування і ворожість. — Мотиви, якими ви керувалися, безсумнівно, варті… вашої вдячності за те, що він вирвав вас із рук іспанців. Але все це нечувана дурниця, мілорде. Патент на офіцерський чин треба негайно скасувати.

— Я вас не розумію, — стримано зауважив лорд Джуліан.

— Ще б пак! Звичайно, не розумієте. Інакше ви ніколи б такого не зробили. Цей молодчик обдурив вас. — Подумайте тільки, спочатку він був бунтарем, потім втеклим рабом, і, нарешті, став кривавим піратом. Я полював на нього рік.

— Запевняю вас, сер, що мені все це добре відомо. Я не розкидаюся королівськими патентами.

— Не розкидаєтесь? А як же тоді назвати те, що ви зробили? Дозвольте мені, губернаторові, виправити вашу помилку на мій власний розсуд.

— Вам?! Яким чином?

— Тут, у форті Порт-Ройяла, цього негідника давно вже чекає шибениця.

Блад хотів втрутитися в розмову, але лорд Джуліан випередив його.

— Я бачу, сер, ви ще не зовсім розумієте суті справи. Якщо капітанові Бладу видано патент помилково, то це, власне, помилка не моя. Я дію згідно з інструкціями лорда Сендерленда. Добре поінформований у всьому, що ви тут говорили, його світлість однак визнав за можливе спеціально доручити мені передати цей патент капітанові Бладу, якщо капітан Блад згодиться його прийняти.

Від подиву й жаху полковник Бішоп аж рота роззявив.

— Лорд Сендерленд дав такі вказівки?

— Авжеж.

І, не дочекавшись відповіді губернатора, який остаточно втратив дар мови, лорд Джуліан поцікавився:

— Ви й тепер посмієте твердити, що я помилився? Невже наважитесь взяти на себе відповідальність і виправите мою помилку?

— Я… Я не уявляв..

— Розумію, сер. Так от… Дозвольте краще представити вам капітана Блада.

Хотів цього Бішоп чи ні, але йому довелося надати своєму обличчю, наскільки він міг, звичайно, виразу люб'язності. Однак усім було ясно, що це лише маска, під якою крилася люта злоба.

Такий сумнівний початок не віщував нічого доброго. Він не тільки не розрядив напруженості, а навпаки, ще ускладнив і до того заплутане становище.

Лежачи на кушетці, Блад думав ще й про інше. Минуло два тижні, як він стоїть у Порт-Ройялі, бо його корабель фактично увійшов до складу ямайської ескадри. Але коли чутки про це дійдуть до острова Тортуги, до піратів, які чекають його повернення, ім'я капітана Блада, що піднеслося так високо серед «берегового братства», стане притчею, його згадуватимуть з огидою й прокляттям. Його вчинок розглядатимуть, як зраду, як перехід на бік ворога. І може статися, що він заплатить за це своїм життям. Заради чого йому потрібно було ставити себе в таке безглузде становище? Заради дівчини, яка навмисне уникає його. Блад вважав, що Арабелла все ще почуває відразу до нього. За ці два тижні вона ледве вшанувала його поглядом, хоч він тільки заради того, щоб побачити її, з'являвся щодня в резиденцію її дядька, не звертаючи уваги ні на одверту ворожість, ні на злобу й перешкоди, які чинив йому полковник Бішоп. Та й не це було найгіршим. Він бачив, що весь свій час і увагу Арабелла приділяє лорду Джуліану — молодому й елегантному вельможі з числа гультяїв із Сент-Джеймського двору. То які ж шанси в нього, одчайдушного авантюриста, заплямованого вигнанця із суспільства, проти такого суперника, який до всього ще й безсумнівно здібна людина?

Неважко уявити той біль, яким сповнювалась душа Блада. Він порівнював себе з собакою, який випустив із пащі кістку, щоб погнатися за її тінню.

Блад шукав утіхи на сторінці розкритої книги: Люби не те, що хочеться любити, А те, що можеш, те, чим володієш…

Та й Горацій не втішив капітана Блада.

Його сумні думки перервав глухий удар шлюпки об червоний борт «Арабелли». Шлюпка підійшла непомітно. Почувся чийсь хрипкий голос, а за хвилину чи дві пролунав пронизливий свисток боцмана.

Блад підвівся з кушетки, — високий, енергійний і елегантний у багряно-червоному, розшитому золотими галунами мундирі королівського флоту. Засунувши тоненький томик у кишеню, Блад підійшов до різьблених поручнів на квартердеку якраз тоді, коли по трапу до нього піднімався Джеремі Піт.

— Записка від губернатора, — коротко сказав шкіпер, простягаючи капітанові складений аркуш паперу.

Блад зламав печатку й почав читати. А Піт у просторій сорочці і бриджах, спершись на поручні, тим часом стежив за ним. На чесному відкритому обличчі юнака легко можна було прочитати щиру занепокоєність і тривогу.

Прочитавши записку, Блад розсміявся, але, презирливо скривившись, одразу замовк.

— Який безапеляційний виклик, — сказав він, передаючи записку своєму другові.

Молодий шкіпер пробіг очима поданий папірець і замислився, поскубуючи свою золотисту борідку.

— Ти, звичайно, не поїдеш?! — у голосі його звучало і запитання і ствердження.

— А чому б ні? Хіба я не буваю щодня у форті?..

— Це так, але ж він хоче вести розмову про нашого старого вовка. Він може використати цю історію, щоб помститися тобі. Ти ж знаєш, Пітер, що тільки присутність лорда Джуліана не дозволяє Бішопу розправитися з тобою. І якщо він зможе довести…

— Ну й що з того, що він може довести? — байдуже перебив його Блад. — Хіба на березі мені загрожуватиме більша небезпека, ніж тут, коли в нас залишилося якихось п'ятдесят чоловік, та й

ті байдужі до всього пройдисвіти, які з однаковим успіхом служитимуть і королю й мені? Джеремі, любий, клянусь богом, що «Арабелла» в полоні, під охороною форту і ось цієї ескадри. Не забувай про це.

Піт стиснув кулаки.

— То чому ж ти тоді дозволив Волверстону й іншим піти звідси?! — вигукнув він з болем у голосі. — Тобі слід було б передбачити небезпеку!

— Ну, скажи, Джеремі, як я міг стримати їх? Ми ж так домовлялись. А потім, чим вони змогли б допомогти мені, якби навіть і залишилися тут?

Піт нічого не відповів, і Блад додав:

— Бачу, що ти й сам це розумієш. То я піду візьму капелюха, тростину, шпагу і поїду на берег. Накажи приготувати шлюпку.

— Ти віддаєш себе в руки Бішопа! — застеріг його

Піт.

— Це ще подивимось! Йому не вдасться взяти мене так легко, як він собі уявляє. Я ще можу кусатися! — І, засміявшись, Блад попрямував до своєї каюти.

На цей сміх Джеремі Піт відповів прокляттями. Якусь мить він нерішуче потупцював на місці, потім неохоче спустився по трапу, щоб розпорядитись відносно шлюпки.

— Якщо з тобою що-небудь трапиться, Пітер, — сказав він, коли Блад спускався з борту корабля, — то хай стережеться полковник Бішоп. Можливо, що ці п'ятдесят хлопців зараз, як ти кажеш, і байдужі, але хай я лусну, якщо вони будуть байдужими, помітивши зраду.

— Та що зі мною може трапитись, Джеремі? Не хвилюйся! Обіцяю тобі, що повернуся на обід.

І Блад спустився в шлюпку, яка чекала на нього. Проте хоч він і сміявся, а добре знав, що Піт має рацію: сходячи цього разу на берег, він наражається на велику небезпеку. І, можливо, саме тому, ступивши на вузький мол біля невисокої стіни форту, з амбразур якої стирчали зловісні жерла важких гармат, він наказав гребцям чекати його тут. Може статися що йому доведеться спішно повертатися на корабель.

Не кваплячись, він обійшов зубчасту стіну і пройшов через великі ворота у внутрішній двір. Там тинялося чоловік шість солдатів, а в затінку муру поволі походжав комендант форту майор Меллерд. Забачивши капітана Блада, він зразу ж зупинився і віддав йому честь, як і належало за статутом, але його щетинисті вуса настовбурчились і під ними промайнула зловісна посмішка.

Та увагу Пітера Блада привернуло зовсім інше. Праворуч від нього розкинувся великий сад, у глибині якого білів будинок — резиденція губернатора. На головній алеї поміж пальмами та сандаловими деревами він помітив самотню міс Бішоп. Мимоволі прискорюючи ходу, Блад перейшов подвір'я і порівнявся з Арабеллою.

— Доброго ранку, міс! — привітався він, знімаючи капелюх, і додав з ноткою легкого докору: — Як це немилосердно, змушувати мене ганятися за вами в таку спеку!

— А чому ж ви в такому разі ганяєтеся? — байдуже відповіла дівчина, надзвичайно приваблива у своєму білому вбранні. — Я поспішаю, — сухо додала вона. — Прошу пробачити мене, але я не можу приділити вам часу.

— Ви, здається, не поспішали, поки я не підійшов до вас, — спробував жартівливо заперечити Блад, та хоч його тонкі губи й посміхалися, у блакитних очах промайнув якийсь незвично суворий вираз.

— Якщо ви це помітили, сер, то мене дивує ваша настирливість.

Це був виклик, а Блад ніколи не ухилявся від поєдинку.

— Слово честі, ви могли дати хоч яке-небудь пояснення, — зауважив він. — Адже тільки заради вас я натягнув цей королівський мундир. Та, може, вам неприємно, що його носить розбійник і пірат.

Арабелла знизала плечима і одвернулася з почуттям образи й каяття. Однак, боячись виявити своє каяття, прикрилася образою.

— Я роблю все, що в моїх силах…

— Тобто час від часу займаєтеся милосердям?.. — І Блад знову спробував посміхнутися. — Бог свідок, я вдячний вам і за це. Може, це самовпевненість, але я ніколи не забуду, що в часи, коли я був тільки рабом на плантаціях вашого дядечка на Барбадосі, ви ставилися до мене з більшою прихильністю.

— Це вірно. Але й ви в ті дні мали більше підстав розраховувати на цю прихильність. Тоді ви були просто нещасною людиною.

— А ким же ви назвете мене тепер?

— Тільки не нещасним. Про ваше велике щастя на морях складалися легенди. Та є чутки про ваші успіхи і в інших справах.

Останні слова вихопилися в неї якось необдумано. Арабелла мала на увазі мадемуазель д'Ожерон і, якби змогла, одразу б узяла свої слова назад. Але вони пройшли повз увагу Пітера Блада: він не зрозумів натяку.

— Невже? Все це брехня, кат би його побрав… і я можу довести вам…

— Не розумію, навіщо вам морочити собі голову доводами, — перебила вона і цим украй збентежила капітана Блада.

— Хоча б для того, щоб ви були кращої думки про мене.

— Нехай вас не обходить те, що я про вас думаю, сер! Після такого нищівного удару Блад відмовився від боротьби і перейшов до умовлянь.

— І ви можете так говорити? Навіть тоді, коли бачите мене в мундирі, який я ненавиджу? Хіба ж не ви сказали мені, що я можу спокутувати гріхи свого минулого? Мені хочеться відновити своє добре ім'я у ваших очах. А щодо мене самого, то я в минулому не зробив нічого такого, чого б мені треба було соромитись. О, якби мене не примусили!..

Вона не витримала його пильного погляду і опустила очі.

— Я… я не розумію, чому ви так зі мною говорите, — в голосі дівчини вже не було колишньої впевненості.

— Он як! Ви не розумієте?! — вигукнув він. — Тоді дозвольте, я поясню.

— О ні, не треба, прошу вас! — У голосі Арабелли вчувалася щира стурбованість. — Я цілком усвідомлюю все зроблене вами і розумію, що в своїх вчинках ви почасти керувалися повагою до мене. Повірте мені, я дуже вдячна.

— Але якщо ви завтра будете думати про мене, як про розбійника й пірата, то краще прибережіть вашу вдячність для себе. Мені вона ні до чого.

На щоках у Арабелли розлився яскравий рум'янець. Блад помітив, що її груди поривчасто здіймалися під тонким білим шовком. Якщо навіть дівчину й обурили його слова і тон, яким ці слова були сказані, то вона все ж стрималася, зрозумівши, що сама накликала його гнів. Арабелла щиро хотіла виправити свою помилку.

— Ви помиляєтесь, — почала вона. — Це зовсім не так. Та їм не судилося порозумітись. Ревнощі, що завжди підстерігають розважливість, затьмарили розум у обох.

— Що ж тоді ви мали на увазі? — спитав Блад і тут таки додав: — Вірніше, кого? Лорда Джуліана?

Дівчина здригнулася і, обурена, пронизала його гострим поглядом.

— О, благаю, будьте щирі зі мною, — безжально наполягав він. — Зробіть таку ласку і скажіть одверто.

Якусь мить Арабелла, задихаючись від гніву, стояла перед ним мовчки і аж мінилася на обличчі.

— Ви… ви просто неможливі,— сказала вона нарешті, відводячи від нього очі. — Дозвольте мені пройти.

Блад відступив набік і своїм крислатим капелюхом, який він усе ще тримав у руках, зробив жест у напрямку до будинку.

— Не смію більше затримувати вас, пані. Врешті ще не пізно виправити цей гідний презирства вчинок, який я зробив. Колись ви пригадаєте, що ваша жорстокість штовхнула мене на такий крок.

Вона шарпнулася, щоб піти, але раптом зупинилась і глянула йому просто в очі. Цього разу дівчина захищалася, і голос її тремтів від обурення.

— І ви смієте говорити зі мною таким тоном! — вигукнула вона, жахаючи його своїм несподіваним запалом. — Ви маєте нахабство докоряти мені за те, що я не хочу торкатися ваших рук, коли мені відомо, що вони заплямовані кров'ю, коли я знаю вас не тільки як убивцю…

Від несподіванки Блад аж рота відкрив.

— Я? Вбивця?.. — тільки й промовив він.

— Нагадати вам ваші жертви? Хіба не ви вбили Лева-сера?

— Левасера? — Він навіть посміхнувся. — Значить, вам і про це сказали?

— А ви що, заперечуєте?

— Ні, я справді вбив його. Та, якщо хочете, я пригадаю вам і інше вбивство за таких самих обставин. Це було в Бріджтауні тієї ночі, коли в місто вдерлися іспанці. Мері Трейл може розповісти вам докладніше. Вона була присутньою при цьому.

Він гнівно насунув капелюха і, вкрай обурений, широкими кроками пішов до будинку, так що дівчина не тільки не встигла відповісти, а навіть зрозуміти зміст його слів.

Розділ XXIII
ЗАЛОЖНИКИ

Стоячи біля колони портика губернаторського будинку, Пітер Блад з болем і гнівом у душі дивився на простору гавань Порт-Ройяла, на зелені пагорби на протилежному березі і сиву смугу Блакитних гір, що ледве мріли на обрії в серпанку мерехтливого від спеки повітря.

Його роздуми порушив негр, який доповідав губернаторові про прихід Блада і тепер повернувся по нього. Слуга провів Блада на широку веранду за будинком, де полковник Бішоп та лорд Джуліан Уейд ховалися від задушливої спеки.

— Ага, прийшли! — привітав його губернатор і пробубонів собі під ніс щось нерозбірливе, що свідчило про його поганий настрій.

Він не підвівся навіть тоді, коли це зробив вихований лорд Джуліан. Насупившись, багатий барбадоський плантатор розглядав свого колишнього раба. Блад стояв мовчки, тримаючи в руках капелюх і трохи спираючись на довгу, прикрашену стрічками тростину. Зовні він був цілком спокійний, жодна рисочка обличчя не виявила його гніву, що поволі наростав від такого принизливого прийому.

Після короткої паузи полковник Бішоп нарешті заговорив суворим і самовдоволеним тоном:

— Я посилав по вас, капітане, тому, що до мене дійшли неприємні новини. Мене повідомили, що вчора ввечері з гавані вийшов фрегат, на якому відплив ваш спільник Волверстон. Він забрав із собою сотню піратів з тих ста п'ятдесяти, які перебували досі під вашою командою. Ми з його світлістю хотіли б дізнатися, на якій підставі ви дозволили їм вийти з гавані.

— Дозволив? — перепитав Блад. — Я наказав їм це зробити!

Вражений такою відповіддю, полковник Бішоп на якусь мить не знайшов, що сказати.

— Наказали? — тільки й перепитав він з недовір'ям, у той час як лорд Джуліан здивовано звів брови. — Чорт би вас забрав! Може, ви дасте точніші пояснення? Куди вирушив Волверстон?

— На Тортугу. Я послав його туди з дорученням розповісти від мого імені про все, що сталося, командирам чотирьох інших кораблів моєї ескадри, щоб вони не чекали мого повернення.

Нестримна лють спотворила обличчя Бішопа, очі його налилися кров'ю, і здавалося, що він ось-ось лусне від гніву. Нарешті губернатор різко повернувся до лорда Джу-ліана:

— Ви чули, мілорде? Він навмисне відпустив Волверстона, щоб той на волі безчинствував по морях, Волверстона, цього найнебезпечнішого після себе пірата з усієї його підлої зграї. Сподіваюся, що тепер ваша світлість починає розуміти всю безглуздість видачі королівського офіцерського патенту такому чоловікові, як оцей. Адже ж це справжнісінький бунт!.. Зрада! Клянуся богом, що військово-польовому суду слід зацікавитися цим фактом.

— Може б, ви перестали плести нісенітниці про бунт, зраду та військово-польовий суд?! — Блад, насунувши капелюха і не чекаючи на запрошення, сів. — Я послав Волверстона переказати Хагторпу, Крістіану, Ібервілю і решті моїх хлопців, що їм дано місяць, протягом якого вони, наслідуючи мій приклад, можуть кинути піратство і повернутися до мирних занять — полювання або заготівлі лісу — а в іншому разі їм доведеться залишити Карібське море. Оце і все, що я зробив.

— Ну, а люди? — втрутився його світлість спокійним голосом. — Адже Волверстон взяв із собою ще сто чоловік?

— Це ті, що не побажали служити королю Якову. В нашому договорі, мілорде, було обумовлено, що ви ні до чого не примушуватимете моїх людей.

— Щось я не пам'ятаю цього, — прямо сказав лорд Джуліан.

Блад здивовано поглянув на нього і знизав плечима:

— Звичайно, я не збираюсь докоряти вашій світлості за коротку пам'ять. Я тільки кажу, що була така домовленість, і я не брешу. У мене взагалі немає звички домагатися якоїсь вигоди брехнею. На інші умови я тоді й не пішов би.

Такого губернатор уже не міг стримати.

— Ви послали тим проклятим негідникам на Тортузі попередження, щоб вони мали змогу врятуватися! Ось що ви зробили! Ви зловживаєте королівським патентом, який врятував вашу власну шию від зашморгу!

Пітер Блад спокійно глянув на полковника.

— Я хочу нагадати вам, — промовив він, — що мета місії лорда Уейда, — ваші власні апетити ката при цьому не враховуються, — це очистити Карібське море від піратів. Отож я й вжив найефективніших заходів, щоб успішно завершити цю справу. Звістка про те, що я перейшов на королівську службу, сама по собі вже зробить багато для того, щоб ескадра, якою я досі командував, розбіглася.

— Розумію! — не без єхидства промовив губернатор. — Ну, а коли цього не станеться?

— В такому разі у вас буде досить часу, щоб обдумати, як зробити краще.

Лорд Джуліан вчасно попередив новий вибух гніву Бішопа.

— Можливо, — сказав він, — мілорда Сендерленда задовольнить таке вирішення справи.

Це були чемні примирливі слова. Керуючись добрими почуттями до Блада і розуміючи те важке становище, в якому опинився капітан, його світлість вирішив не відступати від своїх інструкцій. Він по-дружньому простягнув капітанові руку, щоб допомогти йому перебороти нові досить серйозні труднощі, які Блад сам створив, давши Бішопу в руки таку зброю проти себе. Та, на жаль, саме від цього молодого вельможі Пітер Блад, засліплений ревнощами, не хотів ніякої допомоги.

— У всякому разі,— відповів він задирливо із неприхованим глузуванням, — це все, на що ви можете розраховувати і що я можу вам дати.

Його світлість невдоволено насупився і кілька разів приклав до уст носову хусточку.

— Мені не зовсім подобається тон, яким ви говорите. А якщо бути точнішим, — зовсім не подобається.

— Пробачте, але такий я вже вродився, — зухвало відповів Блад. — Я сказав те, що думаю, і не збираюсь перепрошувати за свої слова.

Безбарвні очі його світлості трохи розширилися, і, якось мляво повівши бровою, лорд протягло сказав:

— О-о! Який же ви нечемний, чоловіче! Я розчарувався у вас, сер. У мене було склалося враження, що ви могли б ще стати джентльменом.

— Ваша світлість помилилися не тільки в цьому, — не стерпів Бішоп. — Ви допустили ще грубішу помилку, видавши йому королівський патент, бо таким чином врятували мерзотника від шибениці, яку я приготував йому в Порт-Ройялі.

— Маєте рацію. Але найбільша з усіх помилок у всій цій справі з патентами, — сказав Блад, звертаючись до його світлості,— була допущена ще тоді, коли цього товстого работорговця призначили губернатором Ямайки, а не катом, для чого він, власне, створений самою природою.

— Капітане! — з докором вигукнув лорд Джуліан. — Клянусь честю, сер, ви переходите всякі межі. Ви…

Але тут Бішоп перебив його. Звівшись, нарешті, на ноги і давши волю своїй люті, він вибухнув зливою розгнузданої лайки. Капітан Блад теж підвівся і терпеливо чекав, поки буря вщухне. Коли Бішоп замовк, він спокійно, наче нічого й не сталося, звернувся до лорда Джуліана:

— Ваша світлість, ви, здається, збиралися щось сказати? — спитав він з викликом, але чемно.

Та лорд Уейд на цей час уже цілком опанував себе, до нього повернулася його звичайна витримка, і він знову був схильний зайняти примирливу позицію. Розсміявшись, він знизав плечима.

— Слово честі, ми занадто розпалилися, — сказав він. — Та це й не дивно у такому проклятому кліматі. Можливо, що полковник Бішоп занадто незговірливий, а ви, сер, занадто гарячий. Я вже висловився від імені лорда Сендерленда, що згоден зачекати наслідків вашого експерименту.

Але лють Бішопа на цей час перейшла усякі межі, і тепер його не стримали б ніякі сили.

— Ви що, й справді збираєтесь чекати!? — проревів він. — Що ж, чекайте! А я не збираюся. В таких справах, з вашого дозволу, я можу розібратися краще. У всякому разі, я беру на себе сміливість діяти на свою відповідальність.

Лорд Джуліан не витримав боротьби. Він стомлено посміхнувся, знизав плечима і махнув рукою на знак того, що не має нічого проти. Але й це не заспокоїло губернатора.

— Оскільки вам видано патент, то формально у мене немає права вчинити над вами розправу за піратство, хоч ви на неї й заслуговуєте. Проте ви станете перед військово-польовим судом за ваші дії в історії з Волверстоном і за всі наслідки цих дій.

— Зрозуміло, — кивнув Блад. — Нарешті ми добралися до суті. Ви, як губернатор, будете головувати на цьому суді і нарешті матимете змогу звести давні рахунки, повісивши мене. Мало однак ви подбали про те, як це здійснити! — І, розсміявшись, він додав: — Praemonitus, praemupitus!

— Що це означає? — різко спитав лорд Джуліан.

— Мені здавалося, що ваша світлість людина освічена. Як бачите, Блад навмисне поводився якомога зухваліше.

— Мене цікавить не буквальний зміст цих слів, сер, — . промовив лорд Джуліан з холодною гідністю, — а те, що ви хочете сказати ними.

— Вгадайте самі, ваша світлість, — відповів Блад. — А я побажаю вам усього найкращого! — Він зробив широкий жест своїм капелюхом і галантно вклонився.

— Щоб ви не поспішали, — заявив Бішоп, — скажу вам, що капітан порту і комендант фортеці дістали всі необхідні вказівки. Ви не вийдете з порту, мій любий вішальнику. І будь я проклятий, коли не забезпечу вам вічної стоянки тут, на пірсі для покарань!

Пітер Блад насторожився, і його ясні блакитні очі впилися в брезкле обличчя ворога. Переклавши довгу тростину в ліву руку, праву він недбало заклав за вилогу свого камзола і рвучко обернувся до насупленого лорда Джуліана.

— Якщо мене не зраджує пам'ять, ваша світлість обіцяли мені недоторканність.

— Так, обіцяв, — відповів лорд Джуліан, — але своєю поведінкою ви не дозволяєте мені здійснити цю обіцянку. — Він підвівся. — Ви зробили мені послугу, капітане Блад, і я сподівався, що ми зможемо бути друзями. Та оскільки ви самі прагнете іншого… — Він знизав плечима і показав рукою на губернатора.

Блад закінчив за нього:

— Ви хотіли сказати, що у вас не вистачає мужності протистояти вимогам цього хвалька. — Зовні він був спокійний і навіть посміхався. — Добре. Як я вже сказав: praemonitus, praemunitus. В латині ви, здається, не дуже розбираєтесь, інакше ви б знали, що ці слова означають: хто попереджений, той озброєний.

— Попереджений? Ого! — Бішоп аж загарчав: — Попередження трохи запізнилось. Ви не вийдете з цього будинку! — Губернатор ступив крок до дверей. — Гей, хто там… — почав був він.

Та раптом з горла губернатора вилетів якийсь невиразний звук, він урвав мову на півслові і застиг на місці. Капітан Блад тримав у правій руці довгий пістолет, оздоблений золотом і сріблом. Чорне дуло його дивилося просто в лоб губернатора.

— Не тільки попереджений, але й заздалегідь озброєний, — сказав Блад. — Ні з місця, мілорде! А то може статися нещасний випадок. — І лорд Джуліан, що був кинувся до Бішопа на допомогу, застиг на місці.

Губернатор ледве тримався на тремтячих ногах. Щелепа його одвисла, обличчя сполотніло. А Пітер Блад своїм похмурим поглядом наганяв ще більший жах на полковника.

— Сам дивуюсь, чому б мені оце не пристрелити вас без зайвих розмов, губернаторе. І якщо я не роблю цього, то знову ж таки з тієї самої причини, що й тоді, коли одного разу подарував вам життя, хоч ви на нього не заслуговували. Вам, звичайно, причина ця не відома, та все одно, втішайтеся тим, що вона існує. Про одне хочу вас попередити, щоб ви не здумали зловжити моєю великодушністю, яка зараз перемістилася у вказівний палець моєї руки на гашетці цього пістолета. Вам хочеться мене повісити… Так, не приховую — це найгірше, що може статися зі мною, але раніше, — та ви й самі це добре розумієте, — я випущу з вас вашу нечестиву кров, збільшивши таким чином свій борг. — З цими словами Блад відкинув тростину і звільнив ліву руку. — Полковнику Бішоп, дайте мені будь ласка, вашу руку. Жвавіше, жвавіше, чоловіче, вашу руку!

Різкий тон, рішучий погляд і блиск пістолета примусив Бішопа покірно виконати наказ. Куди і поділась його набридлива балакучість. Він боявся навіть рота розкрити. Тимчасом капітан Блад лівою рукою взяв губернатора під руку, а праву із зброєю засунув за вилогу камзола.

— Хоч пістолета й не видно, але спрямований він вам у груди, і, слово честі, при найменшій провокації, від кого б вона не йшла, я вб'ю вас на місці. Майте це на увазі, лорде Джуліан. А ти,

підлий лиходію, іди бадьоро й весело, наскільки це тобі вдасться, тримайся природно і невимушено, бо інакше побачиш чорні води Коціту.[64]

Так, рука в руку, вони пройшли через будинок і спустилися в сад, де Арабелла чекала повернення Пітера Блада.

Його останні слова спочатку збентежили її, а потім вона ясно уявила собі, що могло бути справжньою причиною смерті Левасера. Дівчина усвідомила, що зроблений нею висновок з однаковим успіхом можна застосувати й до історії врятування Бладом Мері Трейл. Коли чоловік заради якоїсь жінки рискує власним життям, то не так уже й важко зрозуміти мотиви, якими він при цьому керується. Але людей, які б наражали своє життя на небезпеку, не сподіваючись мати щось за це, небагато. Блад був одним з тих небагатьох, і він довів це, врятувавши Мері Трейл.

Так зникла всяка необхідність переконувати дівчину, що її ставлення до Блада було несправедливим. Їй пригадалися всі почуті нею від Блада слова, і ті, що вона випадково підслухала на борту корабля, названого її ім'ям, і ті, які він говорив, коли вона схвально зустріла його рішення прийняти королівський патент, і, нарешті, слова, сказані ним цього ранку, слова, що викликали у неї тільки обурення. Все це набрало нового значення в її свідомості, яка звільнилася нарешті від безпідставних підозр.

Ось чому вона вирішила дочекатися в саду повернення Блада, вибачитись і покласти край усім непорозумінням між ними. З яким нетерпінням дівчина виглядала його! Та виявилось, що муки її не скінчилися. Коли Блад, нарешті, вийшов, він був не сам, а з дядьком, і, що її особливо здивувало, вони мило між собою розмовляли. Як це не прикро, але розмову доводилося відкласти. Та коли б Арабелла тільки знала, на який довгий час ця розмова відкладається, її досада перейшла б у відчай.

Разом із своїм супутником Блад вийшов із саду, що аж п'янив своїми пахощами, і пройшов у внутрішній дворик форту. Комендант, маючи суворий наказ бути напоготові і тримати при собі кілька солдатів на випадок арешту Блада, був дуже здивований, коли побачив, що губернатор любенько собі прогулюється під руку з піратом, якого мали заарештувати. До того ж, коли вони проходили повз коменданта, Блад невимушено й весело про щось розповідав і сміявся.

Без будь-яких перешкод вони вийшли за ворота і підійшли до молу, де на них чекала шлюпка з «Арабелли». Все так само дружньо розмовляючи, вони сіли поряд на кормі і попливли до великого червоного корабля, де Джеремі Піт з нетерпінням чекав новин.

Уявіть собі, як здивувався шкіпер, побачивши губернатора, що, ледве переставляючи ноги, підіймався у супроводі Блада по мотузяному трапу.

— Твої побоювання справдились. Джеремі, я таки вскочив у пастку! — привітав його Блад. — Але й на цей раз я вибрався звідти, та ще й прихопив оцього негідника, що заманив мене туди. Ця свиня, як тобі відомо, любить життя.

Полковник Бішоп стояв на шкафуті аж сірий від злості. Його брезкле обличчя сіпалося, а одвисла губа тремтіла. Він боявся навіть глянути на кремезних головорізів, що з'юрмилися коло ящика з ядрами біля головного люка.

Звертаючись до боцмана, який стояв тут, спершись на перегородку бака, Блад голосно наказав:

— Перекинь мотузок із зашморгом через нок-рею!.. Не тремтіть, любий полковнику. Це тільки застережні заходи на той випадок, якщо ви будете поводитись нерозсудливо, чого, я певен, не станеться. Ми обміркуємо питання за обідом. Думаю, ви не позбавите мене честі пообідати разом.

І Блад одвів безвільного, до смерті наляканого хвалька в свою велику каюту. Слуга Блада, негр Бенджамен, одягнений у білі штани і полотняну сорочку, побіг виконувати розпорядження капітана щодо обіду.

А полковник Бішоп, упавши на скриню під ілюмінатором, що виходив на корму, ледве зміг пробурмотіти, затинаючись:

— Можна в-вас за-а-питати, як-кі в-аші наміри?

— Звичайно, можна, полковнику. Нічого страшного. Хоч ви й заробили мотузок на нок-реї, але, запевняю вас, його використають тільки в крайньому разі. Ви сказали, що його світлість допустився помилки, вручивши мені патент, виданий міністром закордонних справ лордом Сендерлендом. Мабуть, ви мали рацію. Я знову виходжу в море. Gras ingens iterabimus aequor.[65] Ви будете прекрасним знавцем латині до того, як я закінчу свої справи з вами. Я повертаюся на Тортугу до своїх піратів, чесних і славних хлопців. Вас же я прихопив, як заложника.

— Боже праведний! — простогнав губернатор.:— Ви… ви хочете взяти мене з собою на Тортугу?

Блад щиро розсміявся.

— О ні! Я ніколи не підкладу вам такої свині. Ні, ні! Я хочу тільки забезпечити собі вільний вихід з Порт-Ройяла. І якщо ви будете зговірливим, то я на цей раз навіть не примушу вас прийняти холодний купіль у морі. Ви, як мені відомо, віддали якісь там накази капітанові порту і комендантові цього проклятого форту. А зараз вам доведеться викликати їх на корабель і при мені сказати їм, що сьогодні після обіду «Арабелла» виходить у море для виконання службового завдання, і ніхто не повинен її затримувати. А для того, щоб бути певним, що вони послухають вас, ми заберемо їх на маленьку прогулянку разом з нами. Оце і все, що мені від вас потрібно. А тепер сідайте й пишіть, якщо ви, звичайно, не віддаєте переваги нок-реї.

Полковник Бішоп важко дихав від безсилої люті.

— Ви силуєте мене… — почав було він. Капітан Блад люб'язно обірвав його:

— Дозвольте, я вас зовсім не силую. Ви вільні вибирати між пером і мотузком. Вирішення цього питання цілком у ваших руках.

Кинувши на корсара гнівний погляд, Бішоп знизав плечима, взяв перо і сів за стіл. Тремтячою рукою він написав офіцерам листа, негайно викликаючи їх до себе на корабель. Блад одразу ж послав цього листа на берег, а потім попросив свого підневільного гостя до столу.

— Сподіваюсь, полковнику, ви не втратили свого чудового апетиту.

Жалюгідний вояка сів на вказаний стілець, але про їжу з переляку навіть і думати не смів, та Блад і не силував його. Він з апетитом заходився обідати. Але ще й на половину не впорався з обідом, як до каюти зайшов Хейтон і доповів, що на борт прибув лорд Джуліан і просить негайно прийняти його.

— Я так і передбачав, — сказав Блад. — Веди його сюди.

З суворим і сповненим гідності виглядом у каюту ввійшов лорд Джуліан. Тільки глянувши на присутніх, він враз зрозумів ситуацію. Капітан Блад підвівся, щоб привітати гостя.

— Як справжній друг, мілорде, ви вирішили приєднатися до нас?

— Капітане Блад, — різко сказав Уейд. — Ваш гумор недоречний! Не знаю ваших намірів, але мене цікавить, чи усвідомлюєте ви весь риск, на який ідете?..

— А мене, мілорде, цікавить, чи усвідомлюєте ви той риск, на який пішли самі, приїхавши, як я й сподівався, на мій корабель?

— Що це означає, сер?

Блад подав знак Бенджамену, який стояв позаду Бішопа:

— Стілець для його світлості. Хейтон, відішли шлюпку його світлості на берег. Скажи, що лорд тут затримається.

— Що таке? — вигукнув лорд Джуліан. — Чорт забирай! Ви хочете затримати мене? Ви з глузду з'їхали, чи що?

— Краще зачекай, Хейтон, може його світлість почне бешкетувати. Бенджамен, ти чув наказ?

— Може, ви скажете мені, сер, які ваші наміри? — спитав його світлість, скипівши від гніву.

— Тільки оберегти себе і моїх хлопців від шибениці полковника Бішопа. Я правильно передбачав, що ваше виховання не дозволить вам залишити полковника в біді і що ви неодмінно прийдете за ним сюди. Я послав на берег капітанові порту і комендантові флоту наказ полковника Бішопа негайно з'явитися на корабель. Як тільки вони піднімуться на борт «Арабелли», у мене будуть усі заложники, що гарантуватимуть нам повну безпеку.

— Ви негідник! — процідив крізь зуби лорд Джуліан.

— Усе залежить від того, як дивитися на речі,— спокійно відповів Блад. — Мушу зауважити, що не в моєму характері прощати такі образи. Але, зважаючи на те, що колись ви з власної волі зробили мені одну послугу, а зараз хоч і проти волі, але робите другу, я не звертатиму уваги на вашу нечемність.

Його світлість зареготав.

— Ви дурень! — сказав він Бладові. — Невже ви думаєте, що я прибув сюди, не вживши ніяких заходів? Я розповів комендантові про те, як ви примусили полковника Бішопа піти з вами. Про це знає і комендант форту. Розсудіть тепер самі, чи вони виконають наказ Бішопа і чи дозволять вам вільно вийти в море?

Обличчя Блада стало серйозним.

— Дуже жаль, що ви це зробили, — промовив він.

— Ще б пак. Я знав, що ви пошкодуєте, — сказав лорд Джуліан.

— Я шкодую не через себе. Мені дуже жаль губернатора. Знаєте, що ви накоїли? Ви майже повісили його.

— Боже мій! — вигукнув Бішоп, затремтівши від страху.

— Якщо вони зроблять хоч один постріл у мій корабель, губернатор негайно ж загойдається на нок-реї. У вас залишився єдиний шанс, полковнику, який полягає в тому, що я повідомлю їх про свої наміри. А щоб ви, мілорде, могли якнайкраще виправити заподіяну вами шкоду, ви самі поїдете з цим листом.

— Хай мене краще повісять, ніж я поїду на берег, — загарячкував Уейд.

— Даремно. Це просто нерозсудливо з вашого боку, мілорде. Та коли ви опираєтесь, то на борту знайдеться інший посланець, а мої позиції, як я й передбачав, зміцняться ще одним заложником.

Лорд Джуліан втупився в Блада, зміркувавши, від чого він відмовився.

— Може, ви передумаєте, після того, як я вам усе пояснив? — спитав капітан.

— Поступіться йому, ради бога, і їдьте, мілорде, — бризкаючи слиною, простогнав Бішоп. — І зробіть так, щоб вони негайно виконали мій наказ. Цей клятий пірат схопив мене за горло…

Його світлість з презирством і огидою звів на Бішопа свої безбарвні очі.

— Що ж, коли ви наполягаєте… — почав був він, але замовк і, знизавши плечима, звернувся до Блада: — На вас можна покластися, що полковникові Бішопу гарантується повна безпека, якщо вам дозволять без перешкод вийти з порту?

— Даю вам таке слово, — сказав Блад, — навіть більше того. Обіцяю без затримки висадити полковника Бішопа на берег.

Лорд Джуліан змусив себе вклонитись принишклому губернаторові.

— Ви розумієте, сер, що я пішов на це за вашим бажанням? — холодно спитав він.

— Розумію, звичайно розумію, — поспішив підтвердити Бішоп.

— Гаразд! — лорд Джуліан знову вклонився і пішов з каюти. Блад провів його до трапу, під яким унизу погойдувалась шлюпка «Арабелли».

— До побачення, мілорде, — сказав Блад. — Пробачте, мало не забув! — Він витяг з кишені пергамент і простягнув його Уейду. — Ось ваш патент. Бішоп мав рацію, кажучи, що видали ви мені його помилково.

Лорд Джуліан пильно глянув на Блада, і вираз його обличчя полагіднішав.

— Жаль! — з непідробною щирістю сказав він.

— За інших обставин, мілорде… — почав Блад. — Та навіщо про це! Ви розумієте… Шлюпка чекає вас.

Поставивши одну ногу на перший шабель трапу, лорд Джуліан раптом завагався:

— Хоч убийте мене, але я нічогісінько не розумію!

Чому б вам не послати на берег когось іншого, а мене не залишити на кораблі, як ще одного заложника?

Блад подивився своїми ясними блакитними очима у чесні очі Уейда і сумовито посміхнувся. Якусь мить він, здавалося, вагався, а потім одверто виклав усе, що думав.

— Не хочу критись перед вами напослідок. Причина та сама, мілорде, яка штовхала мене весь час на сварку з вами, щоб потім проткнути ваші груди шпагою. Приймаючи від вас патент, я сподівався, що він допоможе мені спокутувати гріхи мого минулого в очах міс Бішоп. Заради неї, як ви вже, мабуть, догадались, я і взяв його. Але тепер я зрозумів, що все це марні сподівання. Мені слід було б знати, що мої надії — марення хворого. Я зрозумів, що коли вона, як мені здається, з нас двох віддає перевагу вам, то, мабуть, робить правильно. Ось чому я не хочу наражати ваше життя на небезпеку, тримаючи вас на борту. Адже нас можуть обстрілювати. Інший посланець може зіпсувати всю справу. Тепер ви, мабуть, зрозумієте мене.

Приголомшений лорд Джуліан пильно подивився на Блада. Його випещене обличчя було бліде.

— Боже мій! — майже пошепки промовив він. — І ви говорите це мені?!

— Я кажу це вам тому, що… Ах, чорти б його забрали, ну… щоб вона зрозуміла, що розбійник і пірат, за якого вона мене весь час вважає, все-таки зберіг дещо від тих часів, коли він ще був джентльменом. Її щастя для мене дорожче за все на світі. Знаючи про це, вона може… тепліше згадає мене іноді, хоча б тільки в молитвах. Оце і все, мілорде.

Лорд Джуліан довго дивився на пірата, а потім мовчки простягнув йому руку. Блад так само мовчки потис її.

— Не певен, чи праві ви, чи ні,— сказав лорд Джуліан. — Можливо, що з нас двох саме ви для неї кращий.

— Це тільки ваша думка, мілорде, а щодо Арабелли, то зробіть так, щоб я не помилився. Прощавайте!

Лорд Джуліан спустився по трапу в шлюпку і рушив до берега. Відпливши трохи, він помахав рукою Бладу, який, спершись на фальшборт, стежив за шлюпкою, що віддалялася.

За годину «Арабелла», скориставшись легким бризом, вийшла з порту. Форт мовчав. Не помітно було ніякого руху з боку ескадри, щоб затримати корабель. Лорд Джуліан чесно виконав доручення, підкріпивши його ще й своїми особистими розпорядженнями.

Розділ XXIV
ВІЙНА

Миль за п'ять від Рорт-Ройяла у відкритому морі, коли береги Ямайки вже ледве помітною смужкою мріли на обрії, «Арабелла» лягла у дрейф, і до її борту підтягнули шлюп, який вона тягла на буксирі.

Капітан Блад привів свого полоненого гостя до трапу. Полковник Бішоп, який протягом кількох годин перебував у стані смертельного переляку, нарешті полегшено зітхнув, і в міру того, як страх його поволі згасав, у нього знову розгорялася люта ненависть до зухвалого пірата. Та він враховував обставини, і хоч у душі й поклявся, що, повернувшись у Порт-Ройял, не пошкодує ні сил ні енергії для того, щоб захопити Пітера Блада і помститися, проте зовні він цього не показував, старанно приховуючи свої почуття.

Пітер Блад звичайно не тішив себе ілюзіями щодо Бішопа, але він ніколи не був і не хотів бути справжнім піратом. У всьому Карібському морі не знайшлося б корсара, який би не скористався з можливості повісити мстивого й жорстокого губернатора на нок-реї і таким чином зміцнити власну безпеку. Та Блад, як уже відомо, не належав до піратів такого типу і, крім того, він не міг забути, що Бішоп був дядьком Арабелли.

Тому-то капітан і посміхнувся, дивлячись на пожовкле, одутле обличчя Бішопа з маленькими очицями, що вп'ялися в нього з неприхованою ворожістю.

— Щасливо повернутися додому, дорогий полковнику, — сказав він на прощання, і за його люб'язною посмішкою ніхто б не міг угадати того болю, що краяв його серце. — Вже вдруге ви робите мені послугу як заложник. Раджу вам не потрапляти до моїх рук втретє. Вам не щастить зі мною, полковнику, і ви вже, очевидно, самі переконалися в цьому.

Шкіпер Джеремі Піт, що стояв поруч із Бладом, похмуро стежив за від'їздом губернатора. Позад них юрмилися кремезні пірати з суворими загорілими обличчями, і тільки залізна воля їх капітана не дозволяла їм розчавити Бішопа, як блощицю. Ще в Порт-Ройялі вони дізналися від Піта про небезпеку, яка загрожувала Пітерові Бладу, і, незважаючи на те, що всі вони теж були раді розв'язатися з королівською службою, по суті нав'язаною їм, їх все ж обурили обставини, за яких ця розв'язка сталася. А тепер вони безмірно дивувалися із стриманості свого капітана, яку той виявляв у ставленні до цього негідника Бішопа. Губернатор кинув погляд навколо себе, і його очиці зустрілися із зловісними поглядами піратів. Інстинкт підказував Бішопу, що його життя в цю мить на волосинці, і досить одного необережного слова, щоб викликати вибух ненависті, від якого його вже не врятувала б ніяка сила. А тому він, не сказавши й слова, вклонився капітанові і, спотикаючись, поспішно спустився в шлюп.

Негри-гребці відштовхнулись від червоного корпусу «Арабелли», підняли вітрила і зігнулися над довгими веслами, сподіваючись дістатися в Порт-Ройял ще до смерку. А гладкий Бішоп, похнюплений, мовчки сидів на кормі, закусивши свої товсті губи. Злість і жадоба помсти охопили його з такою силою, що він забув і про свій страх, і про те, що тільки чудом урятувався від шибениці.

На молу в Порт-Ройялі, біля низької зубчастої стіни форту, його чекали майор Меллерд і лорд Джуліан. З почуттям великої полегкості вони допомогли йому вийти з шлюпа.

Майор Меллерд одразу ж почав виправдовуватись.

— Радий бачити вас у доброму здоров'ї, сер, — сказав він. — Мені слід було б потопити корабель Блада, незважаючи на вашу присутність там. Але цьому перешкодив ваш власний наказ, переданий мені лордом Джуліаном. Його світлість запевнив мене, що Блад дав йому слово, що не заподіє вам ніякої шкоди, коли йому дозволять вільно вийти з гавані. Не приховую, я подумав, що його світлість вчинив необдумано, поклавшись на слово проклятого пірата…

— Я вже переконався, що він дотримує свого слова не гірше, ніж інші,— одрізав його світлість, перериваючи красномовність майора.

Він сказав ці слова з невимовною холодною гідністю, яку так уміло напускав на себе. Його світлість був явно не в настрої. Сповістивши міністра закордонних справ про блискучий успіх своєї місії, лорд Джуліан раптом став перед необхідністю визнати, що успіх цей виявився скороминущим. Оскільки з уст майора Меллерда ще й досі не сходила глузлива посмішка над вірою лорда в слово пірата, його світлість додав значно різкіше:

— Мої дії виправдані хоча б уже тим, що полковник Бішоп благополучно повернувся додому. Супроти цього ваші думки, сер, не варті й фартинга! Вам слід це добре зрозуміти!

— О, це ще як сказати, ваша світлість! — У словах майора Меллерда вчувалася іронія. — Звичайно, полковник повернувся живий і здоровий. Але он там, у морі, живий і здоровий капітан Блад, і він знову почне свої піратські розбої.

— Зараз я не збираюся дискутувати з вами з цього приводу, майоре Меллерд.

— Нічого! Це довго не протягнеться! — вигукнув полковник, до якого нарешті повернулася здатність говорити. — О ні, клянусь. — Непристойна лайка, якою він закінчив клятву, мала зміцнити його впевненість у своїх словах. — Я витрачу все своє багатство до останнього шилінга, не пошкодую всіх кораблів Ямайської ескадри, але не заспокоюся доти, поки не повішу цьому негідникові на шию галстук з мотузка! І я не збираюся з цим зволікати. — Від злості Бішоп аж побагровів, на лобі в нього здулися вени. Перевівши подих, він звернувся до майора:

— Ви добре зробили, виконавши розпорядження лорда Джуліана.

З цими словами він узяв лорда за руку.

— Ходімо, мілорде. Нам необхідно разом усе обміркувати.

Вони проминули редут і пішли через сад до будинку, де їх чекала занепокоєна Арабелла. Побачивши дядька, вона відчула велику полегкість не тільки за нього, а й за капітана Блада.

— Ви дуже рискували, сер, — серйозно зауважила вона лордові Джуліану, після того, як вони обмінялися звичайними привітаннями.

Але лорд Джуліан відповів їй так, як уже відповідав майорові Меллерду:

— Не було ніякого риску, леді.

Вона кинула на нього здивований погляд. Благородне, випещене обличчя лорда було меланхолійно задумливе. Відчувши в погляді дівчини запитання, Уейд додав.

— Бладу дозволили вільно вийти з гавані при умові, що полковникові Бішопу не буде заподіяно ніякої шкоди. Блад пообіцяв і дотримав слова.

На устах дівчини промайнула ледве помітна посмішка, а на засмученому обличчі заграв легкий рум'янець. Вона охоче підтримала б цю розмову, але губернатор був у поганому настрої.

Він сопів, обурювався, не хотів і слухати, коли говорили, що слово Блада чогось варте. Він забув, що саме цьому слову завдячує життям.

За вечерею і до глибокої ночі з язика у нього не сходив Блад, полковник тільки й знав, що вихвалявся, яких пекельних мук зазнає в нього злощасний пірат. Того вечора полковник пив без міри і так сп'янів, що мова його стала брутальною, а погрози страхітливими. Нарешті Арабелла не витримала і, ледве володіючи собою, вийшла з кімнати. Не так часто Бішоп відкривав перед племінницею своє справжнє нутро, бо, як не дивно, цей грубий, владний плантатор відчував якийсь побожний страх перед тендітною дівчиною, так, наче вона успадкувала від свого батька право на повагу до себе.

Лорд Джуліан, не витримавши обурливої поведінки Бішопа, теж вибачився і пішов розшукувати Арабеллу. Він мав передати їй прохання Блада, і, як йому здавалося, сьогоднішній вечір був найбільш сприятливий для такої розмови. Але міс Бішоп уже лягла спати, і лордові Джуліану довелося приборкати своє нетерпіння і відкласти розмову до ранку.

Другого дня, ще до Того, як спека стала нестерпною, він з вікна своєї кімнати помітив Арабеллу серед квітучих азалій. Вони служили прекрасним фоном для тієї, що своєю дівочою чарівністю виділялася серед усіх жінок так само, як азалія в царстві квітів. Лорд підійшов до неї, і коли, прокинувшись від своєї задуми, Арабелла з щирою посмішкою побажала йому доброго ранку, лорд Джуліан сказав, що має для неї доручення від капітана Блада.

Він помітив, як дівчина здригнулася і як затремтіли її губи. Тільки тепер лорд звернув увагу на її блідість і на синці під очима, на незвичайно смутний вираз обличчя. Всього цього він не помічав учора ввечері.

Вони перейшли з відкритої частини саду на одну з терас, де в тінистій алеї серед запашних апельсинових дерев одразу ж відчули прохолоду. Лорд Джуліан, милуючись дівчиною, дивувався, чому він так довго не помічав її тонкої своєрідної грації, не розумів, — а зараз він це добре розуміє,— наскільки бажаною була вона для нього. Саме вона і є тією безмежно принадною жінкою, яка здатна своєю чарівністю осяяти його банальне життя, перетворити це життя на казку.

Він помітив, якими ніжними барвами переливається її каштанове волосся і як красиво спадають шовковисті кучері на її молочно-білу шию. На Арабеллі була сукня з лискучого сірого шовку, а на грудях, мов крапля крові, пломеніла щойно зірвана багряно-червона троянда. І вже потім, згадуючи Арабеллу, лорд завжди уявляв її саме такою, якою вона була в той чудовий ранок і якою він раніше ніколи її не бачив.

Мовчки заглибилися вони в затінок алеї. Там Арабелла зупинилася й поглянула на нього.

— Ви щось сказали про доручення, сер, — нагадала вона, виявляючи своє нетерпіння.

Його світлість почав розгублено перебирати кучері свого парика. Він трохи хвилювався і роздумував, з чого почати.

— Блад просив мене, — нарешті наважився лорд, — переказати вам, що він все ж зберіг дещо від того джентльмена… яким… яким ви знали його колись…

— Тепер це ні до чого, — сумно промовила дівчина. Лорд Джуліан не зрозумів її, бо не знав, що з учорашнього дня вона раптом прозріла.

— Я думаю… ви були несправедливі до нього. Арабелла не зводила з лорда Джуліана свої карих очей.

— Якщо ви скажете мені все те, що він вас просив переказати, можливо, тоді я зумію краще розібратися…

Слова Арабелли збентежили лорда Джуліана, і він замислився. Доручення було делікатним, а він не зовсім підготувався, і тому діяти треба було обережно. Проте його турбувало не стільки те, як виконати доручення, скільки те, як використати його у своїх власних інтересах. Його світлість, досить досвідчений у поводженні з жінками, завжди почував себе невимушено з дамами

аристократичного світу, а от зараз він якось дивно зніяковів перед цією одвертою, безпосередньою дівчиною — племінницею колоніального плантатора.

Наче змовившись, вони мовчки йшли до освітленого яскравим сонцем перехрестя, де алею перетинала стежка до будинку. Тут, купаючись, у сонячному промінні, пурхав барвистий з долоню завбільшки метелик з темно-пурпуровими оксамитними крильцями.

Замисленим поглядом його світлість стежив за метеликом, аж поки той не зник з поля зору, і тільки після цього відповів:

— Не так легко все сказати, клянусь честю! Цей Блад заслуговує на краще ставлення до себе. І, якщо бути одвертим, то ми самі перешкоджали йому стати іншим. Ваш дядько — тому що ніяк не міг побороти свою ворожість до нього, ви… тому… тому що, порадивши йому піти на королівську службу і цим спокутувати своє минуле, не захотіли визнати за ним цієї спокути, коли він перейшов на королівську службу. І вчинили ви так, знаючи, що тільки турбота про ваш порятунок примусила його зважитись на цей крок.

Арабелла одвернулася, щоб він не помітив її обличчя.

— Знаю, тепер я знаю! — ніжко промовила вона і після невеликої паузи запитала: — А ви? Яку роль у всьому цьому відіграли ви? Чому вам доводиться тепер звинувачувати і себе разом з нами?

— Моя роль? — і знову лорд завагався, а потім хоробро кинувся вперед, як звичайно роблять люди, коли нарешті відважаться здійснити те, чого боялися. — Якщо я правильно його зрозумів, то моя участь, хоч і була на перший погляд пасивною, все ж виявилась дуже активною… Благаю вас, міс Арабелла, не забувати, що я тільки переказую його власні слова і нічого від себе не додаю, — його світлість помітно нервував. — Блад сказав мені, що моя присутність перешкодила йому відновити своє добре ім'я у ваших очах, а якщо йому не пощастило цього досягти, то все інше йому ні до чого.

Арабелла стривожено глянула прямо у вічі Уейду і, нічого не розуміючи, нахмурилась.

— Він вважав, що ваша присутність перешкодила йому? — перепитала вона. Було ясно, що вона просить пояснити значення цих слів.

Вкрай збентежений, лорд плутано почав пояснювати їй:

— Авжеж. Він висловив це в таких словах… Я хотів би, щоб це було правдою, але, повірте, я не смів навіть думати… одному богу відомо, що я не з ловеласів, Арабелло. Він сказав… — Але дозвольте мені розповісти все з початку, і ви зрозумієте моє становище. Я приїхав на борт його корабля з наміром зажадати негайного звільнення вашого дядька, якого він забрав у полон. На мою вимогу Блад тільки розсміявся. Адже полковник Бішоп, як заложник, був гарантією його безпеки. Необдумано забравшись на борт його корабля, я цим самим надав йому можливість в моїй особі мати ще одного заложника, не менш цінного, ніж полковник Бішоп. І все ж капітан Блад попросив мене залишити його корабель. Він зробив це не від страху за наслідки. Ні. Він нічого не боїться. І не з поваги до мене. Навпаки, він признався, що ненавидить мене і ненавидить з тієї ж причини, яка примушує його подбати про мою безпеку…

— Я не розумію, — сказала Арабелла, коли лорд Джуліан замовк. — Хіба це не суперечить одне одному?

— Це так тільки здається… а справа в тому, Арабелло, що цей нещасний одважився… покохати вас.

При цих словах дівчина скрикнула і схопилася рукою за серце. Широко розкривши очі, вона здивованим поглядом вп'ялася в лорда Джуліана.

— Я… я налякав вас? — співчутливо запитав він. — Я остерігався цього, але мені треба було сказати вам усе, щоб ви могли зрозуміти.

— Кажіть далі,— попросила вона.

— Гаразд. Він вбачав у мені того, хто, як він сказав, перешкоджає добиватися вашої взаємності. А тому він з задоволенням убив би мене в поєдинку. Та оскільки моя смерть спричинила б вам біль, а ваше щастя для нього найдорожче в світі, він добровільно відмовився тримати мене як заложника. Коли б йому не дали можливості вільно вийти в море, а я загинув би під час бою, то ви, можливо… оплакували б мене. Він не міг піти на це. Він сказав — я точно передаю його слова, — що ви дивитесь на нього, як на розбійника й пірата, і потім додав, що коли з нас двох, як йому здалося, ви обрали мене, то вибір ваш, на його думку, правильний. Тому він і попросив залишити його корабель і наказав своїм людям доставити мене на берег.

Арабелла звела на лорда очі, повні сліз. Затамувавши подих, лорд Джуліан ступив крок до неї і простягнув їй руку.

— Чи мав він підстави, Арабелло? Моє щастя залежить від вашої відповіді.

Вона мовчки дивилась на нього, а думки її були далеко. Поки вона мовчала, він не наважувався підійти ближче.

Сумніви, болісні сумніви охопили його. А коли дівчина, нарешті, заговорила, лорд відчув, наскільки вірними були його сумніви. З її слів він зрозумів, що з усього сказаного ним до її свідомості дійшла тільки та частина розповіді, де говорилось про почуття капітана Блада до неї.

— Він так сказав?! — вигукнула дівчина. — Справді сказав це? О боже!

Вона відвернулася од нього і крізь рясне листя апельсинових дерев, що росли вздовж алеї, поглянула на іскристу гладінь великої гавані і на горби, що мріли вдалині.

Якийсь час лорд постояв мовчки, з острахом чекаючи, що ж йому принесе наступна хвилина. Нарешті, Арабелла заговорила повільно, продумано. Здавалося, вона обмірковує кожне слово, і голос її знижувався іноді до ледве чутного шепоту:

— Вчора ввечері, коли мій дядько згоряв від ненависті та шаленства, до моєї свідомості раптом дійшло, що така мстивість властива лише тим людям, які самі чинять зло іншим. Вони доводять себе до нестями для того, щоб тільки виправдати свої ганебні вчинки. Я надто легко вірила всьому тому поганому, що приписувалося Пітерові Бладу.

Вчора він сам пояснив мені історію з Левасером, про яку ви чули в Сен-Нікола. А зараз, із ваших слів, я переконуюсь у його чесності і порядності. Власне, це стверджуєте і ви самі…

— Я поділяю вашу думку, — лагідно зауважив лорд Джуліан.

— А хіба може бути інакше? Та чого варта зараз моя або ваша думка? Нічого. Для мене зараз має значення тільки одне… О, як тяжко й боляче згадувати!.. Якби я вчора не відштовхнула його своїми словами, він міг би бути врятованим. О, якби мені тільки пощастило поговорити з ним до того, як він пішов звідси! Я чекала його, але він пішов з моїм дядьком, і я навіть не підозрівала, що більше не побачу його. А тепер він знову вигнанець, знову пірат… А коли-небудь його схоплять і повісять. І винна у всьому я, тільки я!

— Ну, що ви говорите! Єдиний винуватець — ваш дядько з його звірячою злобою, та ще власна впертість Блада, яка не знає компромісів. Не звинувачуйте себе. Не треба.

Дівчина рвучко обернулася до нього. В її очах і досі блищали сльози.

— Як ви можете так говорити? — не стрималась вона. — Адже він сам сказав вам, що в усьому винна тільки я! Я глибоко образила його і розумію тепер, яка я була несправедлива до нього.

— Не журіться, — заспокоював її лорд Джуліан. — Повірте мені, якщо це втішить вас, я зроблю все можливе, щоб врятувати його.

Від хвилювання в неї перехопило подих.

— Справді?! — вигукнула вона з палкою надією. — Ви обіцяєте? Вона поривчасто простягнула йому руку, і він стиснув її в своїх руках.

— Обіцяю, — відповів він і, все ще тримаючи її руку, тихо промовив: — Арабелло… Залишається ще одне запитання, на яке ви не відповіли мені…

— Яке запитання? — Дівчина здивовано глянула на лорда, мов на божевільного. Що могли означати зараз якісь там запитання, коли йдеться про долю Пітера?

— Питання це стосується мене особисто і всього мого майбутнього. Скажіть, чи можна мені вірити в те, чому повірив Блад, що примусило його… думати, ніби… ніби ви не зовсім байдужі до мене…

Він помітив, як раптом змінився вираз її вродливого обличчя, як перебігла по ньому хмарка.

— Не байдужа до вас?.. — перепитала вона. — Звичайно, — ні. Ми з вами добрі друзі, і я сподіваюсь, мілорде, що ми й надалі залишимося добрими друзями.

— Друзі! Добрі друзі? — промовив він чи то з відчаєм, чи то з болем. — Не тільки дружби прошу я, Арабелло. Невже ви скажете мені, що Пітер Блад помилився?

Тривога на обличчі дівчини стала помітнішою. Вона спробувала обережно звільнити свою руку. Спочатку Уейд хотів утримати її, але, зрозумівши, що діє нерозумно, випустив руку з своїх пальців.

— Арабелло! — вигукнув він з болем у голосі.

— Я залишуся вашим другом, мілорде. Тільки другом. Повітряний замок розвалився, і приголомшений лорд

Джуліан лишився серед уламків марних сподівань. Він не був самовпевненою людиною і сам визнав поразку. Але ще чогось він тут не міг збагнути. Вона обіцяє йому тільки дружбу! А він же міг забезпечити їй виключне становище, — такого вона, племінниця колоніального плантатора, яким би багатим той не був, навіть уві сні не могла б. побачити. А вона відмовляється від усього цього і говорить про дружбу. Виходить, що Пітер Блад помилився. Але в якій мірі він помилився? В такому разі… Його думки обірвалися. Навіщо мудрувати? Навіщо мучитись і завдавати собі душевного болю?! Треба знати все. І він з жорстокою відвертістю запитав Арабеллу:

— Це Пітер Блад?

— Пітер Блад? — повторила вона мимоволі, не зрозумівши одразу, що саме він мав на увазі. А коли зрозуміла, то обличчя її покрилося густим рум'янцем.

— Н-не знаю, — промовила вона, затинаючись.

Та чи була ця відповідь правдивою? Вийшло так, наче сьогодні вранці з її очей раптом спала завіса, і вона нарешті побачила, як Пітер Блад ставиться до людей. І це почуття, що запізнилося на цілу добу, виповнило її душу жалем і тугою.

Лорд Джуліан досить добре знав жінок, щоб усе ще сумніватися. Він схилив голову, намагаючись приховати від неї гнів, який раптом спалахнув у його очах. Як порядна людина, він соромився цього гніву, але й не міг відразу перебороти його.

Та оскільки природа в ньому, — зрештою, як і в більшості з нас, — була сильніша за виховання, лорд Джуліан почав з цієї хвилини, майже наперекір своєму бажанню, займатися тим, що скидалося на підлість. Мені неприємно відзначати це в людині, до якої — коли говорити правду, — ви, очевидно, вже почали ставитися з деякою повагою. Однак правда полягала саме в тому, що бажання знищити свого суперника і зайняти його місце витіснило в його світлості залишки прихильності, з якою він раніше ставився до Пітера Блада. Він дав Арабеллі слово використати весь свій вплив на захист Блада. Та, на жаль, я змушений визнати, що він не тільки забув про свою обіцянку, але й потай від Арабелли почав допомагати її дядькові у складанні й здійсненні планів, як спіймати й покарати пірата. І коли б лорда Джуліана звинуватили в цьому, то він, мабуть, почав би доводити, що діє так, як вимагає від нього його обов'язок. На це йому цілком слушно можна було б відповісти, що в цій справі його обов'язок перебуває в полоні ревнощів.

Пізніше, коли через кілька днів ямайська ескадра вийшла в море, на флагманському кораблі віце-адмірала Крофорда разом з полковником Бішопом відплив і лорд Джуліан. Треба сказати, що в такій поїздці не було ніякої потреби. Навпаки, обов'язки губернатора вимагали, щоб полковник Бішоп залишався на березі, а лорд Джуліан, як ми знаємо, взагалі не міг принести будь-якої користі на кораблі. І все ж вони обидва вирушили полювати на капітана Блада, причому кожен з них використовував своє становище, як привід для задоволення власних домагань. Ця спільна мета якось зв'язувала їх між собою і навіть створила між ними щось схоже на дружбу, яка за інших обставин була б неможливою між людьми, такими різними і за вихованням і за прагненням.

Полювання почалося. Якийсь час кораблі ямайської ескадри крейсерували вздовж берегів острова Гаїті, ведучи спостереження за Навітряною протокою і зазнаючи всіх принад негоди, бо саме почався сезон дощів. Але полювання не дало ніяких наслідків, і через місяць губернатор Бішоп та лорд Уейд ні з чим повернулись у Порт-Ройял, де на них чекали дуже неприємні новини з Старого Світу.

Манія величності Людовіка XIV запалила в Європі пожежу війни. Французькі легіонери спустошували рейнські провінції, а Іспанія приєдналась до тих, хто об'єднав свої зусилля на боротьбу з войовничими прагненнями короля Франції. Але не це було найгіршим: ширилися чутки про громадянську війну в самій Англії, де народ знемагав від нестерпної тиранії короля Якова. Повідомлялося, що Вільгельма Оранського запросили в Англію.

Час спливав, минали тиждень за тижнем, і кожен корабель, що прибував з Англії, привозив у Порт-Ройял нові повідомлення. Вільгельм прибув до Англії, а в березні 1689 року на Ямайці дізналися, що він вступив на англійський престол і що Яків утік до Франції, де йому обіцяли допомогу в боротьбі з новим королем.

Такі новини не могли бути приємними для родича Сендерленда. А згодом від міністра закордонних справ короля Вільгельма надійшов лист, у якому міністр повідомляв Бішопа, що Англія перебуває з Францією в стані війни й, оскільки війна може перекинутись і в колонії, до Вест-Індії направляється генерал-губернатор лорд Уіллогбі, з ним для підсилення ямайської ескадри вирушає на всякий випадок ескадра під командою адмірала ван дер Кейлена.

Полковник Бішоп зрозумів, що його необмеженій владі у Порт-Ройялі прийшов кінець, навіть коли б він і залишився губернатором. Лорд Джуліан для себе не дістав ніяких вказівок і не уявляв, як вплинуть усі ці зміни на його становище. Тому він намагався встановити з полковником Бішопом якомога тісніші й дружніші взаємини, плекаючи надію здобути Арабеллу. Що ж до полковника, то він, побоюючись, що політичні події примусять його піти у відставку, палко мріяв якнайскоріше породичатися з лордом Джуліаном і скористатися з його високого становища в суспільстві.

Між ними встановилося цілковите взаєморозуміння. Лорд Джуліан розповів полковникові все, що знав про Блада і Арабеллу.

— Єдина наша перешкода — це капітан Блад,~— сказав він. — Дівчина кохає його.

— Ви з глузду з'їхали? — вигукнув Бішоп.

— У вас, мабуть, є всі підстави прийти до такого висновку, — з сумом у голосі зауважив його світлість, — але я при своєму розумі і кажу так тому, що знаю про це.

— Знаєте?

— Арабелла сама призналася мені в усьому.

— Яка безсоромність! Клянуся богом, я її навчу! — Це говорив рабовласник, який звик учити за допомогою нагая.

— Не будьте дурнем, Бішоп! — Зневага, з якою його світлість вимовив ці слова, вплинула на полковника більше, ніж будь-які доводи. — Дівчину з характером Арабелли не переконаєш

ніякими погрозами. І коли ви не хочете назавжди зруйнувати мої плани, то повинні тримати язик за зубами і зовсім не втручатися в цю справу.

— Не втручатися?! Боже мій, а що ж робити?

— Послухайте, чоловіче! У Арабелли твердий характер. Я певен, що ви ще не знаєте своєї племінниці. Поки буде живий Блад, вона його чекатиме.

— А якщо Блад загине, то вона схаменеться?

— Ну от, тепер ви, здається, починаєте міркувати правильно, — похвалив Бішопа лорд Джуліан. — Це перший і необхідний крок на шляху до нашої мети.

— Ми маємо повну можливість досягти її! — вигукнув Бішоп з ентузіазмом. — Війна з Францією скасовує всякі обмеження щодо Тортуги. Враховуючи держані інтереси, ми можемо напасти на Тортугу. А здобувши там перемогу, ми заслужимо подяку нового уряду,

— Гм-м! — протягнув лорд Джуліан і, замислившись, сіпнув себе за губу.

— Я бачу, вам усе ясно, — грубо розсміявся Бішоп. — Так уб'ємо двох зайців одним пострілом, га? Ми вирушимо прямо в барліг до цього негідника, перетворимо Тортугу на купу руїн і захопимо проклятого Блада під самісіньким носом у французького короля.

Через два дні, тобто місяцю через три після того, як «Арабелла» вийшла з Порт-Ройяла, вони знову вирушили полювати на капітана Блада, взявши з собою всю ескадру і кілька допоміжних кораблів. Арабеллі й іншим дали зрозуміти, що вони збираються вчинити напад на французьку частину острова Гаїті, оскільки тільки така експедиція могла виправдати полковника Бішопа, який у цей тривожний час залишає Ямайку. Почуття обов'язку, безсумнівно, повинне було б міцно утримувати його в Порт-Ройялі, та це почуття розчинилося в ненависті — найбезпліднішому і найсильнішому з усіх почуттів. Першої ж ночі губернатор у величезній каюті «Імператора» — флагманського корабля ескадри віце-адмірала Крофорда — нализався, як хлющ, утішаючись думкою про близький кінець кар'єри капітана Блада.

Розділ XXV
НА СЛУЖБІ У КОРОЛЯ ЛЮДОВІКА

А приблизно за три місяці до того, як полковник Бішоп вирушив з ескадрою на Тортугу, корабель капітана Блада, гнаний сильними північними вітрами, кинув якір у оточеній високими скелями гавані Тортуги. Прибув він на два дні раніше, ніж фрегат, який перед ним вийшов із Порт-Ройяла під командуванням Вольверстона. В душі Блада клекотіло пекло.

В цій затишній стоянці Блада чекали чотири кораблі його ескадри з командою в сімсот чоловік, з якими він розлучився під час шторму біля Малих Антільських островів. Пірати почали вже серйозно турбуватися про долю Блада, тому вони з великою і щирою радістю вітали прибуття «Арабелли». На честь капітана Блада гриміли салюти з гармат, кораблі були прикрашені прапорами. Все населення міста, розбуркане шумом у гавані, висипало на мол; величезний натовп чоловіків і жінок усіх віросповідань і національностей зібрався тут, щоб привітати уславленого пірата.

Блад зійшов на берег, можливо, тільки для того, щоб задовольнити цікавість людей, які з нетерпінням чекали його появи. Що ж до нього, то він не мав ніякого бажання говорити. На його обличчі застигла невесела посмішка: як тільки прибуде Волверстон, то весь цей грім захоплення його славою перетвориться на прокляття.

Блада зустріли капітани Хагторп, Крістіан, Ібервіль і кілька сот піратів. Він обірвав їх привітання, а коли вони почали набридати йому своїми запитаннями щодо того, де він барився, Блад запропонував їм дочекатись Волверстона, який зможе повністю задовольнити їхню допитливість. Відбившись від своїх надокучливих підлеглих, Блад проштовхався крізь строкату

юрбу з моряків усіх рангів, плантаторів та галасливих торговців — англійців, французів і голландців, юрбу з піратів, що були колись мисливцями на острові Гаїті, і піратів-професіоналів, лісорубів та індійців, мулатів — торговців фруктами і негрів-рабів, виряджених жінок легкої поведінки із Старого Світу та інших представників роду людського, які перетворили Кайонську набережну на свого роду Вавілон.

Насилу вибравшись із такого натовпу, капітан Блад попрямував до красивого будинку мосьє д'Ожерона, щоб засвідчити пошану своїм друзям — губернаторові і його сім'ї.

Спочатку пірати зробили поспішний висновок, що Волверстон повинен прибути вслід за Бладом з якимсь рідкісним військовим трофеєм але згодом з борту «Арабелли» почали просочуватися інші чутки, які викликали в піратів подив і збентеження. Правда, почасти з відданості до свого капітана, почасти тому, що в порушенні вірності були винні якоюсь мірою і вони, рядові моряки з екіпажу «Арабелли», які самі добре не зрозуміли, що в дійсності сталося, команда протягом двох днів до повернення Волверстона була стримана в розмовах із своїми тортузькими друзями. І все ж цієї стриманості не вистачило, щоб перешкодити поширенню тривожних чуток і дивовижних історій про ганебні (з точки зору піратів) вчинки капітана Блада.

Обстановка на березі була настільки напруженою, що коли б на цей час не нагодився Волверстон, можливо, стався б вибух. Ледве встиг корабель старого вовка кинути якір у гавані, як усі кинулися до нього за поясненнями, по які вони вже зібралися йти до Блада.

У Волверстона було тільки одне око, але й ним одним він бачив значно більше, ніж інші бачать двома. І хоч голова старого вовка, майстерно пов'язана червоно-зеленим тюрбаном, уже вкрилася сивиною, серце його було молодим, і велике місце в ньому посідала любов до Пітера Блада.

Ще коли корабель Волверстона огинав скелястий мис, на якому розташувався форт, старий вовк угледів «Арабеллу», що стояла в бухті на якорі, і остовпів від здивування. Картина ця дуже вразила його. Він протер своє єдине око, не вірячи самому собі, і знову поглянув на гавань. Тільки голос Дайка, який стояв поруч з ним, — Дайк перейшов на його корабель, коли вони вирушили в Порт-Ройяла — підтвердив, що він був не одинокий у своєму замішанні.

— Клянусь небом, це «Арабелла» або її привид! Як ти думаєш?

Старий вовк перевів погляд на Дайка і вже був відкрив рота, щоб щось відповісти, як тут-таки рішуче стиснув губи. Він завжди проявляв виняткову поміркованість, особливо в незрозумілих для нього самого справах. У тому, що це «Арабелла» не було ніякого сумніву. А якщо так, то йому, перш ніж щось сказати, слід добре подумати. Якого біса вона стовбичить тут, коли він залишив її на Ямайці? Чи Блад зараз командує «Арабеллою», чи, може, залишки її команди відпливли на ній, кинувши свого капітана в Порт-Ройялі?

Дайк повторив запитання. На цей раз Волверстон відповів йому:

— У тебе ж двоє очей, а в мене одно, і ти ще й питаєш!

— Але я бачу «Арабеллу».

— Звичайно. Он вона стоїть на якорі. А чого ж ти ще чекав?

— Чекав? — Роззявивши рота, Дайк втупився в нього очима. — А хіба сам ти сподівався ще побачити тут «Арабеллу»?

Презирливо змірявши його поглядом, Волверстон розсміявся, а потім голосно, щоб усі чули, сказав:

— Звичайно! А як же інакше! — Він знову розсміявся, як здалося Дайку, глузливо. Та старий вовк уже одвернувся від нього і стежив за тим, як пришвартовували корабель.

Коли Волверстон зійшов на берег, його одразу ж оточили розгублені пірати. Їхні запитання допомогли йому з'ясувати становище. Він зрозумів, що сам Блад або через те, що в нього не вистачило мужності, або з якихось інших міркувань відмовився розповідати, чим він займався з

того часу, як шторм відірвав «Арабеллу» від інших кораблів ескадри. І Волверстон щиро привітав себе за ту витримку, яку він виявив у розмові з Дайком.

— Капітан завжди був скромною людиною, — пояснив він Хагторпу й іншим піратам, що зібралися навколо нього. — Не в його звичці вихваляти себе. А все було так: ми випадково зустрілися з старим доном Мігелем і після того, як спровадили його корабель на дно, взяли на борт якогось лондонського хлюста. Виявилось, що його послав до нас міністр закордонних справ з пропозицією і взагалі поводився, як мамусин синок. У відповідь капітан послав його, звичайно, до всіх чортів. Потім ми зустрілися з ямайською ескадрою, якою командував старий диявол Бішоп. Капітанові Бладу і кожному з нас загрожувала петля. Тоді я йду до Блада і кажу йому: «Візьми ти цей паршивий королівський патент і цим врятуєш від мотузки і свою шию й наші». Він послухав мене, і лондонський хлюст зразу ж видав йому патент, а Бішоп мало не луснув від гніву, дізнавшись про це. Та щось зробити з капітаном він уже не міг, йому довелося проковтнути гірку пілюлю. Ми всі, тоді вже люди короля, разом з Бішопом прибули в Порт-Ройял. Однак Бішоп не довіряв нам, бо надто добре нас знав. Коли б там не було цього молодчика з Лондона, Бішоп наплював би на королівський патент і повісив би капітана. Блад хотів вислизнути з Порт-Ройяла тієї ж ночі, але цей собака Бішоп наказав форту пильно стежити за нами. Та ось, хоч для цього й довелося згаяти два тижні, Блад обдурив його. Він послав мене й більшу частину екіпажу на фрегат, який я встиг купити, і вночі ми втекли з Порт-Ройяла. А Блад у цій грі — як він по секрету сказав мені — мав кинутись за мною, щоб нібито спіймати мене. Розумієте? Як йому вдалося здійснити свій намір, не скажу вам, бо капітан Блад прибув сюди раніше за мене, але я й не сумнівався в тому, що все буде гаразд.

Як бачимо, в особі Волверстона людство втратило великого історика. Він володів такою багатою уявою, що точно знав, наскільки можна відхилитись од істини і як її прикрасити, щоб той чи інший факт набрав потрібної йому і водночас правдивої форми.

Приготувавши це вариво почасти з дійсних фактів, почасти з вигадки і додавши ще один подвиг до пригод Пітера Блада, старий вовк поцікавився, де Зараз можна побачити капітана. Йому відповіли, що капітан сидить на своєму кораблі. Волверстон вирушив шлюпкою до нього, щоб, як він сказав, доповісти про своє щасливе повернення. Він знайшов Пітера Блада у великій каюті «Арабелли». Той був п'яний як дим. У такому стані його ще ніхто і ніколи не бачив. Коли Волверстон увійшов до каюти, капітан звів на нього налиті кров'ю очі. Якусь мить він напружував затуманений алкоголем зір, щоб розглянути прибулого. Впізнавши Волверстона, Блад зареготав якимсь ідіотським сміхом, у якому все ж вчувалася іронія.

— А-а-а! Старий вовк! — сказав він, намагаючись підвестися. — Нарешті ти сюди добрався! Ну й що ж ти… зби-ра… раєшся ро… роби…ти з сво…їм ка… капі…таном, г-га? — Гаркнувши ще щось, Блад лантухом опустився у крісло.

Старий Волверстон мовчки й понуро дивився на нього. На своєму віку йому довелося багато чого побачити, і важко його було чимсь розчулити, але коли він побачив п'яного капітана Блада, то серце його стислося від болю. Щоб дати вихід своєму горю, він образно і соковито вилаявся. В такий спосіб він завжди висловлював свої почуття, які б вони не були. Потім перевальцем підійшов до стола і сів у крісло навпроти капітана.

— Дідько б тебе взяв, Пітер, ти поясниш мені, що це таке?

— Ром, — відповів Блад. — Ямайський ром. — Він підсунув пляшку і склянку до Волверстона, але той навіть не глянув на них.

— Я питаю, що з тобою? Що тебе мучить?! — вигукнув він.

— Ром, — повторив капітан Блад і, скривившись, спробував посміхнутися. — Просто ром. Я відпові…даю на… всі… твої запитання. А чому ти… не… не відповідаєш на м… мої? Що… ти ду„. маєш ро…бити з… зі мною? Га?

— Я вже все влаштував, — сказав Волверстон. — Слава богу, що в тебе вистачило глузду тримати язик за зубами, поки я не прибув сюди. Ти ще не зовсім п'яний і розумієш мене?

— І п'яний… і тверезий… я… завжди… розу…мію тебе.

— Тоді слухай.

І Волверстон переказав йому вигадану ним байку, яку він розповів піратам. Капітан з помітним напруженням силкувався збагнути зміст того, що говорили.

— А мені все-одно, що ти там вигадав, — сказав він нарешті, коли той закінчив. І… все це… не має ніякого значення. Спасибі за все… вірний старий вовче! Та чи варт було це робити? Я вже не пірат і ніколи ним не буду. Всьому кінець! — Блад стукнув кулаком по столу, і в його очах заблищали гнівні вогники.

— Я ще прийду до тебе, і ми поговоримо, коли в твоїй макітрі буде менше рому, — сказав Волверстон, підвівшись. — А тим часом ти добре запам'ятай свою власну історію, яку я розповів про тебе, і тільки не подумай говорити щось інше, бо зробиш з мене брехуна. Всі вони, і навіть ті, хто відплив зі мною з Порт-Ройяла, вірять мені. Розумієш? Я примусив їх повірити. А коли вони дізнаються, що ти справді згодився взяти королівський патент і вирішив наслідувати Моргана, то ти догадуєшся, що може статися?..

— Вони пошлють мене в пекло, — сказав капітан. — А це якраз те, на що я заслуговую.

— Ти зовсім розкис, — буркнув Волверстон. — Поговоримо завтра.

Вони й справді поговорили другого дня, але безрезультатно. І так було кілька разів протягом усього періоду дощів, який розпочався в першу ніч після повернення старого вовка. Нарешті кмітливий Волверстон зрозумів, що капітан хворіє зовсім не від рому. Ром був тільки наслідком, а не причиною апатії. В серці Блада ятрилася рана, а старому вовку не бракувало знань і спостережливості, щоб догадатися про її походження. Він безбожно кляв усі спідниці на світі і, розуміючись на таких справах, чекав, поки ця недуга минеться.

Та недуга виявилася затяжною. Якщо Блад не грав у кості і не пиячив у тавернах Тортуги в компанії, до якої раніше почував огиду, то він сидів самотньо, замкнувшись у своїй каюті на «Арабеллі». Його друзі з губернаторської сім'ї, збентежені його поведінкою, всіляко намагалися розважити капітана. Особливо клопоталась мадемуазель д'Ожерон. Вона мало не щодня запрошувала його до них додому, але Блад дуже рідко приймав ці запрошення.

Пізніше, коли вже надходив кінець періоду дощів, до нього почали звертатися його капітани з проектами найрізноманітніших вигідних наскоків на іспанські поселенім. Та до всіх пропозицій Блад ставився байдуже. Спочатку це викликало подив, а коли встановилась погода, подив перейшов в обурення.

Якось у каюту Блада ввірвався Крістіан — капітан «Клото» і, лаючи його за бездіяльність, зажадав, щоб йому, нарешті, сказали, що він має далі робити,

— Забирайся під три чорти, — байдуже відповів Блад, ледве вислухавши його.

Розлючений Крістіан пішов геть, а наступного ранку «Клото» знявся з якоря і вийшов у море, подавши цим приклад дезертирства для інших. Незабаром навіть віддані Бладу капітани не могли вже утримати своїх людей у гавані Тортуги.

Іноді Блад сам себе питав, навіщо він взагалі повернувся на острів Тортугу. Він не переставав думати про Арабеллу і про те, що вона знехтувала ним, вважаючи його за розбійника й пірата. І Блад поклявся собі, що піратством займатися більше ніколи не буде. Але чому ж він у такому разі сидить тут? На це запитання він відповідав іншим: А куди ж йому було поїхати? Хіба не ясно, що вибору в нього не лишалось?

Поступово він почав втрачати інтерес до життя і опускався дедалі нижче й нижче. Він остаточно перестав дбати про одяг; від вишуканості не лишилося й сліду, на щоках і підборідді, які раніше завжди були чисто виголені, стирчала чорна щетина, а довге чорне волосся пасмами

падало на обличчя. Колись таке енергійне смагляве обличчя набрало тепер хворобливого жовтуватого відтінку, а недавно ще ясні блакитні очі потьмяніли і спохмурніли.

Волверстон — єдиний, хто знав про справжню причину такого переродження Блада, — якось раз, і тільки раз наважився поговорити про це з ним відверто.

— Слухай, Пітер! Чи буде коли-небудь кінець усьому цьому? — пробурчав велетень. — Невже ти збираєшся скніти тут усе своє життя? Коли ти, нарешті, кинеш пиячити через цю гарненьку ляльку з Порт-Ройяла, яка, до речі, не звертає на тебе ніякої уваги? Грім і блискавка! Якщо тобі так уже потрібне те дівчисько, то чому ж ти, чума б тебе задавила, не поїдеш туди і не забереш її?

Блад спідлоба глянув на старого вовка, і в блакитних очах його блиснув знайомий Волверстону вогник. Але Волверстон, не звертаючи на це уваги, вів далі:

— Можна волочитися за дівчиною, коли з цього що-небудь вийде. Але я краще здохну, аніж стану занапащати себе ромом через якусь там спідницю. Це не в моєму характері. Якщо тебе більше ніщо не цікавить, то чому б нам не напасти на Порт-Ройял! Хіба, кат би його побрав, має якесь значення те, що це англійське місто? Адже в ньому верховодить Бішоп, а серед наших хлопців знайдеться чимало головорізів, які погодяться піти за тобою хоч в пекло, аби тільки схопити мерзотника за горлянку. Я заздалегідь впевнений в успіху такого походу. Нам треба тільки дочекатися, коли з Порт-Ройяла вийде ямайська ескадра. В місті знайдеться немало всякого добра, щоб винагородити наших хлопців, а ти матимеш своє дівчисько. Хочеш, я дізнаюся про настрій, поговорю з людьми?

Блад схопився на ноги, очі його гнівно блиснули, а бліде обличчя спотворилося від люті.

— Ти зараз же покинеш каюту, негайно, або, клянуся небом, звідси винесуть твій труп. Паршивий собако! Як ти смієш з'являтися до мене з такими пропозиціями?

І Блад накинувся на свого вірного офіцера з найбрутальнішою лайкою.

Жахнувшись цього вибуху люті, Волверстон стрімголов вибіг з каюти, не сказавши ні слова у відповідь. А капітан Блад залишився на самоті з своїми думками.

Відтоді ніхто вже не наважувався торкатися цієї теми.

Та раптом, коли пірати вже втратили будь-яку надію вплинути на свого капітана, одного сонячного ранку на «Арабеллу» приїхав губернатор Тортуги у супроводі маленького кругловидого люб'язного чоловічка з добродушним виразом на самовпевненому обличчі.

— Любий капітане, — звернувся до Блада д'Ожерон, — я прибув до вас із паном де-Кюссі, губернатором французької частини острова Гаїті. Він хоче поговорити з вами.

З поваги до свого друга Блад вийняв з рота люльку і, труснувши головою, щоб хоч трохи протверезитись, підвівся і вклонився де-Кюссі.

— Прошу вас, — промовив він, запрошуючи гостей сідати.

Де-Кюссі відповів на поклін і, прийнявши запрошення, сів на скриню біля ілюмінатора, що виходив на корму.

— Ви командуєте зараз чималими силами, любий капітане, — зауважив він.

— У мене близько восьмисот чоловік, — недбало відказав Блад.

— Наскільки мені відомо, їх уже почала непокоїти бездіяльність.

— Вони можуть забиратися хоч до чорта в зуби, якщо їм цього хочеться.

Де-Кюссі делікатно засунув у ніс тютюну.

— Я маю запропонувати вам дещо цікавіше, ніж це, — сказав він.

— Ну, що ж, пропонуйте, — відповів Блад байдуже. Повівши бровами, де-Кюссі кинув погляд на д'Ожерона, ніби скаржачись, що поведінка капітана Блада не подає особливих надій. Але д'Ожерон, стиснувши губи, заохочуюче кивнув йому головою, і губернатор Гаїті почав викладати свою пропозицію.

— Ми маємо відомості, що між Францією і Іспанією оголошено війну.

— Це не новина, — буркнув Блад.

— Я говорю зараз про офіціальний характер подій, любий капітане. Йдеться не про ті неофіціальні сутички та грабіжницькі дії, на які ми тут заплющуємо очі. В Європі між Францією і Іспанією точиться війна, справжня війна. Франція має намір перекинути воєнні дії і в Новий Світ. З цією метою сюди з Бреста йде ескадра під командуванням барона де-Рівароля. У мене є від нього лист, у якому він доручає мені спорядити допоміжну ескадру і виставити загін — щонайменше тисячу чоловік, — щоб підсилити його ескадру, коли вона прибуде сюди. Моя пропозиція, любий капітане, з якою я прибув до вас за рекомендацією нашого доброго друга д'Ожерона, в кількох словах зводиться до того, щоб ви разом із вашими людьми і кораблями пішли до нас на службу під командування барона де-Рівароля.

Блад глянув на гостя вже з деяким інтересом, хоч і дуже кволим.

— Ви пропонуєте нам перейти на службу до французів? — спитав він. — На яких умовах, пане?

— Надаємо звання капітана першого рангу вам і відповідні ранги вашим офіцерам. Ви будете одержувати платню, яка належить цьому рангу, і матимете право разом з вашими людьми на одну десяту частку всіх захоплених трофеїв.

— Боюсь, що моїм людям ваші умови здадуться не дуже вигідними. Вони скажуть вам, що можуть хоч і завтра самі вийти в море, розгромити яке-небудь іспанське місто і залишити собі всю здобич.

— Це так, але не забувайте про риск, пов'язаний з таким піратськими діями. З нами ж ваше становище буде і законним і офіціальним, а враховуючи те, що під командою барона де-Рівароля перебуває сильна ескадра, ви зможете разом із ним братися за операції у значно ширшому масштабі, ніж ті, які ви змогли б здійснювати самі. Отже, одна десята частка в даному разі може бути більшою, ніж уся вартість трофеїв, які ви захопите, коли діятимете самостійно.

Капітан Блад замислився. Те, що йому пропонували, вже не було піратством. Ішлося про законну службу під прапором короля Франції.

— Я пораджуся з моїми офіцерами, — сказав він і послав за ними.

Офіцери з'явилися негайно, і де-Кюссі сам виклав їм свою пропозицію. Хагторп відразу ж заявив, що пропозицію можна прийняти, що люди невдоволені надто довгою бездіяльністю і безсумнівно погодяться піти на службу, яку пропонує де-Кюссі від імені короля Франції. Висловлюючи свої міркування, Хагторп кинув поглядом на похмурого Блада. На знак згоди з ним Блад без особливого ентузіазму кивнув головою. Підбадьорені цією хоч і скупою згодою, офіцери приступили до обговорення умов. Ібервіль, молодий французький пірат, зауважив де-Кюссі, що частка трофеїв, яку той пропонує піратам, надто мала. Тільки за п'яту частку здобичі офіцери могли б дати згоду від імені своїх людей. Де-Кюссі був прикро вражений. Він мав точні інструкції і не наважувався перевищити свої повноваження, боячись накликати на себе немилість барона. Про п'яту частку не могло бути й мови. Однак і пірати не поступалися, і де-Кюссі нарешті наважився погодитися на одну п'яту. Того ж дня було складено й підписано угоду. Пірати зобов'язувались до кінця січня бути в Пті Гоав, куди на той час мала прибути ескадра де-Рівароля.

Одразу ж на Тортузі настали дні кипучої діяльності: кораблі переоснащувались для далекого походу, заготовлялося м'ясо та інші продукти. Тільки капітан Блад не брав ніякої участі у готуваннях, хоч колись бувало він увесь віддавався такій роботі. Цього разу він тримався осторонь, байдужий до всього. Якщо він і дав згоду взяти участь в операції під французьким прапором, або, вірніше, поступився бажанням своїх офіцерів, то тільки тому, що запропонована служба не мала нічого спільного з піратством, з яким, як Блад поклявся в душі, було покінчено назавжди. Але служба, хоч він на неї й дав згоду, не викликала в нього ніякого ентузіазму, і Блад залишався бездіяльним, байдужим. Він навіть заявив Хагторпу, коли той висловив свій протест проти такого ставлення до справи, що йому однаково, куди піти, чи в Пті Гоав, чи в пекло, байдуже кому служити, чи королю Людовіку, чи самому сатані.

Розділ XXVI
ДЕ-РІВАРОЛЬ

Не позбувся капітан Блад свого пригніченого настрою і тоді, коли вже відплив з острова Тортуги і прибув, як було домовлено, в бухту Пті Гоав. У такому ж настрої він вітав барона де-Рівароля, коли в середині лютого той, нарешті, прибув з своєю ескадрою із п'яти військових кораблів і кинув якір поряд з кораблями піратів. Як пояснив де-Рівароль, через негоду вони добиралися сюди аж шість тижнів.

Де-Рівароль викликав Блада до себе, і капітан з'явився в замок Пті Гоав, де мала відбутися зустріч. Барон, високий горбоносий чоловік років сорока, тримався холодно і сухо. Він з явним несхваленням зміряв поглядом капітана Блада з ніг до голови, а на Хагторпа, Ібервіля та Волверстона, що стояли позаду капітана, навіть не глянув. Де-Кюссі запросив Блада сісти.

— Хвилинку, пане де-Кюссі. Здається, барон не помітив, що я тут не один. Дозвольте, сер, представити вам моїх супутників: капітан Хагторп з «Елізабет», капітан Волверстон з «Атропо» і капітан Ібервіль з «Лахезіс».

Барон недбало і гордовито глянув на капітана Блада, а потім сухо і ледь помітно кивнув головою кожному з представлених йому піратів. Усією своєю поведінкою він давав зрозуміти, що зневажає їх усіх і хоче, щоб вони це помітили. Поведінка барона викликала у капітана Блада несподівану реакцію — вона розбудила в ньому диявола, а разом з цим і почуття власної гідності, що останнім часом було задрімало. Йому раптом стало соромно за свій неохайний вигляд, і це, очевидно, примусило його триматися ще зухваліше. Жест, яким він поправив портупею так, щоб оздоблений ефес його довгої шпаги було видно де-Рівaролю, був майже натяком. Звернувшись до своїх капітанів, Блад вказав рукою на стільці вздовж стіни.

— Присувайтеся ближче до столу, хлопці. Ми примушуємо барона чекати.

Капітани послухались, а Волверстон при цьому багатозначно посміхнувся. Вираз обличчя пана де-Рівaроля став ще нахабнішим. Він мав би за безчестя сидіти за одним столом з цими бандитами, вважаючи, що всі вони, крім хіба, може, самого капітана Блада, повинні були вислухати його стоячи. І, щоб підкреслити різницю між собою і піратами, він зробив єдине, що йому залишалось, — надів капелюха.

— Оце вірно, — по-дружньому зауважив Блад. — Я й не помітив, що тут протяги. — І він надів свого касторового капелюха з плюмажем.

Де-Рівaроль від гніву почервонів, здригнувся і якусь мить, перш ніж заговорити, ледве стримувався, щоб не скипіти. Панові де-Кюссі теж було явно не по собі.

— Сер, — крижаним тоном почав барон, — ви примушуєте мене нагадати вам, що маєте лише звання капітана першого рангу і перебуваєте в присутності генерала, командуючого сухопутними і військово-морськими силами Франції в Америці. Я змушений нагадати, що вам належить з пошаною ставитися до людини мого рангу.

— Щасливий запевнити вас, — одмовив капітан Блад, — що це нагадування зайве. Я, між іншим, вважаю себе джентльменом, хоч зараз і дуже мало на нього схожий, і, як джентльмен, я завжди з повагою ставився як до тих, кого природа й доля поставили наді мною, так і до тих, хто стоїть нижче і не має можливості обуритись, коли до нього виявляють зневагу. — Це був тонкий докір. Де-Рівaроль, не знаючи, як заперечити, закусив губу, а Блад, не даючи йому можливості відповісти, вів далі. — Ну а зараз, коли ми порозумілися, може, перейдемо до справи? Де-Рівaроль якусь мить понуро розглядав його.

— Очевидно, так буде краще, — сказав він і взяв аркуш паперу. — Це копія угоди, яку ви підписали з паном де-Кюссі. Перш ніж продовжувати розмову, я повинен відзначити, що пан де-Кюссі перевищив свої повноваження, давши вам право на одну п'яту захоплених трофеїв. Він не мав права погоджуватись на більшу частку, ніж одна десята.

— Це питання ви будете вирішувати з паном де-Кюссі, генерале.

— О, ні! В цьому зацікавлені і ви.

— Пробачте, генерале. Угоду вже підписано. А оскільки в цьому зацікавлені і ми, то я вважаю це питання вичерпаним. З поваги До пана де-Кюссі нам не хотілося б слухати ваші докори на його адресу.

— Це моя власна справа, що я скажу панові де-Кюссі, і хай вас це зовсім не обходить.

— Те саме кажу і я, генерале.

— Але, мені здається, вас повинно цікавити, що ми не зможемо дати вам більше, як одну десяту частку здобичі. — Де-Рівароль обурено вдарив кулаком по столу: цей пірат був диявольськи спритний у суперечці.

— А ви певні, пане бароне, в тому, що ви… не можете дати більше?

— Певен, що не дам!

Капітан Блад зневажливо знизав плечима і опустив очі.

— В такому разі,— промовив він, — мені залишається тільки пред'явити вам рахунок, вказавши суму, яка компенсує нас за згаяний час і порушення наших планів у зв'язку з прибуттям у Пті Гоав. Як тільки це питання буде врегульоване, ми розійдемося друзями, пане бароне. Поки що ніхто нікому не заподіяв шкоди.

— Що ви маєте на увазі, чорт забирай!? — Барон схопився з місця, подавшись усім тілом через стіл до Блада.

— Невже я неясно висловився? Можливо, я не досить вільно розмовляю по-французьки, але…

— О, ви володієте французькою мовою досить вільно, часом надто вільно, дозволю собі зауважити. А тепер послухайте мене, пане пірате. Я не з тих, з ким можна строїти дурня, в чому ви незабаром пересвідчитесь. Ви з вашими людьми перейшли на службу до короля Франції. Ви маєте звання капітана першого рангу і одержуєте за це платню, а ваші офіцери мають звання лейтенантів. Ці ранги накладають на вас не тільки обов'язки, які вам слід добре вивчити, а й покарання за невиконання цих обов'язків, що вам теж не зашкодить знати. Покарання ці бувають часом досить суворими. Найпершим обов'язком офіцера є покора. Звертаю на це вашу увагу. Ви не повинні тішити себе обманом, що ви мій союзник у намічених мною операціях. Усі ви — тільки мої підлеглі і не більше. В моїй особі ви бачите командира, який командує вами, а не компаньйона і рівню. Сподіваюсь, ви зрозуміли мене?

— О, звичайно, зрозумів! — розсміявся Блад. Конфлікт з бароном повернув Бладові його колишнє вміння володіти собою. І тільки одна думка псувала йому настрій — думка про те, що він був неголений. — Запевняю вас, генерале, що я нічого не забуваю. Я, наприклад, пам'ятаю, — чого не можна сказати про вас, — що умови нашої служби скріплені нашими підписами в договорі, а в ньому вказано, що ми одержуємо одну п'яту частку здобичі. Відмовляючись від цього зобов'язання, ви скасовуєте угоду, а разом з тим звільняєте нас від узятих зобов'язань і позбавляєте честі служити у військово-морському флоті під вашим командуванням.

При цих словах офіцери Блада вголос висловили своє схвалення.

Відчувши, що він зазнав поразки, Рівароль кинув на них гнівний погляд.

— Коли говорити одверто… — боязко почав де-Кюссі.

— Коли говорити одверто, мосьє, все це ваша робота! — накинувся на нього барон, зрадівши, що знайшовся, нарешті винний, на якому він може зігнати свою злість. — Вас слід покарати за це. Ви зганьбили королівську службу, ви поставили мене, представника його величності, в безглузде становище.

— Отже, ви не можете виділити нам обумовлену частку трофеїв? — спокійно перепитав Блад. — В такому разі немає ніякої потреби кричати на пана де-Кюссі або карати його. Він не винен, що на меншу частку ми не погоджувались. Оскільки ви сказали, що не можете дотриматись умови, ми йдемо від вас. Становище залишається таким, яким воно й мало бути, коли б пан де-Кюссі точно дотримувався ваших інструкцій. Ви по суті скасували наш договір, а тому, говорячи по честі, не можете претендувати на наші послуги, так само як і затримувати нас.

— Говорячи по честі, сер? Краще йшли б ви під три чорти з вашим зухвальством! Ви натякаєте, що я можу в якійсь мірі бути нечесним?

— Я ні на що не натякаю, і не будемо більше сперечатися, — кинув каштан Блад. — Слово за вами, генерале: скасовуєте ви угоду чи ні?

Барон сів.

— Я обдумаю це питання, — буркнув він сердито. — Про моє рішення вас повідомлять.

Капітан Блад підвівся. За ним підвелися і його офіцери.

— Честь маю попрощатися, пане бароне! — вклонився Блад і вийшов із своїм почтом, давши командуючому королівськими сухопутними і військово-морськими силами Франції в Америці можливість подумати.

Ви, звичайно, уявляєте, що після цього панові де-Кюссі довелося пережити кілька дуже неприємних хвилин. На нашу думку, йому слід навіть поспівчувати. Як осіння буря зриває пушинки з кульбаби, так гнів барона де-Рівароля розметав самовпевненість пана де-Кюссі. Командуючий королівськими арміями повівся з губернатором Гаїті як із хлопчиськом. А де-Кюссі захищався, хапаючись за ту ж таки точку зору, яку капітан Блад так чудово вже виклав баронові: якщо угоду з піратами не схвалено, то ніхто нікому не завдав ніяких збитків. Однак де-Рівароль погрозами і лайкою вибив і цю його зброю, примусивши губернатора замовкнути.

Від лайки барон перейшов до образ. Оскільки, на його думку, де-Кюссі довів свою нездатність займати пост губернатора Гаїті, то він вирішив сам виконувати обов'язки губернатора на час свого перебування на цьому острові. На підтвердження своїх слів він познімав з кораблів частину солдатів і встановив постійну охорону навколо замку де-Кюссі.

Такі дії барона одразу ж викликали непорозуміння. Коли вранці наступного дня на берег зійшов Волверстон у барвистій хусточці на голові, бо він взагалі любив одягатись у все яскраве, якийсь французький офіцер поглузував з нього. Незвичний до такого поводження, Волверстон у свою чергу висміяв офіцера. У відповідь офіцер перейшов до образ, але його відразу ж звалив важкий кулак велетня. Десь за годину про цей випадок дізнався де-Рівароль і наказав негайно ж заарештувати Волверстона і відправити під варту в замок.

А ще через годину, тільки-но барон і де-Кюссі сіли обідати, як негр-лакей доповів про прихід капітана Блада. Де-Рівароль роздратованим голосом погодився прийняти його. В кімнату увійшов елегантно одягнений джентльмен у чорному, гаптованому сріблом, камзолі. Його смагляве з правильними рисами обличчя було старанно поголене. На комір з тонких мережив спадали кучері чорного парика. У правій руці джентльмен тримав чорного крислатого капелюха з плюмажем з червоного страусового пір'я, а в лівій — тростину з чорного дерева. Підв'язки з пишними бантами з стрічок підтримували його шовкові панчохи. Чорні розетки на черевиках були майстерно оздоблені золотом.

Барон де-Рівароль не одразу впізнав Блада. Той здався зараз років на десять молодшим. Але гострі блакитні очі під рівними чорними бровами не можна було забути, вони доводили, що перед ним саме той, про кого щойно доповідали. Почуття власної гідності остаточно повернулося до Блада, і навіть зовнішністю він хотів підкреслити, що розмовлятиме з бароном як рівний з рівним.

— Я прийшов невчасно, — чемно вибачився Блад. — Шкодую, але моя справа не терпить зволікань. Йдеться, пане де-Кюссі, про капітана Волверстона, якого ви заарештували.

— Це зроблено за моїм наказом, — вихопився де-Рівароль.

— За вашим!? А я думав, що за наказом губернатора острова Гаїті — пана де-Кюссі.

— Поки я тут, шановний добродію, вища влада належить мені. Прошу взяти це до відома,

— От і добре. Але вам, очевидно, невідомо, що тут сталася помилка.

— Як ви сказали? Помилка?

— Так, помилка. Відверто кажучи, я вжив занадто пристойне слово. Але воно в якійсь мірі доцільне, бо позбавляє нас зайвих суперечок. Ваші люди, пане де-Рівароль, арештували не того,

кого слід. Винен французький офіцер, який поводився нахабно і задирливо, а затримали Волверстона. Прошу негайно скасувати ваше розпорядження.

На яструбиному обличчі де-Рівароля виступили багряно-червоні плями, а його чорні очі аж на лоба полізли від обурення.

— Сер, ви… ви нахаба! І ваше нахабство нестерпне! — зарепетував він, затинаючись, хоч взагалі і вмів володіти собою.

— Ви даремно витрачаєте слова, пане бароне. Ми з вами у Новому Світі, і зветься він так не випадково. Тут усе нове для людини, що виросла серед забобонів Старого Світу. У вас, звичайно, ще не було часу зрозуміти всю його новизну, тому я й не звертаю уваги на образливі слова, які ви щойно тут виголошували. Однак справедливість залишається однаковим поняттям і в Новому Світі і в Старому Світі. В даному разі справедливість вимагає звільнення мого офіцера і покарання вашого. Я уклінно прошу вас задовольнити моє клопотання.

— Уклінно? — зневажливо пирхнув розгніваний барон.

— Саме так, генерале. Водночас я хочу нагадати вам, пане бароне, що в моєму розпорядженні вісімсот піратів, а у вас тільки п'ятсот солдатів. Пан де-Кюссі підтвердить, що один пірат у бою вартий трьох солдатів. Я цілком відвертий з вами, бароне, щоб не марнувати часу і не ображати один одного. Або ви негайно звільните капітана Волверстона, або ми будемо змушені звільнити його самі. Наслідки можуть бути жахливими, і це на вашому сумлінні, бароне. Ви тут найвища влада. Слово за вами.

Де-Рівароль зблід, і губи його посиніли. За все його життя ще ніхто не розмовляв з ним так сміливо й зухвало. Але він визнав за краще стриматись.

— Буду вдячний, якщо ви почекаєте в передпокої. Я хочу переговорити з паном де-Кюссі і повідомлю вас про моє рішення.

Як тільки за капітаном зачинилися двері, вся злість барона знову обернулась проти де-Кюссі.

— І отаких людей ви взяли на королівську. службу, людей, які не служать, а диктують, до того ж перед виконанням завдання, заради якого я прибув сюди, з Франції! Яке пояснення ви можете мені дати, пане де-Кюссі? Так от знайте, я незадоволений вами. Навіть більше, та ви й самі це бачите, я просто обурений.

Обличчя де-Кюссі витяглося, а сам він випрямився і гордовито промовив:

— Вам не дають права докоряти мені ні ваш ранг, сер, ні ті факти, якими ви оперуєте. Я завербував до вас на службу саме тих, кого ви просили. І не моя провина, що ви не вмієте поводитися з ними. Як вам уже говорив капітан Блад, ви перебуваєте в Новому Світі.

— Так, так! — злорадно посміхнувся де-Рівароль. — Ви, я бачу, не тільки даєте пояснення, а ще й насмілились доводити, що я ж сам і винен! Мені подобається ваша відвага! Але досить! Ви кажете, що в Новому Світі нові й звичаї? Хай так, але з часом я примушу цей Новий Світ пристосуватися до мене! — В голосі барона зазвучала погроза. — Та зараз, на жаль, я змушений приймати все таким, як є. І ви, пане, знаючи варварські порядки Нового Світу, порадите, виходячи з свого досвіду, що нам робити?

— Пане бароне! Арешт капітана піратів був безглуздям. Тримати його й далі під арештом буде божевіллям. У нас замало солдатів, щоб відповісти силою на силу.

— В такому разі, пане, може ви скажете мені, що ж нам робити надалі? Виходить, мені доведеться підкоритися диктату цього капітана Блада? Виходить, операція, яку ми намітили, буде проводитися так, як він захоче? Коротше кажучи, чи повинен я, представник короля Франції в Америці, бути весь час у повній залежності від цих негідників?

— Ну, що ви? Ні в якому разі! Я вербую добровольців тут, на острові Гаїті, і набираю загін негрів. Коли я закінчу цю справу, ми матимемо до тисячі чоловік, без піратів.

— Чому б тоді нам зараз же не відмовитись від їх послуг?

— Тому що вони завтра будуть вістрям тієї зброї, яку ми викуємо. У військових діях того типу, які ми плануємо собі, вони більш досвідчені, і те, що сказав Блад, не є перебільшенням. Один пірат у бою справді вартий трьох солдатів. А тоді у нас буде досить сил, щоб тримати піратів у руках. Хочу сказати вам, що в них тверді поняття про честь. Вони точно дотримуватимуться умов і не завдадуть нам ніяких неприємностей, якщо ми будемо з ними справедливі. Повірте моєму слову, а мені не вперше доводиться мати з ними справу.

Де-Рівароль удав, що слова де-Кюссі заспокоїли його. Баронові необхідно було врятувати свій престиж. А оскільки губернатор якоюсь мірою підказав йому засоби до цього і дав певні гарантії на майбутнє, то він піднісся духом.

— Гаразд, — сказав він. — Запросіть сюди, будь ласка, капітана Блада.

Блад увійшов до кімнати, сповнений гідності. Самовпевненість корсара дратувала де-Рівароля, але він приховав своє роздратування.

— Ось що, капітане: я порадився з губернатором і з нашої розмови допускаю, що могла статися помилка. Справедливість, можете бути певні, переможе. Я сам головуватиму на раді, до складу якої, крім мене, увійдуть два моїх старших офіцери, ви і один з ваших офіцерів. Ми зразу ж проведемо безстороннє розслідування, і винний, тобто той, хто розпочав сварку, буде покараний.

Капітан Блад вклонився. Йому аж ніяк не хотілося вдаватися до крайніх заходів.

— Чудово, пане бароне. А зараз дозвольте ще одне запитання. Ідеться про нашу угоду. Я хотів би знати: стверджуєте ви її чи анулюєте?

Очі де-Рівароля звузились до ледве помітної щілинки. Його захопила думка про те, що йому сказав де-Кюссі: пірати повинні бути вістрям тієї зброї, яку він викує. Без них не можна обійтися. Він зрозумів, що допустився тактичної помилки, торгуючись з Бладом. Відступ у таких випадках завжди пов'язаний з втратою престижу. Адже де-Кюссі набирав зараз добровольців, щоб зміцнити його сили. Коли він матиме їх у своєму розпорядженні, питання про розподіл трофеїв можна буде переглянути. А поки що необхідно відступити по можливості пристойніше.

— Я думав про це, — промовив він. — Моя думка поки що залишається незмінною, але, враховуючи те, що пан де-Кюссі вже дав згоду на ваші умови, ми повинні задовольнити їх. Угоду стверджено, сер.

Капітан Блад знову вклонився. Даремно де-Рівароль шукав на його міцно стиснутих устах хоч найменшого натяку на переможну посмішку. Обличчя пірата, як і раніше, залишалося спокійним.

Того ж дня після обіду Волверстона звільнили, а французькому офіцерові, що розпочав з ним сварку, присудили два місяці арешту. Таким чином, справедливість перемогла. Але сам по собі такий початок не обіцяв нічого доброго: незабаром за цим випадком потяглася ціла низка нових конфліктів.

Через тиждень Блада та його офіцерів викликали на раду, яка мала розробити плани операцій проти Іспанії. Де-Рівароль вислав свій проект нападу на багате іспанське місто Картахену. Капітан Блад не міг приховати свого здивування. Коли ж де-Рівароль роздратовано попросив його пояснити, чому той так здивувався, Блад одверто заявив:

— Коли б я командував французькими королівськими військами в Америці, я б не мав жодного сумніву чи вагання в тому, як найкраще послужити своєму королю і французькому народові. Думаю, що для пана де-Кюссі, як і для мене, ясно, що зараз ми повинні негайно захопити іспанську частину острова Гаїті і перетворити весь цей родючий і прекрасний острів у власність Франції.

— Це можна зробити потім, — відповів де-Рівароль. — А я хочу почати з Картахени.

— Ви хочете сказати, сер, що ми маємо вирушити у цю авантюрну подорож через Карібське море, нехтуючи тим, що лежить у нас коло порога? У нашу відсутність іспанці можуть вторгнутись на французьку частину острова Гаїті. Якщо ж ми почнемо з того, що розгромимо іспанців тут, то позбудемося такої небезпеки. До того ж Франція дістала б у своє володіння одну з найбільш жаданих колоній у Вест-Індії. Ця операція не становить собою особливих труднощів, її можна провести дуже швидко. А коли ми її здійснимо, то матимемо досить часу, щоб вирішити плани дальших дій. Мені здається, що треба починати саме з такої операції.

Він скінчив. Запала довга мовчанка. Де-Рівароль сидів у кріслі, покусуючи кінчик гусиного пера. Та ось він відкашлявся і запитав:

— Хто ще підтримує думку капітана Блада?

Ніхто не відповів. Офіцери де-Рівароля, паралізовані благоговійним страхом, мовчали, товариші ж Блада, хоч і віддавали перевагу нападу на Картахену, бо ця операція обіцяла значно більшу здобич, з поваги до свого ватажка не наважувалися висловити своїх думок.

— У вас, здається, небагато однодумців, — в'їдливо зауважив барон.

Капітан Блад одверто розсміявся. Він глибше заглянув у дріб'язкову душу цієї людини і раптом зрозумів, чого домагався барон. Проте в його сміхові було більше гніву, ніж презирства. Марно він тішив себе думкою, що з піратством покінчено. Виходило, що він обдурював себе. Тільки віра в те, що на французькій службі йому не доведеться займатися піратством, спонукала його погодитися на цю службу. І ось зараз бундючний зарозумілий джентльмен у чині генерала французької армії пропонує грабіжницький рейд, який, коли з нього зірвати безчесну маску законних військових дій, нічим не відрізняється від звичайного піратства.

Де-Рівароль, заінтересований таким проявом веселощів, сердито насупився:

— Чого ви смієтеся, добродію?

— А тому, що у всій цій історії я побачив надто вже смішну іронію. Ви, бароне, командуючий сухопутними і військово-морськими силами Франції в Америці, пропонуєте операцію, яка по суті є звичайнісіньким піратським рейдом, в той час як я, пірат, наполягаю на операції, яка підтримала б честь Франції. Чи не здається вам це смішним?

Слова Блада розбудили в барона порив нестримного гніву. Він схопився, мов опечений, на ноги, і всі, хто був у кімнаті, підвелися з своїх місць. Тільки де-Кюссі залишився сидіти, і на його обличчі промайнула невесела посмішка. Він так само, як і Блад, читав думки барона, мов у розкритій книзі, і так само, як і Блад, сповнювався презирством до пожадливого барона.

— Пане пірате! — хрипко закричав де-Рівароль. — Невже мені треба нагадувати вам, що я ваш старший начальник?!

— Мій начальник?! Ви?! Сили небесні! Та ви звичайнісінький пірат! Але на цей раз ви вислухаєте всю правду про себе, вислухаєте її перед усіма цими джентльменами, які мають честь служити королю Франції. Мені, піратові і морському розбійникові, доводиться стояти отут і пояснювати вам, у чому полягають інтереси і честь Франції. Ви ж, французький генерал, нехтуючи всім цим, намагаєтеся витрачати кошти, дані у ваше розпорядження, на авантюру, що не має ніякісінького значення для Франції, хочете пролити кров французьких солдатів, щоб захопити місто, яке не зможете утримати. Ви йдете на це, бо вам сказали, що в Картахені багато золота, і, пограбувавши місто, ви розбагатієте. Так може робити тільки лихвар, який торгується, намагаючись урвати хоч шматочок з частки здобичі, і виторговує поступки після того, як угода підписана. Якщо я помиляюся, хай пан де-Кюссі про це скаже. Коли я неправий, доведіть мені це, і я вибачусь перед вами. А зараз я не бажаю брати участі в ваших нарадах. Я пішов на службу до короля Франції з чесними намірами. Але чесна служба несумісна з наскоками і грабежами, і я не можу погодитись на даремні витрати і втрату людей. Відповідальність за такі речі повністю ляже на вас, генерале, і тільки на вас. Я хочу, щоб пан де-Кюссі передав мою думку французькому

урядові. Я, звичайно, виконуватиму ваші накази і чекатиму на них на борту свого корабля, оскільки наша угода лишається в силі. Якщо ж вас ображають мої слова, то я завжди до ваших послуг. Маю честь кланятися, пане бароне. До побачення.

Блад вийшов, а з ним вийшли і три його відданих офіцери, хоч вони й вважали, що Блад збожеволів.

Де-Рівароль був схожий на рибу, яку швидко витягли з води. Від різкої і неприкрашеної правди він втратив здатність говорити. Коли ж опам'ятався, то подякував богові, що капітан Блад з власної ініціативи звільнив їх від своєї присутності. В душі де-Рівароль згоряв від сорому і злості. З нього зірвали маску, його виставили на сміх, і це — його, командуючого сухопутними і військово-морськими силами Франції в Америці…

І все ж десь у середині березня ескадра відпливла до Картахени. Загін, що перебував під командою де-Рівароля, підсилений добровольцями й неграми, нараховував тепер близько тисячі двохсот чоловік. Де-Рівароль вважав, що, маючи в своєму розпорядженні такі сили, він легко зможе тримати піратів у покорі.

Ескадра де-Рівароля на чолі з могутнім вісімдесяти-гарматним флагманським кораблем «Віктор'єз» справляла сильне враження. Інші чотири французькі кораблі не поступалися своїми бойовими якостями перед «Арабеллою» Блада, що мала на озброєнні сорок гармат. За ескадрою йшли менші за тоннажністю піратські кораблі «Елізабет», «Лахезіс» і «Атропо», а за ними дванадцять фрегатів, навантажених припасами, а також маленькі судна та човни, що тяглися на буксирі.

Вони трохи не зіткнулися з ямайською ескадрою полковника Бішопа, яка вийшла до острова Тортуги через два дні після того, як кораблі барона де-Рівароля вирушили на південь.

Розділ XXVII
КАРТАХЕНА

Тільки на початку квітня французька ескадра, стримувана сильними вітрами, перетнула Карібське море і лягла в дрейф навпроти Картахени. Для обговорення плану штурму міста де-Рівароль скликав на борту свого флагманського корабля капітанів усіх кораблів.

— Дуже важливо, панове, — заявив він їм, — взяти місто зненацька. Цим ми не тільки не дамо іспанцям змоги організувати оборону, а й перешкодимо їм вивезти з міста в глиб країни цінності. Я пропоную сьогодні пізно ввечері висадити на північ від міста загін, який зміг би виконати це завдання. — І він виклав деталі розробленого ним плану.

Офіцери де-Рівароля вислухали його з пошаною і схваленням, Блад — з презирством, а капітани решти піратських кораблів — байдуже. Присутність Блада на цьому засіданні (читач пам'ятає, що він відмовився брати участь у нарадах, які скликатимуться де-Рівaролем) пояснювалась тим, що Блад відмовився бути присутнім лише на нарадах, де вирішувалися плани майбутніх операцій.

Капітан Блад був єдиним серед учасників наради, хто точно знав, як краще захопити місто. Два роки тому він сам збирався зробити наскок на Картахену і провів всебічну розвідку місцевості. Що ж до барона, то він покладався виключно на карти.

В географічному і стратегічному відношенні місто Картахена було розташоване досить своєрідно. Воно являє собою майже чотирикутник, прикритий із сходу й півночі горбами. Південною частиною місто спускається до внутрішньої гавані, яка є одним з двох підступів до нього з моря. Зовнішня гавань являє собою лагуну миль зо три завширшки; до неї можна було ввійти через вузьку протоку, відому під назвою Бока Чік, або Маленька Горловина. Ця протока перебувала під захистом форту. Довга коса, покрита густим лісом, виступає на захід і служить природним молом для Картахени. А ближче до внутрішньої гавані під прямим кутом до природного молу прилягає ще одна смужка землі. Вона простягається на схід у напрямку материка. Поблизу материка ця смужка обривається, утворюючи глибокий, але дуже вузький канал, який служить своєрідними ворітьми в безпечну внутрішню гавань. Цей прохід захищений другим фортом. На схід і на північ від Картахени лежить материк, який нас не цікавить. Але на заході і на північному заході місто, так добре захищене з інших боків, виходить безпосередньо до моря. Тут воно підступає майже до берега і, крім невисоких кам'яних стін, здавалось, не мало ніяких інших укріплень. Та ця видимість була облудною, і де-Рівaроль, складаючи свій план, не врахував цього.

Коли де-Рівaроль повідомив, що піратам надається честь першими розпочати штурм міста за розробленим ним планом, Блад змушений був пояснити йому, з якими труднощами їм доведеться зустрітися. Капітан сардонічно посміхався, слухаючи, як розійшовся барон, говорячи про виявлення піратам такої честі. Цього він і чекав. На долю піратів випадали всі небезпеки, а на долю де-Рівaрoля — честь, слава і здобич.

— Я змушений відмовитись від такої високої честі, яку ви нам пропонуєте, — холодно зауважив капітан.

Волверстон щось буркнув на знак схвалення, а Хагторп кивнув головою. Ібервіль, що разом з іншими обурювався чванством свого високопоставленого співвітчизника, ніколи не брав під сумнів рішень свого капітана. Шість французьких офіцерів з гордовитим подивом втупилися у ватажка піратів, а барон запитав визивно:

— Що? Ви відмовляєтесь, сер?

— Наскільки я розумію, пане бароне, ви покликали нас обговорити план штурму.

— В такому разі ви мене невірно зрозуміли, пане капітане. Я викликав вас сюди, щоб передати вам свій наказ. Я вже все продумав і вирішив. Сподіваюсь, що тепер ви розумієте?

— Я, звичайно, розумію, — розсміявся Блад. — Та чи розумієте це ви? — І щоб не дати можливості баронові вибухнути лайкою, яка ось-ось мала зірватися з його вуст, він знову заговорив: — Ви кажете, що все вже обміркували і вирішили. Але якщо ваше рішення грунтується на бажанні знищити більшість моїх людей, ви зміните його, коли я розповім вам дещо з того, що знаю. Місто Картахена здається вам дуже вразливим з півночі, де воно відкрите з боку моря. А чи

не поставало, пане бароне, перед вами питання, чому саме іспанці, які будували це місто, так старанно подбали про те, щоб укріпити його з півдня, коли з півночі воно таке доступне для нападу?

Де-Рівароль не відповів: він тільки зараз над цим замислився.

— Іспанці,— вів далі Блад — не такі вже дурні, як ви їх собі уявляєте. Дозвольте мені, панове, сказати вам, що два роки тому, готуючись до нападу на Картахену, я провів ретельну розвідку міста. Переодягнувшись індійцем, я прибув туди з кількома дружніми до мене індійцями-торговцями і залишався у місті цілий тиждень, старанно вивчаючи всі підходи до нього. З боку моря це місто здається таким принадно доступним для нападу, більш ніж на півмилі від берега тягнеться мілина, а цього цілком досить, запевняю вас, щоб не дати можливості жодному кораблю наблизитися до міста на відстань гарматного пострілу. А підійти до берега на відстань, більшу ніж три чверті милі, вже небезпечно.

— Але ж ми висадимо десант на каное, пірогах і плоскодонках! — вигукнув з нетерпінням один з офіцерів.

— Навіть у найспокійнішу погоду прибій не дасть вам змоги провести таку операцію. Слід також мати на увазі, що коли б висадка десанту була й можлива, то ми не змогли б прикрити його вогнем корабельних гармат. Людям загрожуватиме небезпека від своєї ж артилерії.

— Якщо ми проведемо атаку, як я пропоную, вночі, то її не доведеться прикривати вогнем гармат, — сказав де-Рівароль. — Ви з вашим загоном будете на березі раніше, ніж іспанці догадаються про наші наміри.

— Ви виходите з того, що в Картахені живуть тільки дурні і сліпі і що вони ще не полічили наші вітрила і не задумались над питанням, хто ми такі і з якою метою прибули сюди.

— Але коли вони вважають себе надійно захищеними з півночі, як ви запевняєте, — нетерпляче вигукнув барон, — то ця безпечність і присипляє їхню пильність!

— Можливо. Місто справді має добрий захист. Будь-яка спроба висадити десант з цього боку приречена на невдачу самою природою.

— І все ж ми зробимо таку спробу! — вперто наполягав барон, який не звик ні в чому поступатися, та ще й в присутності своїх підлеглих.

— Ну, якщо вас не переконали мої слова, то дійте, звичайно, — сказав Блад, — це ваше право. Але я не поведу своїх людей на неминучу смерть.

— А коли я накажу вам… — почав був де-Рівароль. Блад безцеремонно перебив його:

— Пане бароне, коли пан де-Кюссі брав нас на службу, то враховувались не тільки наші сили, а й наші знання та досвід у воєнних діях такого роду. Я зараз виклав перед вами свої власні знання й досвід у цьому питанні. Додам, що в свій час я відмовився від наміру напасти на Картахену, бо не мав у своєму розпорядженні достатніх сил, щоб захопити вхід до гавані — ці єдині ворота у місто. Тепер же наших спільних сил вистачить для виконання такого завдання.

— Але поки ми займатимемось цією операцією, іспанці встигнуть вивезти більшу частину багатств. Нам треба напасти на них несподівано.

Капітан Блад знизав плечима.

— Коли це тільки піратський наскок, то, звичайно, ваші міркування цілком переконливі. Так у свій час думав і я. Але якщо ви зацікавлені в тому, щоб збити пиху з іспанців і підняти прапор Франції на фортах цього міста, то втрата якоїсь частини багатств не повинна мати для вас серйозного значення.

Де-Рівароль з досади закусив губу і з похмурою ненавистю втупився в пірата, який тримався так незалежно.

— А якщо я накажу вам висадитись десантом… тобто зробити спробу? — спитав він. — Відповідайте мені, пане. Давайте раз і назавжди уточнимо наші функції. Хто командує експедицією — ви чи я?

— Ви мені просто набридли, — сказав Блад у відповідь і рвучко обернувся до де-Кюссі, який почував себе надзвичайно незручно і сидів, кусаючи губи. — Я звертаюсь до вас, пане. Доведіть генералу, що я маю рацію.

Де-Кюссі відірвався від своїх похмурих думок і відкашлявся. Він був надзвичайно знервований.

— У зв'язку з тим, що капітан Блад подавав на розгляд…

— На якого дідька все це мені! — різко обірвав його де-Рівароль. — Здається, мене оточують самі боягузи! Послухайте, пане пірате, коли ви боїтеся взятися за цю операцію, то я сам візьмуся за неї. Погода стоїть сприятлива, і ми успішно висадимось на берег. І якщо мені пощастить, а я певен цього, то завтра вам доведеться вислухати дещо не зовсім приємне для вас. Я надто великодушний з вами, сер! — Він зробив широкий жест рукою. — Дозволяю вам іти.

Де-Рівaролем керувала безглузда впертість та пустопорожній гонор, і він, звичайно, дістав по заслузі. В другій половині дня ескадра стала за милю від берега. Під прикриттям темряви триста чоловік, двісті з яких були негри (тобто всі негри, що брали участь в експедиції), в каное, пірогах і шлюпках вирушили на берег. Самовпевненість де-Рівaроля примусила його взяти особисто на себе командування десантним загоном, хоч ця рискована операція зовсім не приваблювала його.

Перші шість човнів, підхоплені прибоєм, були розбиті вдрізки об скелі ще до того, як люди, що сиділи в них, встигли кинутись у воду. Гуркіт хвиль і крики потопаючих попередили тих, що пливли вслід за ними, і врятували їх від такої ж долі. За наказом барона вони відійшли від небезпечної зони і кинулись рятувати тих, кому пощастило добратися до них. У цій авантюрі загинуло близько п'ятдесяти чоловік і було втрачено шість човнів з боєприпасами та зброєю.

Барон повернувся на свій корабель розлючений, але не розумніший. Мудрість — навіть та, що набувається життєвим досвідом, — була недоступна для таких людей, як де-Рівaроль. Він злився на всіх і на все, але в основному ненависть його падала на капітана Блада. Вкладаючись спати, він злісно відкидав настирливі думки про те, що скаже завтра Блад.

На світанку барона розбудив рев гарматних залпів. У нічному ковпаку і кімнатних пантофлях він вибіг на корму і побачив картину, від якої його лють подвоїлась. Чотири піратські кораблі, піднявши всі вітрила, провадили якісь дивовижні маневри за півмилі від Бока Чіка і трохи більше як за півмилі від французької ескадри. Кожного разу, коли вони наближалися до берега, їх бортова артилерія вивергала клуби порохового диму і вогню, обстрілюючи великий круглий форт, що захищав вузький прохід у гавань. Гармати форту відповідали на вогонь, але жодне ядро не влучало в ціль. Пірати весь час маневрували і стріляли з такою точністю, що їх вогонь накривав захисників форту в той самий момент, коли вони перезаряджали гармати. Зробивши постріл, кораблі піратів круто обертались так, що каноніри форту бачили перед собою весь час рухому мішень: корму або ніс корабля, а за якусь мить до того, як іспанці мали обрушити на них вогонь усіх гармат форту, кораблі піратів вишиковувались у перпендикулярній позиції до форту так, що їх щогли зливалися в одну лінію.

Бурмочучи собі під ніс прокляття, де-Рівaроль стояв на палубі і спостерігав бій, який самовпевнений Блад розпочав на свій риск. Офіцери «Віктор'єза» стовпилися навколо нього, але коли до них приєднався де-Кюссі, гнів барона, що весь час розпирав його груди, прорвався. Власне, де-Кюссі сам накликав на себе цю бурю. Він підійшов до барона, потираючи руки від неприхованого задоволення енергійними діями тих, кого він завербував на службу.

— Ну як, пане де-Рівароль?! — з усмішкою почав він. — Добре знає свою справу цей капітан Блад, га? Ще до сніданку він підніме прапор Франції на форті.

В очах у барона спалахнув гнівний вогник. Він рвучко обернувся до губернатора і вишкірився.

— Кажете, він знає свою справу?! Його справа, дозвольте вам зауважити, пане де-Кюссі, виконувати мої накази, а я, сто чортів йому в пельку, такого наказу не давав! Коли все це скінчиться, я розправлюся з ним за його самочинство.

— Я певен, пане бароне, що його дії будуть виправдані, якщо забезпечать успіх.

— Виправдані! О прокляття! Та чи можна виправдати самовільні вчинки солдата!? — скипів барон. Офіцери, які поділяли ненависть де-Рівароля до капітана Блада, підтримували командуючого.

А тим часом бій тривав. Форту було завдано серйозних пошкоджень. Але й пірати, незважаючи на їх спритні маневри, теж зазнали чималих втрат від вогню з форту. Планшир правого борту «Атропо» був розбитий на тріски, а одно з ядер розірвалося в кормовій каюті корабля. На «Елізабет» була серйозно пошкоджена носова частина, а на «Арабеллі» збита грот-щогла. «Лахезіс» вийшов із бою, втративши стерно, і зараз маневрував за допомогою довгих весел.

Тупий, сповнений люті погляд барона свідчив про те, що він задоволений.

— Благаю небо, щоб іспанці потопили всі його дияволівські кораблі! — вигукнув він, остаточно знавіснівши.

Та небо лишалося глухим. Не встиг він навіть закінчити свого благання, як усе довкола струсонув страшенний вибух, і половина форту злетіла в повітря. Вдалим пострілом пірати влучили в пороховий погріб.

Години через дві після бою капітан Блад, спокійний і вичепурений, наче він щойно повернувся з балу, ступив на квартердек «Віктор'єза». Його зустрів де-Рівароль, все ще в халаті і в нічному ковпаку.

— Дозвольте доповісти, пане бароне, що ми оволоділи фортом на Бока Чіка. На руїнах башти майорить прапор Франції, і шлях у зовнішню гавань для нашої ескадри відкритий.

Ле-Рівароль змушений був стримати свій гнів, хоч мало не задихався від нього. Його офіцери так палко висловлювали своє захоплення, що лаяти Блада було просто незручно. Але в очах барона не згасала лють, а на блідому обличчі відбивалася внутрішня боротьба.

— Вам пощастило, пане Бладе, — процідив він крізь зуби, — що ви виграли бій. В разі поразки ви жорстоко поплатилися б за це. Іншим разом прошу чекати моїх наказів, бо не завжди у вас будуть такі щасливі виправдання, як сьогодні.

Блад посміхнувся, блиснувши рядком білих зубів, і вклонився.

— Зараз я був би радий одержати від вас, генерале, наказ розвивати наступ, скориставшись із перемоги. Думаю, що ви розумієте, наскільки важлива в даному разі швидкість дій.

Рівароль якось розгублено блимнув на нього. В своєму гніві він зовсім забув про те, що має керувати дальшими операціями.

— Зайдіть до мене в каюту! — владно наказав він Бладу і обернувся, щоб іти, але Блад зупинив його.

— Я думаю, генерале, що нам краще переговорити тут, коли перед вами, як на долоні, відкрита вся картина наших майбутніх дій. — І він вказав рукою на лагуну, на ландшафт навколо неї і на велике місто, яке розкинулось на далекій відстані від берега. — Якщо це не буде розцінюватись як моя самовпевненість, мені б хотілося зробити пропозицію… — Він замовк.

Де-Рівароль пильно поглянув на нього, запідозривши в його словах глузування. Але смагляве обличчя пірата було непорушним, а проникливі очі — спокійними і серйозними.

— Ну, що ж, вислухаємо, — милостиво погодився барон.

Блад показав на форт при вході у внутрішню гавань, вежі якого ледве виднілися за пальмами на вузенькій смужці землі, і сказав, що цей форт не так добре озброєний, як зовнішній, той, що вони захопили. Але канал тут набагато вужчий від Бока Чіка, і перш ніж проходити каналом, необхідно захопити укріплення, яке його захищає. Він запропонував, щоб французькі кораблі увійшли в зовнішню гавань і звідти почали бомбардування форту. А тим часом триста піратів висадяться з гарматами на східному узбережжі лагуни, густо вкритому фруктовими деревами. Як тільки почнеться бомбардування з моря, пірати кинуться на штурм форту з тилу. Блад вважав, що іспанці, оточені з двох боків і деморалізовані втратою більш сильного зовнішнього форту, не зможуть чинити тривалого опору. Після цього загін де-Рівароля залишиться в форті, а Блад з своїми людьми продовжить наступ і захопить церкву Нуестра Сеньйора де ла Попа, яка бовваніла на високому узгір'ї на схід від міста. Захопивши цю висоту, вони матимуть не тільки прекрасну стратегічну перевагу, а й можливість контролювати єдину дорогу з Картахени в глиб країни. Коли ця дорога буде в їхніх руках, то іспанці не зможуть вивезти з міста своїх цінностей.

Останній аргумент, як Блад і передбачав, виявився для Рівароля найбільш переконливим. До цього барон зневажливо слухав пірата, збираючись розкритикувати його пропозицію, та при останніх словах Блада обличчя де-Рівароля раптом змінилося і сам він пожвавішав. Стримано похваливши план Блада, барон наказав негайно бомбардувати форт.

Немає потреби описувати усі подробиці цієї операції. Через бездарність та грубі помилки французьких офіцерів вона пройшла не зовсім вдало: гарматним вогнем форту було потоплено два французьких кораблі. Але під вечір, не витримавши шаленої атаки піратів з тилу, форт капітулював. Ще до смерку Блад із своїми людьми захопив пануючу над містом висоту Нуестра Сеньйора де ла Попа і встановив там кілька гармат, доставивши їх туди на мулах.

Опівдні наступного дня Картахена, позбавлена захисту і налякана бомбардуванням, повідомила де-Рівароля про свою капітуляцію.

Набундючившись від непомірних гордощів за перемогу, яку він повністю приписував собі, барон продиктував умови капітуляції: місто має здати всі громадські гроші, товари і коштовності. Мешканцям давалася можливість лишитися в місті або покинути його, але ті, хто хотів виїхати, повинні здати все своє майно, а ті, хто залишається, здавали тільки половину майна і віднині ставали підлеглими короля Франції. Де-Рівароль обіцяв не руйнувати церкви і молитовні будинки, якщо вони подадуть повний звіт про всі цінності, які є в їх розпорядженні.

Картахена прийняла ці умови, бо іншого виходу у неї не було. Наступного дня де-Рівароль вступив із своїм військом у місто і оголосив його французькою колонією, призначивши де-Кюссі її губернатором. Після цього в кафедральному соборі на честь перемоги було відслужено обідню. Все це було тільки передишкою, бо зразу ж після обідні де-Рівароль приступив до грабування міста. Захоплення Картахени відрізнялося від звичайного піратського наскоку тільки тим, що солдатам під страхом найжорстокіших покарань заборонялось заходити в будинки горожан. Проте, ця видимість захисту особи і власності переможених аж ніяк не свідчила про гуманність де-Рівароля. Його турбувало, щоб якийсь дублон з того непомірного багатства, яке потекло в його скарбницю, відкриту іменем короля Франції, не поплив у кишеню солдата. Та як тільки золотий потік вичерпався, барон зняв усі обмеження і віддав місто на розграбування своїм солдатам, які не проминули навіть тієї частки майна нових підлеглих Франції, яку де-Рівароль обіцяв лишити недоторканною. Здобич була величезною. Чотири дні більше ста мулів возили золото в порт, а звідти на кораблі.

Розділ XXVIII
«ЧЕСНІСТЬ» ПАНА ДЕ-РІВАРОЛЯ

Капітан Блад разом із своїми людьми під час капітуляції міста і після неї утримував висоту Нуестра Сеньйора де ла Попа, не знаючи про те, що діялось в Картахені. Пірати добре розуміли свою виняткову роль і роль свого капітана в захопленні цього багатющого міста, однак Блада навіть не запросили на військову раду, на якій барон де-Рівароль визначав умови капітуляції. Це була образа і виклик водночас.

Іншим разом капітан Блад не стерпів би такої зневаги. Але зараз, коли він змінив свої погляди і назавжди порвав з піратством, Блад тільки посміхався на знак свого глибокого презирства до французького генерала. Але його офіцери, а тим більше матроси, які в душі залишились піратами, думали інакше. Вони були глибоко обурені діями барона. І тільки обіцянка капітана Блада негайно переговорити з бароном на якийсь час заспокоїла піратів. Стримавши в такий спосіб гнів своїх людей, Блад одразу ж вирушив на розшуки де-Рівароля.

Знайшов він його в одному з будинків, перетвореному бароном на канцелярію, де аж кишіло службовцями — реєстраторами доставлених сюди коштовностей. Тут по касових книгах перевіряли суму цінностей, зданих переможцям. Барон теж сидів серед писарів, наче купець, перевіряючи конторські книги, щоб переконатися, чи не здумав хто з переможених приховати бодай одно песо. Таке заняття, відверто кажучи, аж ніяк не личило командуючому королівськими сухопутними і морськими силами Франції в Америці. Але де-Рівароль захоплювався цими операціями більше ніж військовими. З неприхованим роздратуванням одірвався він від книг, коли до канцелярії зайшов капітан Блад.

— Моє шанування, пане бароне! — привітався Блад. — Мені з вами необхідно поговорити відверто, хоч це й дуже неприємно для вас. Серед моїх людей не сьогодні — завтра вибухне бунт.

Де-Рівароль гордовито звів брови.

— Капітан Блад, мені теж треба відверто поговорити з вами, хоч це буде вам теж неприємно. Якщо вибухне бунт, то відповідальність за все ляже на вас і ваших офіцерів, крім того, ви даремно намагаєтесь розмовляти зі мною тоном союзника. З самого початку нашого знайомства я дав вам ясно зрозуміти, що ви тільки мій підлеглий. Коли ви нарешті це добре зрозумієте, то не станете марнувати час на пусті розмови.

— Ви можете визначати моє становище так, як вам заманеться, — сказав Блад у відповідь. — Пусті розмови мене теж мало цікавлять, однак я мушу нагадати вам, що від назви речі не змінюються. Мене цікавлять факти, і зокрема те, що ми з вами зв'язані певною угодою, в якій визначено умови розподілу трофеїв. Мої люди незадоволені. Вони вимагають своєї частки.

— Чим же вони незадоволені? — поцікавився барон.

— Вашою чесністю, пане де-Рівароль.

Мабуть, що й ляпас не подіяв би на барона сильніше. Задихаючись, він схопився з-за столу, в його очах спалахнув вогонь, а обличчя зблідло. Клерки так і завмерли за столом, з жахом чекаючи, що буде далі.

Запала тривала тиша. Потім цей великий муж з ледве стримуваним гнівом вигукнув:

— Ви наважилися взяти під сумнів мою чесність!? Ви й ваші розбійники? Начувайся ж, клятий! За ці слова доведеться відповісти, хоч дуель з вами була б для мене просто безчестям! Тьху!

— Не забувайте, бароне, — незворушно промовив Блад, — що я говорю з вами не від себе особисто, а від імені своїх людей. Вони незадоволені і погрожують у разі відмови задовольнити свої вимоги силою.

— Силою? — перепитав де-Рівароль, тремтячи від люті. — Хай тільки спробують і…

— Не будьте таким необачним, бароне. Мої люди праві, і ви це знаєте. Вони вимагають, щоб ви сказали їм, коли буде розподіл трофеїв і коли вони одержать свою п'яту частку згідно з нашою угодою.

— Боже, дай мені терпіння! Як ми можемо ділити здобич, коли вона ще повністю не зібрана?

— Мої люди не без підстави вважають, що всі трофеї вже зібрані. Крім того, вони з справедливим недовір'ям ставляться до того факту, що вся здобич уже на ваших кораблях і в повному вашому розпорядженні, а в такому разі важко буде встановити справжню вартість її.

— О сили небесні! Так усе ж записано ось у цих бухгалтерських книгах, і кожен може їх переглянути.

— Вони не будуть перевіряти ваші бухгалтерські книги, тим більше, що мало хто з них уміє читати. Їм потрібна сама здобич. Вони знають, — ви, бароне, примушуєте мене бути різким, — що ваші підрахунки фальшиві. З ваших книг видно, що вартість трофеїв у Картахені становить близько десяти мільйонів ліврів.[66] А вони вважають, — а це дуже засвідчені люди в подібних обчисленнях, — що вартість трофеїв перевищує сорок мільйонів ліврів. Отож вони наполягають, щоб їм показали і в їх присутності зважили всі цінності, як це робиться серед «берегового братства».

— Я нічого не знаю про піратські звичаї,— з презирством відповів де-Рівароль.

— Проте ви швидко їх освоїли, бароне.

— Що ви маєте на увазі, наволочі!? Я — командуючий армією солдатів, а не грабіжників!

— Невже? — В очах Блада світилася неприхована іронія. — Та все ж, ким би ви не були, а якщо не задоволите вимоги моїх людей, які я вважаю справедливими, то матимете неприємності. Я не здивуюсь, коли ви взагалі залишитесь у Картахені і ніколи не зможете відправити до Франції жодного песо.

— А-а, бісове кодло! Так ви ще й погрожуєте мені?

— Що ви, що ви, бароне! Я просто застерігаю вас, що можуть бути неприємності, яких при бажанні можна уникнути. Ви навіть не уявляєте, на якому вулкані зараз сидите. Ви не знаєте піратських звичаїв. Якщо ви будете впиратися, Картахена захлинеться в крові, і які б не були наслідки, навряд щоб король Франції мав від цього якусь користь.

Ці слова Блада примусили де-Рівароля перевести суперечку на менш небезпечний грунт. Тривала вона вже недовго і закінчилась нарешті вимушеною згодою де-Рівароля задовольнити вимоги піратів. Пішов він на таку поступку тільки тому, що Блад нарешті довів йому, що будь-яке зволікання з розподілом трофеїв загрожувало небезпекою. Збройна сутичка могла, звичайно, закінчитись поразкою піратів, але могло статися й навпаки. Та навіть коли б де-Рівaролю й пощастило справитися з піратами, то ця перемога обійшлася б йому надто дорого: у нього б не лишилося достатньої кількості людей, щоб утримати захоплене.

Кінець кінцем, де-Рівароль пообіцяв негайно зробити необхідні розпорядження і, якщо капітан Блад з'явиться завтра вранці з своїми офіцерами на «Віктор'єзі», їм пред'являть і переважать у їх присутності всі цінності, після чого чесно віддадуть одну п'яту частку трофеїв, яку вони зможуть переправити на свої кораблі.

Того вечора корсари буйно веселились, наперед смакуючи майбутній розподіл здобичі та кепкуючи з раптової поступливості бундючного де-Рівaроля. Але наступного ранку, ледве над Картахеною зайнявся світанок, як причини такої поведінки барона стали зрозумілими. В гавані на якорі стояли тільки «Арабелла» й «Елізабет», а «Лахевіс» та «Атропо» сохли на березі, куди їх витягли для ремонту пошкоджень, заподіяних ворожою артилерією. Жодного французького корабля на рейді не було. Під прикриттям ночі вони крадькома вислизнули з гавані, і тільки три крихітних ледве помітних вітрильця в західній частині небокраю нагадували про французів і де-Рівaроля. Підступний барон утік, захопивши з собою все багатство, солдатів і моряків, з якими він

прибув із Франції. В Картахені залишилися з порожніми руками не тільки обдурені ним пірати, а й де-Кюссі разом з добровольцями та неграми з острова Гаїті, яких барон теж обдурив.

Дика лють об'єднала піратів з людьми де-Кюссі. І жителі приреченої долею Картахени, передчуваючи, що це може вилитися в нові грабунки, переживали ще більший жах, ніж той, що їм уже довелося перетерпіти з дня прибуття ескадри де-Рівароля.

Тільки капітан Блад зовні лишався спокійним, ціною великих зусиль стримуючи обурення, що обпікало йому груди. Він ще вчора дав був собі слово, що на прощання повністю зведе рахунки з Рівaролем за всі образи й кривди, яких зазнав од цього негідника.

— Ми повинні догнати його, — заявив Блад. — Догнати і покарати.

Спочатку всі підхопили цей заклик. Але раптом згадали, що в море можуть вийти лише два кораблі, та й ті неспроможні взяти на борт усіх людей, через нестачу продовольчих запасів для довгого плавання. Команди «Лахезіс» і «Атропо» та їх капітани Волверстон і Ібервіль відмовились брати участь у погоні за де-Рівaролем. Зрештою в Картахені лишалося ще чимало прихованих цінностей. Тому вони визнали за краще лагодити свої кораблі і водночас займатися грабунками. А Блад, Хагторп і ті, хто піде з ними, можуть діяти на власний розсуд.

Тільки зараз Блад зрозумів усю безглуздість своєї пропозиції і поспішив відмовитися від неї, хоч цим трохи не викликав бійки між двома групами, на які поділилися пірати, обговорюючи перспективи його пропозиції. Тим часом вітрила французьких кораблів ставали дедалі меншими й меншими. Блад дійшов до відчаю. Якщо він зараз вийде в море, залишивши тут піратів, то тільки небу відомо, що станеться з містом. Якщо ж він залишиться, то його люди разом з командою Хагторпа зіллються з піратами інших кораблів і неминуче почнуть дико грабувати місто. Та поки Блад роздумував, його люди разом з людьми Хагторпа, розлючені підступним Рівaролем і сповнені бажання наздогнати його, вирішили це питання за своїх командирів. Наздогнавши французькі кораблі, можна було не тільки покарати підлого ошуканця, який так нахабно порушив угоду і зараз був не союзником, а ворогом, а й захопити не одну п'яту, а всі багатства, вивезені з Картахени.

Блад усе ще вагався, б'ючись над суперечливими роздумами, і пірати майже силоміць привезли його на борт «Арабелли».

За годину, коли наповнили водою бочки і доставили їх на кораблі, «Арабелла» і «Елізабет» вирушили в погоню.

«Коли ми вийшли у відкрите море, — пише Піт у судновому журналі,— і курс «Арабелли» вже було прокладено, я пішов розшукати капітана, знаючи, як боляче переживає він усі ці події. Знайшов я його в каюті. Він сидів сам, обхопивши руками голову і дивлячись невидющими очима кудись у простір.

— Що з тобою, Пітер? — вигукнув юний моряк з Сомерсетшіру. — Боже праведний, що тебе так мучить? Не думки ж про Рівaроля?

— Ні,— відповів Блад хрипким голосом. Йому хотілося поговорити з ким-небудь одверто. Треба було вилити все, що бентежило його душу, бо інакше можна дійти до божевілля. А Піт, кінець кінцем, був його другом, любив його і безсумнівно заслуговував на його довір'я. — Коли б вона знала! Коли б вона тільки знала! О боже! Я думав, що покінчив з піратством, був певен, що покінчив з ним назавжди. І цей негідник втягнув мене в авантюру, гіршу від будь-якого піратського наскоку, в якому я будь-коли брав участь. Подумай про Картахену! Подумай про те, в яке пекло перетворили зараз місто наші дияволи! І відповідальність за все це лягає на мене!

— О ні, Пітер! За це відповідаєш не ти, а де-Рівaроль. Це він, підлий розбійник, винен у всьому, що сталося. Бо чим ти міг зарадити такому лихові?

— Мені слід було залишитися в Картахені, коли б це дало хоч яку-небудь користь.

— Ти сам знаєш, що це було б даремно. То навіщо ж це каяття?

— Справа не тільки в цьому, — простогнав Блад. — А що ж далі? Що робити далі? Чесна служба в англійців для мене неможлива. Чесна служба у французів привела до того, що ти зараз сам бачиш. Який же вихід? Піратство? З ним покінчено. Далебі, якщо я хочу жити чесно, то мені, очевидно, залишається єдине — запропонувати свою шпагу королеві Іспанії.

Та залишався ще й інший вихід, на який Блад найменше сподівався, і до цього виходу ми тепер наближалися на своїх кораблях по морю, що іскрилося під сліпучим промінням тропічного сонця. Все, що він з таким болем переживав зараз, було тільки необхідною фазою у його бурхливому житті».

Пірати взяли курс на острів Гаїті, розраховуючи, що де-Рівароль, перш ніж вирушити до Франції, буде змушений відремонтувати там свої кораблі. Під помірними сприятливими вітрами «Арабелла» і «Елізабет» дві доби борознили море, але французів не бачили навіть здалеку. На світанку третього дня кораблі потрапили в смугу туману, який утруднив спостереження, а це тільки посилило досаду піратів і їхні побоювання, що тепер уже де-Рівароль напевно втече від них.

Кораблі на той час знаходились — як свідчить Піт у судновому журналі — на 75° 30 західної довготи і 17° 45 північної широти. Миль за тридцять від них з лівого борту мала бути Ямайка. І справді, незабаром на північному заході показався могутній хребет Блакитних гір, схожий на ледве помітну смугу хмар. Блакитно-фіолетові вершини немов зависли у прозорому повітрі над хвилями туману, що низько стелився над морем. Кораблі йшли під сприятливим західним вітром. До піратів час від часу долинав далекий гуркіт, який для менш досвідчених моряків міг би здатися віддаленим шумом прибою з підвітряного боку судна.

— Гармати! — вигукнув Піт, що стояв поруч із Бладом на квартердеку.

Блад кивнув головою, уважно прислухаючись.

— Миль за десять-п'ятнадцять звідси, десь недалеко від Порт-Ройяла, — додав Піт і поглянув на свого капітана. — А чи не має це якогось відношення до нашої погоні?

— Гарматна стрілянина поблизу Порт-Ройяла… Мабуть, полковник Бішоп з кимсь зчепився. З ким же ще він може воювати, як не з нашими друзями. Думаю, що це стосується нашого походу. У всякому разі, нам треба підійти ближче і дізнатися, в чому там справа. Накажи стерновим.

Не змінюючи курсу, вони пішли на гуркіт канонади, який зростав у міру наближення до місця бою. Так тривало, напевне, з годину. Та ось, коли Блад, напружено вдивляючись в імлу, сподівався вже побачити в підзорну трубу кораблі, які ведуть бій, гуркіт гармат ущух.

Але пірати не змінили курсу. Вони висипали геть усі на палубу і стривожено вдивлялися в морську далечінь. Нараз перед ними виринув з імли якийсь предмет, і незабаром вони побачили великий корабель, охоплений полум'ям. Коли «Арабелла» і «Елізабет» підійшли ближче, обриси палаючого корабля стали чіткішими. На фоні диму й полум'я показалися голі обгорілі щогли, і капітан Блад розглядів у підзорну трубу вимпел з хрестом святого Георгія, що тріпотів на грот-щоглі.

— Англійський! — вигукнув він, не припиняючи спостережень за морем. Він хотів побачити переможця бою, відгомін якого вони чули, а жертва ось тут перед ними. Підійшовши, нарешті, ближче до приреченого судна, вони розгляділи миль за три-чотири від себе невиразні обриси трьох високих кораблів, що віддалялися. Цілком природно, вони спочатку подумали, що ця трійка належить до ямайської ескадри, а охоплена вогнем жертва, очевидно, розгромлений піратський корабель.

«Арабелла» й «Елізабет» поспішили на поміч нещасним морякам, які у відчаї збилися в трьох аж надто переповнених шлюпках біля своєї палаючої коробки. Але Піт, що не відривався від підзорної труби, побачив щось таке, що могло помітити тільки око досвідченого моряка, і за

кілька хвилин голосно сповістив приголомшуючу новину. Найбільший з трьох кораблів був флагманський корабель де-Рівароля «Віктор'єз».

«Арабелла» і «Елізабет» підійшли до переповнених людьми шлюпок, згорнули вітрила і лягли в дрейф. Треба було рятувати не тільки тих, кому пощастило втиснутись у шлюпки, а й тих нещасних, що, борючись за життя, чіплялися за уламки корабля.

Розділ XXIX
НА СЛУЖБІ У КОРОЛЯ ВІЛЬГЕЛЬМА

Одна з шлюпок пристала до борту «Арабелли», і на палубу першим піднявся сухорлявий, невеличкого зросту чоловік, одягнений у елегантний гаптований золотом камзол з темно-червоного атласу. Пишний чорний парик обрамляв сердите жовте зморщене обличчя незнайомого. Його модний і дорогий одяг зовсім не змінився від пережитого нещастя, і чоловік тримався в ньому з невимушеною впевненістю справжнього вельможі. З усього було видно, що це не пірат. Слідом за ним на палубі з'явився другий чоловік, який у всьому, крім віку, був цілковитою протилежністю першому. Це був огрядний джентльмен з кругловидим обвітреним обличчям і добродушною складкою губів. У його блакитних очах мерехтів веселий вогник. На ньому теж був дорогий одяг, але без прикрас, однак з його вигляду зразу відчувалося, що цей чоловік звик наказувати.

Тільки-но маленький джентльмен переступив з трапа на шкафут, де стояв капітан Блад, як його гострі, ніби у тхора, чорні очі швидко перебігли по строкатій юрбі команди «Арабелли», що стовпилася навколо, і зупинились на капітанові.

— Що за чортовиння?! Куди я потрапив? — роздратовано спитав він. — Ви англієць, чи хто, ще, кат би вас забрав?

— Я маю честь бути ірландцем, сер. Моє прізвище Блад, капітан Пітер Блад, а це мій корабель «Арабелла». Все тут до ваших послуг, сер.

— Блад?! — різко вигукнув чоловік. — Прокляття! Пірат! — Він швидко обернувся до свого супутника-велетня: — Ван дер Кейлен, ви чуєте? Пірат! Стонадцять чортів, ми потрапили з Сцілли в Харібду!

— Невже? — гортанним голосом спитав його супутник. — Оце так халепа!

Він раптом збагнув весь комізм їхнього становища й розсміявся.

— Чого ви регочете, дельфіне? — бризкаючи слиною, закричав на нього чоловік у темно-червоному камзолі. — Нічого казати, буде над чим потішитися в Англії! Спочатку адмірал ван дер Кейлен уночі губить весь свій флот, потім французька ескадра топить його флагманський корабель, а все це кінчається тим, що його самого захоплюють пірати. Дуже радий, що ви ще здатний у всьому цьому знаходити щось комічне. Мабуть, доля за мої гріхи зв'язала мене з вами, та хай я буду проклятий, якщо мені смішно!

— Дозволяю собі зауважити, що тут сталося явне непорозуміння, — спокійно промовив Блад. — Ви не захоплені, панове, а просто врятовані. Коли ви це зрозумієте, то, можливо, визнаєте за потрібне подякувати мені за гостинність, яку я пропоную вам. Щоправда, може, надто скромна гостинність, але до ваших послуг тут усе найкраще, що є в моєму розпорядженні.

Запальний маленький джентльмен здивовано свердлив його своїми гострими очицями.

— О! Ви дозволяєте собі ще й іронізувати? — кинув він сердито і, мабуть, для того, щоб припинити глузування, поквапливо відрекомендувався:

— Я лорд Уіллогбі, призначений королем Вільгельмом на пост генерал-губернатора Вест-Індії, а це адмірал ван дер Кейлен, командуючий вест-індською ескадрою його величності короля Вільгельма, яку він розгубив десь тут, у цьому проклятому Карібському морі.

— Короля Вільгельма? — здивовано перепитав Блад і помітив, як Піт і Дайк, що стояли ззаду, підійшли ближче. Вони були теж здивовані. — А хто такий король Вільгельм, ваша світлість? Король якої країни?

— Що? Що ви сказали? — перепитав лорд Уіллогбі, вражений запитанням, але, глянувши на Блада і якийсь час помовчавши, сказав: — Я кажу про його величність короля Вільгельма Третього — Вільгельма Оранського, що разом з королевою Марією вже більше як два місяці править Англією.

На якусь мить запало мовчання. До Блада нарешті дійшов зміст того, що він почув.

— Ви хочете сказати, сер, що англійський народ повстав і вигнав цього негідника Якова разом з його бандою головорізів?

У голубих очах адмірала ван дер Кейлена промайнула добродушна посмішка, він торкнувся ліктя лорда Уіллогбі і зауважив:

— У нього правильний політичний нюх, га?

Його світлість теж посміхнувся, і на високому обличчі запали глибокі зморшки.

— Боже милосердний! Та ви нічого не знаєте!.. Де ж вас носило весь цей час?

— Останні три місяці ми були відірвані від усього світу, сер, — відповів Блад.

— Он воно що! Я так і подумав. А за ці три місяці в світі сталися деякі зміни… — І лорд Уіллогбі коротко розповів про них. Король Яків утік у Францію під захист короля Людовіка. З цієї причини, а також з багатьох інших, Англія приєдналася до антифранцузького союзу і зараз перебуває в стані війни з Францією. Ось чому сьогодні вранці флагманський корабель голландського адмірала був атакований ескадрою де-Рівароля. Очевидно, французи по дорозі з Картахени зустріли якийсь корабель і від нього дізналися про події, що сталися у світі.

Так поговоривши, капітан Блад ще раз запевнив генерал-губернатора і адмірала, що на «Арабеллі» до них ставитимуться з належною пошаною, і провів їх у свою каюту. А на кораблі тим часом продовжувалась робота по врятуванню потерпілих. Вісті, почуті від лорда Уіллоґбі, дуже схвилювали капітана Блада. Якщо короля Якова скинули з престолу і він утік у Францію, то, значить, настав кінець його, Пітера, поневіряння на чужині. Тепер він міг повернутися додому і знову розпочати мирне життя, так трагічно порушене чотири роки тому. Можливості, що несподівано відкрилися перед ним, просто приголомшили Блада. Він був так збентежений, що не міг мовчати. Розмовляючи з розумним і проникливим лордом Уіллоґбі, який весь час пильно стежив за ним, Блад розповів навіть більше, ніж збирався.

— Ну що ж! Якщо хочете, повертайтесь додому, — сказав Уіллоґбі, коли Блад замовк. — Можете бути певні, що вас ніхто не переслідуватиме за піратство, враховуючи обставини, за яких ви змушені були стати на цей шлях. Але навіщо квапитись? Ми, звісно, чули про вас і знаємо, на що ви здатні на морі. Саме тут перед вами відкриваються прекрасні можливості проявити себе, якщо вам і справді набридло піратство. Якщо ви підете на службу до короля Вільгельма на час війни, то своїми знаннями ви зможете принести неабияку користь англійському урядові, який, звичайно, в боргу не залишиться. Подумайте про це. І будь я проклятий, сер, коли ще раз не повторю: вам випала чудова нагода проявити себе!

— Цю нагоду даєте мені ви, ваша світлість, — поправив його Блад. — Я вам дуже вдячний, але повірте, я нездатний зараз думати про щось інше, крім тих подій, про які щойно довідався від вас. Адже вони змінюють світ. Я мушу добре звикнути до думки про оновлений світ, перш ніж визначити там своє місце.

В цей час до каюти зайшов Піт і доповів, що рятувальні роботи закінчено, врятованих — всього сорок п'ять чоловік — розмістили на двох піратських кораблях. Шкіпер чекав дальших розпоряджень, і Блад повільно підвівся.

— Я надокучаю вам своїми справами, забуваючи про ваші. Ви хотіли б, щоб я висадив вас у Порт-Ройялі?

— В Порт-Ройялі? — Маленький джентльмен нервозно засовався у кріслі, а потій з роздратуванням у голосі розповів Бладові, що вчора ввечері вони заходили в Порт-Ройял, але губернатора там не застали. Забравши всю ескадру, він вирушив до острова Тортуги полювати на якихось піратів.

Якусь хвилину Блад здивовано дивився на нього, а потім зайшовся сміхом.

— Думаю, що він вирушив туди ще до того, як почув про зміну уряду в Англії і про війну з Францією.

— Зовсім ні,— перебив його Уіллоґбі. — Він знав про все це і про мій приїзд ще до того, як вирушив у похід.

— Як? Та це ж неможливо?

— Я теж так думав. Але потім дізнався, що це так, від майора Меллерда, якого застав у Порт-Ройялі і який, очевидно, править Ямайкою у відсутність цього нещасного йолопа.

— Невже він і справді збожеволів, що кинув свій пост у такий час? — промовив Блад вражений.

— Мало того, він ще й додумався забрати з собою весь флот, залишивши таким чином порт відкритим для нападу французів. Нічого сказати, доброго губернатора підшукав собі старий уряд. І отак було в усьому, чорти б їх забрали. Губернатор залишає Порт-Ройял напризволяще, а його старенький форт може бути перетворений на купу руїн за яку-небудь годину бою. Та це справжній злочин!

Посмішка, що майнула на обличчі Блада, раптом зникла.

— А про це знає де-Рівароль?! — різко вигукнув він. На його запитання відповів голландський адмірал:

— Якпи не снаф, то не йшоф пи туди. Де-Рівароль… захопив текого з наші люди. Мошливо, вони сказаф йому. Він, мапут, розв'ясаф їх язик. Такий прекрасний можливіст він не пропускаф.

Його величність аж заричав від гніву.

— Цей негідник Бішоп відповість головою, коли там станеться якесь лихо! *'А* що, коли він зробив це навмисно, га? Може він зрадник, а не дурень? Може, він у такий спосіб служить королеві Якову, який його сюди призначив?

Проте капітан Блад розцінював поведінку Бішопа великодушніше.

— Навряд, щоб це було так. Тільки жадоба помсти штовхнула його на такий крок. На Тортузі він шукає мене, мілорде. А я вважаю за свій обов'язок, поки він там полюватиме, потурбуватися про долю Ямайки і зберегти її для короля Вільгельма. — І він вперше за два місяці весело засміявся.

— Держи курс на Порт-Ройял, Джеремі,— наказав він Пітереві. — Нам треба поспішати, і ми ще встигнемо поквитатися з де-Рівaролем за деякі наші образи.

Лорд Уіллоґбі і адмірал аж посхоплювалися з своїх місць.

— Де ваша розсудливість? У вас же нерівні сили! — вигукнув його світлість. — Кожен з кораблів французької ескадри не поступиться «Арабеллі» та «Елізабет», разом узятим, чоловіче.

— За кількістю гармат — так! — відповів Блад, посміхаючись. — Але в таких справах гармати ще не все. Є речі й важливіші. Якщо ваша світлість хоче бути свідком справжнього морського бою, то така можливість вам надається.

Лорд і адмірал здивовано глянули на Блада.

— Але ж перевага на їх боці! — наполягав його світлість.

— Це немошливо, — промовив ван дер Кейлен, заперечливо хитаючи головою. — Звишайно, мистество мореплавства грайт вашливий роль. Та гармади залишався гармадами.

— Якщо мені не пощастить розгромити де-Рівароля, то я потоплю свої власні кораблі в каналі і закрию його в Порт-Ройялі, поки повернеться з свого безглуздого полювання Бішоп або ж нагодиться ваша ескадра.

— А що це нам дасть, скажіть на милість? — спитав Уіллогбі.

— Ось про це я й хотів сказати. Де-Рівароль дурень, та ще й великий. Він спокусився можливістю напасти на Порт-Ройял, забувши, що у нього в трюмах награбовані в Картахені скарби вартістю близько сорока мільйонів ліврів. — Його слухачі аж підскочили, зачувши про таку велику суму. — Він увійде в Порт-Ройял з цими цінностями. А потім — переможе він мене, чи ні — вивезти їх звідти вже не зможе. Рао чи пізно, а ці скарби потраплять у скарбницю короля Вільгельма, після того, як, скажімо, одна п'ята частка їх буде виплачена, моїм піратам. Ви на це погоджуєтесь, ваша світлість?

Лорд Уіллогбі підвівся і простягнув Бладові свою випещену руку.

— Капітане Блад, я бачу, що ви велика людина, — сказав він у відповідь.

— У вас, безсумнівно, прекрасний зір, ваша світлість, коли вам вдалося побачити це, — розсміявся капітан Блад.

— Так, так! Але як він се зробить? — пробурмотів ван дер Кейлен.

Капітан Блад, посміхаючись, відповів:

— Піднімайтесь на палубу, і ще до заходу сонця я вам це продемонструю.

Розділ XXX
ОСТАННІЙ БІЙ «АРАБЕЛЛИ»

— Шого ви чекайт, мій друк? — бурчав ван дер Кейлен.

— Ай справді, ради бога, чого ви чекаєте? — роздратовано повторював за ним Уіллогбі.

Була післяобідня пора того самого дня. Обидва піратські кораблі плавно погойдувалися на хвилях, і вітер, що дув від рейду Порт-Ройяла, ліниво грався їхніми вітрилами. З підвітряного боку кораблів тяглася довга морська коса, утворюючи природну гавань Порт-Ройяла. Кораблі стояли менше ніж за милю від вузької, захищеної фортом протоки, що вела в гавань. Минуло вже більше двох годин, як вони підійшли сюди, ніким не помічені ні з форту, ні з кораблів де-Рівароля. Між французами і захисниками Порт-Ройяла точився бій, і повітря весь час здригалося від реву гармат, що били з суші і з моря.

Тривале чекання в стані повної бездіяльності відбилося на нервах лорда Уіллогбі та ван дер Кейлена, напруживши їх до краю.

— Ви обіцяйт показат нам щос короший. Де ж воно сей незвичайний річ? — підійшов адмірал до Блада.

— Я не збираюся зловживати вашим терпінням, — сказав Блад у відповідь. — Вогонь, здається, почав затихати. Та справа в тому, що поспішати зараз нам невигідно. А вдаривши в слушний момент, ми виграємо дуже багато. Скоро я доведу це.

Лорд Уіллогбі підозріливо зміряв його поглядом.

— Ви сподіваєтесь, що на той час може повернутися Бішоп або підійде ескадра ван дер Кейлена?

— О ні, ваша світлість. Я думаю про інше: з де-Рівароля, як я пересвідчився, поганий командир, і його ескадра в бою з фортом неодмінно дістане пошкодження, які хоч трохи зменшать його перевагу над нами. А коли форт вистріляє всі ядра, тоді ми вступимо в бій.

— Правильно, правильно! — схвально вигукнув маленький генерал-губернатор. — Я підтримую ваші наміри. У вас якості талановитого командира, капітане Блад. Пробачте, що не зрозумів вас одразу.

— О, це дуже люб'язно з вашого боку, мілорде. Я набув деякого досвіду у веденні таких боїв і піду на будь-який риск, коли він неминучий, але ніколи не рискуватиму, якщо в цьому немає необхідності. Так… — він замовк і прислухався. — Ага. Я так і думав. Канонада вщухає.

А це значить, що опору Меллерда надходить кінець. Гей, Джеремі!

Блад перехилився через різьблені поручні і віддав чіткий наказ. Пронизливо засурмив ріжок боцмана, і за якусь мить корабель, що, здавалося, дрімав на хвилях, прокинувся. Почулося тупотіння ніг на палубах, заскреготіли блоки, залопотіли вітрила. Круто повернулося стерно, і «Арабелла» рушила вперед. Слідом за нею вирушила й «Елізабет». Блад викликав до себе Огла. Канонір, діставши наказ, метнувся до гармат.

За чверть години вони, обігнувши мис, підійшли до виходу в гавань і несподівано на відстані пострілу дрібнокаліберних гармат з'явилися перед трьома кораблями де-Рівароля.

На місці форту курилася купа руїн, а переможці з вимпелами Франції на грот-щоглах мерщій кинулись на шлюпках до берега, щоб оволодіти багатим містом, укріплення якого вони щойно рознесли вщент.

Блад критичним оком оглянув французькі кораблі і тихенько засміявся. «Віктор'єз» і «Медуза», очевидно, обійшлися без серйозних пошкоджень, а третій корабель — «Балейн» — зовсім вибув із ладу. В його правому борту зяяла величезна пробоїна, і капітан, рятуючи судно, поклав його в дрейф на лівий борт, щоб у пробоїну не ринула вода.

— Подивіться! — крикнув Блад ван дер Кейлену і, не чекаючи схвального бурчання голландця, віддав наказ: — Вліво руля!

Вигляд величезного червоного корпусу корабля з позолотою на носі в формі пташиного дзьоба і відкритими портами приголомшив де-Рівароля, сп'янілого від щойно одержаної перемоги. Та не встиг він ще й зрушити з місця, щоб віддати наказ, не встиг навіть добре осмислити, який наказ віддавати, як смертоносний шквал вогню й металу від бортового залпу піратів змив чисто все з палуби «Віктор'єза». Не міняючи курсу, «Арабелла», поступилася місцем «Елізабет», яка, йдучи слідом за «Арабеллою», проробила такий самий маневр. Поки охоплені панікою французи могли хоч що-небудь зрозуміти, «Арабелла», зробивши поворот оверштаг, повернулася на свій попередній курс у протилежному напрямку і вдарила по «Віктор'єзу» з усіх гармат лівого борту. Ще один залп прогримів з «Елізабет», після чого сурмач «Арабелли» передав якийсь сигнал, і Хагторп прекрасно його зрозумів.

— Повний вперед, Джеремі! — вигукнув Блад. — Просто на них, поки вони не опам'яталися! Увага! Приготуватися до абордажу! Хейтон… абордажні гаки! А канонірові накажіть невпинно підтримувати нас вогнем.

Він зняв свого капелюха і надів стальний шолом, який йому подав підліток-негр. Блад підготувався особисто керувати абордажем і коротко пояснив своїм гостям:

— Абордаж — для нас єдиний шанс на перемогу. У ворога дуже багато гармат.

І, наче на підтримку його слів, нараз відгукнулись гармати французів. Опам'ятавшись від паніки, два кораблі французів майже разом відкрили бортовий вогонь по «Арабеллі», яка була ближче до них і сильніше озброєна, а тому й більш небезпечна з двох піратських кораблів.

Якщо пірати спрямовували вогонь на палубу, щоб знищити більше людей, то французи посилали ядра низько, намагаючись пошкодити корпус піратського корабля. «Арабелла» тряслась і здригалася від шквалу снарядів, хоч Піт і намагався тримати її носом до французів, щоб вона являла собою найменшу мішень для противника. На якусь мить вона зупинялася, але зразу ж рушала знову вперед. Проте носову частину корабля було пробито, півбак знесено, а трохи вище ватерлінії зяяла велика пробоїна. Щоб не затопило трюму, Блад наказав негайно скинути за борт носові гармати, якорі, бочки з водою і все інше, що можна було зірвати з місця.

Французи, зробивши поворот оверштаг, обстріляли залпом і «Елізабет». «Арабелла» ж при слабкому попутному вітрі намагалась підійти до свого противника впритул. Та перш ніж піратам вдалося здійснити свій намір, «Віктор'єз», перезарядивши гармати правого борту і скориставшись з того, що «Арабелла» підійшла ближче, вдруге сипонув градом ядер. Напівзруйнована «Арабелла» в гуркоті канонади, серед трісок шпангоутів і криків поранених захиталася і обволоклася хмарою диму, який сховав її від французів. А через кілька хвилин Хейтон закричав, що «Арабелла» носом занурюється в воду.

Серце Блада боляче стислося. Здавалося, порятунку нема, та ось крізь дим показався синій з позолотою борт «Віктор'єза». Однак понівечена «Арабелла» рухалася надто повільно, і Блад зрозумів, що вони будуть на дні раніше, ніж встигнуть підійти до «Віктор'єза».

Таку ж думку висловив з прокльонами і голландський адмірал, а лорд Уіллогбі на чім світ стоїть кляв Блада за те, що той, ідучи на абордаж, так азартно поставив усе на карту.

— У нас іншого виходу не було! — вигукнув Блад, шаленіючи. — По-вашому, це був одчайдушний і нерозсудливий крок. Що ж, не заперечую. Але обставини і надто малі сили не давали змоги діяти інакше. Я зазнаю поразки, коли перемога так близько.

Та пірати ще не думали про поразку. Хейтон з двома десятками кремезних головорізів, що збіглися на його поклик, причаїлися серед уламків на носі корабля з абордажними гаками напоготові. Ярдів за сім-вісім від «Віктор'єза», коли, здавалося, вже все було кінчено і носова палуба «Арабелли» на очах переможно тріумфуючих французів почала занурюватись у воду, пірати Хейтона схопилися і з дикими криками кинули через безодню абордажні гаки. Два з них досягли палуби французьких кораблів і вп'ялися в дерево. Не гаючи й секунди, з блискавичною швидкістю досвідчені пірати вхопилися за ланцюг одного з гаків і з усіх сил почали тягти його до себе, щоб зблизити кораблі.

Блад, що з квартердека стежив за цією сміливою операцією, закричав громовим голосом:

— Мушкетери — на ніс!

Готові до бою мушкетери, які стояли на шкафуті, за мить зібралися на носі, бо знали, що від швидкості дій залежить їх порятунок. П'ятдесят мушкетерів відважно кинулися вперед, і з-за уламків півбака над головами людей Хейтона засвистіли кулі. Це було вчасно, бо французи, переконавшись; що звільнитись від гаків, які глибоко вп'ялися в борт і палубу «Віктор'єза», неможливо, саме налаштувались відкрити вогонь по піратах.

Спустившись із квартердека на шкафут, Блад віддавав накази, орієнтуючись і діючи з блискавичною швидкістю. За мить спустили паруси, обрубали канати, що підтримували реї, на кормі вишикувався авангард абордажного загону — сотня кремезних дужих людей, а на потрібних місцях були розставлені люди з абордажними гаками, готові до негайних дій за командою Блада. Кораблі з сухим тріском вдарилися бортами, і в ту ж мить на ворожий корабель полетіли абордажні гаки. «Арабелла», що почала вже занурюватись у воду, тепер трималася на поверхні, пришвартована до «Віктор'єза».

Уіллогбі і ван дер Кейлен стояли на юті і, затамувавши подих, зачудовано спостерігали, з якою неймовірною швидкістю й точністю діяв Блад та його відчайдушна команда. Нарешті сурмач засурмив атаку, і Блад стрімко кинувся на палубу французького корабля, ведучи за собою інших. Пірати з ар'єргардної групи, на чолі з каноніром Оглом, гармати якого залила вода, з криком перескакували на носову частину «Віктор'єза», до рівня якої вже опустилася висока корма пошкодженої «Арабелли».

За прикладом свого командира, корсари налетіли на-французів, як гончі пси на загнаного оленя. За першими сміливцями на борт ворожого судна кинулась і решта піратів. На «Арабеллі» залишились тільки Уіллогбі та голландець, які з квартердека не припиняли своїх спостережень за боєм.

Бій тривав не більше як півгодини. З носової частини він перекинувся на бак, а звідти на шкафут, де сутичка була особливо жорстокою. Французи чинили одчайдушний опір, підбадьорюючи себе тим, що кількісно переважають противника. Та, незважаючи на всі зусилля, під тиском піратів французи швидко відступили на один бік палуби, а «Віктор'єз» під вагою напівзануреної в воду «Арабелли» загрозливо кренився на правий борт. Пірати билися з відчайдушною хоробрістю людей, які знали, що відступати нікуди і що вони мають або перемогти, або загинути.

І врешті ця перемога прийшла. Вони оволоділи «Віктор'єзом», заплативши за це життям половини свого екіпажу. Загнана на квартердек жменька уцілілих французів, слухаючись наказів очманілого де-Ріваролля, з останніх сил намагалася стримати піратів. Та коли де-Рівароль упав з простреленою головою, десятків зо два його співвітчизників, що лишилися живими, заблагали пощади.

Але й після цього людям Блада не було спочинку. «Елізабет» і «Медуза», зчеплені абордажними гаками, являли собою єдине поле бою, і французи вже вдруге відкидали людей Хагторпа з свого корабля. Хагторпу потрібна була негайна допомога. Поки Піт з матросами займався вітрилами, а Огл з канонірами порався на нижній гарматній палубі, Блад наказав негайно звільнити «Віктор'єз» від абордажних гаків. Лорд Уіллогбі і адмірал ван дер Кейлен уже теж перейшли на борт французького корабля, м коли він робив поворот, поспішаючи на підмогу Хагторпу, Блад, стоячи на квартердеку французького флагмана, востаннє подивився на свій корабель, що так довго служив йому і став трохи не частиною його самого. Звільнивши «Віктор'єз» від своїх чіпких обіймів, «Арабелла» ще кілька хвилин погойдалася на хвилях, а потім почала повільно занурюватись, і незабаром там, де вона затонула, завирували водяні кружала навколо верхівок щогл — оце і все, що лишилося від «Арабелли» і вказувало на місце її вічного спочинку.

Блад мовчки стояв серед трупів та уламків, не зводячи очей від місця загибелі «Арабелли». Він не чув, як хтось підійшов до нього, і опам'ятався тільки тоді, коли за спиною в нього пролунав голос:

— Ось уже вдруге за сьогоднішній день я повинен просити у вас пробачення, капітане Блад. Ніколи до цього мені не доводилось бачити, як відвага і винахідливість із неможливого роблять можливе, а поразку перетворюють на перемогу.

Капітан Блад різко обернувся, і тільки тепер Уіллогбі побачив страшний вигляд капітана. Шолом його був збитий, передня частина кіраси прогнута, замість правого рукава камзола теліпалось ганчір'я, що ледве прикривало оголену руку. Весь він з голови до п'ят був забризканий кров'ю. З-під скуйовдженого волосся тоненькою цівочкою стікав червоний струмочок, кров, змішуючись з кіптявою порохового диму, перетворювала його змучене обличчя на жахливу маску.

Та крізь цю страшну маску надприродним блиском світилися його ясні блакитні очі, а з них, змиваючи кров, бруд і порохову кіптяву, котилися сльози.

Розділ XXXI
ЙОГО ВИСОКОПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВО ГУБЕРНАТОР

Дорого заплатили корсари за свою перемогу. З трьохсот двадцяти піратів, що вийшли з Бладом із Картахени, залишилося живими не більше ста чоловік. «Елізабет» зазнала таких серйозних пошкоджень, що навряд чи можна було її відремонтувати, а її хоробрий капітан Хагторп наклав головою в останньому бою. Але втрати ці не були марними. Своїм умінням вести морські бої і нечуваною хоробрістю пірати, здобувши перемогу над переважаючими силами ворога, врятували Ямайку від розгрому та пограбувань, а для короля Вільгельма захопили ескадру де-Рівароля і вивезені ним з Картахени скарби.

Надвечір наступного дня дев'ять довгожданих кораблів ескадри ван дер Кейлена кинули якір на рейді Порт-Ройяла, і адмірал не забарився у відповідній формі одверто висловити своїм голландським і англійським офіцерам усе те, що він про них думав і чого вони насправді варті.

Шість кораблів ескадри одразу ж почали готуватися до виходу в море. Новий генерал-губернатор, лорд Уіллогбі, поспішав на власні очі пересвідчитись, як управляються інші англійські колонії у Вест-Індії, і збирався відплисти на Антільські острови.

— І я маю тут затримуватись, — скаржився він адміралові,— через відсутність цього йолопа губернатора!

— Невже? — сказав ван дер Кейлен. — Не росумію, шому це має вас затримувати?

— Щоб по заслузі покарати цього собаку і призначити на його місце людину, яка не тільки розумітиме, в чому полягають її обов'язки, а й зможе їх виконувати.

— Ага! Та ши є потрепа затримуватися тут зарати його? А тимшасом францус моше напатать на погано захищений Барбадос. Ви майт тут такий шоловік, який вам трепа. Для нього не потріпно особливих інструксій. Він знає, як захищати Порт-Ройял краще са яас з вами.

— Ви маєте на увазі Блада?

— Звичайно. Чи може бути для такий посади кращий за нього? Ви ш башили, на що він здатний.

— Виходить, і ви так думаєте! А й справді! Я вже добре обдумав це і, побий мене грім, не бачу, чому б і ні! Він кращий за Моргана, а Моргана ж призначили в свій час губернатором.

Послали за Бладом. Він з'явився вичепурений і життєрадісний, бо вже встиг скористатися з свого перебування в Порт-Ройялі, щоб привести себе в порядок. Пропозиція лорда Уіллогбі приголомшила Блада. Він навіть і мріяти ніколи не смів про щось подібне, і його одразу ж охопили сумніви, чи справиться він з такою відповідальною посадою.

— От тобі й маєш! — скипів Уіллогбі. — Невже я міг би запропонувати вам таку посаду, коли б мав хоч крихту сумніву щодо ваших здібностей? Якщо це ваше єдине заперечення…

— О ні, мілорде, не єдине. Я мріяв поїхати додому, розумієте… Я знудьгувався за зеленими вуличками Англії. — Блад зітхнув. — Там, у седах Сомерсета, незабаром зацвітуть яблуні.

— «Зацвітуть яблуні»! — різко вигукнув його світлість, глузливо повторюючи останні слова Блада. — Що за диявольщина?.. «Зацвітуть яблуні»! — І він поглянув на ван дер Кейлена.

Адмірал звів брови і стиснув свої товсті губи. На його круглому м'ясистому обличчі промайнула добродушна посмішка, а в очах засвітився лагідний вогник.

— Та-ак! — протяг він. — Це дуже поетишно! — Мілорд гнівно обернувся до капітана Блада.

— Вам ще треба змити старі гріхи піратства, мій друже, — вколов він його. — Звичайно, ви вже дещо зробили, проявивши при цьому неабиякі здібності. Тому-то я й пропоную вам від імені його величності короля Англії пост губернатора Ямайки. З усіх, кого я тут знаю, вас вважаю найбільш здібним для цього.

Блад низько вклонився.

— Ваша світлість дуже люб'язні. Але…

— Тс-с-с! Ніяких «але»… якщо ви хочете, щоб ваше минуле було забуте, а майбутнє забезпечене. Вам надається чудова можливість! І ви не повинні ставитись до моєї пропозиції легковажно заради якихось там яблунь чи будь-якої іншої сентиментальщини. Ваш обов'язок — бути тут принаймні до закінчення війни. А коли війна скінчиться, ви зможете повернутися в Сомерсет до сидру чи в свою рідну Ірландію до потіну, а до того часу ви зможете чудово вжитися і з ямайським ромом.

Ван дер Кейлен зайшовся сміхом. Але на Блада жарт не вплинув, і він навіть не посміхнувся. Думками він зараз був біля Арабелли Бішоп. Вона була десь тут, у цьому будинку, але відколи він у Порт-Ройялі, вони ще не бачились. Коли б тільки в неї знайшлася хоч краплина співчуття до нього…

Та його роздуми перервав різкий роздратований голос Уіллогбі, який ніяк не міг вгамуватися і весь час докоряв за нерішучість, вказуючи на неймовірну безглуздість його легковажного

ставлення до тієї блискучої перспективи, що відкривається перед ним. Опам'ятавшись, Блад вклонився лордові Уіллогбі.

— Ви маєте рацію, мілорде. Я справді нерішучий у даному разі. Але не вважайте це виявом невдячності. Коли я й вагався, то лише тому, що мав для цього інші мотиви, якими не смію турбувати вашу світлість.

— Певно, знову щось подібне до яблунь у садах? — зневажливо пирхнув його світлість.

На цей раз і Блад засміявся, але в очах у нього все ще не згасав смуток.

— Безмежно вдячний вам за вашу пропозицію, мілорде, і зроблю все так, як ви бажаєте. Я постараюся виправдати ваше довір'я і заслужити ласку його величності. Можете покластись на мене — служитиму чесно.

— Коли б я не був певен у цьому, то ніколи б не запропонував вам пост губернатора.

Справу було вирішено. В присутності коменданта форту Меллерда та інших офіцерів гарнізону лорд Уіллогбі виписав і засвідчив печаткою документ про призначення Блада на пост губернатора. Меллерд і його офіцери спостерігали за всією цією церемонією, витріщивши від подиву очі, але свої думки тримали при собі.

— Ну от, тепер ми змошемо займатися свої справи, — сказав ван дер Кейлен.

— Ми відпливаємо завтра вранці,— повідомив його світлість.

Блад здивувався.

— А полковник Бішоп? — спитав він.

— А це вже ваша справа, ви губернатор. Коли він повернеться, можете обійтися з ним на свій розсуд, хоч повісьте на реї його ж корабля. Він заслуговує на це.

— Завдання не з приємних, мілорде, — зауважив Блад.

— Тоді я залишу листа для нього. Думаю, що він йому сподобається.

Капітан Блад одразу ж узявся за виконання своїх обов'язків. Після всього, що тут сталося, насамперед треба було подбати про належну оборону Порт-Ройяла. Він оглянув зруйнований форт і звелів негайно приступити до йото відбудови. Потім віддав наказ витягти на берег три французьких кораблі і відремонтувати їх. Після всього цього Блад зібрав своїх піратів і з дозволу лорда Уіллогбі передав їм одну п'яту частину захоплених цінностей, запропонувавши їм вибір: або покинути Ямайку, або піти на службу до короля Вільгельма.

Чоловік двадцять із них вирішили залишитися, серед них Джеремі Піт, Огл і Дайк, для яких, як і для Блада, після вигнання короля Якова скінчилося заслання і поневіряння на чужині. Тільки вони, та ще старий Волверстон, що зостався в Картахені, залишилися в живих із тієї групи засуджених повстанців, які втекли на «Сінко Льягас» із Барбадоса понад три року тому.

Вранці наступного дня, коли ескадра ван дер Кейлена закінчувала останні приготування перед виходом у море, у просторий кабінет губернатора, де сидів Блад, зайшов майор Меллерд і доповів, що на обрії показалася ескадра полковника Бішопа.

— От і чудово, — промовив Блад. — Я радий, що Бішоп повертається ще до від'їзду лорда Уіллогбі. Наказую вам, майоре, як тільки Бішоп ступить на берег, заарештувати його і доставити сюди, до мене. Почекайте. — І він поспішно написав записку. — Негайно передайте лордові Уіллогбі на флагманський корабель адмірала ван дер Кейлена.

Майор Меллерд віддав честь і вийшов. А Пітер Блад, відкинувшись у кріслі, похмуро дивився на стелю. Так спливло кілька хвилин. Раптом почувся легенький стук у двері, і до кімнати зайшов літній слуга-негр з проханням до його високопревосходительства прийняти міс Бішоп.

Його високопревосходительство змінився на лиці. Серце його тьохнуло й завмерло. Якусь мить він сидів нерухомо, втупившись поглядом у негра, і не міг промовити й слова, тільки порухом голови висловив згоду прийняти леді.

Коли увійшла Арабелла, Блад підвівся, і якщо його блідість не була такою помітною, як у дівчини, то це тому, що його обличчя було засмагле. Якусь мить вони мовчки дивилися одне на одного. Потім Арабелла пішла йому назустріч і, затинаючись, що було незвичайним для такої спокійної і врівноваженої дівчини, надривним голосом сказала:

— Я… я… майор Меллерд щойно сказав мені…

— Майор Меллерд перевищив свої обов'язки, — перервав її Блад. Він намагався вимовити ці слова рівним спокійним голосом, і саме через це вони прозвучали хрипко і неприродно гучно.

Помітивши, як дівчина затремтіла, він враз вирішив заспокоїти її: — Ви даремно хвилюєтесь, міс Бішоп. Якими б не були наші взаємини з вашим дядьком, будьте певні, я не діятиму за його прикладом. Я не зловживатиму своїм становищем і не зводитиму з ним особисті рахунки. Навпаки, мені доведеться зловживати своєю владою, щоб захистити його. Лорд Уіллогбі порадив мені не панькатись з вашим дядечком. Я ж особисто маю намір відіслати його назад на його плантації в Барбадос.

— Я… я рада, що ви так зробите. І найбільше рада за вас.

Вона ступила терок вперед і простягла Бладові руку. Він з недовір'ям поглянув на неї. Потім вклонився.

— Розбійник і пірат не сміє торкнутися вашої руки.

— Але ж ви вже не той і не другий, — відповіла дівчина, намагаючись посміхнутися.

— Та, на жаль, не вам я маю дякувати за це, — промовив він. — Думаю, нам нічого більше говорити на цю тему. До речі, можу запевнити вас, що лордові Джуліану Уейду боятися мене теж нічого. Така гарантія, безсумнівно, вам потрібна для вашого власного спокою.

— Заради вас — так. І тільки заради вас самого. Я б не хотіла, щоб ви зробили щось підле чи повелися нечесно.

— Хоч я — розбійник і пірат? — вирвалось у Блада. Вона у розпачі заломила руки.

— Невже ви ніколи не пробачите мені тих слів?

— Мушу признатися, що це мені не так легко зробити. Та після всього сказаного, яке це має значення?

Вона з хвилину задумливо дивилась на нього своїми чистими карими очима і знову простягнула йому руку.

— Я їду, капітане Блад. Оскільки ви так милостиві до мого дядька, а повернуся разом з ним на Барбадос. Навряд чи ми з вами коли-небудь зустрінемося. Невже ж ми не можемо розійтися друзями? Я знаю, що колись несправедливо осудила вас. Я ще раз прошу вас пробачити мені за це. Може, ви… може, ви попрощаєтесь зі мною?

Здавалося, що Блад стрепенувся і скинув із себе маску напускної жорстокості. Він узяв простягнену руку і, затримавши її в своїй, заговорив лагідніше, з сумом дивлячись на дівчину.

— Ви повертаєтесь на Барбадос, а лорд Джуліан теж їде з вами? — боязко заговорив він.

— Чому ви запитуєте мене про нього? — І Арабелла рішуче глянула в очі Блада.

— Як? Хіба він не виконав мого доручення? Чи, може, він щось наплутав?

— Ні, він нічого не наплутав і переказав мені все, як ви сказали. Мене дуже зворушили ваші слова. Вони примусили мене ясно зрозуміти і мою помилку, і мою несправедливість до вас. Я осуджувала вас надто жорстоко, хоч взагалі і осуджувати вас не було за що.

— А як же тепер лорд Джуліан? — запитав він, усе ще не випускаючи її руки і дивлячись на Арабеллу очима, що, немов сапфіри, горіли на його обличчі кольору міді.

— Лорд Джуліан, очевидно, поїде додому в Англію. Тут йому робити нічого.

— Хіба він не просив вас… поїхати з ним?

— Просив. Я дарую вам таке недоречне запитання. У ньому раптом прокинулась божевільна надія.

— А ви? О, хвала небу! Невже ви хочете сказати, що відмовили йому, щоб… щоб стати моєю дружиною, коли…

— О! Ви нестерпні!… — Вона вирвала руку і одвернулась від нього. — Мені не слід було приходити… Прощайте! — Арабелла швидко пішла до дверей.

Блад догнав її і схопив за руку. Обличчя дівчини залилося рум'янцем, і вона пронизала його гострим, як лезо, поглядом.

— Ви поводитесь, як пірат! Відпустіть мене!

— Арабелло! — благально вигукнув він. — Що ви кажете? Невже я повинен відпустити вас? Хіба я можу дозволити вам піти звідси і ніколи більше не побачити вас? Може, ви залишитесь і допоможете мені перенести це нестерпне вигнання до того часу, коли ми зможемо разом поїхати в Англію? О, ви плачете! Що ж я сказав такого, чим довів тебе до сліз, моя голубко?

— Я… я думала, що ти мені ніколи цього не скажеш, — промовила Аррабелла, сміючись крізь сльози.

— Люба моя, але ж тут був лорд Джуліан, красивий, знатний…

— Для мене завжди був тільки ти один, Пітер…

їм, звичайно, багато треба було сказати одне одному, дуже багато! Вони сіли поруч, щоб поговорити. А час летів, і губернатор Блад забув про всі свої обов'язки. Нарешті він дійшов до кінця свого шляху. Його одіссея скінчилась.

А тим часом ескадра Бішопа кинула якір на рейді, і незадоволений полковник зійшов на мол, де його чекали ще більші неприємності. Лорд Джуліан супроводжував його на берег.

Для зустрічі Бішопа вишикувався загін морської піхоти. Попереду стояв майор Меллерд і ще два чоловіки, незнайомі губернаторові: один маленький, сухорлявий, а другий — огрядний велетень.

Майор Меллерд підійшов до Бішопа.

— Полковнику Бішоп! Я маю наказ арештувати вас. Вашу шпагу, сер!

Бішоп витріщився на нього, багровіючи.

— Що за диявольщина?.. Арештувати? Мене?

— За наказом губернатора Ямайки, — сказав маленький сухорлявий чоловічок, що стояв позаду майора Меллерда.

Бішоп рвучко обернувся до нього.

— Губернатора? Ви божевільний! — Він поглянув спочатку на одного незнайомого, потім на другого. — Адже губернатор тут — я!

— Ви були ним, — сухо відказав маленький чоловік. — Але у вашу відсутність становище змінилося. Вас зняли за те, що ви залишили свій пост без поважної причини і цим піддали небезпеці колонію, охорона якої була вам довірена. Це серйозна провина, полковнику Бішоп, у чому вам доведеться пересвідчитись. Враховуючи те, що на цей пост вас призначив уряд короля Якова, вам, можливо, ще й буде пред'явлено звинувачення у державній зраді. Від вашого наступника залежатиме — чи повісять вас, чи ні.

Переляканий Бішоп спочатку вилаявся, а потім тремтячим голосом запитав:

— А хто ви такі, кат би вас побрав?

— Я — лорд Уіллогбі, генерал-губернатор колоній його величності у Вест-Індії. Ви повинні були знати про мій приїзд.

З Бішопа злетіли залишки гніву від страху його кинуло в холодний піт. Вродливе обличчя лорда Джуліана, який стояв позаду нього, раптом зблідло й осунулось.

— Але, мілорде… — почав був полковник.

— Сер, мене не цікавлять ваші пояснення! — різко обірвав його Уіллогбі. — Я зараз відпливаю і не маю часу займатися вами. Губернатор вислухає вас і, безсумнівно, віддасть вам

належне. — Він махнув рукою майорові Меллерду, і приборканого, розбитого полковника Бішопа повели геть.

Лорд Джуліан, якого ніхто не затримував, теж пішов за ним. Опам'ятавшись, полковник Бішоп звернувся до нього.

— Ще один додаток до мого рахунку з тим мерзотником Бладом, — процідив він крізь зуби. — Ну я розквитаюся з ним, коли ми зустрінемось!

Майор Меллерд одвернувся, щоб приховати посмішку, і мовчки повів його до будинку губернатора, будинку, який так довго був резиденцією самого полковника Бішопа. Залишивши полковника під охороною у вестибюлі, майор пішов доповісти губернаторові, що привели арештованого.

Арабелла Бішоп усе ще була у Пітера Блада, коли увійшов Меллерд. Його повідомлення одразу ж повернуло їх до дійсності.

— Ти будеш милостивим до нього. Зроби все можливе, щоб його помилували. Заради мене, Пітер, — промовила вона благально.

— Постараюсь, люба, — сказав Блад у відповідь, поглядаючи на майора Меллерда. — Але боюсь, що обставини не дозволять мені цього.

Дівчина знітилась і, зрозумівши, що ця відповідь призначена для майора, вибігла в сад, а майор Меллерд пішов за полковником.

— Його високопревосходительство губернатор зараз прийме вас, — сказав він і широко розчинив двері.

Полковник Бішоп, хитаючись, увійшов до кабінету і став, очікуючи.

За столом сидів якийсь незнайомий йому чоловік, видно було тільки маківку його акуратно зачесаного чорного волосся. Потім губернатор Ямайки підвів голову, і його блакитні очі суворо поглянули на заарештованого.

З горла Бішопа вихопився якийсь невиразний звук, і полковник, скам'янівши від подиву, витріщився на його високопревосходительство губернатора Ямайки, впізнавши в ньому того, на кого безуспішно полював на Тортузі.

Цю сцену найкраще схарактеризував ван дер Кейлен у розмові з лордом Уіллогбі, коли вони піднялися на палубу флагманського корабля адмірала.

— Це душе поетишно! — сказав він, і в його блакитних очах промайнув веселий вогник. — Капітан Блад любить поесій… Ви пам'ятайт яблуні в саду, га? Ха-ха!

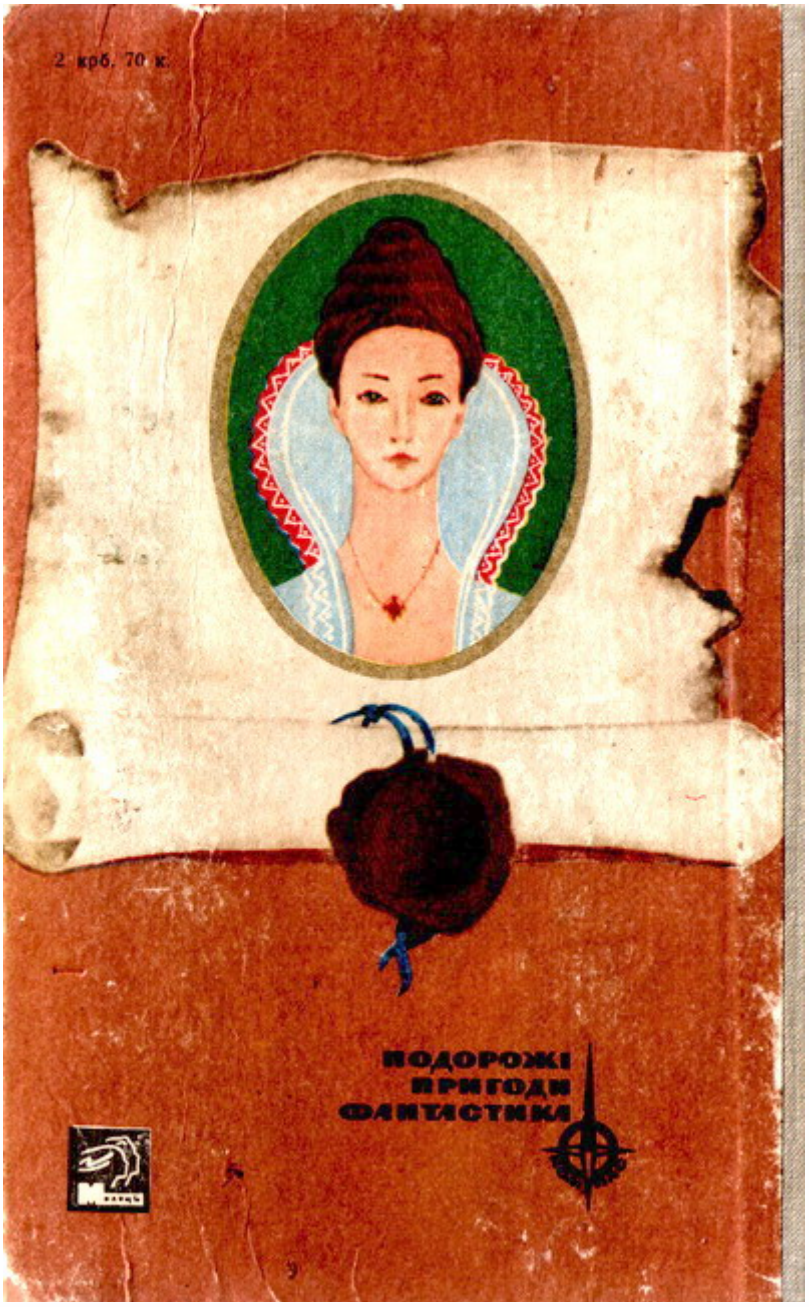

1

Йдеться про короля Якова II, який зайняв престол Англії після смерті Карла II.

2

Віги — політична партія в Англії (XVII–XIX ст.), попередниця англійської ліберальної партії.

3

Південно-західна частина Англії була охоплена повстанням.

4

Камлот — тонке сукно з шерсті верблюда.

5

Уайт-холл — тонке сукно з шерсті верблюда.

6

Де-Рітер М. А. — голландський адмірал XVII ст.

7

Medicinae baccalaureus *(лат.)* — бакалавр медицини.

8

Лаймська затока — місце висадки Монмута.

9

Торі — політична партія, що виражала інтереси крупної аристократії і вищого духовенства. В середині XIX ст. була перетворена на партію консерваторів.

10

Автор має на увазі південно-західну частину Англії, охоплену повстанням

11

Одна із стандартних формул в англійському судочинстві.

12

Дерева родини бобових, що ростуть у Центральній і Південній Америці. Екстракт із його деревини застосовується для фарбування тканини.

13

Річард Ловлас (1618–1658) — англійський поет-лірик.

14

Тобто між Англією й Іспанією.

15

Англійський центнер — близько 50 кг.

16

Квадрант — кутомірний інструмент для вимірювання висот небесних світил і сонця; застосовувався в старовину, до винаходу досконаліших приладів.

17

Лаг — найпростіший прилад для визначення відстані, пройденої судном.

18

Ярд — англійська міра довжини, дорівнює 3 футам, близько 91 сантиметра.

19

Капер — каперське судно. Так називалися кораблі, які нападали на торговельні судна (XVI–XVIII ст. ст.).

20

Галеон — велике трищоглове судно особливо міцної будови, озброєне важкою артилерією. Ці судна використовувалися для перевезення товарів і дорогоцінних металів з іспанських та португальських колоній у Європу (XV–XVII ст. ст.).

21

Моргай — англійський корсар, пізніше віце-губернатор острова Ямайки (XVII ст.).

22

Грот — найнижчий парус на другій від носа щоглі (грот-щоглі) парусного судна.

23

Бейдевінд — курс парусного судна відносно вітру, коли напрям вітру утворює з напрямком ходу судна кут менше 90 градусів.

24

А, англійський собако! *(ісп.).*

25

Гакаборт — верхня частина кормового краю на судні.

26

Півбак або бак — носова частина верхньої палуби корабля.

27

Шкафут — середня частина палуби судна.

28

Нок-рея — край перекладини на щоглі.

29

Плаишир — брус, що проходить поверх фальшборта судна.

30

Ванти — відтяжки до бортів (з стального або луб'яного троса), що служать кріпленням для щогл.

31

Фальшборт — легка обшивка борту вище верхньої палуби.

32

Кільватерний струмінь — слід, який залишається на воді позаду судна.

33

Мейн — колишня назва іспанських володінь на північному узбережжі Південної Америки, починаючи од гирла р. Оріноко до півострова Юкатан.

34

Непередавана гра слів. Пояс Оріона — сузір'я Оріона. Пояс Венери — навмисне перекручена Бладом назва стрічкової морської тварини Венерин пояс, що водиться в тропічних морях.

35

Траверс — напрям, перпендикулярний курсу судна.

36

Нактоуз — дерев'яна шафка, на верхній основі якої встановлюється корабельний компас.

37

Шканці — верхня частина судової *палуби* між середньою й задньою щоглами.

38

Бізань — нижній косий парус на бізань-щоглі.

39

Сангре *(ісп.)* — кров. Те ж саме, що по-англійському значить Блад.

40

Подякуємо Господові *(лат.)*

41

Нині і прісно і во віки віків *(лат.)*

42

Fata viam invenerunt *(лат.)* — Від долі не втечеш.

43

Нью-Провіденс — острів із групи Багамських островів.

44

Сент-Джеймським двором називався тоді двір англійського короля.

45

Санг *(le sans)* — по-французьки «кров».

46

Ла-фудр *(франц.)* — блискавка.

47

Бриг — двощоглове парусне судно.

48

Флібустьєр *(фр. flibustier)* — морський розбійник.

49

Кордегардія — приміщення для військового караулу, а також для тримання заарештованих під вартою.

50

Гібралтар — невелике місто на березі озера Маракайбо (Венесуела).

51

Пелл Молл — вулиця в Лондоні.

52

Аламеда — бульвар в Мадріді.

53

Шлюп — однощоглове морське судно.

54

Кулеврина — старовинна довгоствольна гармата.

55

Щастить сміливим *(лат.).*

56

Брандер — судно, навантажене пальними та вибуховими речовинами, що служило для підпалювання ворожих кораблів (застосовувалось у часи парусного флоту).

57

Вавілонським стовпотворінням, за біблійною легендою, називається невдала спроба царя Німрода створити в Вавілоні стовп (башту) висотою аж до неба. Бог, розгнівавшись на людей за їх нерозумне бажання, вирішив покарати будівників: він змішав їх мову так, що вони перестали розуміти одне одного, змушені були припинити будівництво і розвіялися по світу. Звідси нібито й походять, за поясненнями древніх, різні мови. У звичайному розумінні вавілонське стовпотворіння означає безладдя при великому скупченні народу.

58

Фал — вірьовка, за допомогою якої піднімають на суднах паруси, реї, сигнальні прапорці та інше.

59

Клото, Лахесіс і Атропос — за стародавньою міфологією, три богині долі.

60

Напередодні кінця правління короля Якова II.

61

Квартердек — трохи піднята частина верхньої палуби в кормовій частині судна.

62

Суверен — той, хто стоїть на чолі влади.

63

Шпігат — отвір у фальшборті або в палубному настилі для стоку води з палуби.

64

Коціт — у старогрецькій міфології одна з рік підземного царства, де нібито оселялися душі померлих.

65

Gras' ingens iterabimus aequor *(лат.)* — Завтра ми знову вийдемо в безкрає море.

66

Лівр — срібна французька монета початку XVIII ст.

Зміст

- Рафаель Сабатіні ОДІССЕЯ КАПІТАНА БЛАДА
- Розділ I ПОСЛАНЕЦЬ
- Розділ II ДРАГУНИ КІРКА
- Розділ III ВЕРХОВНИЙ СУДДЯ
- Розділ IV ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ
- Розділ V АРАБЕЛЛА БІШОП
- Розділ VI ПЛАНИ ВТЕЧІ
- Розділ VII ПІРАТИ
- Розділ VIII ІСПАНЦІ
- Розділ IX ЗАСУДЖЕНІ БУНТІВНИКИ
- Розділ X ДОН ДІЄГО
- Розділ XI СИНІВСЬКА ШАНОБЛИВІСТЬ
- Розділ XII ДОН ПЕДРО САНГРЕ[39]
- Розділ XIII ТОРТУГА
- Розділ XIV «ПОДВИГИ» ЛЕВАСЕРА
- Розділ XV ВИКУП
- Розділ XVI ПАСТКА

- Розділ XVII ОБДУРЕНІ
- Розділ XVIII «МІЛАГРОСА»
- Розділ XIX ЗУСТРІЧ
- Розділ XX «РОЗБІЙНИК І ПІРАТ»
- Розділ XXI НА СЛУЖБІ У КОРОЛЯ ЯКОВА
- Розділ XXII СВАРКА
- Розділ XXIII ЗАЛОЖНИКИ
- Розділ XXIV ВІЙНА
- Розділ XXV НА СЛУЖБІ У КОРОЛЯ ЛЮДОВІКА
- Розділ XXVI ДЕ-РІВАРОЛЬ
- Розділ XXVII КАРТАХЕНА
- Розділ XXVIII «ЧЕСНІСТЬ» ПАНА ДЕ-РІВАРОЛЯ
- Розділ XXIX НА СЛУЖБІ У КОРОЛЯ ВІЛЬГЕЛЬМА
- Розділ XXX ОСТАННІЙ БІЙ «АРАБЕЛЛИ»
- Розділ XXXI ЙОГО ВИСОКОПРЕВОСХОДИТЕЛЬСТВО ГУБЕРНАТОР